

"ZIAT" Ғылыми-әдістемелік орталығы Научно-методический центр "ZIAT"

**Сборник материалов
Республиканской дистанционной конференции:**

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ КАЗАХСТАНА: ПРОБЛЕМЫ, ПЕРСПЕКТИВЫ

**ноябрь 2020
г.Нур-Султан**

"ZIAT" Ғылыми-әдістемелік орталығы

Научно-методический центр "ZIAT"

**Сборник материалов Республиканской дистанционной конференции
"Современные тенденции социально-экономического развития
Казахстана: проблемы, перспективы"**

(ноябрь 2020 г., г.Нур-Султан)

УДК 338574/

ББК 65.9 (5Каз)

С56

"Современные тенденции социально-экономического развития Казахстана: проблемы, перспективы" Сборник материалов Республиканской дистанционной конференции: Сост. Научно-методический центр "ZIAT". – г.Нур-Султан, ноябрь 2020. – 152с.

ISBN 978-601-80743-5-6

Конференция посвящена рассмотрению социально-экономического развития региона. Основные цели конференции – изучение проблем и перспектив развития регионов, обмен опытом в области изучения и решения возникающих в связи с этим экономических, социальных, экологических, политологических, культурологических и образовательных задач.

Работа предназначена для тех, кто интересуется проблемами и перспективами социально-экономического развития регионов.

За содержание докладов ответственность возлагается на авторов.

УДК 338574/

ББК 65.9 (5Каз)

ISBN 978-601-80743-5-6

©Коллектив авторов

Научно-методический центр "ZIAT"

МАЗМҰНЫ/СОДЕРЖАНИЕ

Абишева А.А., Колюх О.А.	7
Личностные качества при построении успешной профессиональной карьеры	
Айтуова Қ.Т., Бещанова Р.Е.	10
Жаңартылған білім беру мазмұны бойынша ағылшын тілі сабағында қолданылатын стратегиялар	
Алтыбаева В., Боровик А., Тастанова З.Т.	13
Молодежные программы Казахстана	
Аманғалиева А.Г.	15
Мемлекеттік басқару және оның қазіргі экономикалық жаңғырудағы рөлі	
Амангелдиева М.Т., Досымова О.Ж.	17
Қазақстан Республикасында қонақжайлылық индустриясын дамыту мәселелері	
Арынова М.Е.	20
«Қазақстанның әлеуметтік-экономикалық дамуының қазіргі заманғы үрдістері: мәселелері, болашағы»	
Атабек А.С., Ахтамбердиева З.С.	23
Қазақстанның әлеуметтік-экономикалық дамуының қазіргі заманғы үрдістері: мәселелері, болашағы	
Балтабаева А.К.	26
Тригонометрияның қоршаған ортамен байланысы	
Бекжанова Г.Ч.	29
Единство всех и уникальность каждого	
Бондаренко И.Д., Нурмаганбетова Т.К.	31
Дифференцированное обучение школьников в начальной школе	
Борисова О.А., Вовк М.С.	35
Пути преодоления психологического дискомфорта в период дистанционного обучения	
Егемберді Т.Қ.	38
Алгебра курсында функцияны оқытуда пәнаралық байланысты жүзеге асыру	
Екимова Т.В.	40
Антикоррупционное воспитание в образовании.	
Ералиев С.Е., Төлепберген С.Қ.	43
Жалпы білім беретін мектептерде мәтінді есептердің маңызы	
Ерболатұлы А., Тастанова З.Т.	45
История развития туризма	
Әділханова Ә.Т.	47
Негізгі орта мектепте тригонометрияны оқытудың әдістемелік ерекшеліктері	
Жакенова А.Е.	50
Значимость преподавания предмета «Основы предпринимательства и бизнеса» в школах, в условиях социально-экономического развития Казахстана.	
Жанайдаров Ф.Т., Тастанова З.Т.	53
Молодежная политика, как фактор становления гражданского общества	
Жұмалина Г.Ж., Нысанбаева А.Г.	56
Бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық қабілеттерін дамыту	
Жылкайдарова К.Е., Тұрсын А.Б., Тастанова З.Т.	58
Ассамблея народа Казахстана в сохранении мира и согласия в стране	
Ибажанова Б.К.	61
«Методики обучения английскому языку»	

Карасаев Д.К., Бермухамедова Г.Б.	63
Мемлекеттік қызметтің оң имиджін қалыптастыру және нығайту шаралары	
Карасаев Д.К.	66
Мемлекеттік қызмет тиімділігін арттырудың кейбір жолдары	
Касенова А., Сандыбаева Ж.С.	69
Шет тілін оқытудағы әдістемесі	
Касчиев Р.О., Бермухамедова Г. Б.	71
Маңғыстау облысының сыртқы экономикалық қызметінің қазіргі жағдайы мен даму мәселелері	
Kashchiev. R.O., G.B. Bermukhamedova	74
Prospects for the development of the foreign ECONOMIC potential of the MANGYSTAU REGION	
Кесік А.Ж.	78
Математикалық есептерді теңсіздіктерді дәлелдеу арқылы шығарудың әдістемесі туралы	
Кәрімханова Ж.Б.	82
Роль информационных технологий в обеспечении пожарной безопасности при чрезвычайных ситуациях	
Кулдошина О.А., Колюх О.А.	84
Влияние самоизоляции на психологическое состояние детей дошкольного и школьного возрастов	
Кунтуганова А.А., Мұхамбет А.К.	87
Информатика пәнін оқытуда ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану	
Қылышбаева Б.Т., Искакова Н.Н.	89
Жаңа технология мүмкіндіктері	
Мұхан Н.С., Саймагамбетова Г.А.	91
Государственное управление: на пути построения эффективной системы России	
Наурзалинова Р.Д., Тастанова З.Т.	94
Реализация национальной идеи партии «Алаш» в суверенном Казахстане	
Ниязбаева А.Н., Тастанова З.Т.	97
Молодежная политика Казахстана: вклад в будущее страны	
Ниятова А.Р.	98
Қазіргі мектепті басқарудың ерекшеліктері ж'әне негізгі к'ағидалары	
Нукешева А.Ж. Мукалиева М.Н.	102
Механизмы поддержки животноводческих предприятий Германии	
Нурмаганбетов Д.К., Ергалиев Д.С.	104
Электронные образовательные ресурсы как основа электронного образования	
Нуртаева Н.К.	106
Кәсіби және тұлғалық тұрғыдан мұғалімнің өзін-өзі дамытуы	
Орманова Л.Н., Досымова О. Ж.	108
Туристік қызметті жетілдіруге әсер ететін өзгерістер	
Поцелуева Г.Л.	111
«Особенности организация командной работы детей в дошкольной организации»	
Разак Ж.Н.	114
Жоғары сынып оқушыларын стереометриялық есептерді шешуге үйрету	
Сабырғалиев А. А.	117
Аграрлық сфера қатынастарды мемлекеттік реттеу әдістері	
Сағидуллина А.Ж.	120
Оқыту нәтижелерін бағалаудың заманауи құралдары	

Саршатаев Р.М.	123
Агроөнеркәсіп кешенін мемлекеттік басқаруға байланысты заманауи теориялық тұжырымдар	
Сатиманова Г.С., Саймагамбетова Г.А.	126
Мемлекеттік басқару және оның қазіргі экономикалық жаңғырудағы рөлі	
Семилетко Т.В.	129
Педагогическое руководство сюжетно-ролевой игрой детей среднего дошкольного возраста в современном детском саду	
Сулейменова Б.А.	132
Smarthome в программном комплексе DIALux	
Сулейменова Б.А.	134
Компьютерное проектирование цветных сцен освещения на базе светодиодных светильников	
Сүндет Е., Нукешева А.Ж.,	135
Цифровые технологии в сельском хозяйстве Казахстана	
Сырымбек М., Омарбекова Н. М.	138
Туризмді дамыту проблемасы (Шығыс Қазақстан мысалында)	
Тлегенова У. С., Шульга А. Ө.	141
Бастауыш білім беру педагогтарының кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру	
Тоқсанбаев М.Т., Тастанова З.Т.	143
Молодежная политика Казахстана: вклад в будущее страны	
Хасанов С.М., Ергалиев Д.С.	145
Анализ информационных систем для принятия решений при пожаре на предприятии	
Хасанов С.М., Ергалиев Д.С.	148
Роль информационных технологий в обеспечении пожарной безопасности при чрезвычайных ситуациях	
Шульга А.А., Ергалиев Д.С.	150
Информационные технологии как важный инструмент развития компании	

ЛИЧНОСТНЫЕ КАЧЕСТВА ПРИ ПОСТРОЕНИИ УСПЕШНОЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КАРЬЕРЫ

Абишева Анжела Асылболатовна

Магистрант 2 курса

Научный руководитель:

Колюх О.А. к.психол.н., доцент ВШП,

директор центра практической психологии

Павлодарский Педагогический Университет г.Павлодар

Аннотация: *Сегодня работодателям нужны хорошо подготовленные, эмоционально устойчивые и мотивированные специалисты, которые не только обладают специальными компетенциями, но и набором соответствующих личностных качеств. Соответственно, помимо развития необходимых специальных навыков перед университетами стоит задача обучения и развития личностных особенностей студентов вуза и их соответствия системе профессионально важных качеств специалистов как эмоциональная устойчивость. Однако, на наш взгляд, недостаточно внимания уделяется развитию личностных качеств, необходимых для полноценного развития будущего специалиста как профессионала в системе высшего образования.*

Ключевые слова: *личностные качества, эмоциональная устойчивость, саморазвитие, саморегуляция,*

Личностные качества — это качества, которые человек приобретает и находит отражение в устойчивом типе человеческого поведения. Среди психологов принято считать, что формирование черт личности происходит на ранних этапах развития ребенка и впоследствии корректируется только под влиянием различных факторов. Нет сомнений в том, что личностные качества влияют на все стороны человеческой деятельности, и профессиональная деятельность не исключение. Высшие учебные заведения должны учитывать социальный заказ в процессе обучения и обеспечивать развитие у выпускника необходимых для общества качеств [1].

Исследования показывают, что эмоциональное состояние напрямую влияет на профессиональный успех. Например, эмоциональная нестабильность может снизить уровень профессионального общения на 15-30%. Исследование роли эффективной саморегуляции функционального состояния в обеспечении профессионального успеха - одно из актуальных направлений исследований в динамичной профессиональной среде.

Разные исследователи указывают на разные качества, которые, по их мнению, необходимы выпускнику колледжа. Например, О.В. Киржбаум, В.А. Огонесов, С.А.Хазова и др. Они считают, что конкурентоспособный выпускник должен обладать следующими характеристиками: творческое отношение к профессиональной деятельности, организаторские способности, рефлексия, способность к саморазвитию, умение управлять эмоциями как индивидуальные способы саморегуляции, которые рассматриваются как критерий прогнозирования профессионального успеха. может [2].

В своих исследованиях современные ученые отмечают, что критериями оценки конкурентоспособности будущего специалиста выступают такие качества, как коммуникативные навыки, чувство собственного достоинства, способность к инновациям, творческая активность, способность к саморазвитию [3]. Состояние нестабильности меняется со временем в разных ситуациях. Причинами изменения состояния могут быть внутренние или внешние факторы или, в некоторых случаях, аспекты взаимодействия и взаимоотношений раскрывают природу причинного состояния и индивидуальные возможности человека.

В отечественной психологии саморегуляция эмоциональным состоянием как психологическая деятельность изучалась в работах К.А. Б.Ф. Ломов, П. Анохин, Бернштейн, О.А. Абулханова - Славской Н.А., Климова М.А. Китти. «Эмоции» - одна из немногих ментальных категорий, признанных важным стимулом для человеческого поведения, но в мировой практике очень мало исследований, раскрывающих эту функцию эмоций.

В отечественной психологической литературе под эмоциями понимаются поведенческие стимулы рефлексивного характера. Российские исследователи не признают эмоции фактором целевого поведения. Такой взгляд во многом обусловлен позицией А. Н. Леонтьева, считавшего, что возникновение эмоций является результатом удовлетворения профессиональных потребностей. Соответственно, если эмоции являются результатом поведения специалиста, которое удовлетворяет потребности, то мотивом могут быть потребности, а не эмоции [4].

В этой статье эмоции признаны полноценным, уникальным стимулом к активной деятельности, отличающим их от многих других. Эмоции также рассматриваются как универсальный мотиватор, влияющий на мотивационные навыки самих потребностей, а также намерений, желаний и т. д.

В результате исследования нами была разработана анкета для работодателей «Личностные качества специалиста» (таблица 1) [5].

Кроме того, работодателей и студентов попросили классифицировать личные качества в соответствии с их важностью. Респонденты должны были выбрать наиболее важное для них качество и отдать ему приоритет. Затем выберите второе важное качество, поместите его после первого и так далее. Наименее важное качество остается последним занимает 16 место.

Таблица 1. Анкета для работодателей «Личностные качества специалиста»

1. Умение отстаивать свою точку зрения
2. Ответственность
3. Точность
4. Хорошие манеры.
5. Чувство юмора.
6. Умение работать с информацией.
7. Потребность в саморазвитии.
8. Способность принимать осознанные, рациональные решения.
9. Способность к самоконтролю.
10. Творческий подход к профессиональной деятельности.
11. Трудолюбие
12. Независимость
13. Честность (правдивость, искренность)
14. Стремиться к профессиональному развитию

В анкетировании принимали участие 13 работодателей Павлодарской областей и 37 студентов 2 и 3 курса ППУ. Результаты анкетирования представлены на рис. 1 и 2.

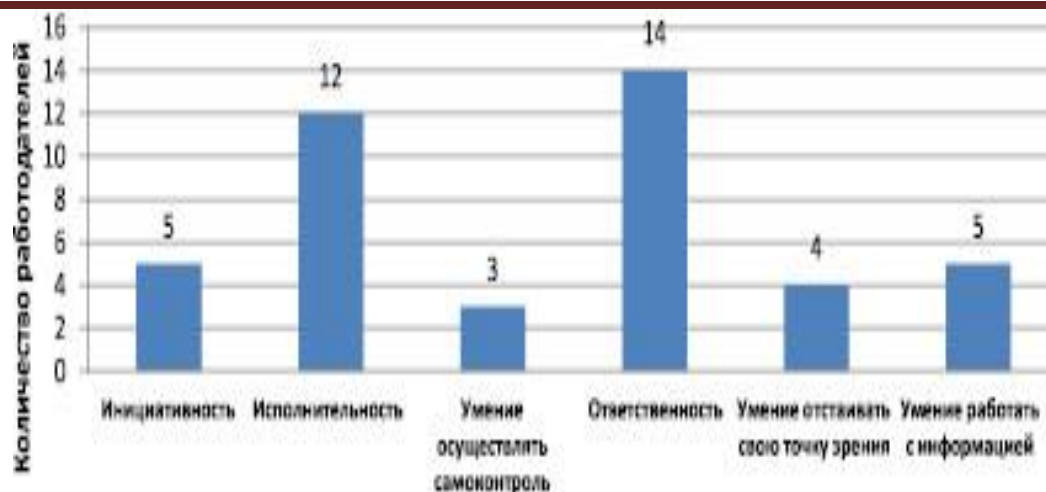

Рис. 1. Наиболее значимые личностные качества по мнению работодателей

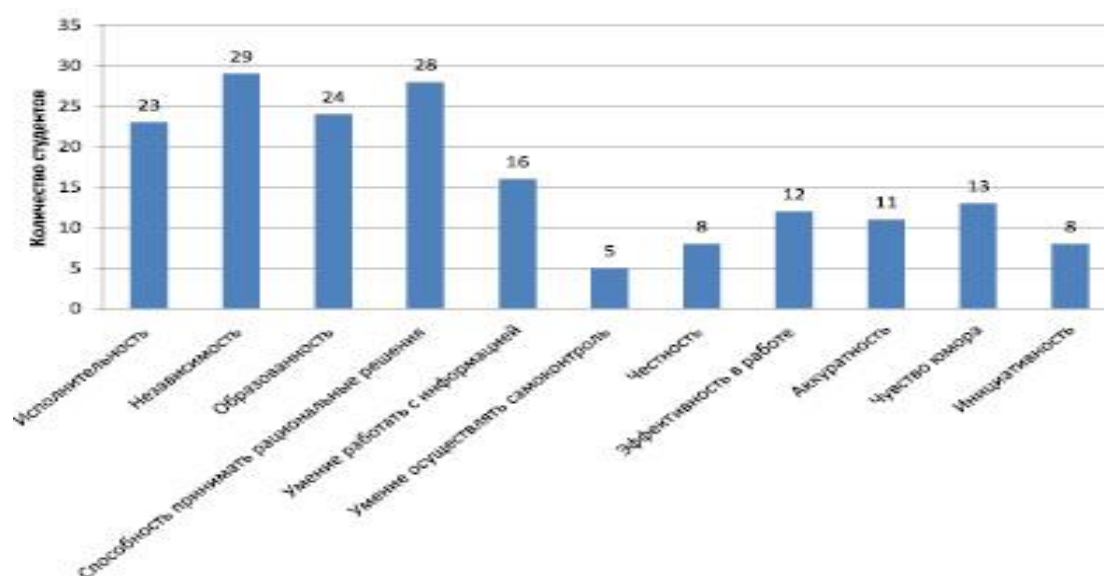

Рис. 2. Наиболее значимые личностные качества по мнению студентов

Результаты анкетирования студентов представлены на рис.1,2. Рисунок - 1 показывает, что такие качества, как ответственность и трудолюбие, занимают лидирующие позиции. Работодатели также заметили такие черты характера, как самоуправление, умение работать с информацией, умение отстаивать свои взгляды, инициативность. По их мнению, все эти качества необходимы для успешной карьеры. По результатам опроса, мнения работодателей и студентов совершенно расходятся (рис.2). Студенты не имеют четкого представления о том, какие личные качества необходимы для успешной профессиональной деятельности.

Следовательно, необходимы формы и методы обучения и воспитания, реализация которых позволяет в процессе обучения успешно развивать необходимые личностные качества. Взаимосвязь между личностными качествами, формами и методами отражена в таблице 2.

Таблица 2. Взаимосвязь личностных качеств, форм и методов обучения

Качества личности	Формы и методы обучения и воспитания
Ответственность, исполнительность,	Самостоятельное написание рефератов, работа по индивидуальной образовательной траектории

аккуратность, независимость	
Ответственность, исполнительность, независимость	Самостоятельное написание заметок, групповая работа с координатором группы
Исполнительность, аккуратность, ответственность	Работа по индивидуальной траектории обучения, решение задач, в которых информация представлена в виде таблиц, графиков, диаграмм
Умение отстаивать свою точку зрения	Деловые игры, участие в дебатах, презентация докладов

Перечисленные выше формы и методы обучения и воспитания позволят, на наш взгляд, в процессе обучения сформировать у выпускников вуза позитивный образ «Я профессиональное» и развить личностные качества, необходимые для построения успешной профессиональной карьеры.

Список литературы:

1. Полицинская Е.В. Личностные качества при построении успешной профессиональной карьеры // Успехи современного естествознания. – 2015.–№9-2.–С.365-368; URL: <http://www.natural.ru/article/view?id=35593> (дата обращения: 16.11.2020).
2. Соколова А. С. «Профессионально-важные качества» профессиональная компетентность» как детерминанты профессиональной успешности / А.С. Соколова // Среднее профессиональное образование. – 2010. – № 7. – С. 47-49.
3. Рикель, А.М. Некоторые аспекты социально-психологической проблематики успеха / А.М. Рикель // Вестн. Моск. ун-та. Серия 14, Психология. – 2012. – № 1. – С. 41-48.
4. Прохоров, А.О. Репрезентация психического состояния: феноменология образного уровня / А.О. Прохоров, А.В. Чернов // Образование и саморазвитие. – 2015. – №1. – С. 16-23.
5. Наследов, А.Д. Математические методы психологического исследования / А.Д. Наследов. – Спб.: Речь, 2008. – 392 с.

ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫ БОЙЫНША АҒЫЛШЫН ТІЛІ САБАҒЫНДА ҚОЛДАНЫЛАТЫН СТРАТЕГИЯЛАР

Айтуова Құндыз Тажиқызы
Бещанова Роза Есеевна

*Ақтөбе қаласы «№ 5 жалпы білім беретін орта мектеп» КММ
ағылшын тілі пәні мұғалімдері*

Қазіргі уақытта білім беру ұйымдарындағы білім мен оқыту әдістерінің дамуы және осы негізде жаңа оқу сапасына қол жеткізу білім беру мазмұнының жаңартудағы стратегиялық міндет болып табылады. Жаңартылған білім берудің негізгі мақсаты: оқытудың мақсаты мен міндеттерін жоспарлау, оқытудың белсенді әдістері оқу материалын өз бетінше, бастама жасай отырып, шығармашылықпен игеруде оқушылардың оқу үдерісіне ойлану арқылы тартылуын көздейтін әрекеттер мен амалдарды жүргізу. Ағылшын тілін оқыту кезінде кез келген бір әдістемені қолдану әртүрлі шарттарға байланысты болып келеді. Ең басты шарттары: ағылшын тілін оқытудың алдына қойылатын мақсаты, оны оқып-үйренуге бөлінген уақыт, сағат саны жатады. Осы шарттардың ішінде аса маңызды роль атқаратын-оқыту мақсаты болып келеді. Бұл шарт қоғамның дамуы, оның басқа елдермен саяси, шаруашылық және тағы да басқа байланыстары шетел тілін оқытудың мақсаттарын

анықтауға тікелей әсер етеді. Белгілі ғалым Н. Д.Гальскованың айтуы бойынша, кіші сынып оқушылары шетел тілдерін меңгеруге өте бейім. Баланың имитациялық қабілеттері, табиғи қызығушылығы әрқашан жаңаны меңгеруге қолайлы жағдай жасайды. [1]

Мотивация факторлары мыналар:

- Оқу мазмұнының әртүрлілігі;
- Оқушы мен оқытушы байланысының жанды интенсивті болуы;
- Оқытушы тұлғасы;

Қазақ әдебиетінің классигі, Ұлы Абай атамыз: «Шәкірттерің жақсы оқу үшін, оның оқуға деген ынтасы және қызығушылығы зор болу керек», - деген. Расында да, тек қана жігерлі, әр нәрсені үнемі білгісі келген, табандылығын, шыдамдылығын көрсеткен адам ғана өз мақсатына жетеді. Ағылшын тілі мұғалімі оқушылардың тіліне деген қызығушылығын арттыру үшін тек қана оқулықты ғана емес, басқа да қосымша материалдарды газет, журналдардан, тіпті интернет көзінен де қолдануы тиіс. Оқушылар материалды толық және тез меңгеру үшін, мұғалім көп көрнекі құралдарды пайдаланып, сабақты дұрыс ұйымдастыра білуі керек.

Оқушылардың ағылшын тілі сабағына деген қызығушылығын ояту үшін, мұғалім әр түрлі әдіс-тәсілдерді қолданғаны жөн, бірақ бұл әдіс-тәсілдер төмендегідей талаптарға сай болуы тиіс:

1. Әдіс-тәсілдер арқылы өзін-өзі еркін сезіну үшін жағымды атмосфера жасап, оқушы қызығушылығын ынталандыру керек, тілді практикада қолдануға деген қажеттілігін тудыру қажет.

2. Оқушы тұлғасын толығымен оқу процесіне тарту керек, оның эмоциялары, сезімдері оның қажеттіліктерімен байланысты болуы керек.

3. Оның тілдік шығармашылық қасиеттерін ынталандыру керек.

4. Оқушыны оқу процесінің басты тұлғасы ретінде белсенді етіп, басқа оқушылармен тығыз байланыстыру керек;

5. Оқушыға өз физиологиялық, интеллектуалдық, психологиялық ерекшеліктеріне байланысты өз бетімен жұмыс істей алуына көмектесу керек;

6. Түрлі жұмыс түрлерін жеке, жұппен, топпен, сыныппен және тағы басқа жұмыс түрлерін қолдану қажет. [1]

Ағылшын тілін оқыту әдістері мыналар: Логикалық ойлау; Грамматикалық-аударма әдісі; Сатылау; Тізбектеу әдісі; Үнсіздік әдісі; Физикалық сезіну әдісі; Рольдік ойындар; Мәдени қарым-қатынас; Жобалау ідісі; Проблемалық оқыту әдісі; Анализдеу; Миға шабуыл; Пікір алмастыру; Интерактивті әдістер; Коммуникативтік, көру, есту, кинестикалық, Витагендік әдіс, Ойға шолу, Аудио лингвистикалық әдіс; Келесі әдіс; Түсіндіру; Көрнекілік әдісі; Практикалық әдіс және ақпараттық-коммуникативтік технология әдісі. Бұл оқыту әдістерінің ішінде бұрыннан қолданып келген әдістер және осы замандық жаңа әдістер қамтылған. [2] Ағылшын тілін меңгеруде сөздік қордың бай болуы да аса маңызды болып келеді.

Ағылшын тілі сабағында сөздік қорды дамыту жолдары мынадай әдіс-тәсілдерден тұрады.

Олар: сөйлеу, әңгімелесу, сұрақ-жауап, аударма, түсінік, кітап-мәтінімен жұмыс әдіс-тәсілдері. Оқушылардың сөздік қоры баю үшін оқытушы сабақ барысында кестелер, видеокассеталар, түрлі суреттер, көрнекі құралдарды қолдануы керек. Енді ағылшын тілін сөздік қорын дамытатын әдіс-тәсілдерге жеке-жеке тоқталайық.

Көрнекілік әдісі – ағылшын тілін үйретуде ең жиі және ең нәтижелі әдіс-тәсілі болып саналады. Себебі бұл әдіс барлық сабақ түрінде қолданылады. Көрнекілік әдісте әрине көрнекілік құралдар мен схемалар қолданылады. Олар бірнеше түстен кем болмауы керек. Бұл оқушылардың сабақ барысында қызығушылығын және сөздік қорларын дамытуда ең тиімді жолы болып табылады.

Түсіндіру әдісі – оқытушы сабақ барысында, оқыту үрдісінің бастамасы ретінде іске асырылатын әдіс. Бұл әдісте оқытушы жаңа сөзді, жаңа тақырыпты немесе сөйлемдерді түсіндіру үшін қолданылады.

Сұрақ – жауап әдісі – балалардың тілін дамыту үшін маңызды әдістің бірі. Бұл әдісте оқушылар коммуникативтік әдісте болады. Бір-бірілеріне сұрақ қойып, кейін сұрағына жауап алады. Кең көлемде қолданылатын әдіс түрі болып табылады.

Практикалық әдіс – оқушылар сабақ үйрену барысында түрлі ойын элементтері бойынша тіл үйрену іс-әрекеті болып табылады. Оқушының сөздік қорын молайтуда ойындардың ролі зор, себебі ойындар олардың сөйлеу машығын қалыптастыру үшін қажет.

Интерактивтік әдіс – сұхбат құруда оқушылардың белсенділігін арттырады. Бұл әдістің мақсаты – оқу процесінің барлық сатысында біріккен әрекетке жағдай жасау. Оқушылар және тапсырмалармен жұмыс істей отырып, топ мүдделерін де ойлауға үйренеді. Бұл әдісте әр оқушы өз міндетіне жауапкершілікпен қарай отырып, ортақ нәтижеге қол жеткізуге талпынады. Оқушылар бірігіп жұмыс істеуге үйренеді. Бұл әдісте оқушы сабақ барысында оқушыларға кеңесші, серіктес рөлін атқарады.

Ағылшын тілі сабақ барысында компьютер оқытушыға оқушының өз бетінше жұмысын ұйымдастыруға жәрдем береді. Ол үшін ғалымдардың ұсынысы бойынша мынадай жаттығулар мен әдістемелік тәсілдер қолдану дұрыс:

1. Сұрақ-жауап диалогы.
2. Таңдамалы жауаптармен жүргізілетін тапсырма.
3. Еркін құралған сөйлемдерді стильдік түзету.
4. Толықтыруды керек ететін жаттығулар.
5. Сөздікті меңгеруден өзін-өзі бағалауға арналған жаттығулар.

Компьютерлік бағдарламалар уақыт өте келе жетіліп, қарқынды даму үстінде. Сөйтіп біз бүгінде әлемдік интернет жүйесі арқылы ақпарат алып қана қоймай, білім алудың жаңа түрі аралықтан оқыту әдісі пайда болды. Бұл оқыту әдісінде мультимедиялық технологияның көмегімен бейне, мәтін, графика арқылы оқу курсының материалдары жасалады. Оқу материалы ретінде оқушыға дәстүрлі оқулықтар мен оқу құралдары және интерактивті қасиеті шектеулі бейне және мультимедиялық материалдар ұсынылады. Ағылшын тілін оқыту әдістемесі әрдайым толықтыруды, дамытылуы тиіс. Ендеше оқушылардың дүниетанымын кеңейтуде танымдық белсенділігін арттырып, білім, біліктерін жетілдірудің қоғамдық мәні зор болып келеді.

Осы әдістер мен әдістемелердің қолдануына байланысты оқушылардың ағылшын тіліне деген қызығушылығының артқанын көреміз.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Ағылшын тілі мектепте. 2009 №5. 2010 №1. 3.
2. Жаңартылған білім беру мазмұны аясында жалпы білім беретін оқу бағдарламаларының әдістемелері.

МОЛОДЕЖНЫЕ ПРОГРАММЫ КАЗАХСТАНА

Алтыбаева Валерия Талгатовна
Боровик Александра Александровна

студенты 1 курса

Казахского национального аграрного исследовательского университета г.Алматы

Научный руководитель:

Тастанова Зауреш Тельмановна

В XXI веке, когда мир стремительно меняется, и инновации не стоят на месте, важно осознавать, что уровень развития молодежи и ее вклад в будущее, формируется в настоящем.

Казахстан – развивающееся государство, основную часть населения которого формируют люди, не достигшие возраста 30-ти лет.

Молодежь активно участвует во всех сферах жизни общества, как в политике, так и в экономике страны, стремясь реализовать себя в социуме.

Для успешной реализации работы с молодежью проводится огромная работа по совершенствованию концептуальной и нормативной правовой базы, регулирующей развитие государственной молодежной политики. В связи с этим от 7 июля 2004 года был принят закон «О государственной молодежной политике Республики Казахстан № 581». В последующем реализован ряд программ, в том числе "Молодежь Казахстана", Программа молодежной политики на 2003 - 2004 годы, Программа молодежной политики на 2005 - 2007 годы, а также Государственная программа патриотического воспитания граждан Республики Казахстан на 2006 - 2008 годы, "Казахстан 2020: путь в будущее". В феврале 2013 года постановлением Правительства Республики Казахстан одобрена Концепция государственной молодежной политики Республики Казахстан «Казахстан 2020: путь в будущее» (№191 от 27.02.2013г.).

Целью которых, было обеспечение социальных прав молодежи в области образования, труда и занятости, охраны здоровья, развития творческого потенциала, создание условий для широкой социализации молодежи и формирование ценностей патриотизма.

В стране десятки молодежных организаций, которые активно вовлечены в общественную и политическую жизнь страны. Одно из самых известных и многочисленных - Молодежное крыло «Жас Отан». Сегодня, в Жас Отан входит более 105 тысяч представителей молодежи. МК «Жас Отан» за 20 лет развития воспитала целую плеяду талантливых и перспективных молодых людей, которые осуществляют свою деятельность в различных государственных и общественных структурах. Организация МК Жас Отан известна своей волонтерской деятельностью. В самые сложные для государства времена волонтеры Жас Отан оказывают помощь. Так было, например, во время бедствия, настигнувшего г. Арысь, так было и недавно, во время прорыва дамбы в Мактааральском районе и сейчас ребята помогают в борьбе с пандемией Covid-19. Волонтеры организации еще с марта 2020 года помогают в раздаче продуктов питания и средств защиты нуждающимся гражданам. Так, ими было расфасовано и доставлено, до малообеспеченных и нуждающихся семей около 5 млн. защитных масок, а также обеспечено более 10 тысяч нуждающихся семей продуктами наборами. А сегодня стало известно еще об одной акции «Пакеты здоровья» организации Жас Отан, активистами акции было роздано более 1500 тысяч пакетов с полезными и необходимыми сейчас продуктами - врачам нашей страны.

Осенью 2018 г. Представители молодежных организаций Казахстана подписали национальный патриотический акт, они договорились активно содействовать модернизационным процессам.

Одной из успешных решений этих программ, было создание молодежных организаций, а так же принятие молодежной программы "Болашак".

В ходе форума стипендиатов программы «Болашак», впервые озвучивая идею программы «Интеллектуальная нация – 2020», Президент Республики Казахстан Н.А. Назарбаев, касаясь ее основных приоритетов, отметил задачу инновационного развития системы образования: «Надо добиться того, чтобы наша молодежь умела не только получать, но и создавать новые знания. Самым ценным знанием сегодня становится креативное мышление, умение перерабатывать знания, рождать новые решения, технологии и инновации», для чего нужны новые методики, новые формы преподавания, новые специалисты».

Рассматривая подробнее программу "Болашак" можно увидеть такие результаты: за годы ее реализации дипломы ведущих зарубежных университетов получили почти 10,5 тысяч молодых казахстанцев (1245 стипендиатов продолжают обучение).

Государственная молодежная политика в сфере труда и занятости осуществляется посредством реализации программ занятости молодежи, развития общественных работ и обучения молодежи на курсах профессиональной подготовки и повышения квалификации.

В данном направлении работает еще одна уникальная образовательная программа - "Серпін- 2050" - была принята в 2014 году. Ее суть в том, чтобы обучить и трудоустроить молодежь из южных регионов страны, богатых трудовыми ресурсами, на востоке, севере и западе Казахстана, ощущающих дефицит кадров. За годы ее реализации было подготовлено 16,5 тысяч учителей, врачей, инженеров и специалистов сельского хозяйства.

В регионах республики вопросы трудоустройства и занятости молодежи решаются посредством реализации социально-значимых проектов: «Жасыл ел», «С дипломом в село!», «Молодежная практика», организации ярмарок вакансий; на предприятиях на договорной основе создаются социальные рабочие места. Проблемы трудоустройства казахстанской молодежи решаются также в рамках Программы занятости 2020.

Как известно, 2019 год был назван «Годом молодежи», символично то, что в этот год Президентом РК Касым-Жомартом Токаевым было принято решение о создании Президентского кадрового резерва.

Целью создания кадрового резерва является улучшение системы государственного управления. По мнению экспертов, такая система применяется во многих странах, отбор лучших из молодежи для создания кадрового резерва позволяет решить проблему устройства на работу по «телефонному звонку» или с чьей-либо протекции. То есть делает процесс назначения на должность прозрачным и справедливым.

Молодежная политика в Казахстане проводится в русле мировой политики. При проведении молодежной политики в Казахстане, на наш взгляд, следует заимствовать модели, разработанные в других странах. Конечно, не должно быть слепого перенимания опыта стран с более прогрессивной молодежной политикой, необходимо учитывать региональные особенности Казахстана, менталитет, исторические аспекты, социокультурные особенности казахстанской молодежи, специфику ее социализации в Казахстане.

Литература

1. Численность молодежи в Казахстане. <https://inbusiness.kz/ru/last/chislennost-molodezhi-v-kazahstane-sostavlyayet-4-mln-chelov>.
2. «Казахстан 2020: путь в будущее» https://tengrinews.kz/zakon/pravitelstvo_respubliki_kazahstan_premier_ministr_rk/hozyaystvennaya_deyatelnost/id-P1300000191/ 4. ЕНТ и социальный стресс: <https://primeminister.kz/ru/news/11/povtornaja-sdacha-ent-pozvolit-snjat-v-etom-godu-sotsialnyj-stress-mon-rk->
3. Молодежная политика Казахстана. <https://www.youtube.com/watch?v=TCMI47oxYRI&t=1183s>

МЕМЛЕКЕТ ПЕН ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ АЗАМАТТЫҚ ҚОҒАМ ИНСТИТУТТАРЫНЫҢ ӨЗАРА ІС-ҚИМЫЛЫ

Аманғалиева Аякоз Ғаниқызы

*Ақтау қаласы Ш. Есенов атындағы Каспий мемлекеттік технологиялар және
инжиниринг университетінің магистранты*

Қазақстан Республикасында бұқаралық ақпарат құру және тарату саласындағы мемлекеттік саясатты Қазақстан Республикасында ақпараттық кеңістік құру және дамыту, бұқаралық ақпарат құралдарын қолдау жөнінде Мемлекет жүзеге асыратын ұйымдастырушылық, қаржылық, құқықтық және өзге де шаралардың нысаналы жүйесі ретінде айқындауға болады.

Бұқаралық ақпарат құралдары нарығын дамыту, оның экономикалық дербестігін, сондай-ақ оларды қоғамдық және мемлекеттік бақылау тетігін қамтамасыз ету саласындағы заңнаманы одан әрі жетілдіру қажет.

Көбінесе бұқаралық ақпарат құралдарына технологиялық немесе экономикалық тұрғыдан - ақпарат көзі ретінде немесе шаруашылық жүргізуші субъект ретінде қарайды. Кейбір жағдайларда бұл тәсіл әділ. Бірақ ол басты нәрсені жасырмауы керек. Бұқаралық ақпарат құралдары дамыған азаматтық қоғамның ажырамас элементі болып табылады. Егер бұл элемент әлсіз немесе жоқ болса, мемлекет демократиялық бола алмайды. Ел дамуының қазіргі кезеңінде бұқаралық ақпарат құралдарының қоғамдық институт ретіндегі маңызы бұрынғыдан да арта түсуде.

Бұқаралық ақпарат құралдарының азаматтық институт ретіндегі рөлі: бұқаралық ақпарат құралдарының өздері азаматтық институт болып табылады, әрі өте серпінді әрі ықпалды; мемлекет пен қоғам арасындағы кері байланыстың ең ашық әрі пәрменді нысандарының бірі ретінде әрекет етеді; медиа-қоғамдастық басқа азаматтық институттардың дамуына ықпал етіп, оларға қазіргі жағдайда ең құнды ақпараттық қолдау көрсетеді.

Сондай-ақ бұқаралық ақпарат құралдары өз қызметі арқылы азаматтық қоғамды күшейтуге тиіс. Олар Қазақстан халқының рухын, оның бірлігін және патриоттық сезімнің өрлеуін насихаттауға тиіс.

Бұқаралық ақпарат құралдары бүгінде әлеуметтік кеңістікті қалыптастырудың ең қуатты құралдарының бірі болып табылады. Бұқаралық коммуникация репродуктивті және шығармашылық функцияны орындай отырып, адамдардың тікелей өмірлік тәжірибесін толықтырады.

Өмір сүру қажеттілігі баспасөзді этикалық қағидаларды емес, пайда туралы ойларды басшылыққа алуға мәжбүр етеді, бұл бұқаралық ақпарат құралдарының бейтараптығы мен бейтараптығын тудырады [1].

Әлеуметтік тапсырыс, бір жағынан, әлеуметтік шиеленісті төмендетуге ықпал етеді: аймақтың ауырсыну нүктелері анықталады және жойылады; әлеуметтік саясаттың атаулылығы артады; әлеуметтік салада жаңа жұмыс орындары құрылады; әлеуметтік мәселелерді шешудің тиімділігі артады; азаматтарды әлеуметтік мәселелерді шешу процесіне тарту кеңейеді. Екінші жағынан, биліктің нақты күшеюі: басқару құрылымын оңтайландыру жүреді; бюджет қаражатын пайдалану тиімділігі артады; биліктің беделі күшейеді.

Мемлекеттің индивидпен байланысы азаматтардың мемлекеттің және қоғамның басқа да субъектілерінің қызметіне деген қызығушылығын қанағаттандыру құқығына негізделі отырып, Қазақстан Республикасы Конституциясының 18-бабының 3-тармағында бекітілген. Ал кері байланыс Қазақстан Республикасының бұқаралық ақпарат құралдарының қосқан үлесінің арқасында мүмкін болады. Бірақ әзірге бұл салымның мөлшері біздің мемлекетіміздің медиа-қоғамдастығының әлеуетіне сәйкес келмейді.

Тәуелсіздік жылдарында Қазақстанда тәуелсіз бұқаралық ақпарат құралдарының жұмыс істеуі үшін саяси, экономикалық және құқықтық жағдайлар жасалғанымен, олардың қызметінің заңдық тетігі әлі де пысықтауды талап етеді.

Бұқаралық ақпарат құралдары ұлттық мүдделерді қорғаудың нақты ұстанымын таңдауға тиіс. Бұл кезеңде сөз бостандығын қамтамасыз етудің, сондай-ақ журналистерді меншік иелерінің қысымынан қорғаудың қазіргі заманғы шындықтарын ескеретін және шенеуніктердің еркін баспасөздің қызметіне араласқаны үшін жауапкершілігін күшейтетін бұқаралық ақпарат құралдары туралы жаңа Заң қабылдау қажеттілігі туындады.

Екінші жағынан, азаматтық қоғамда бұқаралық ақпарат құралдары үшін заңдарды бұзғаны үшін жауапкершілік шараларын нақты анықтау қажет. Қоғам жала мен жалған ақпарат бостандығын емес, сөз бостандығын талап етеді.

Бұқаралық ақпарат құралдары арасындағы бәсекелестік туралы айтқанда, масс-медиа нарығында монополияланудың жолын кесу және оған жол бермеу қажет мемлекеттің рөлін атап өту маңызды, өйткені таратылған ақпараттың дұрыстығы туралы мәселе туындайды, ал бұл азаматтық қоғамның тозуының белгісі.

Азаматтардың саяси партиялар мен тәуелсіз кандидаттардың қызметі туралы толық және сенімді хабардар болуы, бұқаралық ақпарат құралдары қызметіндегі саяси плюрализмді қамтамасыз ету қоғам мен мемлекеттің демократиялық дамуының ажырамас шарты болып табылады[2].

Бірқатар демократиялық елдердің заңнамасын талдай отырып, қызықты үлгі пайда болды: бұл мемлекеттер баспасөз туралы Заңның мүлдем болмауын жөн көреді. Жала жабу және мемлекеттің қауіпсіздігі және басқа да осындай мәселелер Қылмыстық кодекс аясында немесе басқа заңнамалық актілерде қарастырылады. Мұндай елдер "баспасөз туралы Заң" идеясын оны қабылдау оң рөлден гөрі теріс рөл атқарады деп қорқады. Сондықтан "баспасөз Заңы" идеясына қарсы шыққандар пікір бостандығы - баспасөз бостандығы Конституцияда берік бекітілгенін қалайды. Бұл бостандықтарды шектеудің кез-келген нысаны азаматтарға, корпорацияларға немесе топтарға қолданылатын заңдардың басқа түрінің бөлігі болуы керек, олардың пікірінше, кез-келген арнайы заң қабылданбауы керек, өйткені мұндай заң бостандықты қорғаудың бірнеше жалпы қағидаларын және цензураға жол бермеуді атап көрсете отырып, іс жүзінде журналистика үшін көптеген шектеулердің тізіміне айналады. Бұл АҚШ, Ұлыбритания және басқа да бірқатар елдердің ұстанымы. Алайда, көптеген елдер, соның ішінде Батыс Еуропа әртүрлі пікірде.

Көптеген бұқаралық ақпарат құралдары бәсекелестікке төтеп бермейді немесе толығымен демеушілердің мейірімділігі мен қаржылық әл-ауқатына байланысты. Қазіргі уақытта республикада мемлекеттік тапсырысты алу құқығы меншік нысанына қарамастан, масс-медиа арасындағы конкурс нәтижелері бойынша айқындалады. Бұқаралық ақпарат құралдары туралы заңда мемлекеттік тапсырысты конкурстық негізде орналастыру арқылы БАҚ-ты мемлекеттік қолдау туралы норманы бекіткен жөн. Мәжілістің қарауындағы бұқаралық ақпарат құралдары туралы заң жобасында мұндай тапсырысты мемлекеттік емес бұқаралық ақпарат құралдары арасында ғана орналастыру көзделеді. Конкурстық комиссияны Президент Үкімет өкілдерінен және оның құрамына кірмейтін мемлекеттік билік органдарынан, Парламент депутаттарынан, мемлекеттік емес коммерциялық емес ұйымдардың өкілдерінен, жекелеген мамандардан құруды көздейді [3].

Қазіргі заманғы қазақстандық зерттеулер баспаларды белгілі бір бейіндер бойынша ірі компанияларға біріктіруді ұсынады, бұл неғұрлым ірі қаражатпен жұмыс істеуге және өнімнің сапасы мен ассортиментін неғұрлым жедел арттыруға мүмкіндік береді.

Ақпараттық саясатты жүзеге асыра отырып, бұқаралық ақпарат құралдары саяси процеске әсер етеді. Олар адамдарды біріктіреді, оларды саналы әрекетке біріктіреді, азаматтардың қауіпсіздігін қамтамасыз етеді, оларды озбырлықтан қорғайды. Сонымен бірге, толеранттылық (толеранттылық) бұқаралық ақпарат құралдарында әлі кең таралмады. Ол

қарама-қарсы көзқарастарды жақындастыруды, консенсусқа қол жеткізуді қамтиды. Бұл шынайы демократиялық қоғамның маңызды ерекшелігі.

Бұқаралық ақпарат құралдары дамуының соңғы белгілерінің бірі телеарналар арасындағы хабар тарату, газет өнімдері саласындағы бәсекелестік болып табылады, бұл ақпарат сапасының жоғарылауына, демек, тиісті баспалар арасында журналистердің кәсібилігінің артуына әкеледі, ақпараттық байланыстар жүйесі баяу қалпына келтірілуде, полиграфияның материалдық-техникалық базасы жақсаруда. Қаражаттың қоғамдық тапшылығына қарамастан, тәуелсіз бұқаралық ақпарат құралдарын, оның ішінде ақпараттық органдардың өз тарапынан да (олардың ішінде құқықтық емес әдістермен (яғни сот емес)) қалыптастыру үшін жағдай жасау қажет.

Электрондық бұқаралық ақпарат құралдарында өз өндірісінің өнімдерін, сондай-ақ жарнамалық қызметтерді өндіру және тарату бойынша айналымдарға нөлдік ставка бойынша салық салынады. Яғни, республикалық бюджет телерадиокомпанияларға өз өнімдерін өндіру бойынша олардың шығыстарының 16% - ын өтейтін болады[4].

Қорыта келе, қазіргі әлемдегі мемлекеттің тұрақтылығы, егер мемлекетте тәуелсіз хабар тарату жүйесі болмаса, тәуелсіз хабар тарату деген не екенін түсінуге байланысты. Қарапайым азаматтар билікке, оның институттары мен әрекеттеріне деген сенімін жоғалтады. Ақпарат алмасу бостандығы Үкіметке азаматтары қоғамға адал және өз еріктерімен қатысатын өркениетті мемлекет құруға көмектеседі".

Қолданылған әдебиеттер:

1. Михайлова О.И. Қазақстан Республикасының Конституциясы в действии, Владимир Ким интервью // "Заң және заман". - №8 (54). - 2004.
2. М. М. Темірғалиев Қазақстан Республикасында бұқаралық ақпарат құралдарын құру және тарату саласындағы мемлекеттік саясаттың негізгі бағыттары. // Журнал "ҚазҰУ Хабаршысы", № 3 (28).
3. А.С.Морозов. Қазақстан Республикасының Тәуелсіздік жылдарындағы БАҚ дамуы: негізгі кезеңдері мен қазіргі жағдайы: "Қазақстан Республикасына 15 жыл: жетістіктері мен болашағы"ғылыми-практикалық конференция материалдарының жинағы. - Алматы: ҚР Президенті жанындағы ҚСЗИ, 28 Қараша 2006 ж.
4. Климкин С.П. Бұқаралық ақпарат құралдарының құқықтық жағдайы туралы сұраққа / / "Қазақстандағы құқықтық реформа" ақпараттық-талдау журналы. - № 2/2003. - Б.32-33.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА ҚОНАҚЖАЙЛЫЛЫҚ ИНДУСТРИЯСЫН ДАМУ ТУРАЛЫ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Амангелдиева Мәдина Талғатқызы

*М.Х.Дулати атындағы Тараз өңірлік университетінің
«Туризм» мамандығының 3 курс студенті*

Ғылыми жетекшісі:

*Досымова Оразкуль Жумабаевна,
М.Х.Дулати атындағы Тараз өңірлік университетінің
«Туризм және сервис» кафедрасының аға оқытушысы*

Туризм Қазақстан экономикасын, ең алдымен оның ішінде шикізаттық емес бағытын дамытудың басым жүйесі болып табылады.

Осы саланы дамыту жөніндегі стратегиялар мен бағдарламаларды табысты іске асыру ел экономикасын, оның әлемдегі оң имиджін айтарлықтай нығайтуға, халықты жұмыспен

камту мәселелерін төмендетуге мүмкіндік береді. Бұл саланы дамыту дәрежесі бүкіл саланың тиімділігіне әсер ететін бірқатар маңызды құрамдас бөліктерді қамтиды.

Оның ішіндегі ең маңыздысы қонақ үй бизнесінің секторы болып табылады. Оның рөлі мен маңыздылығын асыра бағалау қиын, өйткені ол ұлттық мәдениеттің әртүрлілігі мен бірегейлігін және қонақжайлылықтың қалыптасқан дәстүрлерін көрсетеді.

Қонақ үй индустриясы экономикалық қызмет түрі ретінде қызмет көрсетуді және қонақүйлерде, мотельдерде, кемпингтерде және басқа да орналастыру құралдарында сыйақы үшін қысқа мерзімді тұруды ұйымдастыруды қамтиды.

Бүгінгі таңда қонақжайлылық индустриясы аймақтың немесе туристік орталықтың қуатты экономикалық жүйесі және туризм экономикасының маңызды құрамдас бөлігі болып табылады.

Қонақжайлылық индустриясы ұжымдық және жеке тұрудың әртүрлі құралдарынан құралады: қонақ үйлер, отелдер, мотельдер, жастар жатақханалары мен хостелдер, пәтерлер, туристік баспаналар, сонымен қатар туристерді орналастыруға қатысатын жеке секторлар [1].

Қазақстанда қонақ үй шаруашылығының қалыптасуын талдау осы саланың проблемаларын және оның даму перспективаларын анықтау үшін үлкен маңызға ие.

Бүгінгі таңда туризм мен қонақ үй индустриясының дамуы ел экономикасындағы басым бағыт болып табылатындығына қарамастан, бұл тақырып аз зерттелген [2].

Қонақ үй бизнесінің ұзақ тарихы бар. Қонақжайлылықтың алғашқы кәсіпорындары туралы Ежелгі Греция, Рим, Египет және Вавилонның ежелгі құжаттары мен қолжазбаларында кездеседі.

Көшпелі облыстарда (бүкіл Қазақстан дерлік үлкен көшпелі аумақ болған) қонақ үй шаруашылығы өздігінен пайда болған жоқ және бұл халықтың менталитетімен байланысты: дәстүр бойынша, көшпендінің қасиетті борышы қонақжайлылықтың барлық ережелері бойынша кез-келген саяхатшыға тегін баспана беру болып саналды.

Көшпенді қонақтарды неғұрлым жомарт қабылдаса, ол жолда болған кезде оны да солай қарсы алады деп сенді. Саяхатшыларды орналастырудың әртүрлі құралдары сауда жолдарында орналасқан ірі қалаларда ортағасырлық Қазақстан аумағында болған.

Содан кейін олар керуен-сарайлар деп аталды. Оларды көп жағдайда ауқатты адамдар ұстады. Керуен-сарайларда тамақ дайындауға, саяхатшылардың тұруына, заттарға арналған жеке үй-жайлар болды.

Керуен-сарай иелері тоқтаған саяхатшылардан белгілі бір ақы алып отырған. Қонақ үй шаруашылығының өсуі XVIII-XIX ғасырларда Қазақстанда қала құрылысының дамуымен ғана байқалды. Заман талабына сәйкес қалаларда қонақ үйлер мен тұрақтайтын үйлер салынды. Қызметтер жиынтығы минималды болды.

1829 жылдан бастап Бостонда әлемдегі алғашқы қонақ үй жұмыс істеп тұрған кезде, XIX ғасырдың соңында қонақ үй тізбектері қалыптаса бастады, Қазақстан экономикасы мен мәдениеті артта қалған салыстырмалы түрде жабық кеңістік болып қала берді.

Қазан төңкерісінен кейін өндірістік және өндірістік емес салалардың дамуына байланысты қазіргі заманғы келбетіне жақын қонақ үйлердің құрылысы басталды.

1935 жылы Қарағандыда "Чайка" қонақ үйі салынды. Алматы аумағындағы алғашқы қонақ үй 1937 жылы салынған, ол "Есік" қонақ үйі болды.

50-жылдардың соңы мен 60-жылдардың басында қонақ үй ғимараттарының құрылысы басталды. 70-80-ші жылдары жақсартылған үлгідегі, жоғары класты және жайлылығы бар "Алматы", "Қазақстан", "Отырар", "Достық" және т.б. қонақ үйлер пайдалануға берілді, алайда бұл қонақ үйлердің барлығы жоспарлы шаруашылық жүргізу жағдайында жұмыс істеді.

Нәтижесінде олардың саны жасанды түрде шектелді, олардың арасында бәсекелестік болмады. Кейбір қонақ үйлер қаржыландыру саласында айтарлықтай артықшылықтарға ие

болды, ал басқалары қиын қаржылық жағдайда жұмыс істеді. Қонақ үй қызметтеріне сұраныс пен ұсыныс зерттелмеген.

Қонақ үй шаруашылығы халықаралық аренаға шықпай және осы саладағы басқа елдердің жетістіктерінен тыс жабық экономика жағдайында жұмыс істеді.

Қазіргі уақытта отандық қонақ үй индустриясы мәдени және техникалық өсу, қызмет көрсету мен жайлылықтың әртүрлілігі, қызмет көрсетудің технологиялық процестерін жетілдіруде сапалы өзгерістерге ұшырауда.

Тәуелсіздік алғаннан кейін туристік сала бірден экономиканы дамытудағы басым салаға айналмады, тек соңғы онжылдықта мемлекет туризмге көбірек көңіл бөле бастады.

Қонақ үй шаруашылығына келетін болсақ, сарапшылардың пікірінше, Қазақстанның осы саладағы әлеуеті жақын арада, әрі әсерлі түрде жүзеге асырылуы мүмкін. "Бүгінде қонақүйлер нарығы қарқынды дамып келе жатқан экономика секторларының бірі» [3].

Сонымен қатар, егер жалпы жағдай туралы айтатын болсақ, бірқатар маңызды мәселелер әлі күнге дейін шешілмеген күйінде қалып отыр.

Қонақ үй нарығының дамуына кедергі келтіретін негізгі көрсеткіштер: кадрлар біліктілігінің әлсіз деңгейі, туризмнің ғылыми базасының болмауы және олардың бағасына қатысты ұсынылатын қызметтердің төмен сапасы. Дегенмен, елдегі қонақ үй бизнесінің даму динамикасы жақсы деңгейде.

Нөмірлік қордың аз жүктелуіне байланысты қонақ үй кешендерінің қатаң баға саясаты туралы мәселе туындайды. Қызметтердің бағасы мен сапасының сәйкес келмеуі Қазақстандағы қонақ үй кәсіпорындарының негізгі проблемасы болып табылады.

Орташа класты Holiday Inn брендтік қонақ үйіндегі тәуліктік бөлменің орташа құны брендсіз бес жұлдызды қонақ үйдегі бағаға тең. Бұл проблема білікті кадрлардың және қонақүйлерді басқарудың сауатты жүйесінің болмауына, сондай-ақ бірыңғай біліктілік жүйесінің және орналастыру санаттарының берілмеуіне байланысты.

Қонақ үйлердің тиесілі жұлдыз санатына қарамастан қонақ үйлер үшін халықаралық стандарттар бар[5].

Бірақ біздің көптеген қонақ үй кәсіпорындары бұл ережелерді ұстанбайды. Мысалы, қонақ үй қандай жұлдыз санатына жататынына қарамастан, оның атауы мен санаты қасбетте көрсетілуі керек және қараңғыда жарықтандырылуы керек [5].

Бізде көбінесе "қонақ үй" деген жазуды жұлдыз категориясының атауы мен нұсқауынсыз көруге болады. Көптеген қонақ үйлер тұрғын үйлерде жалға алынады, олардың көпшілігі сұр, бет-әлпетсіз және монотонды көрінеді. Бұл көбінесе еленбейтін талаптардың аз ғана бөлігі.

Бүгінгі таңда қонақ үй бизнесінің тиімді жұмыс істеуіне тартымды баға саясаты және әлемдік стандарттарға сәйкес келетін қызметтердің толық спектрі бар үш және төрт жұлдызды қонақ үйлердің болмауы кедергі келтіруде.

Бұл инвесторлардан үлкен инвестицияларды қажет ететін, сонымен қатар үлкен дивидендтер әкелетін элиталық қонақ үйлерді игеруді жөн көретіндігіне байланысты – 5 жұлдызды қонақ үйлер қосымша қызметтерден табады: конференциялар, буфеттер, презентациялар және басқа да корпоративті шаралар өткізу арқылы.

Ірі қалаларда үлкен нөмірлік қоры бар барлық қонақ үйлер жоғарғы баға сегментінде ұсынылған және олар 4-5 жұлдызға ие.

"DAMU Research Group" зерттеу агенттігінің сарапшылары Нұр-Сұлтан мен Алматы сияқты қалалардағы 5 жұлдызды қонақ үйлер нарығы жақын арада толып кетеді деп санайды [3].

"Marriott", "Radisson", "Holiday Inn" және "Rixos" сияқты ойыншылардың пайда болуы осы санаттағы қонақ үйлердің толтырылуына әсер етуі мүмкін, ол 40-50% төмендеуі мүмкін.

Жұлдызсыз қонақ үйлерге келетін болсақ, олар осы қалаларға ең көп баратын іскер адамдар үшін қонақүйдің талаптарына жауап бермейді.

Осы аталған факторлардың барлығы Қазақстанда осы бизнеске қарсы жұмыс істейді. Айқын табыстарға қарамастан, саланың әлеуетін іске асыру және оны экономиканың негізгі бағыттарының қатарына шығару үшін көп күш салу қажет.

Қонақжайлылықтың өзіндік қазақстандық стандартын жасау және дамыту қажет, ал оның негізінде қонақ үй бизнесінің отандық брендтерін құру қажет. Қазақ халқы өзінің қонақжайлығымен танымал, бұл әрбір отандық брендтің визит карточкасы болуға тиіс.

Бұл брендтер шетелдік туристерді тартуға және қызықтыруға қабілетті қазақ мәдениетінің барлық бірегей ерекшеліктерін ескеруі тиіс.

Бүгінгі таңда нарықта танымал қонақ үй желілерінің өкілдіктерімен сәтті бәсекелесу үшін отандық бизнес барлық қажетті материалдық және зияткерлік базаға ие.

Шешімге әлемдік қонақ үй менеджментінің (американдық, еуропалық) үздік жетістіктерін дәстүрлі мәдени ерекшеліктермен үйлестіруге негізделген.

Жинақталған әлемдік тәжірибені пайдалана отырып, адамдарға ұқыпты қарауға, қызметті сауатты жоспарлауға, қазақ халқының тарихы мен мәдениетін білуге, жұмыста инновациялар мен жоғары технологиялар саласындағы жетістіктерді әзірлеуге және пайдалануға негізделген қазақстандық менеджментті құру және дамыту қажет.

Қазақстанның қонақ үй секторындағы жағдай, біздің ойымызша, туристік саланың жалпы жағдайын көрсетеді.

Ол экономиканың жеке саласы ретінде мазмұны бойынша емес, формасы бойынша өтті.

Қазақстандық қонақ үйлердің деңгейін арттырудан басқа, туризмді реттейтін құқықтық базаны жетілдірумен байланысты проблемаларды, көліктің қолжетімділігі мен қауіпсіздігі міндеттерін, шет елдерге елдің тартымды имиджін қалыптастыру мәселелерін шешу, қонақжайлылық индустриясы үшін кадрлар даярлау жүйесін жақсарту қажет.

Сонымен қатар, бұл шараларды жүзеге асыруда маңызды рөл мемлекетке тиесілі болуы керек.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының туристік саласын дамытудың 2023 жылға дейінгі тұжырымдамасы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2017 жылғы 30 маусымдағы № 406 қаулысымен бекітілген.
2. Кайназарова А. Гостиничный бум. - Forbes.kz – 2013. - № 28.
3. Васьков С.Т. Территориальное управление в новых хозяйственных условиях. – К.: Знания, 2016. – 190 с.
4. Кайназарова А. Гостиничный бум. - Forbes.kz – 2013. - № 28.
5. www.stat.gov.kz. – Сайт Агентства РК по статистике.

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК-ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУЫНЫҢ ҚАЗІРГІ ЗАМАҢҒЫ ҮРДІСТЕРІ: МӘСЕЛЕЛЕРІ, БОЛАШАҒЫ

Арынова Меруерт Ерболовна

*Алматы қаласы Қазақ Ұлттық Аграрлық Зерттеу
Университетінің 1 курс студенті*

Қазақстан әлемдегі тұрақты дамыған елдердің бірі болып табылады. Орташа мерзімді бағдарламаға сәйкес, Үкімет қызметінің стратегиялық мақсаты еліміз Президентінің маңызды бастамасын жүзеге асыру – әлемдегі бәсекеге барынша қабілетті 50 елдің қатарына кіру болып табылады.

Неліктен біздің еліміз экономикалық дамыған 10 елінің қатарына кірмейді? деген сұрақ туындайды.

Мақалада өңірлердің тұрақты дамуына әсер ететін негізгі факторлар қарастырылады. Қазақстан Республикасы өңірлерін әлеуметтік-экономикалық дамытудың мемлекеттік бағдарламаларына талдау жасалды. Әлеуметтік-экономикалық дамудың негізгі көрсеткіштері: өнеркәсіп өндірісінің (тауарлар мен көрсетілетін қызметтердің) көлемі; ауыл шаруашылығының (көрсетілетін қызметтердің) жалпы өнімі; бөлшек сауда бойынша Қазақстан өңірлерін саралау жүргізілді. Қазақстан Республикасының өңірлерін әлеуметтік-экономикалық дамыту бойынша ұсынымдар ұсынылды.

Өңірдің тұрақты дамуы құрылымдық-өндірістік кешендердің жұмыс істеу тұрақтылығына байланысты. Экономикалық субъектінің тұрақты дамуы оның өндірістің төмендеуіне әкелуі мүмкін салдарға қарсы тұру және алдын-алу қабілетін білдіреді. Өндіріс факторларын тиімді пайдалану кезінде және уақытында ең аз шығындармен тұтыну тауарларының қажетті ассортиментін шығаруды қамтамасыз ететін өндіріс тұрақты дамып келе жатқан болуы мүмкін. Сонымен бірге, аймақтың аумақтық-экономикалық кешенінің репродуктивті тұрақтылығы аймақ халқының материалдық және рухани қажеттіліктерін жақсы қанағаттандыруға ықпал ететін ең аз шығындармен, экономикалық және әлеуметтік қорғаумен тұрақтылық пен экономикалық өсуді үздіксіз қолдауды қамтамасыз етумен анықталады.

Өңірдің орнықты дамуын басқару әлеуметтік-экономикалық даму болжамдары мен бағдарламаларын әзірлеу арқылы жүзеге асырылады. Бұл жағдайда экономикалық әлеуетті бағалау да маңызды болып табылады, ол аумақты орнықты және қауіпсіз дамытудың ғылыми негізделген тұжырымдамасын қалыптастыру үшін бастапқы нүкте болып табылады. Болжау аймақтың тұрақты әлеуметтік-экономикалық даму бағдарламаларын әзірлеуде маңызды рөл атқарады. Ол өңір тыныс-тіршілігінің әртүрлі аспектілерін қамтиды: демографиялық ахуал, ресурстық әлеует, оның ішінде табиғи ресурстар, тұтынушылық сұраныс, Өнеркәсіптің өндірістік серпіні, экономикадағы инновациялық қызмет бағыттары және т.б.

Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасында 2020 жылға дейінгі Өңірлік даму бағдарламасы жұмыс істейді. Бұл бағдарлама Қазақстан Республикасы Президентінің Қазақстан халқына 2012 жылғы 14 желтоқсандағы "Қазақстан – 2050 "Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саясаты" және 2014 жылғы 11 қарашадағы "Нұрлы жол — болашаққа бастар жол" Жолдауларын іске асыру шеңберінде әзірленді.

Бағдарламаның мақсаты экономикалық өсу орталықтарында халық пен капиталдың шоғырлануын ынталандыратын елдің ұтымды аумақтық ұйымдастырылуын қалыптастыру жолымен өңірлердің әлеуметтік-экономикалық әлеуетін дамыту үшін жағдайлар жасау болып табылады.

Ауыл шаруашылығында жоғары орынды Алматы, Оңтүстік Қазақстан және Солтүстік Қазақстан облыстары алады, ал ең нашар орынды Алматы және Астана қалалары алады. Бұл қисынды, өйткені Алматы мен Астана қалалары қызмет көрсету орталықтары болып табылады.

Аймақтың әлеуметтік-экономикалық дамуы объективті қажеттіліктер мен әлеуметтік тенденциялармен анықталатыны белгілі. Ол әдетте қоғамның институционалдық, Әлеуметтік және әкімшілік құрылымдарындағы өзгерістер, өндіріс пен кірістің өсуі, дәстүрлер мен әдеттердің өзгеруі, қоғамдық санадағы өзгерістер сияқты блоктарды қамтитын әртүрлі әлеуметтік-экономикалық міндеттердің жиынтығы тұрғысынан қарастырылады.

Осыған байланысты әлеуметтік-экономикалық даму процесі үш негізгі компонентті қамтиды:

- Халық табысының өсуі, денсаулық жағдайының жақсаруы және адамдардың, оның ішінде олардың еркіндік дәрежесін арттыру;
- Адам құқықтарын құрметтеуге бағытталған әлеуметтік, саяси, экономикалық және институционалдық жүйелерді қалыптастыру нәтижесінде адамдардың өзін-өзі бағалауының өсуіне ықпал ететін жағдайлар жасау.

Қазақстан Үкіметі заманауи, жаһандық интеграцияланған экономикаға көшуде айтарлықтай прогреске қол жеткізді. Тәуелсіздік алғаннан кейін Қазақстан макроэкономикалық реформаларды жылдам жүргізді және жеке экономиканың нормативтік - құқықтық құрылымын жасады. Ел сауда валютасын қабылдады, бағаны ырықтандырды және экономиканың негізгі салаларын, соның ішінде өнеркәсіп, телекоммуникация және энергетиканы жекешелендірді. 1994 жылы Қазақстан тұтыну тауарларына берілетін субсидиялардың барлығын дерлік алып тастады. 1994 жылы мемлекеттік өнеркәсіптік субсидиялар алынып тасталды және шағын жекешелендіру жүргізілді. Қазақстанда азаматтық қоғамның негізін қалаушы институттар—биліктің бөлінуін, сайлау процесін, кәсіби сот жүйесін, кеңесші Парламентті, еркін баспасөзді, сөз, жиналыс және діни сенім бостандығына құқықтарды мойындайтын Конституция құрылды. Қазақстанның адам және азамат құқықтарын қорғау саласындағы тәжірибесі оның бұрынғы кеңестік көршілерінің тәжірибесінен тиімді ерекшеленеді. Осы фактілерді ескере отырып, Қазақстан қазіргі заманғы мемлекеттің қалыптасуында көптеген бұрынғы кеңестік мемлекеттерден ары кетті деп айтуға болады. Алайда, елеулі проблемалар қалады.

Қазақстан Кеңес экономикасына энергия және пайдалы қазбалар сияқты шикізат тауарларымен, солтүстіктегі, әсіресе Ресейдің Орал және Орталық Сібір өнеркәсіптік аймақтарындағы өнеркәсіп нарықтарымен қамтамасыз ету арқылы қызмет көрсетуге арналған физикалық инфрақұрылымды мұраға қалдырды. Бұрын Қазақстан өнеркәсібі Ресейдің осы өңірлерімен тығыз байланысты болған, себебі оның өнеркәсіптік жеткізушілері мен тұтынушылары негізінен осы өңірлерде болған. Елдің теміржол және автомобиль көлігі жүйелері оның негізгі шикізат салаларын Солтүстік өңдеу нарықтарымен байланыстыру үшін жасалды. Қазақстандағы қазіргі ахуалдың шындықтары: ең алдымен шикізат салалары, халық саны аз, кеңестік социализм кезіндегі бұрынғы экономикалық мамандану және орталықтандырылған жоспарлау мұрасы.

Қазақстанның саяси болашағы тұрғысынан алғанда, ставкалар үлкен екені анық. Егер Қазақстан өзінің мұнай, газ және минералдық байлықтары үшін әлемдік нарықтарға қол жеткізу туралы уағдаласа алса, ықтимал өңірдегі ең бай елдердің бірі және, мүмкін, әлемдегі ең бай елдердің бірі болып табылады. Бірақ мұнайға негізделген экономикалық даму стратегиясының Қазақстан үшін әлеуетті кемшіліктері бар. Тек қана шикізат тауарлары мен шикізат экспортына сүйенетін Стратегия Қазақстанды халықаралық нарықтардағы ауытқуларға сезімтал етуі ықтимал. Басқа посткоммунистік елдер сияқты, Қазақстан да басқара алмайтын экономикалық үрдістердің ықпалында болуы мүмкін. Ірі мұнай компанияларын қоспағанда, жеке халықаралық инвесторлар Қазақстан алдында өздеріне ірі міндеттемелер алуға құлықсыз. Еуропалық ірі Энергетикалық Компания Tractebel сияқты қазақстандық нарыққа шыққан шетелдік компаниялар қазақстандық ішкі нарық олар күткеннен де күрделі болып шықты. Қазақстандық үкіметке нарықтық экономиканың институционалдық және құқықтық негіздерін нығайту, Мемлекеттік және жеке секторларды тендестіру және әлеуметтік қорғау жүйесін нығайту жөнінде неғұрлым елеулі міндеттемелер алу қажеттігіне қатысты консенсус бар. Қазақстан Үкіметі нарықтық саясат негіздерін әзірлеуде, ең болмағанда, теорияда елеулі прогреске қол жеткізді. Бұл жүйенің іс жүзінде жұмыс істеуін қамтамасыз ету елдің экономикалық менеджерлерінің басты міндеттерінің бірі болып табылады.

Осылайша, экономикалық және әлеуметтік дамуды қамтамасыз ету жөніндегі өңірлік саясаттың басымдықтары мыналар болуға тиіс:

- өңірдің орнықты дамуын қамтамасыз ету жөніндегі мемлекеттік институттардың іс-қимылын үйлестіруге ықпал ететін институционалдық реформаларды іске асыру.;
- аумақтың орнықты дамуына ықпал ететін өнеркәсіптің және экономика салаларының жоғары технологиялық және бәсекеге қабілетті базалық салаларын дамытуды қолдаудың мемлекеттік шараларын әзірлеу;

- шетелдік инвестициялардың келуін қамтамасыз ететін қолайлы инвестициялық ахуал жасау;
- белсенді әлеуметтік саясат халықтың мүліктік саралану алаңын қысқартуға бағытталған;
- өңір ресурстарын неғұрлым тиімді пайдалануды қамтамасыз ету;
- персоналды кәсіпорынның шаруашылық қызметін талдаудың заманауи әдістеріне және экономиканың тұрақты дамуы үшін басқару шешімдеріне оқытуды ұйымдастыру.

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың ҚР тәуелсіздігінің он екінші жылдығына арналған салтанатты жиналыстағы баяндамасынан айтқан сөздері: "Біз бағындырған биіктердің, қол жеткізген шыңдардың маңыздылығын бағалай отырып, халықтың алдыңғы жолын құрметтеп, мадақтай отырып, біз бір мезгілде болашақтың негізін саламыз. Бұл қозғалыс-өрлеуде тұрған халықтың бүгінгі мәні, бұл болашаққа сеніммен қарайтын елдің жолы, бұл өз мұраттары мен ұмтылыстарын адамзат өркениетінің ұлы биіктеріне жеткізуге тырысатын мемлекеттің саясаты. Біздің негізгі заңымыздың ережелерін мүлтіксіз орындайтын демократиялық даму мен экономикалық тәуелсіздікті өз мақсаттарымен айқындаған жас мемлекеттің қалыптасуының алғашқы жылдары артта қалды. Өткенге көз жүгіртсек, біз жолды дұрыс таңдаған саяхатшылар сияқты тағдырға алғыс айтамыз." деп, ескере отырып қорытынды жасауға болады.

Сондықтан менің ойымша, Қазақстан экономикасын шикізаттық бағытынан арылтып, әртараптандыру, индустрияландыру жолына түсу – қазіргі заман талабы.

Әдебиет:

1. ҚР Статистика агенттігі 2009.
2. Анастасия Байтова. Ақпараттық-талдау жаршысы / / Казахстанская правда, – №3, – 24.12.2010.
3. Нөгербеков с. экономиканы әртараптандыру: жеделдетудің нақты тетігі / / Казахстанская правда. – 09.06. – 2010.
4. Ш.ж. Әділова шетелдік инвестициялар: Қазақстан экономикасына құйылу динамикасы // Өл-Бәси. – №2, – 2010, -С.142-144.
5. ҚР Президентінің "Жаңа онжылдық – жаңа экономикалық өрлеу – Қазақстанның жаңа мүмкіндіктері" атты Жолдауы //Казахстанская правда. – 04.02. – 2010.
6. Үдемелі индустриялық-инновациялық дамудың 2010-2014 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы, Қазақстан Республикасы Президентінің 2010 жылғы 19 наурыздағы № 958 Жарлығы.
7. Дереккөз: <http://www.express-k.kz>

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК-ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУЫНЫҢ ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ ҮРДІСТЕРІ: МӘСЕЛЕЛЕРІ, БОЛАШАҒЫ

Атабек Айгерім Серікбекқызы

Алматы қаласы Қазақ Ұлттық Аграрлық Зерттеу Университетінің 1 курс студенті

Ғылыми жетекші: Ахтамбердиева З.С.

Қазақ Ұлттық Аграрлық Зерттеу институты, Алматы қ.

Қазақстан экономикасының алға қарай дамуы, оның дамыған елдермен терезесі тең болуы әрбір Қазақстандық азаматтың арманы екені анық. Қазақстанның әлеуметтік-экономикалық дамуын зерттеу барысында Қазақстанның бай, экономикалық жағынан дамыған 30 елдің қатарында болуы үшін, қандай негізгі себептердің кедергі келтіріп

тұрғанын дәлелдеп, Қазақстан экономикасының өзекті мәселелерін шешу жолдарын ұсынғым келеді.

Қазақ елі көптеген әр қилы замандарды басынан өткізіп, Кеңес Одағы құрамында 70 жыл социалистік құрылыста болып келіп, 1991 жылы өз тәуелсіздігін алғаннан кейін **нарықтық экономикаға** өтті.

Алдымен бүгінгі Қазақстанның бай, экономикалық дамыған ел болуы үшін қандай негізгі себептердің кедергі келтіріп тұрғанын түсіну керек. Қазақстан нарықтық экономикаға көшуде көптеген қателіктерге жол берді. Қазіргі заманғы экономикалық-әлеуметтік дамуының мәселелері және оның шешу жолдарын қарастырайық.

1. Әлемдік тәжірибиеде көрсеткендей әр елдің өзіне тән даму жолы бар. Қазақстан реформасын жасау барысында оның мақсаты, мүддесі, оған жету жолдары дұрыс анықталмады. Себебі еліміз шетелдің тәжірибесін қолданды. Ал біздің ұлтымыздың әдет-ғұрыпы, сенімі, нанымы, саяси, әлеуметтік, экономикалық қалыптасқан жағдайына сәйкес өз моделі, өз жолы болу керек еді. Қазақстан біреудің қандай да бір моделін иемдене алмайды. Республика басқа мемлекеттердің әлсіз жақтары мен жетістіктерін үйрене отырып өзінің моделін құру керек еді.

2. Қабылданған заңдар көп жағдайда жүзеге аспай қалды, себебі ол заңдардың жүзеге асатын механизмдері жасалмаған еді.

3. Инфляцияны реттемесе әлеуметтік жағдай дұрысталмайтыны белгілі. Мысал ретінде осыдан бірнеше жылдар бұрын теңгеміз долларға шаққанда 1 доллар 120 теңге болған, ал қазіргі жағдайда шарықтау шегіне жеткенін білеміз.

4. Елімізде қылмыс, жемқорлық, заңды бұзушылықтар көбейді. Осы мәселелер жасалған реформаны жүргізуде, экономиканы дамытуда зиянын тигізді.

5. Кеңес Одағындағы бұрын істеп тұрған өндіріс салаларының жабылып қалуы, одан кейін ауыл шаруашылығының дамымай қалғандығы осы салаларға қатты әсерін тигізді. Кеңес Одағы кезінде шекара жабық болып, өндіріс пен ауыл шаруашылығы бүкіл халықты қамтамасыз етті. Яғни қанша тауар шығарылса, соған сәйкес ақша басылып отырды. Сөйтіп Кеңес Одағы кезінде тауар-ақша айналымы жүзеге асырылды.

Ал қазір Қазақстанда ақша долларға байланысты басып шығарылуда. Бүгінгі таңда шекара ашық болғаннан кейін, елдегі өндіріс пен ауыл шаруашылығы халықтың сұранысын толық қамтамасыз ете алмағандықтан, шетелден тауар келіп, шетелдік кәсіпкерлер ақшаны теңге күйінде емес доллар күйінде алып кетіп жатыр. Ауыл шаруашылық пен өндірісті дамытпай, әлеуметтік-экономикалық жағдайымызды дамыта алмаймыз. Себебі бізде білім мен технологиялардың жоқтығы да үлкен мәселе болып отыр. Мысалы ауыл шаруашылығы мен өндіріс саласында инженерлік-техникалық кадрлар, ұлттық инженерлік-техникалық мектеп, ауыл шаруашылығы мен өндіріс саласында жаңа технологиялардың жоқтығы қиындық тудыруда. Осы мәселелерді шешу үшін ұлттық инженерлік-техникалық мектеп құру мен өндіріс пен ауыл шаруашылығын техникалық қайта жабдықтау керек. Ол үшін біз 9 - сыныптан бастап мектеп оқушыларын шет елге әрі қарай да жоғары білім алатындай етіп медицина, инженерлік мамандықтар бойынша Германия, АҚШ, Швейцария, Жапонияға білім алу үшін жіберу керек. Бұл алдағы уақытта сапалы медициналық жүйе мен ұлттық инженерлік мектеп құру мақсатында жасалады.

Ауыл шаруашылығы мен өндірісте жаңа технологиялардың жоқтығы мәселесін бағамы 3 %- дан аспайтын құрал-жабдықтарды сатып алуды кредиттеу әрекеті арқылы шешіледі. Бұл кредиттер Қазақстан банктері арқылы мемлекет тарапынан қаржыландырылуы тиіс. Осылайша біз өзіміздің ішкі нарықты дамытуымыз қажет.

6. Ашық нарықтың жоқтығы. Отандық компаниялар әлемнің ірі компанияларының деңгейіне жетуі керек. Біз өзіміздің ұлттық өндірушімізді ірі трансұлттық компаниялармен салыстыра алмаймыз. Мысалы, «Coca-cola» немесе «Procter gamble» компанияларымен. Бұған ашық нарық кедергі келтіруде, яғни біз өзіміздің ұлттық өндірушімізді ірі трансұлттық компанияларымен бәсекелестіре алмаймыз. Ұлттық өндірушінің шетелдік алыптармен ашық

бәсекеге түсуіне жол беруге болмайды. Ұлттық өндірушіні бәсекелеске түсіру үшін бірінші оны дамытып брендке айналдырып алуымыз керек. Ол үшін бізге білікті мамандар қажет. Сөйтіп қаржыландыру, субсидиялау, содан соң бәсекеге түсу арқылы нарықты ашу, еркін бәсекеге жол беру керек. Өзіміздің ішкі нарығымызды кеңейтуіміз керек.

7. Мемлекеттік қызметкерлердің, мұғалімдер мен дәрігерлердің нақты жалақысын көтеру. Студенттердің шәкіртақысын, зейнеткерлердің зейнетақысын көтеру. Мемлекетіміз девальвациядан кейін зейнетақыны, жалақыны көтерген болатын, бірақ осыған сәйкес тауарлардың бағалары да көтерілген, яғни еліміз шетелден келген тауарлардың бағаларын ұстап тұра алмады. Бұның барлығы мұнай бағасының өсуімен немесе төмендеуімен байланысты екенін атап айтуымыз керек. Осы жерде девальвацияның орнына әлсіз валюта бағамын енгізу керек еді. Бірақ әлсіз валюта курсына өту мен халықтың өмір сүру деңгейін сақтап қалу тек елдің өзінің халық үшін тауар шығаратын өндіріс саласы мен ауыл шаруашылығы болған жағдайда ғана жұмыс істейді. Сонымен қатар мұнайдан түскен табысты толығыменен мемлекеттендіру керек. Осылардың негізінде жалақыны, зейнетақыны, халықтың табысын және ең төменгі күнкөріс деңгейін жоғарлатуға болады және тауарлардың бағасын қалыпты деңгейде ұстап тұруға болады. Сол кезде ғана мемлекетіміз аталған өмір сапасының көрсеткіштерін жоғары деңгейге жеткізеді деген сенімдемін.

8. Шикізатты сатудан түскен пайданы 100 % мемлекеттендіру. Мемлекеттендіру дегенміз не? Бұл мемлекеттің ұлт пайдасы үшін белгілі бір мүлікті егесіне оны қанағаттандыратындай етіп ақшалай компенсациясын төлеу арқылы алып алуы.

Мемлекеттендіруді АҚШ, Ұлыбритания мен Австралияны қоса алғанда көптеген елдер жүргізді. Бірақ бізге мұнай кен орындарын мемлекеттендіруді 1950-жылдан 1975-жылға дейін өткізген Сауд Аравиясы, Катар, Кувейттердің тәжірибесі жақынырақ.

Шикізатты мемлекеттендіру – объективті үрдіс. Себебі мұнайды адам өз еңбегімен жасаған жоқ. Өздері жасамаған нәрседен бір топ жеке инвесторлардың үлкен пайда табуы экономикалық тұрғыдан дұрыс емес. Мен нені меңзеп отырмын? Мысалы, Қазақстанда бір баррель мұнайды өндіру, тасымалдау, салық, геологизерттеу, еңбекақы мен басқа да шығындар төлемін қоса алғандағы өндірудің өзіндік құны 25 \$ - ды құрайды. Бұған бір баррель үшін 20% немесе 5 доллар көлеміндегі кәсіпкер пайдасын қосамыз. Нәтижесінде барлық шығындар мен пайданы ескере отырғандағы бір баррель мұнайдың толық өзіндік құны 30 долларды құрайды. Ал әлемдік нарықтағы бір баррель 100 долларды құрайды. Арадағы айырмашылық 70 долларды құрайды. Бұл 70 доллар шикізат беретін қосымша пайда болып табылады және де ол белгілі бір жеке инвесторлардың ғана емес бүкіл қоғам игілігіне жұмсалуды тиіс.

Бір маңызды нәрсені баса айтсақ, біз мұнай өндірудегі геологиялық зерттеу жүргізетін бұрғылау компанияларын мемлекеттендіру туралы айтып жатқан жоқпыз. Мысалы, «Шлумбергер», «Хали бёртн», пен «Беккер хьюз», (Schlumberger, Halliburton, Baker Hughes) компаниялары өз акционерлерін байыта отыра геологиялық зерттеумен және мұнай өндірумен айналысады. Бірақ олар өндіріп жатқан мұнай оларға тиесілі емес.

Болашақта жоғарыда аталып кеткен әлеуметтік-экономикалық мәселелер өз шешімін тапса, осы ұсыныстарға қол жеткізген уақытта ғана Қазақстан өркениетті, болашағы зор, дамуы жоғары деңгейдегі мемлекетке айнала аламыз. Сөйтіп, қорыта келгенде, тәуелсіздік жылдары Қазақстанда алғашқы жылдардағы кездескен көптеген қиыншылықтар мен қайшылықтарға қарамастан экономиканы дамытуда, әлеуметтік мәселелерді шешуде біршама жұмыстар атқарылды және елеулі табыстарға қол жетті. Қазақстан бүгін әлемнің ең серпінді дамып келе жатқан елдерінің бірі саналады. Еліміз әлемдегі бәсекеге барынша қабілетті отыз мемлекеттің қатарына ену жөніндегі міндеттерді шешуде айтарлықтай ілгері жылжыды. Біздің мемлекет тәуелсіздіктің 29 жылында экономикалық, әлеуметтік қуатты реформаларды жедел де тиімді іске қосып, қай салада да ТМД елдері ішінде көшбасшы

атанды. Осы ұсыныстарға қол жеткізген уақытта ғана Қазақстан өркениетті, болашағы зор, дамуы жоғары деңгейдегі мемлекетке айнала аламыз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының Конституциясы. – Алматы: Юрист, 2013.
2. Назарбаев Н.Ә. Қазақстан Республикасы Президентінің «Қазақстан-2050» стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына жолдауы, 2012, 14 желтоқсын.
3. Болатбекова Г. Әлеуметтік саланың даму қарқыны. // Экономика газеті, 2011, 29 желтоқсан.

ТРИГОНОМЕТРИЯНЫҢ ҚОРШАҒАН ОРТАМЕН БАЙЛАНЫСЫ

Балтабаева Альмира Канагатовна

Математика мамандығының II курс магистранты

Алматы қаласы Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университеті

Тригонометрия – геометрияның үшбұрыш элементтерінің арасындағы метрикалық қатыс тригонометриялық функциялар арқылы өрнектелетін саласы. Тригонометрияның негізгі мәселесі үшбұрыштың белгісіз шамаларын берілген шамалар арқылы есептеу болып табылады. Тригонометрияның жазық, түзу сызықты және сфералық тригонометрия деген түрлері бар. «Геометрияның атасы» деп санайтын Евклид математигі кеңістігінің сфералары қарастырылатын тригонометрия сфералық тригонометрия деп аталады. Жазық тригонометрия сфералық тригонометриядан кейінірек дами бастады. Евклидтің «Негіздерінің» екінші кітабында косинустар теоремасы жайында айтылған. Тригонометрияны әл-Баттани (9–10 ғасырлар), Әбу-л-Вефа (10 ғасыр), Бхаскара (10 ғасыр) және ат-Туси (13 ғасыр), т.б. одан әрі дамытты. Оларға синустар теоремасы белгілі болған. Тангенстер теоремасын Региомонтан (15 ғасыр) тапқан. Одан кейін тригонометрияны дамытуға Н.Коперник (16 ғасырдың I жартысы), Т.Браге (16 ғасырдың II-жартысы), Ф.Виет (16 ғасыр), И.Кеплер (16–17 ғасырлар), т.б. үлес қосты. Қазіргі тригонометрия ұлы математик Т.Л.Эйлердің еңбектерінде баяндалған.

Менің жұмысымның мақсаты: адам өмірінің тригонометриямен байланысын зерттеу және оған деген қызығушылықты дамыту болып табылады. Мақсатамызға қол жеткізгеннен кейін, тригонометрияның өмірдегі алатын орнын, қандай практикалық міндеттерді шешетінін түсінеміз.

Біз тригонометрия ғылымын тек математика сабақтарында ғана емес, күнделікті өмірімізде де кездестіреді екенбіз. «Тригонометрияның өмірдегі орны қандай? Тригонометрия ғылымын қайда пайдаланамыз? Тригонометрия немен байланысты болуы мүмкін?», - деген сияқты сұрақтарға жауап іздедім.

Қазіргі таңда мектеп оқушылары болашақ таңдаған мамандықтарын тригонометрия саласымен тығыз байланысты екенін білмейді. Қай бағыттағы сала болсын, тригонометрия тақырыбының білімін қажет етеді. Өйткені, тригонометрия астрономия ғылымында жұлдыздарға дейінгі қашықтықты, географиядағы бағдарлар арасындағы қашықтықты өлшеуге және спутниктердің навигациялық жүйелерін бақылауға мүмкіндік береді. Тригонометрия принциптері музыка теориясы, статистика, биология, медицина, физика, топография және геодезия, сәулет, сияқты көптеген салаларда қолданылады.

Басқа ғылымдар сияқты тригонометрия да адам тәжірибесінен, нақты практикалық мәселелерді шешу барысында дамыды. «Тригонометрия» терминін алғаш рет тригонометрия және тригонометриялық кестелер туралы оқулықтың белгілі авторы, неміс математигі Бартоломео Питиск 1595 жылы енгізген.

Астрономиядағы тригонометрия Вавилонда, Египетте, Қытайда, Үндістанда және басқа ежелгі елдерде дамыды. Астрономиядағы тригонометрияның пайда болуы – аспан денелерінің қозғалысы, әлемнің құрылымы мен дамуы және география ғылымдарымен байланысты. Астрономия – ежелгі ғылымдардың бірі, ол өз кезегінде жыл мезгілдерінің өзгеру уақытын біліп, уақытты өлшеп және санап, күнтізбеге ие болған кезең. Астрономияның дамуына түрткі болған фактор – сауда - саттық. Сауда – саттық жасауда құрлық пен теңіздегі саяхаттар астрономия ғылымының дамуына үлес қосты. Ежелден бері күндіз – күн, түнде – ай мен жұлдыздар адамға сағат пен жыл мезгілін ғана емес, сонымен қатар кемелердің ашық теңіздегі орнын анықтауға және шөл далада керуендердің дұрыс жолын көрсетуге қызмет еткен.

Жүргізілген астрономиялық бақылаулардың нәтижесінде жұлдыздардың орналасуын анықтау, арақашықтық пен бұрыштарды есептеу қажеттілігін туындатты. Кейбір қашықтықтарды, оның ішінде, Жерден планеталарға дейінгі аралықты тікелей өлшеу мүмкін болмады. Ғалымдар, сол себепті үш төбенің қабырғалары мен бұрыштары арасындағы байланысты табуды көздеп, екі төбесі Жерде, ал үшіншісі - планетада немесе жұлдызда орналасады деп қарастырған. Мұндай қатынастарды үшбұрыштар мен олардың қасиеттерін қолдану арқылы табуға болады. Сондықтан, астрономиялық есептеулер үшбұрышты зерттеуге әкелді. Үшбұрышты зерттеумен айналысатын ғылым – тригонометрия болды.

Табиғатымыздағы тригонометрия. Кемпіркосақ теориясын алғаш рет 1637 жылы Рене Декарт берген. Ол кемпіркосақты жаңбыр тамшыларындағы жарықтың шағылысуымен және сынуымен байланысты құбылыс ретінде түсіндірді. Шынында да, кемпіркосақ ауада тоқтатылған су тамшыларында күн сәулесінің сыну Заңы бойынша шағылады да, мына формула бойынша орындалады:

$$\frac{\sin \alpha}{\sin \beta} = \frac{n_1}{n_2}$$

n_1 - бірінші ортаның сыну көрсеткіші.

n_2 - екінші ортаның сыну көрсеткіші.

α – құлау бұрышы, β – жарықтың сыну бұрышы.

Тамшы үлкен болса кемпіркосақ айқын, жарық болып көрінеді. Кейде алғашқы кемпіркосақпен бірге екінші кемпіркосақ қабаттаса көрінеді, оны қос кемпіркосақ деп атайды. Қос кемпіркосақ күн сәулесінің су тамшысына белгілі бұрыш жасай, екі рет шағылысуынан түзіледі. Сонымен бірге ай сәулесінен пайда болатын кемпіркосақты ай кемпіркосағы деп атайды.

Солтүстік шұғыла – күн желінің зарядталған бөлшектерімен өзара әрекеттесуіне байланысты магнитосферасы бар атмосфераның жоғарғы қабаттарының жарқырауы. Магнит өрісінде қозғалатын зарядталған бөлшекке эсер ететін күш Лоренц күші деп аталады. Ол бөлшектің зарядына және өрістің векторлық көбейтіндісіне және бөлшектің қозғалыс жылдамдығына пропорционал.

Тригонометрияға судағы балықтарды да мысал етіп келтіруге болады. Судағы балықтардың қозғалысы синус және косинус заңына сәйкес келеді, егер балықтың құйрығын нүктемен белгілеп қойсақ, балықтың қозғалыс траекториясын көреміз. Жүзу кезінде балық траекториясынан $y = tgx$ функциясының графигіне ұқсас қисықты байқауға болады. Сонымен қатар, құстың ұшуы кезінде қанаттарының қағылу траекториясы синусоида графигін құрады.

Медицина және биологиядағы тригонометрия. Альфа-ритм-монотонды, күнделікті қызмет. Тета ырғағы – ұйқыға жақын күй, жартылай ұйқы. Дельта ырғағы-терең ұйқы. Көптеген адамдар жүрек кардиограммасын жасағанымен, адам жүрегінің кардиограммасы синус немесе косинус графигі екенін білетіндері аз.

Жүрек формуласы. Иран университетінің студенті Шираз Вахид-Реза Аббаси жүргізген зерттеу нәтижесінде дәрігерлер алдымен жүректің электрлік белсенділігіне немесе басқаша айтқанда электрокардиографияға қатысты ақпаратты ұйымдастыруға мүмкіндік алды. Нидерландыда өткен ғылыми қауымдастыққа «тегеран» деп аталатын формула ұсынылды. Бұл формула 8 өрнектен, 32 коэффициенттен және 33 негізгі параметрлерден, қосымша аритмия есептеулерінен тұратын күрделі алгебралық-тригонометриялық теңдік болып табылады. Дәрігерлердің айтуынша, бұл формула жүрек қызметінің негізгі параметрлерін сипаттау процесін едәуір жеңілдетеді, осылайша диагноз қоюды және емді алдын алуды тездетеді.

Биологиялық ырғақтар, биоритмдер – бұл биологиялық процестердің сипаты мен қарқындылығындағы өзгерістер. Биоритмдердің моделін тригонометриялық функциялардың көмегімен жасауға болады. Биоритмдер моделін құру үшін адамның туған мерзімін енгізу қажет.

Тіпті, биологияда мидың кейбір бөліктері синус деп аталады. Синус қабырғалары қатты ми қабығынан құралып, эндотелиймен қапталған. Синустың люмені, клапандар мен бұлшықет қабығының басқа тамырлардан айырмашылығы жоқ. Синус қуысында эндотелиймен жабылған талшықты септумдар орналасқан. Синустардан қан ішкі қан тамырларына енеді, сонымен қатар синустың резервтік веноздық түлектер арқылы бас сүйегінің сыртқы бетінің тамырларымен байланысы бар.

Өнер мен архитектурадағы тригонометрия. Көптеген сызбалар тригонометрияның көмегімен салынды. Сәулеттің алтын ғасырындағы Француз шеберінің бір мүсінін салу мысалын қарастырайық. Дайын болған мүсіннің құрылысында пропорционалды қатынас өте жақсы болды. Алайда, мүсінді биік тұғырға көтерген кезде, мүсін өз бейнесін жоғалтты. Мүсінге төменнен жоғары қараған кезде оның идеалдылығы болмай қалды. Жоғары биіктіктен фигура пропорционалды көрінуі үшін көптеген есептеулер жүргізілді. Ол ғасырдағы сәулет өнерінде негізінен көзбен көру әдісіне, яғни шамамен өлшеуге негізделген. Алайда, бұл әдіс әр кезде жүзеге аспады. Сонымен, мүсінге дейінгі қашықтықты, атап айтқанда мүсінге жоғарғы қараған адамның көзі мен мүсіннің биіктігін біле отырып, көздің түсу бұрышының синусын кесте қолдана отырып есептеуге болады. Сәулет өнерінде математиканың маңыздылығы ерекше. Тригонометрияға сүйене отырып салынған ғимараттарды айтсақ, Барселонадағы Гауди балалар мектебі, Аргентинадағы Лос-Манантиалес мейрамханасы, Сингапурдағы көпір, т.б.

Физикадағы тригонометрия. Бізді қоршаған ортада белгілі бір уақыт аралығында периодты қайталанып отыратын процестермен кездесіп отырамыз. Бұл процестер тербелмелі құбылыстар деп аталады.

Гармониялық тербеліс – синуспен косинус аргументіне тәуелді қандай да бір көлемнің периодты түрде өзгеріске ұшырауы.

Механикалық тербеліс – белгілі бір уақыт аралығында денелердің қозғалысын айтады.

Қорытынды. Мен тригонометрияның өмірге бұрыштарды өлшеу қажеттілігінен туындағанын, уақыт өте келе ол тригонометриялық функциялар туралы ғылымға айналғанын білдім. Мен тригонометрияның физикамен тығыз байланысты екенін, табиғатта, музыка, сәулет және медицинада кездесетінін көрсеттім. Тригонометрия біздің өмірімізде көрініс тапты және оның алдағы уақытта өмірде маңызды рөл атқаратын салалары кеңейеді деп ойлаймын.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Көбесов А. «Математика тарихы». Қазақ университеті – Алматы, 1994.
2. Матвиевская Г. П. «Очерки истории тригонометрии»/Г.П. Матвиевская. Ташкент, 1990 г
3. Энциклопедия элементарной математики. - М., 1952 г, т.2.
4. Новоселов С. И. «Специальный курс тригонометрии» - М., 1967.

5. Андронов И.К., Окунев А.К. «Курс тригонометрии». Просвещение. – Москва, 1967.
6. Раббот Ж.М. Тригонометрия. – Москва, 1968.
7. История математики с Древнейших времен до начала XIX столетия в 3-х томах// А. П. Юшкевича. Москва, 1970г. – том 1-3 Э. Т. Бэлл Творцы математики.

ЕДИНСТВО ВСЕХ И УНИКАЛЬНОСТЬ КАЖДОГО

Бекжанова Гульнара Чапаевна

учитель начальных классов

КГУ "Ульяновская общеобразовательная средняя школа"

районного отдела образования Бәйтерек

ЗКО, район Бәйтерек, село Железново

Президент Республики Казахстан Н.А.Назарбаев в своем Послании народу «Казахстанский путь-2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее» в качестве общенациональной патриотической идеи представил новую системообразующую ценность-«Мәңгілік Ел».

Особый интерес в настоящее время в воспитании подрастающего поколения связан прежде всего с тем, что практически полностью отвечает внедрению программ обновленного содержания образования согласно ГОСО РК-2015.

Основная цель в мерах по обновлению содержания отечественного среднего образования — формирование у подрастающего поколения таких качеств, как инициатива, самостоятельность и ответственность, способных в новых социально-экономических условиях мобильно реализовывать свои возможности.

Следование указанным принципам позволяет достичь основной цели обучения — формирования системы научных понятий, а также учебной самостоятельности и инициативности. Ее достижение оказывается возможным поскольку знания (модели) выступают не как сведения об объектах, а как средства их отыскания, вывода или конструирования. Ученик научается определять возможности и ограничения своих действий и искать ресурсы их осуществления.

Известный физиолог И. М. Фейгенберг, известный как автор концепции вероятностного прогнозирования будущего, в книге «Учимся всю жизнь» говорит: «...Истинной целью обучения и воспитания является не подготовка к школьным экзаменам, а подготовка к жизни.»

Мы хотим на выходе из школы иметь развитую, свободную личность. Другое дело — что называть личностью. Сейчас по некоторым наблюдениям в мире существует около 80-ти пониманий личности. В. В. Давыдов, один из основателей данной системы, в своей последней книге "Теория развивающего обучения" характеризует личность — как человека со значительным творческим потенциалом.

Кого мы хотим выпускать из начальной школы, согласно в условиях обновления содержания образования?

Прежде всего школьников с развитым творческим потенциалом, а это значит с развитым воображением; саморазвитую личность со способностями к самостоятельной деятельности, а формирование универсальных учебных действий (УУД), заложенное в ГОСО РК, является той самой основой умения учиться и готовности к саморазвитию.

Если учесть, что школа – это учебные заведения, сознательно созданные для обучения и воспитания детей в условиях наиболее комфортных для развития их творческой индивидуальности, то школьное образование действительно соответствует формированию человека будущего на новом уровне, концепция которого, согласно Е.В. Бондаревской, гласит: «Взгляды такого человека на жизнь

отличаются прогностическим подходом, он ориентирован на ее позитивные тенденции, восприимчив к новому, охотно экспериментирует, умеет строить долгосрочные перспективы собственной жизни, профессиональных достижений, саморазвития, самореализации».

В нашем 1 б классе Ульяновской ОСШ используем и создаем новые применения с навыками исследователя, открытого к экспериментированию; например: Сказка о геометрических фигурах. Учащиеся дополняют, придумывают концовку сказки, что помогает способности производить новое знание и умение мыслить, и действовать в соответствии с персонажем, отражая личную свободу и социальную ответственность.

Однако возникает вопрос: не противоречит ли воспитание индивидуальности формированию необходимого единства общества? Не ведёт ли наличие «нестандартных» личностей к разобщенности? Перефразируя В. А. Сухомлинского, можно сказать, что общество – «это не какая-то безликая масса. Оно существует как богатство индивидуальностей».

Единство не означает единообразие. Это сплочение индивидов, направленное на выполнение одной задачи, цели и дающее силу. И чем сильнее индивидуальности,

составляющие единство, тем сильнее общество в целом. Уникальность каждого из нас и в то же время единство – вот основополагающая непреходящая ценность, основной принцип нашей деятельности.

Необходимо стремиться к тому, чтобы каждого школьника, вне зависимости от возраста и успешности, воспринимали как личность. Именно в этом заключается педагогический аспект обновления содержания образования, когда цели обучения становятся общими для ученика и учителя.

Литература:

1. ГОСО РК-2015);
2. Об особенностях преподавания основ наук в общеобразовательных организациях Республики Казахстан в 2016-2017 учебном году. Инструктивно-методическое письмо. – Астана: Национальная академия образования им. И. Алтынсарина, 2016. – 278 с.
3. Селиваненко Алла Викторовна, директор МБОУ «Гимназия» [Текст] Интернет – портал:

ДИФФЕРЕНЦИРОВАННОЕ ОБУЧЕНИЕ ШКОЛЬНИКОВ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Бондаренко Ирина Дмитриевна
Нурмаганбетова Тамаша Койбагаровна

СШ №5 г. Актобе

учителя начальных классов

Успешность учебной деятельности в большой степени зависит от индивидуально-типологических особенностей, которые, к сожалению, не всегда учитываются педагогами.

Современные технологии обучения, как бы вынося за скобки индивидуальность учащегося, особенности его личности, ее пластичность, ориентированы главным образом на объективно заданный норматив и нередко приводят к тому, что у обучающегося развивается "учебная тревожность" /Прихожан А.М., Катаева А.Л. и др./, которая проявляется в отношении и к изучаемому предмету. Следовательно, требуется четко дифференцированная программа стратегий и тактик педагога, учитывающих индивидуально - типологические предпосылки учащегося и структуру его личности. Большинство психологов и педагогов сходятся во мнении, что на практике по-прежнему имеют место недостаточно дифференцированный подход, недоучет конкретных причинно-следственных связей,

лежащих в основе нарушений учебной адаптации. Разумеется, что однообразие методов обучения, без учета индивидуальных особенностей обучаемых, снижает эффективность обучения, игнорирует способы приобретения знаний и оперирование уже сформированными навыками и умениями. И среди огромного числа проблем на сегодняшний день пожалуй, наиболее острой является проблема дифференциации обучения. Дифференциация в переводе с латинского “difference” означает разделение, расслоение целого на различные части, формы, ступени.

Проблемой дифференцированного обучения занимались Гузик Н. П., Фирсов В. В., Селевко Г. К., Унд Инге, Лошнова О. Б. и многие другие педагоги-новаторы. Следует заметить, что, несмотря на обилие работ по осуществлению принципа дифференцированного подхода, проблема дифференцированного обучения остается не решенной. Многие исследователи нередко дают такие рекомендации, реализация которых вообще невозможна в школьной практике. На практике, как показывают наблюдения за работой учителей, удается осуществлять дифференцированный подход в полной мере учителям-мастерам, обладающим богатым комплексом знаний, умений и педагогических способностей, учителям с ярко выраженной профессиональной направленностью.

Процесс обучения – это целенаправленное последовательно изменяющиеся взаимодействие преподавателей и учащихся, в ходе которого решаются задачи образования, воспитания и общего развития обучаемых. Процесс обучения – часть целого педагогического процесса. Основные функции обучения реализуются на практике путем планирования комплекса задач урока, которые включают в себя: образования, воспитания и развития школьников. Обучение предполагает взаимодействие преподавателя и обучаемых (одного, группы, коллектива), протекающее в определенных условиях (эстетических, учебно-материальных, морально-психологических).

Процесс обучения состоит из двух взаимосвязанных процессов – преподавания и Обучения. Обучение невозможно без одновременной деятельности преподавателей и обучаемых. Как бы активно не стремился сообщить знание учитель, если при этом нет активной деятельности самих учеников по усвоению знаний, взаимодействие не функционирует. Поэтому в процессе обучения происходит не просто воздействие педагога на ученика, а именно их взаимодействие.

Обучения определяется учебным планом и программами. Содержание уроков конкретизируется учителем с учетом поставленных задач, необходимости отражения в содержании предметов специфики школы, уровня подготовленности, интересов учеников.

Учителю надо творчески подходить к проектированию и осуществлению процесса: процесс обучения, процесс преподавания (деятельность преподавателя), процесс учения (деятельность ученика или коллектива учеников)

Обучения, не допускать стандартного применения. Знание процесса обучения и его структуры недостаточно для построения урока с использованием дифференцированного подхода, необходимо также отметить особенности познавательной деятельности учащихся, которые учитываются при дифференцированном подходе.

Психологи и педагоги постоянно решают вопрос, как построить процесс обучения, чтобы он был интересен «по силам» для всех.

Учитель не просто передает знания. При взаимодействии под влиянием активности, как учителя так и ученика, ученик приобретает знания, умения и навыки. Учитель управляет этим процессом. Учебная деятельность не формируется сама собой. Если ученик ходит в школу, добросовестно слушает учителя и выполняет домашние задания, то это еще не значит, что он осуществляет учебную деятельность. Учитель формирует учебную деятельность у школьников (учит их учиться). Учебная деятельность сложна по своей структуре, выделяют основные компоненты: мотивационные; операционные; контрольно-оценочные. Обучение зависит, во-первых, от материала, который подлежит усвоить, от его содержания и системы, в которой он подается. Во-вторых, характер обучения зависит от

методического мастерства и опыта учителя, его личностных особенностей, от конкретной методики обучения, которую учитель применяет в каждом отдельном случае.

Наконец, процесс обучения зависит в не малой степени и от особенностей ученика – индивидуальных характеристик его психического развития (умственного, волевого и эмоционального), от сложившегося у него отношения к обучению, его склонностей и интересов. Иначе говоря, процесс обучения опосредуется индивидуально-психологическими особенностями ученика, а не есть простое следствие того, чему и как обучают ученика. Основные стороны процесса обучения сводятся к следующему: формирование у учащихся положительного отношения к учению, общественных мотивов обучения; усвоение системы знаний; формирование способов (приемов) выполнения соответствующей деятельности – умения и навыков; умственное развитие учащихся – формирование у них потребности и умения самостоятельно пополнять и совершенствовать знания, развитие активного, самостоятельного, творческого мышления; воспитание в процессе обучения. В связи с этим рассмотрим особенности познавательной деятельности младшего школьника, которые следует учитывать при построении урока. Особенности познавательной деятельности младшего школьника.

Познавательная деятельность ученика включает деятельность восприятия, памяти, мышления и воображения. Выделяют четыре основных звена процесса усвоения:

непосредственное восприятие, наблюдение (получение информации); осмысление материала, мыслительная его обработка (переработка полученной информации);

запоминание и сохранение материала (хранение полученной и обработанной информации); применение знаний на практике (применение информации).

Разумеется деление условное, так как указанные звенья не изолированы друг от друга, а тесно переплетены и взаимосвязаны. Восприятие. Учебная деятельность в начальных классах стимулирует прежде всего развитие психических процессов непосредственного познания окружающего мира – ощущений и восприятия. Младшие школьники отличаются остротой и свежестью восприятия.

Ребенок с живым любопытством воспринимает окружающую жизнь, которая с каждым днем раскрывает перед ним все новые и новые стороны.

Мышление. Мышление младшего школьника, особенно первоклассника, наглядно-образное. Оно постоянно опирается на восприятие и представления. Словесно выраженную мысль, не имеющую опоры в наглядных впечатлениях, младшим школьникам понять трудно. Мышление интенсивно развивается в процессе обучения. При определенном условии обучения у младших школьников можно сформировать достаточно высокий уровень обобщения и абстракции, что подводит их к овладению знаниями научного и теоретического характера. В тесной связи с развитием мышления происходит и развитие речи.

Воображение. Особенность воображения младших школьников – опора на восприятие.

Воображение у детей младшего школьного возраста развивается интенсивно. Этому содействует процесс обучения и воспитания, в ходе которого ребенок знакомится с очень широким кругом предметов и явлений. Однако среди учеников начальных классов есть дети с очень бедными, слабыми представлениями, есть дети, не умеющие произвольно вызывать представления и оперировать ими. С такими детьми надо много работать, обогащать их реальные представления, тренировать в умении делать волевые усилия для того, чтобы произвольно вызывать то или иное представление.

Память. Выделяют различные типы памяти в зависимости от того, что успешнее запоминает человек и как он предпочитает запомнить.

Во-первых, ученики по-разному запоминают различный материал. Одни наиболее хорошо запоминают картины, лица, предметы, цвета, звуки. Это представители наглядно-образного типа памяти. Другие лучше запоминают мысли и словесные формулировки, понятия, формулы и т.п. Это представители словесно-логического типа памяти. Третьи

одинаково хорошо запоминают и наглядно-образный и словесно-логический материал. Это представители гармонического типа памяти. Во-вторых, дети предпочитают запоминать разными способами. Одни лучше запоминают зрительно, другие – на слух, третьи – при помощи двигательных ощущений, четвертые – при комбинированном способе. Наблюдая школьников, также можно видеть, что одни дети успешнее запоминают учебный материал, читая его про себя, другие – читая его вслух или слушая учителя, третьи – для того, чтобы запомнить прибегают к записи. Наиболее распространен смешанный тип памяти. «Чистые» типы памяти встречаются редко. Мы говорим, что у ученика хорошая память, если он отличается: быстротой запоминания; прочностью сохранения; точностью воспроизведения; способностью извлекать из запасов памяти.

Среди школьников нередко встречаются дети, которым для запоминания материала достаточно один раз прочитать или внимательно прослушать объяснения учителя. Причем эти дети не только быстро запоминают, но и длительно сохраняют заученное, легко и полно его воспроизводят. Такие школьники выделяются среди других учащихся успехами в усвоении знаний. Среди учащихся встречаются и такие дети, которые быстро запоминают учебный материал, но также быстро забывают выученное. У таких детей надо, прежде всего, воспитывать установку на длительное запоминание, привычку самостоятельно повторять пройденное через определенное время, рекомендовано постоянно проверять и контролировать. При усвоении нового материала таким учащимся надо давать индивидуальные задания – повторять то, что из прошлых знаний связано с новым материалом.

Наиболее трудный случай – медленное запоминание и быстрое забывание учебного материала. Такие дети тратят много времени и сил на заучивание материала, воспроизводят его неточно и быстро забывают. Слабая продуктивность их памяти объясняется различными причинами. Как правило, плохое запоминание наблюдается у школьников, которые часто пропускают занятия, не систематически выполняют учебные задания, не владеют приемами запоминания. Этим детям надо регулярно помогать, терпеливо учить их приемам рационального заучивания.

Слабая продуктивность памяти часто является следствием заболеваний, сильного переутомления. Для таких детей кроме индивидуального обучения и непосредственной помощи в заучивании, необходим специальный режим: чередование учебной деятельности и отдыха, разумная дозировка учебных заданий. Часто незначительные результаты запоминания зависят не от плохой памяти, а от плохого внимания.

Если говорить о развитии памяти у младших школьников, то стоит отметить, что приступая к обучению в школе, дети уже способны к произвольному и осмысленному запоминанию. Однако эта способность у них развита слабо. Поэтому учителю необходимо особое внимание уделять тому, чтобы младшие школьники учились произвольно и осмысленно запоминать учебный материал. При организации учебной деятельности младшего школьника необходимо учитывать влияние на успешность запоминания интересов, эмоционального отношения к учебному материалу, активной работы с ним. Учитель должен всегда помнить, что в каждом классе встречаются учащиеся различных типов памяти, и поэтому ему необходимо обращаться к различным анализаторам (двигательному, зрительному, слуховому). Учителю важно знать индивидуальные особенности памяти своих учеников: это дает ему возможность опираться на более сильные стороны памяти и работать по совершенствованию слабых сторон памяти учащихся. Успех обучения зависит от индивидуально-психологических особенностей учащихся.

Задачи дифференцированного обучения в школе – создание условий, которые обеспечивали бы всестороннее развитие способностей всех детей. Л.С. Выготский отмечал: «Ребенок по своим особенностям способен к тому, чтобы начать какой-то новый циклобучения, недоступный для него до этого. Он способен это обучение проходить по какой-то программе, но вместе с тем саму программу он по природе своей, по своим

интересам, по уровню своего мышления может усвоить в меру того, в меру чего он является его собственной программой.»

Список используемой литературы:

1. Битянова, М.Р. Организация психологической работы в школе. – М., 2000.
2. Мясищев, В.Н. Психология отношений: Избранные психологические труды (под ред. Бодалева А. А) - М.: Модэк МПСИ, 2004.
3. Успешный ученик. Проблемы дифференцированного обучения: материалы научно-практической конференции 20 апреля 2006г./под. ред. Еремеевой В.Д, Пановой Н.В/ спб. АППО 2006г
4. Еремеева В.Д. Мальчики и девочки. Учить по разному, любить по разному. изд. Дом Федорова 2008г

ПУТИ ПРЕОДОЛЕНИЯ ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ДИСКОМФОРТА В ПЕРИОД ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ

**Борисова Ольга Александровна
Вовк Марина Сергеевна**

Учителя начальных классов

ЗКО, Бурлинский район, КГУ «Общеобразовательная школа №5 г. Аксай»

Дистанционное обучение появилось в жизни школьников, учителей и родителей так неожиданно, что к нему никто не успел подготовиться не только технически, но и психологически. При этом решить вопрос технического обеспечения оказалось легче, чем вопрос психологической адаптации. К сожалению, мы тоже не остались в стороне от этой проблемы. Всю 4 четверть обучали своих учеников 2 и 4 класса дистанционно. В данное время ученики, обучающиеся в наших классах и проживающие в одной семье, решили продолжить дистанционное обучение и в этом учебном году. Перед нами снова возникли вопросы педагогического и психологического характера. Если педагогические вопросы можно решить с привлечением родителей и синхронного обучения, то психологические аспекты требуют более детального рассмотрения. Сегодня мы хотели поговорить о них более подробно.

Для ребенка дистанционное обучение – это стресс. Он лишен тех плюсов, которые несло в себе очное обучение в школе: живого непосредственного общения с одноклассниками, общения с учителями, возможности активно двигаться на перемене, ходить в школьную столовую, гулять в школьном дворе после уроков. У него нет тех впечатлений, которые он получал по дороге в школу и обратно. Зато есть нагрузка, которой раньше не было. Если не помочь ребенку справиться с ней, он может не выдержать и отреагировать невротизмом, расстройствами сна и поведения.

Итак, как же помочь ребенку эффективно учиться дома?

Любое обучение требует определенного навыка самоорганизации и самодисциплины. В этом плане младшим школьникам, безусловно, будет сложнее всего, так как у них эти навыки еще только формируются, и абсолютному большинству из них нужна контролирующая и направляющая помощь взрослого.

Поначалу все новое не может не вызвать интереса, поэтому мы рекомендовали родителям:

1. Поддерживать ребенка в этот период, обсуждать с ним способы обратной связи и оценивания
2. Научить обращаться с источниками информации и новыми технологиями, помочь подключить камеру и проверить микрофон и т.д.

3. Надевать школьную форму для создания рабочей обстановки.

4. Одно из главных наших требований было – соблюдение режима дня. Дистанционное обучение — это не каникулы. Ребенок может дать себе незначительные поблажки (вставать не в 7 часов, а в 8, например, с учетом, что экономится время на сборы и путь до школы), но в целом стоит сразу соблюдать обычный график пятидневной учебной недели. Это поможет ребенку в первые же дни почувствовать ритм учебы.

5. Дети не должны забывать о физкультуре, рисовании, музыке. Мало того, что эти предметы стоят в расписании, и программа по ним также должна выполняться — все эти занятия помогают снять стресс и переключиться.

6. Мы часто советуем родителям не забывать, что для успеха в первую очередь важно спокойствие. У спокойных родителей, как правило, спокойные дети. Не стоит требовать от ребенка в новых условиях слишком многого (но и не требовать совсем тоже будет ошибкой).

После бесед с родителями по вышесказанному, хочется уделить внимание непосредственной психологической помощи учащимся. Можно выделить несколько аспектов в работе по данному направлению.

1. Помогать в поисках новых способов усвоения материала

Если объяснение учителя непонятно ребенку, он устал и не воспринимает информацию. В любом случае, педагог помогает ему подобрать такой формат изложения материала, который сейчас ему подходит: учебный фильм, презентацию, виртуальную экскурсию. В конце концов, не важно, как именно ребенок получит знания, важно, насколько он их усвоит.

2. Научить ребенка снимать стресс

Мы учим наших ребят снимать стресс. Детям помогают успокоиться теплая ванна с душистой пеной, игры с водой, лепка из пластилина, игры с кинетическим песком, рисование пальцами, пускание мыльных пузырей, расслабляющий массаж, надувание шариков. Для решения этой проблемы активно привлекаем родителей.

3. Помочь ребенку воспринимать реальность

Ребенок должен знать, для чего введено дистанционное обучение, чем опасен COVID-19, как защитить себя от инфицирования. Это поможет ему легче перенести разлуку с друзьями и невозможность личных встреч.

4. Организовать ребенку занятия помимо учебы

У ребенка должно быть время на пассивный отдых, на развлечения, в том числе игры, на физическую активность. Вот какие рекомендации в сентябре получили наши родители, чьи дети находятся на дистанционном обучении.

Играть в настольные игры или смотреть кино

Такое совместное времяпровождение не только спасёт от скуки, но и сплотит родителей и детей. Важно ориентироваться на то, что интересно и полезно для всех членов семьи.

Писать книги

Стать домашним писателем не так уж сложно, достаточно вооружиться бумагой, ручкой, карандашами и фантазией. Кто-то будет работать над сюжетом, а те, кто ни писать, ни читать ещё не умеют, могут представить себя иллюстраторами.

Устроить семейные чтения

Устроившись на мягком диване и, захватив с собой чашку горячего чая, можно с удовольствием слушать какой-нибудь интересный рассказ из уст родителей, а потом и наоборот.

Играть в прятки

Старый добрый способ заработать передышку от активных игр и спокойно выдохнуть. Ведь прежде чем отправиться на поиски игроков, водящий может сосчитать до ста, а то и до тысячи.

Создать собственную галерею рисунков

Можно заказать у юного художника «картины» разной тематики («Времена года», например), потом отобрать вместе с ним лучшие работы для выставки и развесить их вдоль стен.

Устроить математическую олимпиаду

Уделить время царице наук уж точно не будет лишним. Это поможет детям развить навыки счёта, а их родителям устроить мозговой штурм, потому как некоторые задачи в учебниках математики под силу решить только «избранным». Устроить конкурс на самого главного математика в доме можно, подобрав самые заковыристые упражнения из тех, что ребёнок недавно проходил в школе. Ну и о достойной награде для победителя забывать не стоит.

Устроить конкурс на лучший бумажный самолёт

Можно даже сделать сразу несколько номинаций: на самый безумно раскрашенный фюзеляж, самый долгий полёт, самый невероятный винт.

Испечь «что-нибудь вкусненькое» вместе с родителями

Готовя с мамой, дети учатся быть терпеливыми и следовать инструкциям. А если им дать поэкспериментировать с начинкой и декором, и они тут же поймут, что готовка – это не скучно и долго, а креативно и вкусно.

Пускать пузырьки

Можно научить ребёнка делать мыльные пузыри из жидкого мыла, шампуня или средства для мытья посуды. Напомним, что выдувать их можно даже через обычную коктейльную трубочку.

Писать письма

Вместо звонка или смс можно написать бабушке настоящее письмо. Это поможет развить грамотность и навыки письма.

Пойти в импровизированный поход

«Импровизированный» – потому что из дома выходить вам при этом не придётся! Зачем палатка, когда можно сделать шалаш из одеял? Да и костёр разводить необязательно – зефир можно пожарить в микроволновке. Главное не забыть взять с собой «в поход» хорошее настроение и дух авантюризма.

Организовать соревнование на самую чистую комнату

И снова, главное – запастись призами и терпением.

Собрать пазл

Тут и терпение, и логика, и местами физика с геометрией. В общем, настоящая палочка-выручалочка в условиях карантина.

Заниматься декоративно-прикладным искусством

Картон, маркеры, обрезки бумаги, мелки – всё, что угодно подойдёт для создания шедевра. Из подручных материалов можно делать аппликации, вырезать кукол, конструировать роботов. Главное – выделить для «мастерской» свободное от дорогих ковров и мебели пространство. И, безусловно, если в доме живёт будущий дизайнер одежды, стоит предупредить его, что шторы не самая подходящая для кукольного наряда материя.

Подводя итог своей работы, мы хотим с уверенностью сказать, что дистанционное обучение – это новый этап в образовании. Здесь важно создать для учащихся максимально комфортные условия для обучения. Для нас, как учителей начальных классов, дистанционное обучение имеет ряд своих плюсов, которые благоприятно влияют на наших учеников. Они проводят больше времени в кругу семьи, занимаются творчеством, веселятся и познают много интересного. А это самое главное, что необходимо детям в этом возрасте.

Литература

1. Баймухамедов М.Ф., Аймурзинов М.С. Экспертные системы дистанционного обучения//Костанай, 2015г
2. Гогицаева О.У., Кочисов В.К. Роль дистанционного образования в современных условиях//Азимут научных исследований: педагогика и психология №4 2013г

3. Мараховская Н.В. Психолого – педагогические средства преодоления познавательных барьеров в дистанционном обучении// Вопросы психологии №3 2003г

АЛГЕБРА КУРСЫНДА ФУНКЦИЯНЫ ОҚЫТУДА ПӘНАРАЛЫҚ БАЙЛАНЫСТЫ ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ

Егемберді Төлен Қайсарұлы

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің 2-курс магистранты

Ғылым таусылмайды, ғылым осы қасиетімен адамзатты қызықтырады. Ғылымды тану адамға нағыз қуаныш әкеледі. Әрбір ғылым саласы: математика, физика, химия және т.б. өзінің зерттеу нысандары, объектілері бар. Ғылым табиғатпен өзара байланысты орнатады.

Функция-табиғаттың тұрақты заңдылықтарының математикалық портреті. Функция әртүрлі шамалардың тәуелділігін, өзгертін процесс ретінде қабылдауға мүмкіндік береді. Адамзат қоршаған әлем құбылыстарының өзара байланысу процесін динамикада көре алады. Бұл аналитикалық түрде берілген физикалық құбылыстардың мәнін ашуға көмектеседі. Күрделі мәселелерді графикалық түрде шешуге, формуладан функционалды тәуелділікке өтуге мүмкіндік береді.

Адам қызметінің әртүрлі салаларында сандық қатынастар пайда болады, ал математика оларды сандардың қасиеті түрінде зерттейді. Математика абстрактілі айнымалы шамаларды қарастырады, абстрактілі түрде математикалық тілде функционалды тәуелділік немесе функция деп аталатын олардың өзара байланысын әртүрлі заңдылықтармен зерттейді.

Функция-айнымалы шамалар арасындағы байланысты зерттейтін негізгі, жалпы ғылыми және математикалық ұғымдардың бірі.

Математикалық формулалар-математика идеялары мен әдістерін ұсынудың ыңғайлы тілі. Бұл идеяларды қоршаған өмірде және көрнекі бейнелерді қолдана отырып сипаттауға болады.

Бір жұмыс аясында функцияларды қолдану мен оларды зерттеудің барлық түрлерін толық көрсету мүмкін емес, сондықтан **менің жұмысымның мақсаты**-қоршаған өмірде математикалық ұғымдар мен функцияны қолдануда стандартты емес көзқарастың кейбір мысалдарын көрсету.

Бір қарағанда, көзге көрінбейтін нәрсе, бірақ әрқашан назар аударуды талап етеді.

Дегенмен, таныс емес нәрсені көру өте қызықты және мазмұнды!

Менің өмірімдегі алғашқы кестем

Анам альбомда менің туылғаннан бастап осы уақытқа дейінгі бойымның өсуін мәлімет ретінде сақтап келеді. Бұл функцияның кестелік жұмысының айқын мысалы.

Жас	0 апта	1 апта	2 апта	3 апта	1 ай	2 ай	3 ай	4 ай	5 ай
Бой, см	53	53	53	53	55	58	61	64	66

Жас	6 ай	7 ай	8 ай	9 ай	10 ай	11 ай	1 жас	2 жас	3 жас
Бой, см	68	69	70	72	74	77	77	93	97

Жас	4 жас	5 жас	6 жас	7 жас	8 жас	9 жас	10 жас	15 жас	18 жас
Бой, см	105	115	123	125	130	137	141	158	171

График дискретті болады, яғни жазықтықтағы нүктелер көрсетілуі керек, өйткені функция тек белгілі бір нүктелерде берілген. Бірақ физикалық тұрғыдан алғанда, жас ұлғайған сайын өсу төмендемейтіні түсінікті болғандықтан, нүктелерді түзу сызықтармен

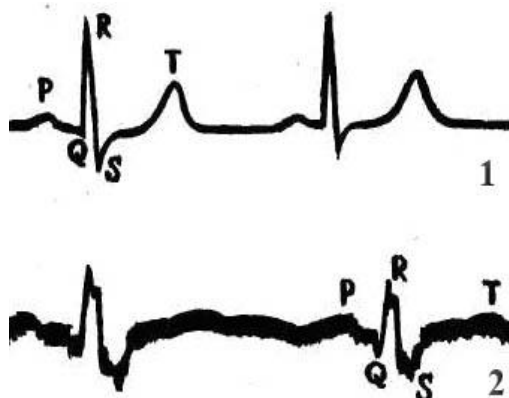
байланыстыру функцияның мәнін өзгертпейді деп болжауға болады. Түсінікті болу үшін мен осы нүктелерді жалғадым. Менің өсу кестем шықты.

Кардиограмма-жүректің жұмыс кестесі

Кардиограмма – жүректің жұмыс кестесі. Бұл графикалық түрде берілген функцияның айқын мысалы. Графикте максимум мен минимум, сызықтық функцияның фрагменттерін, графикті және т. б. көруге болады.

Кардиограмма-бұл адамның жүрегінің жиырылуын жазу, ол кез-келген аспаптық әдіспен жүзеге асырылады. Кеуде тұсында тұрған жүрек жиырылады, ол өз осінің айналасында солдан оңға қарай қозғалады.

Графиктің пішіні мен түрі кардиограмманың ұзақтығы мен жүрек бұлшықеттерінің қозғалуына және релаксация фазаларымен тікелей байланысты. Атрианың жұмысы р әрпімен сипатталады (көтерілу бөлімі – оң жақтың қозуы, төмен түсу –

сол жақ атриа). Ал екі атриа әрекет ететін уақыт аралығы PQ деп аталады. Графиктегі Q және R жүректің төменгі және жоғарғы бөліктерінің белсенділігін көрсетеді. Сол уақыт аралығында қарыншалар белсенді болады (олардың сыртқы бөліктері). ST сегменті-бұл екі қарыншаның белсенділігі, ал графиктегі t жүрек бұлшықеттерінің қалыпты күйге өтуін білдіреді. ..

Математика-бұл санау үшін қажетті сандар ғана десеніз қателесесіз. Егер сіз мұқият қарасаңыз, ол біздің өміріміздің маңызды бөлігін алып жатқанын көре аласыз. Бұл мені математикаға тереңірек қарауға мәжбүр етті. Көптеген жылдар бойы қалыптасқан бұл ғылым бізді қазіргі күнде де таң қалдырудан тоқтамайды.

Функция-айнымалы шамалар арасындағы байланысты зерттейтін жалпы ғылыми және математикалық ұғымдардың бірі.

Математика сабағындағы функциямен алтыншы сыныпта "сызықтық функция" тақырыбын оқу кезінде таныстым. Шынымды айтсам, бұл тақырып мені қызықтырмады

Бірақ жақында мен функция біздің айналамызда да кездесетінін байқай бастадым. Бұл қызығушылық мені физика, медицина және экономика саласындағы шағын зерттеулерге алып келді...

Бір жұмыс аясында бізді қоршаған барлық функцияларды қарастыру мүмкін емес. Мен қоршаған өмірде математикалық ұғымдар мен функцияларды қолдану туралы стандартты емес көзқарастың кейбір мысалдарын көрсете алдым деп санаймын.

Сіздің қызығушылығыңыз қалаған білімді алғаннан әлемде жақсы сезім жоқ!

Функция біздің айналамызда және бізбен бірге өмір сүреді, сіз оны байқай алуыңыз қажет...

АНТИКОРРУПЦИОННОЕ ВОСПИТАНИЕ В ОБРАЗОВАНИИ.

Екимова Татьяна Валентиновна

Учитель истории и обществознания

КГУ «Средняя школа № 8», город Аксу Павлодарской области

Только государства с высоким уровнем развития образования и науки могут сегодня создать условия решения экономических и социальных проблем. Даже проблема национальной безопасности тесно связана с новой ролью интеллекта, образования и науки.

Образование относится к правам человека и должно получать приоритет при распределении национальных ресурсов. Образование оказывает влияние на продуктивность экономики. Страны с более высоким уровнем образования оставляют последующим поколениям большой запас знаний и имеют тенденцию к ускоренному росту.

Развитие правового сознания детей и подростков – залог демократических отношений в будущем. Знание прав детьми можно рассматривать как один из способов противодействия социальным рискам (на улице, в школе, полиции, в обществе и т.д.).

Главная цель правового просвещения в качестве метода правовой пропаганды – воспитание уважения к праву и законности как ценностной установки широких слоев населения нашего государства. Итоговая цель правового воспитания подростков – сформированная законопослушная личность. О развитии патриотического воспитания было сказано Первым Президентом РК

Н.А. Назарбаевым, он говорил о том, что воспитание патриотизма и правового воспитания является одной из задач Правительства.

Правовое просвещение детей особенно актуально в подростковом и юношеском возрасте, когда формируются личностные установки человека. Правовое просвещение способствует формированию социальной активности обучающихся, даёт возможность

правильно ориентироваться в жизни. Знание своих прав даёт возможность детям чувствовать себя увереннее, помогает отстаивать свои интересы в образовании и личной жизни.

Одним из целевых индикаторов, закреплённых в Антикоррупционной стратегии Республики Казахстан на 2015 – 2025 гг., является уровень правовой культуры, а одной из основных задач – формирование уровня антикоррупционной культуры.

Коррупции невозможно противостоять без участия гражданского общества. Принципиально важную роль в формировании антикоррупционной культуры играет работа с подрастающим поколением. Только внедрение с самого раннего возраста антикоррупционных стандартов поведения позволит искоренить это социальное зло. Исключительное значение в антикоррупционном воспитании имеет активная жизненная позиция, нравственный пример педагога, руководителя образовательного учреждения, которое должно быть средоточием гражданской, духовной жизни обучающихся и обучающихся. Не менее важную роль в рамках антикоррупционного воспитания играет семья. Нельзя недооценивать её роль в данном процессе. Правовое просвещение родителей нацелено на повышение правовых знаний родителей, ориентированных на обеспечение защиты прав ребенка и обеспечение его безопасности.

Правовое просвещение педагогов направлено на повышение компетентности в области прав ребёнка в образовании, чтобы не допускать их нарушения в ходе организации педагогического процесса. Противостояние коррупции – дело всего общества. Проблемы образования тесно связаны с проблемами общественного развития. Важная роль в становлении личности отводится учебным заведениям. В 1998 году по инициативе Первого Президента Казахстан первым на постсоветском пространстве принял Закон «О борьбе с коррупцией», который определил стратегию антикоррупционной политики государства. Воспитание неприятия молодым поколением коррупции как явления, абсолютно несовместимого с ценностями современного правового государства – важнейшая задача образования.

Уровень образования населения, его правовой культуры – это не только престиж страны, но и вопрос национальной безопасности.

«Надо признать, что системной проблемой на всех уровнях образования стала коррупция. Отсюда низкая мотивация обучающихся, которые предпочитают заплатить за курсовую, чем тратить время на её написание. В колледжи и вузы часть молодежи идёт не за знаниями, а за дипломами», - сказала Д. Н. Назарбаева на парламентских слушаниях.

Для того чтобы изменить сложившуюся ситуацию необходимо создать мотивацию к правовому поведению, создать антикоррупционный стандарт поведения. Для этого необходимо начинать прививать правовую культуру с раннего детства. Цель антикоррупционного воспитания – воспитывать ценностные установки и развивать способности, необходимые для формирования у молодых людей гражданской позиции в отношении коррупции.

Задачи антикоррупционного воспитания:

1. Дать общее представление о сущности коррупции, её формах, особенностях проявления в различных сферах жизни общества, причинах и социально опасных и вредных последствиях этого явления.
2. Научить распознавать коррупцию.
3. Сформировать навыки адекватного анализа и личностной оценки данного социального явления с опорой на принцип историзма.
4. Сформировать комплекс знаний о коррупционных ситуациях для формирования стандартов поведения в соответствии с правовыми и морально-этическими нормами.
5. Стимулировать мотивацию антикоррупционного поведения.
6. Формировать нетерпимость к проявлениям коррупции.
7. Продемонстрировать возможность борьбы с коррупцией.
8. Воспитывать возможность борьбы с коррупцией.

9. Воспитывать у обучаемых ценностные установки (уважение к демократическим ценностям, равнодушие ко всему тому, что происходит рядом; честность; справедливость; порядочность; ответственность за действие, поступок; постепенное совершенствование личной, социальной и культурной компетентности и т.п.).

10. Способствовать реализации различных возможностей общаться, находить, передавать информацию и распоряжаться ею, критически мыслить и решать проблемы, рационально планировать и организовывать деятельность, распоряжаться временными, финансовыми и другими ресурсами, действовать творчески, инициативно, осмысленно и самостоятельно, брать на себя ответственность за свои действия.

11. Укреплять и развивать существующее гражданское общество путём воспитания грамотных с правовой точки зрения граждан, обладающих необходимыми знаниями о своих гражданских правовых обязанностях, способных применять эти знания в повседневной жизни, воспринимающих коррупционные проявления как нарушение своих гражданских прав и готовых эти права эффективно защищать.

Связь с компетентностным подходом в образовании: способность к критическому восприятию действительности; способность адекватно оценить ситуацию; способность выработать свою независимую оценку ситуации; способность занять позицию, исходя из выработанной оценки; способность аргументированно отстоять эту позицию; способность эффективно действовать в соответствии со своими убеждениями; способность брать на себя ответственность за свои действия.

Способы антикоррупционного образования:

1. Внесение дополнений в учебно-тематические планы преподаваемых дисциплин и в выбор специальных курсов по вопросам напрямую связанным с коррупцией.

2. При проведении уроков необходимо внедрять активные формы антикоррупционного просвещения студентов (ролевые игры, «карточные» методики, дискуссионные формы, дебаты, практикумы, создание буклетов, коллажей, анкетирование и другие мероприятия).

3. Организация родительских собраний по данной тематике, оформление стендов с законодательными и иными материалами по вопросам антикоррупционной политики.

4. Рассмотрение вопросов по предупреждению коррупции на совещаниях педагогического коллектива, на собраниях классных руководителей.

5. Повышение квалификации педагогов по данной проблематике.

6. Освещение работы по антикоррупционному воспитанию на сайте учебного заведения.

7. Внедрение интерактивных форм воспитания.

8. Организация внеурочной деятельности по антикоррупционному воспитанию (кружки, секции, «круглые столы», дискуссионные клубы, конференции, олимпиады, поисковые и научные исследования, встречи с представителями властных структур и др.)

9. Беседы с различными людьми: сотрудниками правоохранительных органов, свидетелями, политиками, государственными служащими, потерпевшими и др.

10. Обсуждение на педагогических советах образовательных учреждений востребованности и результативности преподавания модулей и тем антикоррупционной направленности.

«Современная школа – это важный социальный институт, в котором тесно соприкасаются интересы государства, общества и личности. Воспитание юридически грамотного гражданина – как раз тот случай, когда интересы распределяются поровну. Дети – самые уязвимые в юридическом плане, граждане, поэтому их правовое воспитание у государства в приоритете», - было сказано действующим Президентом РК К. – Ж. Токаевым.

Таким образом, антикоррупционное воспитание в образовательном учреждении должно носить системный характер, основываться на взаимодействии учреждений образования и правоохранительными органами, органами власти, а также должно быть

направлено на формировании личности, которая наделена знаниями об опасности, которую представляет собой коррупция для благосостояния общества и безопасности государства.

Литература

1. Послание Главы государства Касым – Жомарта Токаева народу Казахстана. 1 сентября 2020 г.
2. Назарбаев Н.А. Статья «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания».
3. Назарбаев Н.А. Антикоррупционные меры в учреждениях образования.
4. Назарбаева Д.Н. Коррупция - системная проблема вузов.
5. Афанасьева Д. Достичь поставленной цели // Юридическая газета. - 2019. - 18 окт. (№ 79). - С. 8
6. Габов Ю. А. Зеркало казахстанской коррупции: [монография] / Ю. А. Габов, В. Э. Кист. - Караганда: Арко, 2016. - 534 с.
7. План мероприятий на 2015 – 2017 годы по реализации Антикоррупционной стратегии Республики Казахстан на 2015 – 2025 годы и противодействию теневой экономике.
8. Республиканская Программа формирования антикоррупционной культуры в школьной среде в контексте духовно-нравственного и гражданско-патриотического воспитания.
9. «Система воспитательной работы по формированию у учащихся антикоррупционного мировоззрения в образовательных учреждениях», СПб, 2010 год.

ЖАЛПЫ БІЛІМ БЕРЕТІН МЕКТЕПТЕРДЕ МӘТІНДІ ЕСЕПТЕРДІҢ МАҢЫЗЫ

Ералиев Сайлаубек Ералиевич

т.ғ.к., доцент

Төлепберген Сымбат Қаржаубайқызы

2 курс магистранты

Қазақ Ұлттық Педагогикалық университеті, Алматы қаласы

Мәтінді есептер дегеніміз – бұл белгілі бір оқиғадағы сандық сипаттамаларды және олардың арасындағы байланысты мәтін түрде берілуі. Мәтінді есептің құрамы шарт және сұрақ дейтін екі бөліктен тұрады.

Орта мектеп математикасында мәтіндік есептер әрқашан ерекше орынға ие болды. Олар математиканы оқытудың маңызды құралы. Олардың көмегімен оқушылар шамалармен жұмыс істеу тәжірибесін алады, олардың арасындағы өзара байланысты түсінеді, практикалық есептерді шешуде математиканы қолдану тәжірибесін алады. Есептерді шешу математикалық белсенділікті дамытудың ең тиімді түрі болып табылады. Мәтінді есептермен оқушылар 1 сыныптан бастап танысады. Бастауыш сыныпта оқушылар алдымен «Қаншаға үлкен? Қаншаға кем? Қанша есе үлкен? Қанша есе кіші?» деген тақырыптар бойынша есептер шығарады. Ол оқушылардың айналадағы заттарды салыстыру қабілетін арттырады. Және оған қоса сол есептерге кері есептер шығарып үйренеді. Яғни ол есептерді шығара алып қана қоймай, есепті түсініп, сұрақ пен шартты өзгерту арқылы жаңа есеп құруды үйренеді. Одан кейін қозғалысқа арналған есептер, яғни $S = vt$ формуласымен берілетін есептер. Сомен қатар осы формуламен жұмыс өтімділігін де беруге болады. Яғни, мәтінді есептерді оқушылар барлық сыныптарда қарастырады.

Мәтінді есептерді шешудің оқушы өмірінде маңызы. Мәтін есептер шешу арқылы оқушылардың ойлау қабілетін дамытады. Математиканы оқыту кезінде есептер білім беру, дамыту, тәрбиелік мәнге ие. Олар оқушылардың логикалық және алгоритмдік ойлауын

дамытады, математиканы қолданудың практикалық дағдыларын дамытады. Оқушы берілген мәтін есепті оқып, шарт арқылы сол жағдайға өзі еніп, сұраққа жауап іздеу керек. Мысалы, Маратта 5 алма болды. Ол інісіне 2 алма берді. Маратта неше алма қалды? Оқушы өзін Мараттың орнына қойып көру керек. Яғни, мәтін есепті шығару арифметикадан бөлек, логикалық ойлануды талап етеді.

Мәтін есептерді шешудің тәрбиелік әсері: есептер жүйесі, оны шешудің орны, әдістері мен формалары, мұғалім мен оқушылардың, оқушылардың мәселелерді шешуде өзара қарым-қатынасы. Мәтін есептерді шешу студенттерге табандылықты, еңбекқорлықты, белсенділікті, тәуелсіздікті тәрбиелеуге мүмкіндік береді, танымдық қызығушылықты қалыптастырады, өз көзқарасын дамытуға және қорғауға көмектеседі.

Мәтін есептер мазмұнына бойынша бірнеше түрге бөлінеді: «қозғалысқа байланысты», «жұмысқа байланысты», «қоспаға байланысты», «пропорцияға байланысты», «процентке байланысты», «бөліктерге байланысты», «уақытқа байланысты» және тағы басқалары. Бұл есептердің әрқайсысының өз шешу жолдары бар. Және бір есепті де әртүрлі әдіс тәсілдермен шығаруға болады. Оқушыларға бір есепті әр түрлі тәсілдермен шығарту арқылы олардың шығармашылығын дамытуға болады. Пайыздық мәтіндік міндеттерге белгілі бір пайызбен банкке салымдар туралы, пайда туралы, жоспардың орындалуы туралы, өнім бағасының өзгеруі туралы есептер кіреді; бастапқы заттың өзгеруі (кептіру, булану кезінде) және т.б. осы типтегі міндеттер көбінесе басқа типтік міндеттерді шешудің құрамдас бөлігі болып табылады.

Мәтін есепті шешу процесін 4 негізгі кезеңге бөлуге болады: мәселенің шартын түсіну, шешім жоспарын іздеу және құру, шешім жоспарын жүзеге асыру, табылған шешімді зерттеу.

Есеп шартын ұғыну

1) Шарт талабын талдай білу. Тапсырманың шартын талдау дегеніміз-мәселенің сұрағына жауап берудің мүмкін жолдарын анықтау.

2) Тапсырманың шартын талдай білу. Мәтін есептің шартын талдау деп шартпен тікелей берілмеген, бірақ оған тән ақпаратты анықтау деп түсінуге болады.

Есепті шешу жоспарын құру

Мәтін есепті шешу жоспарын құру, мүмкін, оны шешудің басты қадамы. Есепті шешудің дұрыс жасалған жоспары оның дұрыс шешілуіне кепілдік береді. Есепті шешу жоспарын жасағанда, сіз әрқашан өзіңізге сұрақ қоюыңыз керек: "шарттың барлығы ескерілді ме?" Бұл есептің ескерілмеген деректерін анықтау оны шешу жоспарын құруды жеңілдетеді.

Есепті шешу жоспарын жүзеге асыру

Жоспар тек мәтін есептің шешудің жалпы құрылымын көрсетеді. Жоспарды жүзеге асыру кезінде шешуші есеп осы контурға сәйкес келетін барлық бөлшектерді қарастырады. Бұл мәліметтерді мұқият және шыдамдылықпен қарау керек. Бірақ сонымен бірге оқушыға кейбір кеңестерді орындау пайдалы болады:

1) Әр қадамыңызды тексеріп, оның дұрыс жасалғанына көз жеткізіңіз. Басқаша айтқанда, әр қадамның дұрыстығын тиісті, бұрын белгілі математикалық фактілерге, сөйлемдерге сілтемелермен дәлелдеу қажет.

2) Оқушылардың назарын шешімді қысқа және анық түрде бекіту үшін шешімді ресімдеудің осындай тәсілін таңдау қажеттілігіне аудару керек.

Мәселенің табылған шешімін зерттеу (4-кезең).

Қорытынды кезең есепті шешудің қажетті және маңызды бөлігі болып табылады. Оның негізгі мазмұны орындалған шешімді түсіну, шешілген шешіммен нақты байланысты басқа мәселелерді тұжырымдау және шешу (мүмкін болса) және шешімдердің қалай және қалай орындалатындығы туралы барлық атқарылған жұмыстардан қорытынды шығару болуы керек.

Осылайша, шешімді ресімдегеннен кейін шешімнің негізіне алынған идеяларды анықтау қажет. Мәселені бірнеше жолмен шешу-алынған нәтиженің дұрыстығын тексерудің бір әдісі; табылған шешімдерді салыстыру, ұтымды және нұсқаулық таңдау маңызды. Бұл математикалық ойлау мен тапқырлықтың икемділігін тәрбиелеудің жолы.

Нәтижені тексерудің бір әдісі-есепті шешудің басқа әдісін қолдана отырып, бірдей нәтиже алу, сондықтан әрдайым мынандай сұраққа жауап беру керек: "сол нәтижені басқаша алу мүмкін емес пе?" Сонымен қатар, бір мәселені шешудің әртүрлі нұсқаларын алу маңызды тәрбиелік мәнге ие.

Тапсырма шарттарын қысқаша жазуды үйрену - бұл жағдайды талдауға үйрету. Қысқаша жазба - бұл тапсырма мәтінінің моделі, шартты талдау әрекетін жүргізудің материалдандырылған нысаны. Есептің шешімін іздеуді оның жағдайы толық түсінілген кезде ғана бастауға болады. Мәтін есепті шешудің бұрын аталған кезеңдерінде өзін-өзі бақылау өзін ізденіс іс-әрекетінің табиғи ажырамас құрамдас бөлігі ретінде көрсетеді. Есепті шешудің соңғы кезеңі - алынған шешімді тексеру және зерттеу өзін-өзі бақылау жүзеге асырылатын кезең.

Қорыта келе, мәтіндік есептерді оқушылар сәтті шешуден қанағат пен қуаныш сезімін сезінеді. Мәтіндік есептерді шешу және математика сабақтарында оларды шешудің әртүрлі тәсілдерін табу оқушылардың ойлау, есте сақтау, назар аудару, шығармашылық қиял, байқау, ойлау дәйектілігі мен оның дәлелдерін дамытуға, өз ойларын қысқа, нақты және дұрыс жеткізе білу қабілетін дамытуға ықпал етеді.

Қолданылған әдебиеттер:

1. А.Е.Әбілқасымова, Т.П.Кучер, З.Ә.Жұмағұлова Математика, Жалпы білім беретін мектептің 5-сыныбына арналған оқулық., Алматы "Мектеп", 2017ж.
2. Т.Алдамұратова, Т.С.Байшоланов, Е.С.Байшоланов Математика: Жалпы білім беретін мектептің 6-сыныбына арналған оқулық. 1,2 бөлім. , Алматы: Атамұра, 2015 ж.
3. А.Е.Әбілқасымова, Т.П. Кучер, В.Е. Корчевский, З.Ә. Жұмағұлова Алгебра: Жалпы білім беретін мектептің 7-сыныбына арналған оқулық., Алматы: Мектеп, 2017 ж.
4. Шыныбеков Ә.Н. Алгебра: Жалпы білім беретін мектептің 8-сыныбына арналған оқулық 3-басылымы., Алматы: Атамұра, 2012 ж.
5. А.Әбілқасымова, И.Бекбоев, А.Абдиев, З.Жұмағұлова Алгебра: Жалпы білім беретін мектептің 9-сыныбына арналған оқулық., Алматы: Мектеп, 2006 ж.

ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА

Ерболатулы Айдос

*студент 1 курса Казахского национального аграрного
исследовательского университета (г.Алматы)*

Научный руководитель:

Тастанова Зауреш Тельмановна

С точки зрения происхождения туризма – это феномен XX века. Однако с древних времён человечество имеет представление о туризме. Чтобы повидать мир, и для торговли люди отправлялись в походы, путешествия, изучали новые земли. Но была одна проблема, им было необходимо место для ночлега, и организация питания. На помощь приходили местные жители. В то время большую популярность получили таверны.

Бывало, что племена или целые роды невольно были вынуждены искать наилучшие условия для проживания, вели войны за территорию или другие сферы влияния. За время долгих путешествий люди приобретали полезные навыки, изучали флору и фауну данных местностей, и культурные ценности разных народов.

Развитие туризма можно разделить на 4 этапа.

Развитие туризма			
Начальный этап	Этап становления туризма как отрасли	Этап формирования индустрии туризма	Монополизация туристической индустрии
До 1841 г	С 1841 по 1914 г	С 1914 по 1945 г	С 1945 г

Представить современный мир без туризма скорее всего невозможно из-за его многочисленных функций.

8 августа 1786 года Французский врач Мишель –Габриэль Паккара и его проводник Жак Балма покорили гору Монблан. Это поспособствовало началу походного горного туризма, и такие восхождения стали частыми.

Одну из главных ролей истории происхождения современного туризма сыграли два великих человека - Джеймс Кук, и Томас Кук. Джеймс Кук родился в 27 октября 1728 году, он запомнился как великий путешественник, первооткрыватель, и человек, который участвовал в трёх кругосветных плаваниях. Томас Кук родился в 22 ноября 1808 году. Томас создал первое в мире туристическое предприятие, и заложил основы индустрии путешествия, которая дала возможность людям шанс путешествовать. 5 июля 1841 году Томас Кук отправился в путешествие с 570 людьми на поезде с пассажирскими вагонами. В 1851 году Томас Кук создал первое в мире туристическое предприятие Thomas Cook & Son, которое существует по сей день.

На данный момент существует несколько видов туризма: Культурный, Деловой, Индустриальный, Научный, Рекреационный, Лечебно-оздоровительный, Курортно-оздоровительный, Спортивный, Самодеятельный, Приключенческий, Сельский, Экологический, Религиозный и т.д.

Культурный туризм - это туризм, в котором туристы знакомятся с культурой данного народа, и их образом жизни посещают различные культурные места.

Спортивный туризм — вид спорта, имеющий целью спортивное совершенствование человека.

Оздоровительный туризм - самое популярное направление медицинского туризма. Цель туризма укрепления здоровья человека и побывка в санаториях.

Научный туризм - тип туризма, задачей которого является участие в научных программах. Например, археологические раскопки или наблюдения за миграциями и изменениями популяции и т.д.

Приключенческий туризм – это вид туризма, в котором люди посещают действующие вулканы, острова, водопады, пещеры, а также сафари (охота, рыбалка, фотоохота), рафтинг, кругосветные плавания (яхтинг) и т.д.

Деловой туризм, еще его называют как корпоративный туризм. Сотрудники компаний отправляются в командировки, и деловые встречи.

Самостоятельный туризм его можно называть свободным туризмом. Это путешествие, при котором путешественник выбирает маршрут и сам же оплачивает за жилье, питание, передвижение и т.д.

Сельский туризм или же Агротуризм – это вид туризма, в котором уставший от города и его суеты человек хочет отдохнуть вдали от него. Человек отправляется в сельскую местность, знакомится с местной культурой и обычаями, принимает участие в сельском труде. Этот вид туризма развит не только в странах Азии, но и в Европейских странах, таких как Испания, Италия, Франция.

Экологический туризм (зелёный туризм) - устойчивый туризм, сфокусированный на посещении относительно незатронутых антропогенным воздействием природных территорий. Экологический туризм - путешествие с ответственностью перед окружающей

средой по отношению к ненарушенным природным территориям, с целью изучения и наслаждения природой, которое содействует охране природы, обеспечивает активное социально-экономическое участие местных жителей и получение ими преимуществ от этой деятельности.

Выше были перечислены только полезные стороны туризма. Но есть и минусы туристического бизнеса. Из-за домов отдыха, построек для развлечения, отелей и подобных сооружений, нарушается ландшафт природы. С приходом туристов поднимаются цены в регионе, в результате местные жители вынуждены платить завышенные цены на товары ежедневного использования. Это проблема с правовым регулированием и органами контроля. С туристами приходят не только прибыль и экономический рост, но и различные болезни, сезонность труда, и т.д.

В Казахстане есть много туристических мест. Особенной популярностью пользуются – курорт Боровое, туристические маршруты на Кольсайские озера, Чарынский каньон, по древним городам Казахстана и т.д.

Ежедневно туристы из разных стран и жители разных областей Казахстана приезжают в эти туристические места, чтобы отдохнуть, и увидеть достопримечательности. Большую роль в популяризации туристического бизнеса имеет реклама, а также мероприятия на местном уровне по созданию благоприятных условий для развития туризма.

Список литературы

1. Квартальнов В.А. Туризм. Учебник.- Финансы и статистика, 2002. 320с.
2. Соколова, М.В. История туризма: учебное пособие / М. В. Соколова. - Москва: Академия, 2007. – 350 с.
3. <https://youtu.be/fsVK4W6cvO4>

НЕГІЗГІ ОРТА МЕКТЕПТЕ ТРИГОНОМЕТРИЯНЫ ОҚЫТУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Әділханова Әйгерім Таңатарқызы

Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университетінің 2 курс магистранты

Аннотация: Бұл мақала жалпы білім беретін мектептің негізгі орта сыныптарында тригонометрияны оқытудың әдістемелік ерекшеліктеріне арналған. Мақалада тригонометрияны оқыту әдістемесінің тарихы қысқаша баяндалады, сондай-ақ жалпы білім беретін мектептерде тригонометрия курсының оқытудың қазіргі заманғы тәсілдері талданады. Мақалада тригонометриялық функциялардың мәні және оларды ұсынудың әртүрлі тәсілдері талқыланады.

Аннотация. Данная статья посвящена методическим особенностям обучения тригонометрии в основных средних классах общеобразовательной школы. В статье кратко излагается история методики преподавания тригонометрии, а также анализируются современные подходы к преподаванию курса тригонометрии в общеобразовательных школах. В статье обсуждается сущность тригонометрических функций и различные способы их представления.

Annotation. This article is devoted to the methodological features of teaching trigonometry in the main secondary classes of secondary schools. The article briefly describes the history of methods of teaching trigonometry, as well as analyzes modern approaches to teaching the course of trigonometry in secondary schools. The article discusses the essence of trigonometric functions and various ways to represent them.

Кілттік сөздер: тригонометрия, тригонометриялық функция, оқыту әдістемесі, сүйір бұрыш.

Аталған тақырыпты зерттеудің өзектілігі жаңа білім беру парадигмасы аясында білім беру мазмұны, оқыту әдістері мен құралдары оқушыға пәнді танытуға мүмкіндік беретіндей етіп құрылымдалатындығымен байланысты. Қазіргі уақытта мектептің маңызды міндеті – жалпы білім беру жүйесіндегі жоғары деңгейдегі оқыту әдіснамасын жүргізу. Білім беру жүйесінің негізгі идеяларын жалпы білім беру жүйесіндегі оқытудың әдіснамалық негізі математиканың белгілі бір тақырыптарында, сонымен қатар негізгі мектеп оқушыларына «Тригонометрия» курсы оқыту процесі мәселесін іс жүзінде қолдану.

Оқушылардың негізгі тригонометриялық білімі көбінесе жүйесіз болып келетіндігін атап өткен жөн. Мектеп оқушыларындағы тригонометрияға деген қазіргі көзқарасы жалпы адамзат мәдениетіндегі тригонометрияның маңызын түсінбеуге әкеледі. XX ғасырдың ортасына дейін оқушыларға арналған тригонометрия - математика ғылымының дамуының көрнекі және түсінікті мысалы ретінде қызмет етті. Тригонометрияның көмегімен өзінің қабілеттері мен мүмкіндіктеріне сәйкес оқушыға бейімділігін арттыру, математикалық ойлау тәсілін сынап көруге, адамның осындай іс-әрекетке деген қызығушылықтарын туғызды. Мектептегі білім беру жүйесіндегі тригонометриялық материалдың маңызы XX ғасырдың ортасына дейін жоғары бағаланды. 1966 жылға дейін орта мектептерде "Тригонометрия" жеке пән ретінде оқытылды және оған аптасына 2 сағат бөлінді. 60-жылдардан кейін тригонометрияға деген көзқарас өзгере бастады және біртіндеп түбегейлі өзгерді. Жалпы білім беретін мектеп негізінде ғылымның осы бөлімін зерттеу бағдарламасының мақсаттарының өзгеруі көрініс тапты. Нәтижесінде тригонометриялық материал тек негізгі мектепте ғана емес, сонымен қатар орта мектеп бағдарламасында да біртіндеп қысыла бастады.

Негізгі мектептегі тригонометрия курсы оқушылардан негізгі ұғымдарды жеткілікті меңгеруді, өрнектерді әр түрлі түрлендіруді жүзеге асыруды, графикті құруды және функцияларды зерттеуді және т.б. талап ететін үлкен практикалық бағытты жалғастыратындығын атап өткен жөн. тригонометриялық ұғымдарды зерттеу белгілі бір мектеп тақырыбының шеңберімен шектелмейді, өйткені олар адам өмірінің кең саласын және себеп-салдарлық байланыстарды көрсетеді. Орта мектеп оқушылары тригонометрия курсына берік білімге ие болуы керек, өйткені тригонометриялық ұғымдар пәнаралық байланыстарды жүзеге асыру барысында үлкен мәнге ие. Тригонометриялық элементтерді зерттеу кейбір қиындықтармен байланысты: тұжырымдамалар абстракциясының жоғары деңгейі, олардың анықтамаларының күрделі логикалық құрылымы, сұрақтардың күрделілік деңгейі, оқу уақытының жеткіліксіздігі және т. б.

Тригонометриялық функциялар математикада маңызды рөл атқарады. Олар үшбұрыштардың қабырғалары мен бұрыштары арасындағы байланыстарды сипаттайды. Тригонометриялық функцияларды геометрия курсына қолдану функция ұғымын математиканың маңызды тұжырымдамасы ретінде қарастыруға мүмкіндік береді, осылайша алгебра мен геометрия курстарын байланыстырады. Ғылыми дүниетанымды қалыптастыруда тригонометриялық функциялардың маңызы зор. Олардың көмегімен геометриялық фактілер тәжірибелік іс-әрекетте, атап айтқанда, жерде әртүрлі өлшеу жұмыстарын жүргізу кезінде қолданылады. Тригонометриялық функциялар көптеген мерзімді процестердің моделі болып табылады (жүректің соғуы, металлдағы кернеу т.б.)

Мектеп оқулықтарында тригонометриялық функцияларды оқытудың әртүрлі жүйесі бар:

1. Ә.Н.Шыныбеков, Д.Ә.Шыныбеков, Р.Н.Жумабаев оқулығында алдымен тікбұрышты үшбұрыштың сүйір бұрышының тригонометриялық функциялары енгізіледі, оларды қолдана отырып бірнеше теоремалар дәлелденеді, содан кейін тригонометриялық функциялар ұғымын 0° - тан 180° - аралығында қарастырады.

2. В.А. Смирнов Е.А.Тұяқов оқулығында бірінші тікбұрышты үшбұрыштың сүйір бұрышының тригонометриялық функцияларын қарастырады. Содан кейін тік және доғал бұрыштардың тригонометриялық функциялары қатар қарастырылады.

3. Тригонометриялық функциялар бірден 0° - дан 180° - қа дейін өзгеретін көптеген бұрыштарда қарастырылады, содан кейін нақты жағдай 0° - дан 90° - қа дейін сүйір бұрыштың тригонометриялық функциялары. Бұндай оқыту тәсілі Г.Н.Солтан, А.Е.Солтан, А.Ж.Жумадилова оқулығында және т. б. жүзеге асырылады.

8-9 сынып оқушыларының жас мүмкіндіктері тригонометриялық функцияларды ұсыну жүйесіне көбірек сәйкес келеді, онда алдымен сүйір бұрыштың тригонометриялық функциялары қарастырылады, содан кейін оларды анықтау саласы кеңейтіледі. Тригонометриялық функцияларды ұсынудың мұндай жүйесі көрнекі, ол оқушыларға тікбұрышты үшбұрыштарды шешуге функцияларды қолдануда практикалық дағдыларды бірден қалыптастыруға мүмкіндік береді, содан кейін кез-келген үшбұрыштарды шешуге байланысты тригонометриялық функцияларды анықтау аймағын кеңейту қажет болады. Бұл тәсіл көптеген геометриялық фактілерді дәлелдеуде сүйір бұрыштың тригонометриялық функцияларын бірден белсенді қолдануға мүмкіндік береді және бұл оқушылардың геометрияны зерттеудің маңызды құралы ретінде тригонометриялық функциялар туралы түсінігін қалыптастыруға ықпал етеді.

Тригонометрия жалпы білім беруде өте маңызды рөлін атқарады. Жалпы білім беретін мектептерде ең алдымен сүйір бұрыштың тригонометриясын, содан кейін кез-келген бұрыштың тригонометриясын оқып зерттеу жеткілікті түрде жүзеге асады. Тригонометрияны кешенді зерттеу біршама уақытты қамтиды. Жалпы білім беретін мектептерде математика курсына тригонометрияны оқытуға уақыт жетіспеушілік мәселесі туындайтыны белгілі. Негізі мектеп курсына тригонометрияны оқытуда ең қарапайым тригонометриялық теңдеулер мен теңсіздіктерді шешуді терең оқытуға баса назар аудару қажет. Бұл жалпы білім беру тұрғысынан ғана емес, сонымен қатар орта мектептің жоғары сыныптарындағы жүктемені жеңілдету үшін де пайдалы. Осылайша, мәлімделген тақырып аясында жүргізілген зерттеуді қорытындылай келе, орта мектепте тригонометрияны зерттеу оқыту жүйесінде шешуші рөл атқарады деген жалпы қорытынды жасауға болады. Тригонометрия туралы негізгі білім жалпы ғылыми әдістеме деңгейінде әр түрлі білім салаларының теориялық материалының практикамен байланысын көрсетуге мүмкіндік береді. Сондықтан практикалық трансформациялық іс-әрекет жоғары сынып оқушыларын кәсіби қалыптасу процесінде білімін жалғастыруға дайындаудағы тригонометрияның маңыздылығын анықтайды.

Әдебиеттер тізімі:

1. Ә.Н.Шыныбеков, Д.Ә.Шыныбеков, Р.Н.Жумабаев Геометрия 8-сынып. – Алматы: «Атамұра», 2018.
2. В.А. Смирнов, Е.А.Тұяқов Геометрия 8-сынып. – Алматы: «Мектеп», 2018.
3. Г.Н.Солтан, А.Е.Солтан, А.Ж.Жумадилова Геометрия 8- сынып. – Көкшетау: Келешек-2030, 2018.
4. Абылкасымова А., Кучер Т., Корчевский В., Жумагулова З. Алгебра және анализ бастамалары 10 сынып. – Алматы: «Мектеп», 2019.
5. Шыныбеков А., Шыныбеков Д., Жумабаев Р. Алгебра және анализ бастамалары 10 сынып. – Алматы: «Атамұра», 2019.
6. А.Е.Әбілкасымова Математиканы оқытудың теориясы мен әдістемесі – Алматы: «Білім», 2005.

ЗНАЧИМОСТЬ ПРЕПОДАВАНИЯ ПРЕДМЕТА «ОСНОВЫ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА И БИЗНЕСА» В ШКОЛАХ, В УСЛОВИЯХ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ КАЗАХСТАНА.

Жакенова Алмагуль Ермаковна

Учитель высшей категории предмета

«Основы предпринимательства и бизнеса» в 10 классе.

КГУ «СШ №8 г.Аксу, Павлодарской области»

В современном образовательном мире одной из актуальных задач развития является переход к новым образовательным ориентирам и технологиям, инновационной политике в образовании. Инновации связаны с информатизацией жизни общества, компьютеризацией образовательного пространства, новыми подходами к процессу обучения, социальным партнерством, компетентностным и личностно-ориентированным подходами, государственно-общественным управлением в образовании. Ситуации в жизни и экономические условия меняются так быстро, что больше нет необходимости учить путем запоминания фактов и деталей. Школьник не нуждается в заучивании или подведение своих знаний к общепринятым канонам общества. В настоящее время успеха в жизни часто добиваются именно не те ученики, которых считали лучшими в школе, и на которых учителя возлагали большие надежды. Поэтому основной целью сегодняшнего обучения школьника заключается в формировании определенного склада ума и навыков у учащихся. Эпоха глобализации дает возможность каждому человеку доступ к знаниям в любой сфере, получать все больше и больше справочного материала. Умение применить возможности и оптимально использовать их, стремление предприимчивости, силы духа и упорство нужны везде. Не только в собственном бизнесе, но и при работе в больших компаниях или в политике, социальной некоммерческой организации. Как утверждал Дарвин: "Выживают не самые сильные виды и не самые умные, но те, которые лучше всего приспосабливаются к изменениям".

На данный момент прогресс в малом и среднем бизнесе нашей страны является одной из приоритетных задач для благосостояния казахского народа. Ведь это показатель будущего развития в отраслях как экономических, так и политических. Так как с помощью малого и среднего бизнеса, обеспечиваются налоговые поступления в бюджет, что является положительным признаком экономической активности. Также опыт развивающихся государств показывает, что для государства необходима стимуляция малого и среднего бизнеса, путем формирования и внедрения социально-экономических программ.

Внедрение в программы общеобразовательных школ предмета «Основы предпринимательства и бизнеса» навеяны современностью и актуальностью современных рыночных условий страны и мировой общественности в целом. Часто приходится слышать, что предпринимательству невозможно научить. Человек должен обладать соответствующими талантами от рождения, иметь способности и предприимчивость. Ссылаясь на статистику, говорят, что только 3-5% людей могут стать успешными предпринимателями. При этом все дети рождаются в широком смысле предприимчивыми. Они способны на риск, с великим упорством стремятся добиться цели, используя все доступные средства и возможности. Сподвижником в детстве является природный инстинкт. К сожалению, вся система воспитания, а потом система школьного образования пока не дает возможности развивать такой способ мышления и поведения. И только внедрение в образовательное пространство нового предмета, а ведь ранее вводили «Финансовую грамотность», «Ведение домашнего хозяйства» на базе предмета технологии, «Основы предпринимательской и финансовой деятельности» и др., позволяет освоению учащимися существенными возможностями для экономического образования и воспитания, изучения основ предпринимательства. Предпринимательство как особый вид экономической

деятельности основано на самостоятельной инициативе и ответственности, инновационной активности личности. Формирование практических способностей учащихся и их подготовка к самостоятельной трудовой жизни становятся неотъемлемой частью процессов технологического образования.

В этой связи очень важно, с одной стороны, предоставить возможность максимально развиваться учащимся, которые хотят заниматься предпринимательством в будущем, а с другой - сформировать у всех учащихся общие предпринимательские навыки, которые будут востребованы в любой другой сфере деятельности. Таким образом, школьное образование должно положить начало формированию предпринимательских компетенций. Особую ценность при этом представляют:

- самостоятельность;
- самоорганизованность;
- умение принимать решения;
- максимальная личная и групповая ответственность;
- коммуникабельность;
- умение действовать в команде, идти на обоснованный риск;
- инициативность;
- умение работать с информацией;
- стремление к повышению уровня образования и самообразования
- решительность.

Включение в образовательный процесс школы элективного курса по основам предпринимательства с предоставлением возможности школьникам выявить наличие у них предпринимательских способностей, эффективно использовать свой творческий и предпринимательский потенциал, получить опыт социального взаимодействия со структурами малого и среднего бизнеса поможет учащимся в их профессиональном самоопределении, позволит повысить эффективность школьного экономического образования и будет способствовать формированию экономического мышления и экономической культуры у старшеклассников.

Изучая методический комплекс предмета, подготовленный для учителей по данному предмету командой разработчиков проекта НПП РК «Атамекен» и в последствии организовавшие обучающие курсы, мы видим новый формат обучения школьников. Особенность предпринимательства как учебного предмета основана на принципах геймификации учебного процесса и на кейсовой работе». Опыт действующих и основоположники крупных мировых корпораций, местные региональные предприниматели и компании являются для учащихся платформой познания нового и роста. Предмет призван натолкнуть учащегося на поступление в ВУЗ на собственное осознание желаемой сферы и формата деятельности. В рамках предмета «Основы предпринимательства и бизнеса» предусмотрено приобретение базовых знаний по основам предпринимательства, экономики, менеджмента, маркетинга и формирование у учащихся предпринимательского мышления, активной жизненной позиции, а также навыков, необходимых для организации дальнейшей самостоятельной деятельности в современных рыночных условиях.

На уроках «Основы предпринимательства и бизнеса» учащиеся осваивают вопросы финансовой грамотности, управления собственными финансовыми ресурсами, пробуют самостоятельно организовать свой небольшой учебный стартап, изучают функционирование банковской системы, фондового рынка, возможности международного бизнеса. Все указанные экономические темы встроены в общий образовательный процесс так, что учащиеся сразу могут применить полученные знания и проверить их на деле, организовав свой стартап-проект и попробовав его реализовать.

Так, к примеру в октябре месяце прошел городской тур конкурса «Balabusiness», объявленный Областным Дворцом школьников имени М.М. Катаева. Проект, представленный нашей школой, ученицами Мусиной Мариной и Мартыновой Яной прошел

на областной тур с проектом «Эко хлеб», или производство хлеба и хлебных изделий для здорового питания. Девочками была разработана пекарня с производством необычного хлеба, который был бы полезен большому кругу людей: больных СД, ведущим ЗОЖ, следящими за фигурой или детям и взрослым, больными ЖКТ. Особенность этого хлеба в его ингредиентах и отказ совсем от дрожжей и чистой пшеничной муки высшего сорта. Стартап – проект удался, есть клиенты и набираем опыт. Думаю у детей есть и будет успех, ведь эта ниша еще не освоена конкурентами.

Предмет был разделен на логические модули и разбит по четвертям.

1 четверть: Предпринимательство как экономическое явление. Вводит учащегося в предмет «Основы предпринимательства и бизнеса», знакомит с необходимой терминологией, рассматривает значение предпринимательства через призмы экономики и компетенций личности, различает предпринимательство в тесной взаимосвязи со стартап культурой и различает с термином бизнеса.

2 четверть: Предпринимательство в современных условиях. Знакомит с менеджментом компаний, включающим понятия и алгоритмы формирования предприятий в игровой форме параллельно с теорией. Учащийся проживает все стадии от генерации идеи до операционным управлением организованной компании, формирует навык креативности, формирования команды, устава, структуры компании, ее регистрации и т.д. Оффлайн игры проводятся на уровне симуляции процессов в пределах учебной группы с вовлечением в процесс преподавательского состава, играющих роль контрольно-надзорных государственных органов и менторов.

3 четверть: Маркетинг в действии. Посвящена внешне экономической деятельности компаний, связанными с выходами на рынки сбыта и реализации различных конкурентных стратегий. В реальном режиме ученики всех школ всего Казахстана одновременно принимают участие в конкурентной борьбе по выводу выбранного продукта на виртуальном рынке. Ученикам прививаются навыки принятия решения о необходимых изменениях в продукте и стратегии продвижения на рынке с целью максимизации прибыли. Данная четверть предполагает формирование духа соревновательности среди учеников и понимание принципов конкуренции.

4 четверть: Дизайн мышление. Предполагает изучение маркетинга продвижения товаров на основе реально существующих отечественных товаропроизводителей FMCG сектора. Объединенные группы учащихся выбирают конкретного производителя и определенный продукт из его линейки.

Первоначальные экономические знания необходимы, чтобы понимать не только экономические процессы, но и общественные основы человеческого существования. В результате экономическая подготовка школьников в ходе изучения предмета «Основы предпринимательства и бизнеса», направлено на базовое (школьное) социально-экономическое образование, которое можно охарактеризовать как необходимый интеллектуальный ресурс не только для понимания, но и для дальнейшего применения в жизни и в целом в развития рыночной экономики. Личная позиция человека может быть сформирована лишь при знании как общих экономических связей, так и индивидуальных и коллективных интересов. В любом случае изучение предмета поможет молодым людям при выходе во взрослую жизнь воплотить набранный опыт и знания в любой сфере деятельности, и применить их в любых жизненных ситуациях.

МОЛОДЕЖНАЯ ПОЛИТИКА КАК ФАКТОР СТАНОВЛЕНИЯ ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА

Жанайдаров Фараби Темирланович

*студент 1 курса Казахского национального аграрного
исследовательского университета (г.Алматы)*

Научный руководитель:

Тастанова Зауреи Тельмановна

Аннотация: В данной статье рассмотрены тенденции развития молодежной политики в Республике Казахстан, теоретические и структурные аспекты молодежной политики, предложены рекомендации по совершенствованию исполнения молодежной политики

Ключевые слова: Молодежная политика, современная молодежь, молодежные движения и организации, форум молодежи.

Трансформации основных принципов общественно-политического устройства в стране тесно связано с необходимостью формирования в Казахстане полноценных субъектов гражданского общества.

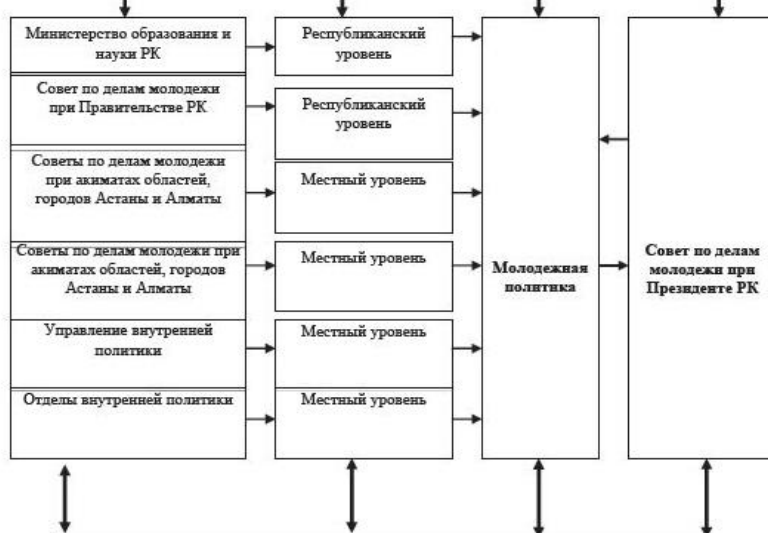
В реализации этой цели исключительная роль должна принадлежать молодежи, ведь успешность перехода от постсоветского к гражданскому обществу в немалой степени зависит от социальной активности молодого поколения. Именно поэтому, приоритетным направлением государственной молодежной политики на всех уровнях республиканском, областном, городском и районном является развитие социальной активности молодежи, гражданского самосознания через их участие в деятельности молодежных и общественных объединений.

XXI век продолжает вносить свои коррективы в воспитание детей и подростков, в становление и развитие современной молодежи. Современная казахстанская молодежь все больше стремится найти способы защиты своих прав и интересов, создавая различные институты и организации от органов школьного и студенческого самоуправления до молодежных парламентов, молодежных правительств и различных общественных организаций. Кроме того, возрастает процент участия молодежи в политических организациях. Молодые люди все более открыто заявляют о своем желании строить новую страну, новую экономику, новую политику.

Молодежь является одним из общественно активных слоев населения, имеющих важный потенциальный вес в перспективе. Закономерность современного мирового развития зависит от выделения молодежной политики в самостоятельное направление деятельности государства.

В Республике Казахстан молодежная политика реализуется на нескольких уровнях – республиканском, областном, городском и районном. Подробнее схема управления молодежной политикой представлена на рисунке 1.

При Правительстве РК функционирует Совет по делам молодежи, консультативно-совещательный орган, возглавляемый МОН РК. В состав Совета входят представители исполнительных, представительных органов власти и некоммерческих организаций. Структурными подразделениями, отвечающими за реализацию государственной молодежной политики в городах и районах, являются отделы внутренней политики, культуры и языков [1].

– Структура управления государственной молодежной политикой в Республике Казахстан

В Казахстане за период независимости было сформировано достаточное количество молодежных движений и организаций. Среди них: «Жас Отан», «Ассоциация юных лидеров», «Молодежный парламент Казахстана», «Молодежный медиа-союз Казахстана», «Кайсар», «Кахар», «Союз патриотической молодежи Казахстана», «Абырой» и др. Одни из них выдержали испытание временем, другие распались. Однако на сегодняшний день нет в Казахстане массовой молодежной организации, способной реально защищать интересы молодежи. Вместе с тем, большинство из существующих организаций в основном государственного характера и соответственно носят провластный характер.

Молодежная политика в Казахстане осуществляется на основе Закона Республики Казахстан «О государственной молодежной политике в Республике Казахстан», принятый 9 февраля 2015 года; Концепции государственной молодежной политики Республики Казахстан до 2020 года «Казахстан 2020: путь в будущее», утвержденная правительством 27 февраля 2013 года и др.

Для реализации молодежной политики были приняты более тридцати нормативно-правовых актов. Правовыми основами формирования и развития государственной молодежной политики являются Конституция РК, международные договоры, ратифицированные Республикой Казахстан, общепризнанные принципы и нормы международного права [2].

Целью Закона о молодежной политике от 2015 года является создание условий для полноценного духовного, культурного, образовательного, профессионального и физического развития молодежи, участия в процессе принятия решений, успешной социализации и направления ее потенциала на дальнейшее развитие страны. Для реализации данной цели были поставлены новые две задачи вовлечение молодежи в социально-экономическую и общественно-политическую жизнь страны; воспитание гражданственности и укрепление чувства казахстанского патриотизма, которые логично вытекают из задач, поставленных предшествующим Законом.

Для эффективной реализации молодежной политики Закон обеспечивает постоянное многоцелевое присутствие государства в интересах молодежи, определяет содержание и координацию деятельности общественно-политических институтов, задействованных в работе с молодежью, устанавливает общие принципы регулирования сферы молодежной политики и предполагает ее регулирование другими законами и подзаконными актами. В Законе о государственной молодежной политике были внесены новые понятия – молодой специалист, национальный доклад, региональный форум молодежи, республиканский форум молодежи, и указаны основные направления государственной молодежной политики.

Республиканский форум молодежи создан для обеспечения общенационального уровня взаимодействия государственных органов с молодежью и молодежными организациями по вопросам реализации государственной молодежной политики[3]. Форум проводится в целях формирования общенационального уровня взаимодействия между государственными органами и молодежью. Основной задачей регионального форума молодежи является обеспечение диалога и взаимодействия между местными исполнительными органами и молодежью, молодежными организациями [4].

Форумы являются эффективной площадкой для определения проблем молодежи в регионе и для привлечения к решению этих проблем общественности. Привлекая молодежь к решению острых вопросов, местные исполнительные органы имеют возможность выстраивать эффективные формы взаимодействия для построения грамотной системы молодежных общественных институтов и создания инструментов, направляющих энергию молодежи в конструктивное русло. Безусловно, проведение форумов дает возможность выработать систему единых политических решений, аккумулирующих новые идеи и технологии для осуществления задач не только регионального уровня, но и общегосударственного.

Рекомендации по исполнению молодежной политики:

1. Повысить эффективность и результативность существующей модели исполнения молодежной политики, посредством создания межсекторального Комитета по молодежной политике, ответственного за реализацию государственной программы на республиканском уровне.
2. Создать самостоятельные отделы по работе с молодежью на региональном уровне, укрепив их количественный и качественный состав.
3. В большей степени привлекать молодежные общественные организации к реализации молодежных инициатив на региональном уровне.
4. Обеспечить большую прозрачность выделения средств государственного бюджета, а также результатов проектов молодежных организаций в рамках государственного социального заказа.

Одно из важнейших направлений молодежной политики в Казахстане – формирование и развитие гражданской ответственности молодежи. При этом речь должна идти не только о казахстанской гражданской ответственности, но и о евразийской гражданской ответственности, центральноазиатской гражданской ответственности. Весьма актуально звучит эта мысль в связи с осуществлением процесса интеграции на территории СНГ [5].

Использованная литература:

1. Астана: Академия государственной службы при Президенте РК, Отчет по проекту «Анализ и мониторинг молодежной политики в Республике Казахстан за период 2010-2014 годы».
2. Закон Республики Казахстан от 9 февраля 2015 года № 285-V «О государственной молодежной политике» // http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31661446#pos=1;-299
3. Об утверждении порядка проведения республиканского форма молодежи // https://tengrinews.kz/zakon/pravitelstvo_respubliki_kazahstan_premier_ministr_rk/obpazovanie/idV
4. Типовые правила о региональном форуме молодежи // https://tengrinews.kz/zakon/pravitelstvo_respubliki_kazahstan_premier_ministr_rk/obpazovanie/
5. «Единая Россия» на заседании Бюро Высшего Совета партии. – Режим доступа: <http://barnaul-city.ru/news>.

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМУ

**Жұмалина Гүлсән Жұмалықызы
Нысанбаева Акбаян Генжебаевна**

*Ақтөбе қаласы, № 71 жалпы білім беретін орта мектебінің
бастауыш сынып мұғалімдері*

Қазақстан Республикасының “Білім туралы” Заңының негізгі міндеттерінің бірі - баланың интеллектуалдық және шығармашылық қабілеттерін дамытуды міндеттесе, Қазақстан Республикасының дарынды балаларды анықтап, оларға қолдау көрсетіп дамыту концепциясы шығармашылық қабілетті дамытуға бағытталған білім беру кеңістігін туғызуды талап етеді. Соған сәйкес Қазақстан Республикасының білім саласындағы нормативтік – құқықтық құжаттары адамның шығармашылығын дамытудың басым бағыттарының бірі ретінде қарастырады. Сондықтан жеке тұлғаның шығармашылық мүмкіндігін, шығармашылық қабілетін, шығармашылық ойлауын әрбір адамның жаңа білімді игеруіне, интеллектісі мен ойлау қызметінің артуына қажетті ықпал ретінде дамыту өзекті мәселелердің біріне айналып отыр [1].

Егеменді елдің жас ұрпақтарын тәрбиелеу, талапқа сай білім беру, бүгінгі күннің уақыт күттірмес мәселелерінің бірі болып табылады. Сондықтан да бастауыш мектеп алдында балаға жүйеленіп, дайындалып берген белгілі бір білімді ғана беріп қоймай, оны жалпы дамыту, яғни сөйлеу, оқу, қоршаған орта жөнінде дұрыс көзқарас қалыптастыру, жағдайларды объективті үрде бақылап, талдау жасауға үйрету, ойын дұрыс жеткізе білуге, дәлелдеуге, сөйлей мәдениетіне, шығармашылық бағытта жұмыс істейтін, біртума ойлау қабілетімен ерекшеленетін жеке тұлға қалыптастыру міндеті тұр.

Дамыта оқытудың да басты мақсаты - баланы оқыта отырып, оны шығармашылық бағытта жан-жақты дамыту. В.Д.Эльконин шығармашылыққа мынадай анықтама береді: «Шығармашылық – бұл ерекше тұрғыдағы жасампаздық, жаңадан жасалған нәрсе, бұрынғы нәрселердің механикалық қайталануы емес, өзінің біртумалығымен ерекшеленетін болса, өзін-өзі куәландыратын, дәлелдейтін болса, онда бұл нәрсені туғызған шығармашылық акт туралы сөз қозғауға болады». «Шығармашылық » сөзінің төркіні «шығу», «ойлап табу» дегенге келіп саяды. Көрнекі психолог Л.С. Выготский шығармашылық деп жаңалық ашатын әрекетті атаған. Шығармашылық дегеніміз – адамның өмір шындығында өзін - өзі тануға ұмтылуы, ізденуі. Өмірде дұрыс жол табу үшін дұрыс ой түйіп, өздігінен сапалы, дәлелді шешімдер қабылдай білуге үйрену керек. Баланы жастайынан шығармашылық өнеріне қалай баулу керек? Оның жолдары, әдіс – тәсілдері, мазмұны қандай? Психологтардың зерттеуі бойынша, әрбір жаста шығармашылыққа баулуға өзек болардай ерекше қабілет, бейімділік бар екен. [2]. Сонымен оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуда қажетті жағдайлардың мазмұнына тоқталмақпыз:

□ Мұғалім ең алдымен, сыныпта шығармашылық көңіл – күй тудыру арқылы оқушылардың назарын бір нәрсеге бағыттау керек. Яғни, оқушылардың назарын шығармашылық арнаға бұру үшін, үнемі шығармашылық тапсырма – міндеттер, жаттығу, ойын түрінде ұсынған жөн.

□ Шығармашылық жатығу, ойын – тапсырмалардың мазмұны жеткіншектердің жас ерекшелігіне, қызығушылығына үйлесуі керек. Шығармашылықты тежейтін үш нәрсе бар: бірінші – «сәтсіздікке ұшыраймын, қолымнан еш нәрсе келмейді» деген қорқыныш сезімі, екінші - өзіне - өзі тым риза болмаушылық сезімі, үшінші – жалқаулық. Ондай жағдайда баланы құтқарудың жолдары:

□ Оқушылардың шығармашылықпен айналысуына мектепте, сабақ үстінде, үйде қолайлы жағдай жасау;

□ Шығармашылық бағытқа баланы жүйелі, саналы түрде қалыптастырып отыру. Оқушыларды шығармашылық жұмысқа баулып, олардың белсенділіктерін, қызығушылықтарын арттыра түсіру үшін шығармашылық қабілеттерін сабақта және сабақтан тыс уақытта дамытуда әртүрлі әдіс – тәсілдерді қолдау болып табылады. Олар мынадай:

- Тақырыпты мазмұнына қарай жинақтау;
- Арнаулы бір тақырыпта пікірталас тудыру;
- Логикалық ойлауын дамытатын ойындармен берілген тапсырмаларды шешу;
- Берілген тапсырманы түрлендіру бағытындағы жұмыс (мәтін мазмұнын өңдеу, шығарма, шағын мәтін әңгіме құру);
- Әңгіменің ұқсастығын салыстыру, бөліктерге бөлу, ат қойғызу;
- Қиялдау арқылы сурет салғызу;
- Ұнатқан кейіпкеріне мінездеме беру;
- Ой шапшаңдығын, сөз байлығын дамытуда өлең шумақтарын құрастыру;
- Мәтін, әңгіме, ертегіні өз бетінше аяқтау.

Ал, сабақтан тыс уақытта оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытудың жұмыс түрлері:

- Мұражайға апару;
- Әртүрлі кездесулер өткізу;
- әртүрлі тақырыпта пікірталас, сайыс өткізіп, алған әсерлерін шығарма етіп жаздыру;
- Балаларға арналған журналдарды сабақ кезінде үнемі пайдалану.

Осындай жұмыстарды үнемі жүргізу оқушыларды шығармашылыққа баулуға, шәкірт бойындағы қабілет көзін ашып, тілін байытуға, қиялын ұштауға, өз бетінше ізденуше зор әсерін тигізеді. Бала бойындағы қабілетті ашу – оқушының шығармашылық бағытта дамуына жеке мән беру болып табылады. Шығармашылық жұмыстар оқушыларды ойлауға жетелеп, қызығушылығын оятып, шығармашылық қабілетін арттыруға, белсенділікке ынталандырады.

Мәселен, тірек сөздер беру арқылы жұмбақ құрау.

_____жұмсақ, Тоны сондай жұмсақ,
_____қорқақ. Өзі бірақ қорқақ. (Қоян)
_____домалақ, Резеңке домалақ,
_____домалап. Токтамайды домалап. (Доп)

Берілген сөздерді солдан оңға қарай оқы, жаңа сөз жаса: қыран – нарық, есек – кесе, сүт – түс.

Ертегі құрауға үйрету. Ертегіні құрауға қойылатын талапта әңгіме құрауға қойылатын талап секілді. Тек ерекше назарда болатын нәрсе ертегі болу үшін өмірде болмайтын, орындалмайтын ғажайып нәрселер, оқиғалар жүзеге асып жатуы керек.

А) «Терек пен алма ағашы» ертегі тұтас беріледі. Қарт бағбан ерте көктемде бақтың ортасынан ыңғайлы жер сайлап, терек пен алма ағашының талдырмаш шыбықтарын отырғызыпты. Құнарлы жерге түскен әрі күтімі жақсы жас ағаштар демде – ақ көгеріп, бүршік атып, жапырақ жая бастапты. Бірнеше жылдан соң, олар жайқалған үлкен ағаштар болып шығады. Терек ағашы болса, бұтақтарын кең жайып, ақ гүл жарады. Есейе келе бұлардың арасындағы бұрынғы достық суыса түседі. Терек өзінің биіктігіне мақтанып, алма ағашына менсінбей қарайды. Тіпті бірге өскен досына өктем сөйлейтін болды. Ал алма ағашы өте әдепті еді. Ақылсыз досын кешіріп, терекке күнде күн шапағымен бірге амандасады екен. Алма ағашы күні бойы жас гүлдерін мәпелеп, уақыттың қалай өткенін білмей қалады. Ал терек мойынын көкке созып, мақтанумен болады.

Ә) Ертегі желісін оқушылар өз ойларымен жалғастырады. Тірек сөздер: бағбан, қызы, алма ағашы, терек, балта.

Б) Кейіпкерге мінездеме Венн диаграммасы арқылы сипаттама беріп, салыстырады.[3].

Осындай жұмыстар оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға зор үлесін тигізеді. Қорыта келгенде, бастауыш сынып оқушыларын танымдық, шығармашылық қабілеттерін дамыта оқыту олардың сабаққа деген қызығушылығын оятып, ойын, ынтасын арттыра түседі.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы 2007ж.
2. С.Қ.Мұхамбетова. Педагогика. Ақтөбе. 2006ж
3. Г.Нұрахметов. Шығармашылық жұмыстар – оқушының қозғаушы күші./Бастауыш мектеп/ № 2-2006

АССАМБЛЕЯ НАРОДА КАЗАХСТАНА В СОХРАНЕНИИ МИРА И СОГЛАСИЯ В СТРАНЕ

Жылкайдарова Карина Ерликовна

Тұрсын Ақниет Берікқызы

*студенты 1 курса Казахского национального аграрного
исследовательского университета (г.Алматы)*

Научный руководитель:

Тастанова Зауреш Тельмановна

В этом году Ассамблея народа Казахстана отмечает свое 25 летие. В настоящее время ассамблея объединяет представителей порядка 130 этнических групп, населяющих регионы Казахстана. Являясь уникальным в своем роде общественно-политическим институтом. АНК на регулярной основе подтверждает свою значимость и востребованность, представляя собой принципиально новый институт гражданского общества.

Одним из основных факторов стабильного общественного развития и улучшения благосостояния всех народов является мирный межконфессиональный и государственно-конфессиональный диалог.

Казахстан, обретя независимость, после распада Советского Союза, как и все бывшие союзные республики, столкнулся с системным кризисом. Образовавшийся идейный вакуум, в результате крушения коммунистической идеологии, первоначально был заполнен национальными и религиозными идеями в виде этнического патриотизма и конфессиональной самоидентификации. Рост этнического и национального самосознания, определенного религиозного ренессанса и увлечение отдельными нетрадиционными религиозными воззрениями не столько проходят параллельно, сколько наблюдается их взаимообусловленность. При этом их взаимная детерминированность образует особый пласт этноконфессиональных отношений.

Благодаря глубоко продуманной национальной политике, в современном Казахстане устанавливаются новые межэтнические и межконфессиональные отношения, появляются предпосылки формирования полиэтнической и поликонфессиональной общности казахстанцев с общими целями, идеалами, ценностями. Процессы, основанные на равноправии всех этносов, независимо от их религиозной принадлежности, самих конфессий ускоряют переход к сознательному и более тесному объединению всех этнических групп в единую общность. Поэтому в условиях ускоренной модернизации нашего государства значимыми становятся исследования межэтнических и межконфессиональных процессов,

которые, являются не только основополагающими в культурном и духовном развитии общества, но и важнейшей предпосылкой успешной реализации проводимых реформ.

Особую актуальность приобретает переосмысление диалектического соотношения этнических и конфессиональных аспектов в казахстанской культуре, их проявление в менталитете, образе жизни, социальной памяти и процессе самоидентификации.

Примечательно, что Казахстан - одна из первых стран, в сложное время глобальных противоречий, сумевших сделать идею духовного согласия реальной силой. Несмотря на сложности первых лет независимого существования именно наша республика в 1992 году стала местом проведения I Всемирного конгресса духовного согласия. С тех пор в Казахстане 18 октября отмечается как День духовного согласия.

Одним из основных факторов стабильного общественного развития и улучшения благосостояния всех народов является мирный межконфессиональный диалог. Съезд лидеров мировых и традиционных религий имеет ряд отличительных особенностей по сравнению с другими формами межконфессионального диалога.

Достижение межконфессионального мира является важным условием существования современного общества.

Политика в сфере межконфессиональных отношений проводится Республикой Казахстан с учетом глобализационных процессов. Начиная с 2003 года в Астане, проводятся Съезды лидеров мировых и традиционных религий. В работе форумов принимают участие авторитетные представители ислама, христианства, иудаизма, синтоизма, индуизма, буддизма. Уникальность форума в Астане заключается в том, что инициатива его проведения впервые исходит не от глав конфессий, а от руководителя светского государства – Президента Нурсултана Назарбаева[1].

Впервые в истории собрались вместе руководители мировых и традиционных религий и приняли совместные документы.

Съезды стали существенным вкладом в глобальный процесс межкультурного и межкультурного диалога. Встреча за одним столом лидеров мировых конфессий явилась мощным оружием против нападков на религии и дискредитации отдельных религиозных учений. Огромное значение имеет единодушное мнение участников съездов о том, что многообразие религиозных убеждений и исповеданий должно вести не к взаимному подозрению, дискриминации и унижению, а к взаимовосприятию и гармонии, демонстрирующей уникальность каждой религии и культуры. Успешное проведение форумов принесло зримые политические дивиденды Казахстану, способствовали повышению позитивного его имиджа на международной арене. Лидеры мировых и традиционных религий приняли Декларацию, в которой межконфессиональный диалог рассматривается как один из важнейших инструментов поддержания мира и согласия между народами и нациями, поддерживая усилия международного сообщества по продвижению диалога между цивилизациями. Было принято решение проводить съезды лидеров мировых и традиционных религий на регулярной основе и создать постоянно действующий орган международного межконфессионального диалога - Секретариат Съезда.

Следует отметить, что инициатива Казахстана по созыву межконфессионального форума для многостороннего диалога и применения коллективных решений по уменьшению напряженности в мире получила всеобщее признание и широкую поддержку со стороны членов мирового сообщества и стала адекватным ответом на вызовы современности. Она открывает новые горизонты для использования огромного потенциала мировых и традиционных религий для укрепления мира и согласия между народами.

В настоящее время институционализирован и закреплён юридический статус Съезда лидеров мировых и традиционных религий, он начал функционировать как международная организация на постоянной основе, и может проводить в жизнь предложения и решения авторитетных духовных лидеров и решения их съездов. Интерес к форуму растет с каждым годом. Это проявляется в значительном увеличении числа делегаций, приезжающих на

Съезд. Расширяется круг влиятельных международных институтов, представленных на форуме. В их числе ООН, ОБСЕ, ЮНЕСКО, Организация «Исламская конференция».

Важной особенностью съездов стало то, что в их работе, кроме представителей всех крупнейших конфессий мира, принимают участие видные политики, главы государств и влиятельных международных организаций. Это позволяет принимать действенные решения, которые напрямую могут повлиять на укрепление безопасности в мире, сближение культур и цивилизаций.

Сегодня в Казахстане создана модель межэтнического и межрелигиозного согласия. Опыт нашей страны по взаимодействию различных конфессий изучают международные организации и зарубежные партнеры. На международной арене Казахстан воспринимается как территория мира и согласия, площадка для диалога и сближения культур и религий [2].

В целях обеспечения межэтнического и межконфессионального согласия и гражданского единства по поручению Президента Республики Казахстан, данного на XIV сессии Ассамблеи народа Казахстана 23 октября 2008 года была разработана Доктрина национального единства[3].

Доктрина основана на положениях Конституции, Закона «Об Ассамблее народа Казахстана» и других нормативно-правовых актах Республики Казахстан, а также нормах международного права в данной области. В Доктрине изложены цели, задачи, принципы национальной политики, а также основные направления ее реализации. Важным направлением укрепления национального единства должны стать опора на объединяющие начала религий, предупреждение негативного воздействия религиозного фактора на состояние межэтнических отношений.

Президент РК Н.А. Назарбаев на XIV сессии Ассамблеи народа Казахстана в 2008 году подчеркнул: «Мы все вместе создали уникальную модель общенационального согласия, которая легла в основу нашей государственности»[4]. Глава государства отметил, что казахстанская модель базируется на пяти принципах, первый из которых формулируется так: «Мы убеждены в том, что этническое, конфессиональное, культурное, языковое многообразие является нашим бесценным богатством.

Казахстан, расположенный на стыке Азии и Европы, не случайно стал инициатором и активным участником межрелигиозного диалога. Наша республика, в которой проживают представители многих этносов и религий, обладает богатым опытом их тесного взаимодействия и поэтому заслужила право быть местом плодотворного диалога конфессий и цивилизаций.

В Казахстане власть способствует развитию межконфессионального диалога, созданию климата взаимопонимания и толерантности между представителями различных вероисповеданий.

Так, Указом Президента Республики Казахстан 552 от 18.04.2013 утверждена Концепция развития Ассамблеи народа Казахстана до 2020 года. Во всем мире признан «казахстанский путь развития», неотъемлемой частью которого является казахстанская модель межэтнической толерантности и общественного согласия. Концепция ориентирована на решение задач, поставленных в программной работе Президента Республики Казахстан Н.А. Назарбаева «Социальная модернизация Казахстана: двадцать шагов к Обществу Всеобщего Труда»

Концепция основана на фундаментальных принципах миропорядка в XXI веке, обозначенных Главой государства.

Обеспечение национального единства является важным условием становления демократического, светского, правового и социального государства. Экономический рост, социальный прогресс и демократическое развитие страны возможны только при консолидации и сохранении единства общества. Укрепление государства, имеющего полиэтническую и поликонфессиональную структуру, невозможно без единого гражданского сообщества, сформированного вокруг казахского народа. Необходимо, чтобы каждый этнос,

храня и развивая свои традиции, язык, культуру, в то же время интегрировался по принципу «одна страна - одна судьба»[5].

Литература

1. Е. Смагулов Казахстанский опыт межконфессионального согласия// Кызылординские вести. – 2012. - 2 марта
2. Там же
3. Проект для обсуждения «Доктрина национального единства Казахстана» // Казахстанская правда. — 2009. — № 261-262.— 6 ноября.
4. Выступление Президента Республики Казахстан Н.А.Назарбаева на XVI сессии Ассамблеи народа Казахстана // Казахстанская правда. — 2010. — № 278. — 21 окт.
5. Концепция развития Ассамблеи народа Казахстана до 2020 года. Указ Президента Республики Казахстан 552 от 18.04.2013

МЕТОДИКИ ОБУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ

Ибажанова Баглан Кайыркеновна

Опорная школа (РЦ) на базе ОСШ им. Ш.Батталовой

Учитель английского языка

Тезис В данной работе мы рассмотрим методики обучения английскому языку, которая позволила бы максимально полно решить поставленные задачи, а именно: приобрести навыки чтения, понимания речи на слух, говорения и письма на изучаемом языке.

Современные методики обучения английскому языку

Чтобы научиться говорить на английском, необходима определенная система или, как ее чаще называют, методика обучения английскому языку, которая позволила бы максимально полно решить поставленные задачи, а именно: приобрести навыки чтения, понимания речи на слух, говорения и письма на изучаемом языке.

Еще 20-30 лет тому назад в основе обучения лежала классическая методика. 90% времени уделялось теории иностранного языка. На уроках ученики изучали новую лексику, синтаксические конструкции, обсуждали правила, а также читали и переводили тексты, делали письменные задания и иногда слушали аудиозаписи. На развитие разговорных навыков уходило всего 10% времени от занятия. В результате человек понимал тексты на английском языке и знал грамматические правила, но не мог говорить. Именно поэтому было принято решение изменить подход к обучению. Так, на смену фундаментальной «классике» + пришли следующие методики:

Коммуникативная

Главный ее принцип заключается в использовании изучаемых на уроках лексических единиц и грамматических конструкций в речи, как устной, так и письменной.

Все занятия, которые разрабатываются согласно принципам этой современной методики обучения английскому языку, по возможности проводятся на иностранном языке, либо с минимальным включением родной речи. Эта методика положена в основу обучения иностранному языку в школе. И тем не менее некоторые приемы классической школы используются до сих пор. Так, например, учителя по сей день делятся со своими учениками знаниями теории английского языка, задают письменные упражнения на отработку грамматики и лексики.

Проектная

Данная методика преподавания английского языка детям давно применяется в наших школах. Ее смысл состоит в использовании изученного материала на практике и является оптимальным для применения по окончании целого модуля, когда появляется возможность оценить степень усвоения учебного материала. Так, к примеру, младшие школьники с удовольствием представляют свои проекты на темы «Мой дом», «Мое домашнее животное», «Мои любимые игрушки», в то время как старшеклассники уже занимаются серьезными работами, например, по тематике защиты окружающей среды.

Тренинговая

Тренинговый подход базируется на самостоятельном изучении, с той поправкой, что учащимся дается уже проработанный структурированный материал. Как и на любом тренинге, ученик получает порцию теории, запоминает правила и использует их на практике. Очень часто данная методика применяется в онлайн-обучении, в том числе на образовательном ресурсе Lim-english.com. Его главными преимуществами являются наличие тщательно продуманной программы, подача информации, необходимой для повышения уровня владения английским, в максимально доступной форме и возможность самостоятельно планировать учебный график.

Интенсивная

Интенсивная методика приобрела особую популярность среди тех, кто стремится научиться говорить по-английски за максимально короткий срок. Достичь этой, казалось бы, нереальной цели позволяет высокий уровень шаблонности языка – английский на 25% состоит из клише. Благодаря изучению большого количества устойчивых выражений, их запоминанию и отработке, человек может за достаточно сжатые сроки научиться объясняться на иностранном языке и понимать собеседника.

Активные методы обучения английскому языку

В отдельную группу выделяют так называемые активные методы обучения английскому языку, примеры наиболее широко используемых приемов приведены ниже. К ним относятся:

- **Круглый стол**
- Учитель формулирует проблему и предлагает ученикам задание: оценить значимость проблемы, продемонстрировать все «за» и «против», определить возможный результат и т.д. Учащиеся должны высказаться по представленному вопросу, аргументировать свою позицию и в итоге прийти к общему решению.
- **Мозговой штурм**
- Данная техника также нацелена на обсуждение и решение какой-либо проблемы. Однако, согласно этому методу обучения английскому языку, аудитория делится на две группы – «генераторов идей», которые собственно предлагают идеи, и «экспертов», которые по окончании «штурма», оценивают позицию каждого «генератора».
- **Деловая игра**
- Преподаватель готовит игру на изученную тему и объясняет учащимся правила. Как правило, предложенные задания имитируют задачи и ситуации реального общения, например, поиск и устройство на работу, заключение договора, путешествие и т.д.
- **Игровая методика изучения английского языка для детей.**
- Ее главными достоинствами являются отсутствие механизма принуждения к занятиям и большой интерес со стороны ребенка. Учитель проводит с детьми самые разнообразные игры на изучаемую лексику и грамматические конструкции, в ходе которых ребята быстро их запоминают и учатся применять в речи.

Обучение с помощью онлайн-упражнений. Пример.

1. The sportsmen to the competition yesterday.
2. Our school classes on September 3.
3. Lots of oranges in the garden.
4. Our orchestra in China two years ago.
5. Nick fishing in the morning.
6. They in the pool.
7. When they were picking strawberries, Mary's mobile .

Какую бы методику изучения английского языка мы не выбрали, в изучении иностранного языка большое значение имеет мотивация, а залогом успешного обучения - регулярность и систематичность наших занятий.

Список использованных литературы:

1. Ю.С. Маслов, Введение в языкознание, Москва, «Высшая школа».
2. Панов Е. М "Основы методики обучения иностранным языкам". Москва, 2007.
3. Рогова Г.В., Верещагина И.Н. "Методика обучения английскому языку на начальном этапе в средней школе". Москва, Просвещение, 2008.
4. Maslyko E. A. "Communicative English for Intensive Learning". Minsk, 2009, 240p.
5. Китайгородская Г.А., Леонтьев А.А. Содержание и границы понятия интенсивное обучение. В сб.: "Методика и психология интенсивного обучения иностранным языкам". Изд. АПН СССР, М., 1981.

МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТТІҢ ОҢ ИМИДЖІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖӘНЕ НЫҒАЙТУ ШАРАЛАРЫ

Карасаев Джамбыл Курганбаевич

*Ақтау қаласы Ш.Есенов атындағы Каспий мемлекеттік технологиялар және
инжиниринг университетінің магистранты*

Ғылыми жетекшісі:

*Бермухамедова Галия Бериковна
«Менеджмент» кафедрасының доценті*

Жаһандану жағдайында жаңа заманның талаптары үкімет қабылдайтын шешімдердің сапасын арттыру мәселелерінің өзектілігін күшейтті. Мысалы, жақында орын алған әлемдік қаржылық-экономикалық дағдарыстан кейін нарықты реттеуді заңнамалық қамтамасыз ету сапасы мәселелеріне көңіл бөліне басталды. Өз кезегінде осындай шешімдердің тиімділігі көбінесе мемлекеттік аппараттың кәсібилігі, адал қызмет ету құндылықтарына жақын болуы, меритократия қағидатының сақталу деңгейімен анықталады. Мемлекеттік қызметті реформалау – басымдылықтары саяси еркіндіктің, мемлекет рөлінің, тандалған әлеуметтік-экономикалық модельдің, нақты талаптардың болуымен, сондай-ақ қоғамды демократияландыру дәрежесінің негізінде жүзеге асырылатын үздіксіз үдеріс.

Қазақстанда Мемлекет басшысының әлеуметтік-экономикалық жаңарту және мемлекеттік көрсетілетін қызметтерді ұсыну сапасын арттыру бойынша басымдықтары мемлекеттік аппарат қызметінің басты бағыттары болып табылады.

Әлеуметтік-экономикалық және индустриалды-инновациялық даму бағдарламаларының тиімділігі мен табыстылығы көбінесе мемлекеттік қызметшілердің кәсібилігімен анықталатындығын ескере отырып, мемлекеттік қызмет жүйесін реформалау кадрлық саясатты жаңғырту мен жетілдіруге бағытталған[1].

90-шы жылдардың соңындағы мемлекеттік қызметті жүйелік реформалаудың алғашқы кезеңінде Мемлекет басшысының тапсырмасы бойынша халықаралық тәжірибе мұқият зерттелді. Бұрынғы кеңестік кеңістікте тұңғыш рет қабылданған «Мемлекеттік қызмет туралы» Заң (1999 жыл) мемлекеттік қызметшілер лауазымдарын саяси және әкімшілік қызметшілерге бөлу, мемлекеттік органның саяси басшысы (министр, әкім) ауысқан жағдайда әкімшілік қызметшілерді қорғау, мемлекеттік қызметке кіруде міндетті конкурстық іріктеуді енгізу сияқты жаңалықтарды бекітті.

Біз саналы түрде позициялық моделді таңдадық, себебі өтпелі кезеңде нарықтық ортадағы және үкіметтік емес сектордағы дайындалған кадрларды мемлекеттік қызметтің әртүрлі сатыларына тарту мүмкіндігін қамтамасыз ету өте маңызды болды. Сонымен бірге институттандыру базасы – мемлекеттік қызмет жөніндегі уәкілетті орган, облыстардағы тәртіптік кеңестер, Мемлекеттік басқару академиясы және өңірлік оқыту орталықтары құрылды. Реформалаудың алғашқы кезеңінің нәтижесінде Қазақстанда халықаралық сарапшылардың жоғары бағасына ие болған мемлекеттік қызметтің моделі қалыптасты. Дегенмен, өмір мен қоғам көтеріңкі жаңа талаптарды да қойды.

«Мемлекеттік қызмет туралы» Заңның күшіне енгеніне толық 12 жыл уақыт өтті. Қазақтар дәстүрге сәйкес өмірдің маңызды бір айналымы аяқталған мұндай уақыт кезеңін «мүшел жас» деп атайды. Бұл өз өмірін болашақта жаңарту мақсатында өткенді байыптайтын уақыт. Қолданыстағы «Мемлекеттік қызмет туралы» Заң өмірінің бірінші айналымы аяқталған жылы Мемлекет басшысының мемлекеттік қызмет алдында жаңа міндеттерді қоюы нышанды жәйт.

Реформалаудың негізгі бағыттары Мемлекет басшысының 2011 жылғы шілдедегі Жарлығымен бекітілген Мемлекеттік қызметтің жаңа моделі тұжырымдамасында айқындалған. Реформалар келесі өзекті мақсатты индикаторларға қол жеткізуге: кадрларды іріктеу және жоғарылату жүйесіне халықтың сенім білдіру деңгейін арттыруға; мемлекеттік қызметшілердің өздерінің меритократия қағидатын сақтауға қатысты сенімділік деңгейін арттыруға; көрсетілетін мемлекеттік қызметтердің сапасы мен қолжетімділігіне азаматтардың қанағаттану деңгейін арттыруға бағытталған.

Қазіргі уақытта Мемлекеттік қызмет істері агенттігі мемлекеттік қызмет мәселелері бойынша кейбір заңнамалық актілерге өзгерістер мен толықтырулар енгізуді көздейтін заң жобасын әзірлеп, мемлекеттік органдармен келісіп, Үкіметке енгізіп отыр.

Біріншіден, мемлекеттік қызметке «сырттан кіретін» жалғыз кадрлар көзі болып табылатын іріктеу рәсімі мен кадр резервінің рөлін арттыруды жетілдіру. Тестілеуді қоса алғанда, резервке іріктеуден ойдағыдай өткен үміткерге мемлекеттік орган өткізетін бос лауазымға орналасу үшін конкурсқа қатысуға құқық беретін кадр резервіне тіркелгені туралы сертификат беріледі. Бұл жүйе мемлекеттік органдардың конкурстық рәсімдерді өткізуге кететін уақытша шығындарын едәуір қысқартуға мүмкіндік береді.

Конкурстық іріктеудің сапасы мен шынайылығын арттыру мақсатында лауазымды адамдар мен конкурстық комиссиялардың қабылданатын кадрлық шешімдер үшін жауаптылығын белгілеу көзделіп отыр.

Екінші бағыт – кадрларды ілгерілету кезінде меритократия қағидасының сақталуын қамтамасыз ету.

Мемлекеттік қызметтің кәсібилігіне кедергі келтіретін басты проблемалардың бірі мемлекеттік органның бірінші басшысы – министрдің немесе әкімнің ауысуы кезінде кадрлардың «командалық жылжуы» болып табылады. Осыған байланысты заңнамалық деңгейде ауысу тәртібімен конкурстан тыс тағайындаулар мүмкіндіктерін барынша қысқарту көзделді.

Жаңа басшылар тағайындалған жағдайда кадрлардың ауысушылығына мониторинг жүргізілетін болады. Сонымен қатар, біз мемлекеттік қызметшілерді аттестаттау және олардың жұмыс сапасын бағалау, сондай-ақ мансаптық жоспарлау құралдары мен әдістерін жетілдіру шараларын қарастырып отырмыз. Мемлекеттік қызмет істері агенттігі «меритократия мен кәсібиліктің омбудсмені» болуы тиіс[2].

Үшінші бағыт, бұл – кадр қызметі тиімділігін арттыру. Бұл жерде сөз, ең алдымен персоналды басқарудың іс жүзіндегі қызметтері болуы тиіс мемлекеттік органдардың кадр қызметтерінің рөлін арттыру жөнінде болып отыр. Персоналды басқару қызметтері туралы үлгілік ережені қабылдау, оның функциялары мен жұмысының бірыңғай стандарттарын айқындау, сондай-ақ «е-қызмет» персоналды басқарудың ықпалдастырылған жүйесін құру арқылы персоналды басқару қызметтері жұмысын автоматтандыру көзделіп отыр.

Төртінші бағыт Мемлекет басшысының Жолдауымен және әкімшілік қызметшілерді басқару корпусын қалыптастыру жөніндегі басымдылықпен анықталады. Әлемдік тәжірибеде (АҚШ, Канада, Ұлыбритания, Франция, Сингапур) бұлар – *seniorexecutives* деп аталатын жоғары орындаушылық лауазымдарды атқаратын мемлекеттік әкімшілік қызметшілер.

Қызмет атқарып жүрген мемлекеттік қызметшілер арасынан, сондай-ақ «әлеуметтік лифт» тетігі арқылы жеке сектордағы дайындықтан өткен адамдар ішінен басқарушылық корпус үшін кадр резервін қалыптастыратын Кадр саясаты жөніндегі ұлттық комиссия және өңірлік кадрлық комиссиялар құруды жоспарлап отырмыз.

Басқарушылық корпус лауазымдарына орналасу тек қана кадр резервінен жүргізіледі. Жоғары басқарушылық лауазымдарға орналасуға үміткер адамдарға олардың басқарушылық шешімдер қабылдауын, стратегиялық және ағымдағы міндеттердің өзара байланысын қамтамасыз ететінін ескере отырып, жоғарылатылған біліктілік талаптары қойылатын болады. Бұл санаттағы лауазымдар үшін мансаптық жоспарлау, ротациялау енгізіледі және бөлек еңбек ақы төлеу жүйесі әзірленеді. Басқарушылық корпусы құру мемлекеттік органдар қызметінің сабақтастығын қамтамасыз етуге негіз болады.

Бесінші бағыт – бұл этикаға және корпоративтік мәдениетке байланысты нормаларды күшейту. Мәселен, Мемлекет басшысы Жарлығының деңгейінде бекітілген Мемлекеттік қызметшілердің ар-намыс кодексінің нормалары заң деңгейіне ауыстырылып, мемлекеттік органдардағы тәртіптік комиссиялардың мәртебесін арттыру көзделіп отыр.

Өз кезегінде, өңірлердегі тәртіптік кеңестердің қызметі жүйелік проблемаларды анықтауға, заңнаманы жетілдіру және сыбайлас жемқорлықпен күресті ұйымдастыру тиімділігін арттыру бойынша ұсыныстар әзірлеуге бағытталады.

Алтыншы бағыт: бұл мемлекеттік қызметшілердің, әсіресе тұрғындармен және бизнеспен тікелей байланыста қызмет атқаратындардың қызметін регламенттеу арқылы мемлекеттік қызмет көрсету сапасын арттыру. Мемлекеттік қызмет көрсетудің айқын стандарттары мен регламенттерін белгілеу, олардың сақталуы үшін жауапкершілікті бекіту, сондай-ақ қызмет көрсету сапасын бағалау жүйесі мен сыртқы бақылауды, оның ішінде мемлекеттік қызметтерді алушылармен кері байланыс орнатудың маңызы зор.

Бұл реформаларды тиімді іске асыру үшін алдыңғы қатарлы халықаралық тәжірибені ескеру мен мемлекеттік қызмет саласында институттандыру ынтымақтастығын жолға қою маңызды болып табылады[3].

Қазіргі уақытта біз халықаралық ұйымдар және шет мемлекеттер өкілдерімен бірлесіп мемлекеттік қызмет саласындағы білім мен тәжірибені Орталық Азия (Ауғанстанды қоса алғанда), Кавказ және Ресей елдеріне тарату бойынша Астанада өңірлік хаб құру идеясын талқылаудамыз. Өңірлік хаб құру идеясын Қазақстан Республикасының Президенті Н.Назарбаев қолдады.

Өңірлік хаб өңір елдерінің арасында мемлекеттік қызмет саласындағы үнемі білім мен тәжірибе алмасудың институттандыру негізіне, сондай-ақ бірлескен аймақтық бағдарламалар мен жобаларды іске асыру мақсатындағы ғалымдар мен практиктердің, өңірдегі кәсібилілік

және сараптамалық желілердің мүмкіндіктерін нығайтудың диалогтық алаңы ретінде көрініс табады. Қазіргі кезде Қазақстан үкіметі қазақстандық тараптың қосатын үлесінің түрлерін анықтауда: біз бүгінгі таңда Мемлекеттік қызмет істері агенттігі мен Мемлекеттік басқару академиясы базасында институттандыру алаңын және ұйымдастырушылық және адами ресурстарды бөлуге дайынбыз, оқыту гранттарын бөлу мүмкіндіктері қарастырылуда. Бірінші сатыда өңірлік хаб заңды тұлға құрмай, бірлескен бастамаларды іске асырудың өзіндік «қолшатыры» ретінде, мысалы әртүрлі іс-шараларды (конференциялар, форумдар, семинарлар) өткізуші және ғалымдар, сарапшылар, практиктер үшін үнемі қызмет ететін ақпараттық-талдау порталын («білім базасы»), электрондық кітапхана, интернет-форумын қалыптастырушы ретінде қызмет ете алады. Осылайша, өңірлік хаб мемлекеттік аппараттың тиімділігін арттыру мен оған сараптамалық қолдау көрсетуді қамтамасыз етудің қосымша факторы болуы мүмкін[4].

Өңірлік хаб дамыған елдердің тәжірибесіне талдау жасауға ғана көмектеспей, сонымен қатар аймақтың белгілі бір елінің заңнамалық жүйесінде оны қолдану тәжірибесін жинақтауға мүмкіндік береді. Дамыған елдер үшін аймақ елдеріндегі реформаларды жүсеге асыру тәжірибесіне септігін тигізуі мүмкін.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Жоламан Қ. Д., Мұхтарова А. Қ., Тәукелев А.Н. «Мемлекет және құқық теориясы». – Алматы, ҚазМУ баспа орталығы. 1999. – 154 б.
2. Эффективное государственное управление: материалы III Акад. симпозиума (Астана, 25 ноября 2011 г.) Астана: Акад. гос. Упр. При Президенте РК, 2011. – 101 б.
3. Қазақстан Республикасы Президентінің 2010 жылғы 19 наурыздағы № 954 Жарлығымен бекітілген «Орталық мемлекеттік органдар мен облыстардың, республикалық маңызы бар қаланың, астананың жергілікті атқарушы органдары қызметінің тиімділігін жыл сайынғы бағалау жүйесі»: <http://akorda.kz/>
4. С.Ғ.Қапаров. Қазақстандағы мемлекеттік қызметті жетілдіру, – Астана, «Алсем – Астана» б., 2010 ж. 184-185 б.б.

МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТ ТИІМДІЛІГІН АРТТЫРУДЫҢ КЕЙБІР ЖОЛДАРЫ

Карасаев Джамбыл Курганбаевич

*Ақтау қаласы Ш.Есенов атындағы Каспий мемлекеттік технологиялар және
инжиниринг университетінің магистранты*

Мемлекеттік басқару органдары, ең алдымен, мемлекеттік басқару қызметін атқаратын күрделі механизмдер жүйесі. Бүгінде, мемлекеттік басқару дегеніміз – адамдардың әлеуметтік қызметі және соның негізінде қалыптасатын қоғамдық қарым-қатынастар деп түсіндіріледі. Ол әлеуметтік ортада жүзеге асырылып, әлеуметтік ортаның ықпалын, әсіресе, қоғамның әлеуметтік құрылымы тарапынан өзіне тигізетін ерекше мәнді ықпалын басынан өткізеді. Бұл орайда, мемлекеттік басқаруды ғылыми тұрғыдан танып-білуде әлеуметтану әдістерінің рөлі барынша түсінікті. Мемлекеттік басқару қоғамның қандай да бір жекелеген саласына ғана қатысты бола алмайды. Көптеген мемлекеттер өз дамуының белгілі деңгейінде қоғам өміріндегі мемлекеттік және жеке институттардың рөлі туралы ойлана бастайды. Өйткені, мемлекеттік ұйымдар мен жеке құрылымдардың басқару және ұйымдастыру қызметінің арасында елеулі айырмашылықтар бар екеніне талас жоқ. Мемлекеттік органдар мен оның құрамдас элементтерінің қызметіне ұйымдастыру тұрғысынан талдау жасаудың маңызды мәселелері қарастырылады.

Мемлекеттік органдар дамуының объективтік бағыттары байқалады: бюрократизация, дифференция, кәсібиліктің өсуі. Мемлекеттің әрбір саласына мемлекеттік

органдардың ерекше түрлері сәйкес келеді. Осы орайда, мемлекеттік қызметтің маңызы айқындалады: мемлекеттің конституциялық негізде баянды етілетін азаматтардың мемлекеттік органдар мен оның аппаратындағы мемлекеттік басқаруды, басқа да мемлекеттік міндеттер мен қызметтерді атқаруды жүзеге асыратын кәсіптік қызметі [1].

Қазақстанның бүгінгі әкімшілік реформаларының барысы биліктің, мемлекеттік саясаттың, қоғамдық ой-пікірлердің бірден-бір зейін қояр нысаны болып отырғанын көрсетеді. Тәуелсіздік жариялаған алғашқы кезеңнен бастап, бүгінгі таңға дейін атқарылып келе жатқан оң істер түбегейлі саяси, экономикалық, әлеуметтік, идеологиялық өзгерістер мен реформалар кезеңі деп айтсақ артық етпейді. Мемлекеттік органдар жүйесінің қалыптасуы мен дамуы, мемлекеттік басқару ісіндегі жалпы ілгерілеушіліктер, сондай-ақ, Қазақстанның тәуелсіздігінің негізгі тетігі болып табылады.

Қазақстан Республикасында бірнеше жыл қатарымен мемлекеттік басқару құрылымын оңтайландыру мен жетілдіру процестері үздіксіз жүргізіліп келеді. Аталған процестердің негізгі мақсаты Қазақстан дамуының ағымдағы және жоспардағы мәселелерін нәтижелі де тиімді шешетін кәсіби үкімет құру болып табылады. Жоғары нәтижелі қызмет атқаратын қазіргі заманға сай мемлекеттік басқару жүйесі мен мемлекеттік қызмет жұмысын қалыптастыру – бүгінде алдыңғы қатарға шығып отырған негізгі мәселелердің бірі деп саналады. Сонымен қатар, Қазақстандағы экономикалық, әлеуметтік және басқа да реформалардың орындалу барысы, қоғамды демократиялық жолмен дамуы, құқықтық мемлекет ретінде қалыптасуы, жалпы елдің тұрақтылығы мен дамуы мемлекетті басқару тетіктерінің жағдайы мен қызметшілердің кәсібилігіне, олардың еңбек нәтижелігі мен бастамашылдығына, ел таңдаған саяси бағыт бойынша қызмет атқаруына байланысты болады [2].

Мемлекеттік басқару тарихына көз жүгіртер болсақ, ХІХ ғасырдың соңында көптеген индустриалды дамыған мемлекеттер тиімділік пен өнімділікті анықтауға тырысқан болатын. АҚШ алғашқылардың бірі болып, тиімділікті арттыру мәселелерін қарастырып, оны шешуді қолға ала бастады. Итермелеуші факторлардың негізгісі қоғам мемлекеттік қызметтің, әсіресе, жергілікті деңгейде тиімділік төмендігіне алаңдағаны болды. Көптеген қалаларда жергілікті деңгейде өнімділікті, еңбек нәтижелігін арттыруға бағытталған қозғалыстар жүріп жатты. Кейіннен бұл процесс жоғары мемлекеттік органдар дәрежесіне дейін көтерілді. Осылайша, АҚШ-та жалпыұлттық тиімділік бюросы құрылды. Стратегиялық мақсаттарға табысты қол жеткізу мен бәсекеге қабілетті дүниежүзінің 50 елдерінің қатарына ену бойынша, басымдықтарды жүзеге асыру үшін, Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевпен 2006 жылдың қыркүйек айында мемлекеттік басқару жүйесін жетілдіруге бағытталған әкімшілік реформалары бастама алды. Елбасы Қазақстан Республикасы Парламенті сессиясының ашылуында «Корпоративті басқару, ашықтық және қоғам алдында есеп беру қағидаттарын шетелдің озық үлгілерін, тәжірибелерін қолдана отырып, мемлекеттік басқаруды жаңғыртуымыз керек» деп атап көрсеткен болатын. Бүгінде, жылдам өзгеріп келе жатқан әлеуметтік-экономикалық жағдай мемлекеттік органдар алдына ХХ немесе ХІХ ғасырмен ауқымы, күрделілігі, кешенділігі жағынан салыстыруға келмейтін жаңа мақсаттар мен міндеттер қояды. Сондықтан, уақыт талабына сай болу үшін мемлекеттік басқару субъектілері басқарудың әдеттегі, дәстүрлі әдістерін қайта құруларды қарастырумен қатар, қызмет тиімділігін, нәтижелігін ұдайы көтеруі тиіс.

Атқарушы билік органдарының қызмет тиімділігін, еңбек нәтижелігі мен олардың жүзеге асыратын мемлекеттік функцияларының сапасын арттыру және мемлекеттік қызметтер көрсету саласы соңғы 10 жыл ішінде елімізде қолға алынған реформалардың басты себебіне айналды. Мемлекеттік қызметтің лайықты деңгейде қызмет етуінде мемлекеттік органдар қызметінің тиімділігі аса маңызды орын алары сөзсіз. Еңбек нәтижелігі мен қызмет тиімділігі арттырылмаған жағдайда ел өміріндегі кез келген саланың, соның ішінде экономикалық жаңарулар, стратегиялық бағдарламалардың жүзеге асырылмайтыны белгілі.

Қазіргі таңда, мемлекеттік органдар мен мемлекеттік қызметшілердің қызмет тиімділігін арттыру бойынша талдаулар мен зерттеулер саны көптеп кездеседі. Тиімділік теориясының дамуына экономика, басқару және мемлекеттік басқару теориялары зор үлес қосады. Алайда, бағалау көп жағдайда көрсеткіштер және аттестациялау түрінде жүргізіліп келеді. Бағалаудың мұндай түрлері мемлекеттік қызметшілер тарапынан ресмилік деп, олардың еңбегіне сай жалақы алуына еш әсерін тигізбейді деп қабылданады. Осылайша, мемлекеттік органдар жұмыс нәтижелігін тиімділігін арттыру, мемлекеттік қызметтің кадрлық әлеуетін қалыптастыру, қолдану мен дамытудың маңызы арта түсті.

Дүниежүзілік тәжірибе мемлекетті басқарудың мінсіз құрылымы ешбір елде қалыптаспағанын көрсетеді. Дегенмен, мемлекеттік билік органдарының қызметін жетілдіру әрбір елдің негізгі мақсаттарының бірі болып табылады. Қазақстанда алдағы кезеңде мемлекеттік органдардың тиімділігі мен еңбек нәтижелігін арттыру бағытында нақты жұмыстар атқарылып келеді[3].

Қазақстанда жүйені әзірлеуге бірқатар алғышарттар әсер етті: – мемлекеттік органдардың бюджеттік бағдарламаларды іске асыру тиімділігін бағалау мен олар көрсететін мемлекеттік қызмет сапасы арасында өзара байланыс жоқтығы; – көрсетілетін мемлекеттік қызмет сапасын бағалау мен бақылау жүйесінің болмауы; – мемлекеттік қызметшілердің қолданыстағы еңбекке ақы төлеу жүйесінің олар көрсететін қызмет сапасын ынталандыру деңгейінің төмендігі. Осыған орай, бағалау жүйесіне сәйкес, мемлекеттік қызметті реформалаудың негізгі мақсаты болып азаматтық қоғам дамуы мүддесін көздей отырып, мемлекеттілікті нығайту таңдалды.

Мемлекеттік органдардың қызмет тиімділігін бағалайтын аталған жүйе орталық мемлекеттік органдар (министрліктер, комитеттер, агенттіктер және т.б.) мен жергілікті атқарушы органдар қызметінің тиімділігін жетілдіру мен жұмысының нәтижелігін арттыру мақсатында әзірленген құжат болып табылады.

Жүйені әзірлеу барысында туындаған мақсаттар:

- мемлекеттік органдар қызметі тиімділігін бағалау кезінде отандық және шетелдік үздік тәжірибелерді қолдана отырып, неғұрлым дәл нысандарды, бағалау тәсілдері мен әдістерін таңдау;

- тиімділікті бағалауға қажетті институционалды және нормативті базаны құру арқылы Қазақстан Республикасының мемлекеттік органдар жұмысының, қызметінің, еңбегінің тиімділігін бағалаудың жалпы кешенді жүйесін қалыптастыру.

Қызметті бағалау жүйесінің басты мақсаты кез келген деңгейдегі мемлекеттік органдар қызметінің тиімділігін бағалау мен міндеттер мен қызметтердің жүзеге асырылудағы тиімділік көрсеткіштерін анықтау. Елбасының барлық деңгейдегі мемлекеттік органдардың қызметтері тиімділігіне әр жыл сайын бағалау жүргізу жүйесін бекіту арқылы Қазақстан мемлекеттік басқару саласында сапалы жаңа кезеңге аяқ басты.

Қазіргі кезеңдегі мемлекеттік органдарды жетілдірудің стратегиялық міндеттеріне келетін болсақ: – бүгінгі таңда нарықтық бастама мемлекеттің белсенді де жедел араласуын қажет етеді;

- экономикалық және әлеуметтік салалардағы белсенді саясат мемлекеттің рөлін көтеруді білдіреді.

Нәтижесінде – бұл қоғамның қажеттілігіне сәйкес, тиімді заңдар мен нормативтік-құқықтық актілерді дайындау және орындау;

- мемлекеттік органдар қызметінің тиімділігін арттыру – Қазақстанның болашағын анықтайтын негізгі фактор. Яғни, бұл – маңызды стратегиялық міндет. Сондықтан, бүгін мемлекеттік қызметшілердің және мемлекеттік органның жалпы жұмысының тиімділігін арттыру керек және тиісінше, мемлекеттік ресурстарды ұтымды қолданған жөн; – мемлекеттік аппараттың жалпы және оның жекелеген буындарының жұмысының тиімділігін арттыру алдыңғы қатарлы ақпараттық және телекоммуникациялық технологияларды ендіруге жағдай жасауы керек [4].

Қазіргі таңда, Қазақстанда орталықсыздандыру қарқынды жүріп келеді. Орталық мемлекеттік органдардың функциялары жергілікті органдарға берілуде. Жергілікті атқарушы органдар үшін инвесторлар тартуда жаңа мүмкіндіктер пайда болып, олар халықаралық экономикалық, сауда-қаржылық, гуманитарлық байланыстарда дәнекерге айналууда. Осылайша, көп жағдайда, жергілікті органдар өздері шешім шығарып, оларды іске асыруда қаржы көздерін өздігінше іздестіреді. Әлеуетін экономикалық даму арқылы арттыра алатын қабілеті бар. Теңдестірілген көрсеткіштер жүйесі арқылы мемлекеттік орган басшылығы қызметтің көрсеткіштері жүйесін қалыптастыруға мүмкіндік алады. Олардың жетістігін бақылай алады. Сондай-ақ, мемлекеттік орган өз иелігінде табысын басқаруға тиімді құралды меңгереді.

Қорыта келе, мемлекеттік орган немесе кез келген ұйымда болсын жұмыс нәтижелігін арттырудың қолданыстағы әдіс-тәсілдерімен қоса, доктор Ицхак Калдерон Адизес аталған мәселе бойынша өзінің пікірін білдіреді: «кез келген ұйымда жұмыс нәтижелігін, қызметтің тиімділігін арттырудың басты алғышарты – қызметшілердің өз ісіне деген құрметі мен сүйіспеншілігі болып табылады». Яғни, әр адам өз ісінің маманы болмаса, қызметте де жақсы нәтиже көрсете алмайды деген сөзбен қорытындылағым келеді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Акчурин А., Абдина А. Создание системы карьерного роста, подбора расстановки кадров государственной службы Республики Казахстан. – Алматы: Центр изучения общественных проблем, 2014. – 35 с. 24.
2. Билимбаева А. Эффективность деятельности местных исполнительных органов – залог успешной реализации государственной политики [Электронный ресурс] // ЭФИ. – 2013. – №3(31). Режим доступа: <http://www.bagalau.kz/ru>
3. Смагулов Д. Е., Жампеисов, Д. А., Каирбекулы, А. Актуальные проблемы правовой основы государственной службы в РК. – Семей, 2015. – 84
4. Закон Республики Казахстан от 23 ноября 2015 года № 416-V «О государственной службе Республики Казахстан» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 02.04.2019 г.)

ШЕТ ТІЛІН ОҚЫТУДАҒЫ ӘДІСТЕМЕСІ

Касенова Алтынай

Сандыбаева Жұлдыз Сериккызы

*Ақтөбе қаласы «№ 5 жалпы білім беретін орта мектеп» КММ
ағылшын тілі пәні мұғалімдері*

Ағылшын тілі сабақтарының басты мақсаты – шәкірттерге өз елінде басқа пәндермен, күнделікті өзін қоршаған ортада, қоғамнан алған білім, білік дағдыларына қоса басқа елдердің тыныс – тіршілігінен хабардар болып, мағлұматтар алып, жеке бас тәжірибесін жетілдіре түсуге көмектесу. Ағылшын тілін үйрену арқылы оқушылар білім деңгейін көтеріп, өз халқы мен басқа халықтар арасындағы ұқсастықтар мен ерекшеліктерді ажыратуға дағдыланады.

Сөйтіп, өз пікірі қалыптасады, түрлі елдер мәдениетін үйренеді. Ағылшын тілін үйрену баланың өз бетінше білім алуына, интермәдениет коммуникациясын бойына сіңіруіне септігін тигізеді. Шет тілінің оқытудағы практикалық мақсаттарын жүзеге асырудың міндеті – барлық оқыту барысында коммуникативтік бағыт беру. Сонымен, оқушыларды шет тілінде кітап арқылы жұмыс жасатуға баулу қажет. Шет тілінің орта мектепте оқытудың шарттарын ескере отырып, оқушылар мектепті бітіргеннен кейін де шет тілін күнделікті өмірде пайдалана білулері үшін жазба текстерді оқып, түсіне және аудару қабілеттерін

калыптастыруға осы бастан мән беруге тиіс. Сонымен қатар, тек жазуға ғана үйрету оқу мақсатына жатпайды.

Негізінде, шет тілінде жаза білу тілдік материалды игеруге, ауызша сөз қорын дамытуға, оқи білуге әсер ететін оқытудың маңызды құралы болып есептеледі. Білім алушылардың жан – жақты дамуына, сапалы білім алуына өмірде жақсы көрсеткіштерге қол жеткізуінде ағылшын тілін жақсы меңгеруінің маңызы үлкен. Осыған орай қазіргі заманға сай ағылшын тілін тиімді үйретуге мүмкіндік беретін көптеген әдістер пайда болды. Сондықтан, әр оқытушы өзінің шығармашылығын дамыта отырып озық іс-тәжірибелерді пайдалана білуі тиіс. Сонымен, еліміздің мектептері мен жоғары оқу орындарының оқу үрдісі түбегейлі өзгеріп оқытудың жаңа түрлері, әдістері, жаңа бағыттардағы инновациялық педагогикалық технологиялар пайда болып, олар білім мазмұнының толығымен жаңаруына себепші болуда.

Жеке тұлғалардың қалыптасуын қамтамасыз ететін деңгейлеп, саралап оқыту, жобалап оқыту, коммуникативті оқыту, ақпаратты-коммуникацияллы оқытудың негізгі-қағидалары балаға өз бетімен ықпал ету, өзіндік пікірлерін анық жүйелі жеткізе алатын жеке тұлға қалыптастыру, оқушылардың, танымдық, шығармашылық қабілетін жеке тұлғаның дамуына әсер етуші фактор ретінде танылып, әдістемелік-теориялық негіздерге сүйене отырып анықталды. Шет тілін практикалық тұрғыдан меңгеруге баулығанда оқушылардың өз бетімен жұмыс жасауға, алған білімнің, жеткен жетістіктеріңмен шығармашылықпен қолдана білуге машықтандыру негізделеді. Осындай мақсатпен анықтама әдебиеттерді пайдалана білу, тексттердің мазмұнын өз бетімен түсінуге бейімделу және оны аудару білу, яғни өзінің түсініп түйгенінді қысқаша болса да қағазға түсіріп, өз пікірінді айтып, өз-өзіне баға беруді дағдыландырудың маңызы зор деп есептеймін.

Шет тіліндегі сөз қорын молайту икемділігі мен тіл құралдарын меңгеру барысында оқушылар ана тілі мен орыс тіліндегі үйренген тәжірибесіне, лингвистикалық біліміне сүйене отырып, осы тілдердегі білім мен дағдыларын шет тілін меңгеруге пайдаланады. Осындай нәтижеде олар ана тілі мен орыс тілінің кейбір ерекшеліктерін тереңірек түсінеді, олардың ойлау, есте сақтау қабілеттері дамиды, сөйлеу дағдылары, ой еңбегі мәдениеті, сонымен қатар, тіл арқылы қарым-қатынас жасау мәдениеті одан әрі ұлғайа түседі. Шет тілінің коммуникативтік бағдар, яғни оқушының өз сөзін жоспарлай білу мақсаты мен текст мазмұны мен шет тілін үйрету жолдарын игере білумен қатар, сөйлеу этикасын да қолдануын білуді талап етеді. Оқулықтармен жұмыс жасау үшін тексттің не туралы екенін, оқыған тексттің мазмұнын сын көзбен бағалай білуге икемделудің маңызы зор. Тіл — сыртқы дүние мен қоршаған орта туралы білім алу көзі. Оқушылар ағылшын тіліндегі атаулармен, құбылыстармен танысады. Танысу ауызша және жазбаша түрде жүреді. Осы екі түрді меңгеру ағылшын тілін игерудің тәжірибелік мақсаты болып табылады. Яғни, оқушы ағылшын тілін ауызша және жазбаша түрде пайдалана білуі тиіс. Ағылшын тілін тыңдап түсіне білу және сөйлей білу ауызша түрге жатады. Жазбаша түрге тілдің жазбаша түрін пайдалана білу немесе жазу және ағылшын тілінде жазылған мәтінді оқи білу жатады. Тіл қатынас құралы, ол ауызша және жазбаша түрде жүзеге асады. Ауызша түрге: тыңдау, түсіну және сөйлеу әрекеті жатады.

Жазбаша түрге: оқу және жазу әрекеті жатады. Тыңдау, сөйлеу, жазу және оқу дағдыларын қалыптастыру оқушының тілді ауызша да, жазбаша да жақсы меңгеруіне тікелей әсер етеді.

Шетел ақын жазушыларының шығармаларын оқып-үйренуі, оқушылардың осыған дейінгі әдебиет, тарих пәндерінен алған білімдеріне сүйенуге, әрі оны тереңірек түсінуге ықпал етеді.

Және де оқулықтар мен газеттерден алынған мақалалар арқылы оқушылар сол елдердегі өз құрбыларының өмірімен танысып, өздерінің элеуметтік тәжірибесін, жалпы білім деңгейін тереңдете түседі. Жоғарғы сынып оқушыларын еңбекке тәрбиелеу ісінде де шетел тілінің басқа пәндермен пәнаралық байланысының үлесі зор. Оқушылар белгілі бір

арнайы жабдықтарды пайдалану жөніндегі қарапайым нұсқаулар мен ақыл-кеңесерді оқып, аударып алатын болады. Шет тілін оқып-үйрену оқушылардың өз бетінше ойлай білу, есте сақтау қабілеттерінің жетілуіне, сезімі мен көңіл күйі, өмірге деген көзқарастары мен мінез-құлқының қалыптасуына, өз бетімен ізденіп, білімін жетілдіруге деген құлшыныстарын дағдыға айналдыруға әсер етіп, олардың жан-жақты білімді де білікті азамат балуына ықпал жасауды мақсат етуі керек. Шет тілін саналы да жан жақты меңгерту, оны өз деңгейінде пайдалану, бір мезеттегі шаруа емес, сондықтан шет тілінде өз ойын ауызша және жазбаша еркін жеткізу оқушының жан жақты әдіс-тәсілдермен, әртүрлі технологияларды пайдалану керек. Және де шет тілінде оқушының қандайда бір сұрақтарға еркін жауап беруіне диалогтың ықпалы бірден-бір. Себебі диалог тұрғанымен екі адамның бір-бірімен сөйлесудегі сөздік қоры. Диалог немесе мазмұндаманы айтып сөйлегенде, бағдарлама бойынша белгіленген тілдік материалдарды белгілі бір сөйлесу жағдайы мен негізгі қатынас саласына тән көлемде оқушылардың меңгеруі қалыптасады. Негізінде тілдік қатынастарда жиі қолдананылатын сөз түрлері: Сұрау, өтіну, ұсыныс, бағалау, хабарлау, айту, суреттеу, түсіндіру, келісу-келіспеу, өз пікірін дәлелдеу, даттау т.б. Сөйлеуге қойылатын талаптардың тілдік қатынас мақсаттары мен тілдік материалдардың сан жағынан күрделенуі. Диалог пен монолог түрінде сөйлеуде де сандық көрсеткіштер өседі. Жоғарғы сыныптарда шет тілінде қатынастардың негізгі формасы монолог пен диалогті бірдей қамтитын әңгімелесу болып табылады. Шет тіліндегі сөзді есту арқылы қабылдау біршама қиын болғандықтан, күрделілігі біркелкі емес және жанры әр түрлі текстерді түсіну дағдыларын қалыптастыруға қойылатын талаптар да түрліше болуға тиіс.

Әрбір сабақтың мазмұнына қарай әдістерді қолдануда оқушылардың психологиялық ерекшеліктеріне айрықша мән беріледі. Әсіресе, оқушының логикалық ойлау әрекеттерін дұрыс тәрбиелеудің маңызы зор. Демек, оқушы оқу материалын терең түсініп, саналы меңгеру үшін, оның ішкі заңдылығы мен өзара байланысын дұрыс анықтап, тиісті қорытынды жасай білуі қажет.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. «Шет тілін оқыту әдістемесі» 2009ж/Полат Е.С
2. «Ағылшын тілі» бағдарламалары.2010ж/Жексенбаева Н.Р
3. «Иностранные языки в школе»-2001ж /Азимов Э.Г **ЖАҢАРТЫЛҒАН ЖАҢА БАҒДАРЛАМАНЫҢ ТИІМДІЛІГІ**

МАҢҒЫСТАУ ОБЛЫСЫНЫҢ СЫРТҚЫ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ҚЫЗМЕТІНІҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ МЕН ДАМУ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Кашиев Раман Отелгенович, магистрант

*«Ш. Есенов атындағы Каспий технологиялар және инжиниринг университеті»
коммерциялық емес акционерлік қоғамы, Ақтау қ.*

Ғылыми жетекші:

Бермухамедова Галия Бериковна, э.ғ.к., доцент

Түйіндеме. Мақалада сыртқы экономикалық әлеуетті белсендіру негізінде аймақтың сыртқы экономикалық кешенін дамытуды басқару бойынша теориялық және әдістемелік ережелер мен практикалық ұсынымдар қарастырылған. Маңғыстау облысының сыртқы экономикалық әлеуетін дамытудың қазіргі жағдайы мен проблемаларын талдау, сондай-ақ өңірдің әлеуметтік-экономикалық дамуына талдау жүргізілді. Өңірлік деңгейде экспорттық әлеуетті дамыту сыртқы сауда-саттықты дамытудың нақты бағдарламасын әзірлеу және енгізу болып табылады, ол даму басымдықтарын, сондай-ақ тауар құрылымына ықпал ету әдістері мен құралдарын пайдалану болып табылады.

Түйінді сөздер: Сыртқы экономикалық әлеует, экономикалық механизм, табиғи және демографиялық әлеует, халық, экономикалық даму көрсеткіштері.

Бүгінгі таңда сыртқы экономикалық қызмет әлемнің барлық елдерінің жиынтық экономикалық тетігінің органикалық құрамдас бөлігіне айналды, ал экспорт мемлекеттер мен аймақтардың қаржылық өсуінің негізгі көзі ретінде әрекет етуде.

Қазақстанның әрбір өңірінің бүгінгі таңдағы басты міндеті - неғұрлым бәсекеге қабілетті болу, бұл республиканың ДСҰ-ға кіруі тұрғысынан аса маңызды. Біздің болашақ өмір сүруіміздің ресурсы бұл сыртқы әлеммен өзара әрекеттесу, экономикалық тұрғыдан дамыған болу үшін жинаған ресурстарды пайдалану.

Қазақстан Президенті Н.Ә. Назарбаевтың 2017 жылдың басында айтқан "Үшінші жаңғыруды іске асыру" арнасындағы біздің республикамыздың даму тапсырмасына сәйкес, ел мен оның өңірлері "... біздің мықты жақтарымызды негізге алып, тәуелсіздігіміздің 25 жылы ішінде бірге құрылған әлеуетін жоғалтпауы тиіс" делінген» [1].

Зерттеудің әдіснамалық негізін әлеуметтік-экономикалық қызметтің әртүрлі салаларына жүйелік көзқарас пен жүйелік талдауды қолдану теориясы мен әдіснамасы құрайды. Өңірдің өнеркәсіптік даму деңгейін бағалай отырып, ең алдымен табиғи, өндірістік, еңбек және зияткерлік әлеуеттермен қамтамасыз етілетін қолданыстағы табиғи бәсекелестік артықшылықтарды негізге алу қажет. Өңірлік дамуды айқындайтын аса маңызды фактор позициялық жағдай – экономикалық-географиялық жағдай болып табылады [2].

Зерттеу шеңберінде облыстың сыртқы экономикалық әлеуетінің қазіргі жайы мен даму проблемаларына шолу жасалып, талдау жасалды, сондай-ақ Маңғыстау облысының әлеуметтік-экономикалық дамуына талдау жүргізілді. Зерттеулердің барлық түрлері ҚР аумағында бекітілген әдістемелік ұсынымдарға қатаң сәйкестікте орындалған.

Металлургия өнеркәсібінде 2016-2018 жылдар кезеңінде өнім өндіру көлемінің және саланың нақты көлем индексінің төмендеуі байқалады. 2016 жылы Иранға қарсы экономикалық санкциялар күшейтілді, бұл болат дайындамалар экспортының төмендеуіне әсер етті. Ішкі нарықта ресейлік өндірушілердің бәсекелестігі арматураны сатудың төмендеуіне әкелді [3].

Химия өнеркәсібінде 2016-2018 жылдардағы өндіріс көлемі мен физикалық көлем индексі өсу үрдісін көрсетеді. Негізгі кәсіпорын - "ҚазАзот" ЖШС - Қазақстан Республикасындағы азот минералды тыңайтқыштарды шығаратын ірі кәсіпорын (ҚР азот минералды тыңайтқыштарын шығарудың барлық көлемінің 93% - дан астамы).

2016-2019 жылдардағы құрылыс индустриясындағы және құрылыс материалдары өндірісіндегі өнім өндірісінің көлемі мен нақты көлем индексі "өзге де металл емес минералдық өнімдер өндірісі" саласы бойынша өсу үрдісін көрсетеді. Саланың негізгі кәсіпорындары: "Каспий Цемент" ЖШС, "Маңғыстау жол-құрылыс материалдары комбинаты" АҚ, "Теміртас-1" ЖШС, "өндірістік кәсіпорындар басқармасы" ЖШС, "Карьертау" ЖШС, "Строй-Деталь" ЖШС.

Форт-Шевченкода құрылыс индустриясын дамыту және құрылыс материалдары өндірісі үшін алғышарттар бар. Ұлутасты және қиыршық тасты әзірлеу жүргізілуде, темірбетон бұйымдарын өндіру басталды. Маңғыстау облысындағы жеңіл өнеркәсіптің негізгі кәсіпорындары: "Жамал-ай" АҚ; "Жанарыс" ЖШС; "УПП КОС" ЖШС. Өнімнің негізгі түрлері: арнайы қорғаныш аяқ киімі, күштік құрылымдарға арналған арнайы қорғаныш киімі, тоқыма бұйымдары, мұнай-газ саласына арналған арнайы киім, халық тұтынатын тауарлар. Жеңіл өнеркәсіп өнімінің нақты көлем индексі 2016 жылғы 126,3% – дан 2018 жылы 116,1% - ға дейін төмендеді (2016 жылы-93,4%). 2016 жылғы қаңтар-желтоқсанда Облыстың өнеркәсіп кәсіпорындары кәсіпорындардың қолданыстағы бағаларында 1861,2 млрд. теңгеге өнім өндірді, өнеркәсіп өнімінің нақты көлем индексі (бұдан әрі – НКІ) 2018 жылға қарай 96,9% - ды құрады.

2019 жылы тау-кен өнеркәсібінде 1608,4 млрд.теңгеге өнім өндірілді, бұл облыстың өнеркәсіптік өндірісінің жалпы көлемінің 86,4% - ын құрайды және осы өнеркәсіп секторының өңірдегі басым рөлін көрсетеді. Сала өнімінің НКИ ұқсас кезеңге 96,8% - ды құрады. Мұнай өндіру көлемі 18076,1 мың тоннаны немесе өткен жылдың сәйкес кезеңіне 97,9% құрады (мұнайға әлемдік бағаның төмендеуі салдарынан). Табиғи газды өндіру көлемі 2886,8 млн.текше м. немесе 2018 жылдың деңгейіне 113,8% құрады.

Өңдеу өнеркәсібінде өсім байқалады, өндіріс көлемі – 132,2 млрд.теңгені, НКИ – 110,9% - ды құрады. Есепті кезеңде өнеркәсіп құрылымындағы саланың үлесі – 7,1% - ды құрады.

Өндіріс көлемінің ұлғаюы машиналар мен жабдықтардан басқа, дайын металл бұйымдары өндірісінде (НКИ 192,1%), химия өнеркәсібінде (НКИ 110,6%), жеңіл өнеркәсіпте (НКИ 102,2%), өзге де металл емес минералдық өнімдер өндірісінде (құрылыс индустриясы)(НКИ 100,7%) байқалады. Есепті кезеңде өндіріс көлемінің төмендеуі өңдеу өнеркәсібінің келесі салаларында байқалады: машина жасауда (НКИ 90,9%), мұнай өңдеу өнімдері өндірісінде (НКИ 95,6%), металлургия өнеркәсібінде (НКИ 45,2%), резеңке және пластмасса бұйымдары өндірісінде(НКИ 76,3%), Тамақ өнімдері өндірісінде (НКИ 86,5%) [3].

Облыстың өнеркәсіп өндірісінің негізгі бөлігі облыстың ірі және орта өнеркәсіп кәсіпорындарының көпшілігі орналасқан Ақтау және Жаңаөзен қалаларында шоғырланған. Облыстың қалған аудандарында өнеркәсіп нашар дамыған, халық негізінен мал шаруашылығымен, суармалы учаскелері шектеулі жекелеген елді мекендерде - өсімдік шаруашылығымен айналысады.

Өндірістік әлеуетті орналастыру халықтың қоныстануына да әсер етеді, облыс халқының жалпы санының ең көп үлесін қала халқы - 75,9%, ал аз үлесін ауыл халқы алады. Статистика деректеріне сәйкес соңғы жылдары мұнай-газ секторының қарқынды дамуына және негізінен осы қалаларда қоныстанатын оралмандар ағынының ұлғаюына байланысты Ақтау және Жаңаөзен қалаларында халық саны едәуір ұлғайды (2018 жылы тиісінше 3,6% және 2,9% - ға).

Ақтау қаласында тау-кен өнеркәсібінен басқа өңдеу өнеркәсібі дамуда. Жаңаөзен қаласында ұлутас-тасты өндіру және өңдеу, жеңіл және тамақ өнеркәсіптерін қоса алғанда, тау-кен өндіру өнеркәсібі дамыған.

Бейнеу ауданында соңғы жылдары тау-кен өнеркәсібі дамуда, бұл жергілікті жұмыс күшін тартатын бірлескен және шетелдік кәсіпорындар санының артуымен байланысты ("Қазполмұнай" БК, "асом интеройл" БК, "Толқыннефтегаз"АҚ). Ауданда ұлутас пен әктасты тастың негізгі үлесі өндіріледі. Каспий қайраңын әзірлеу, жағалау инфрақұрылымын дамыту, Аджиб ККО ірі шетелдік компаниясының және Баутино порты ауданындағы басқа да сервистік кәсіпорындардың қызметін жандандыру Форт-Шевченко қаласы мен тұтастай Түпқараған ауданының өндірістік әлеуетін дамытуға және экономикасын жақсартуға себепші болды.

Маңғыстау облысы Республикалық бюджеттің доноры болып табылады және жоғары тұрған бюджетке бюджеттік алулар көлемі 2016 жылы - 24,6 млрд.теңге, 2017 жылы – 10,1 млрд. теңге, 2018 жылы – 10,7 млрд. теңге [4].

Осылайша, елдің аумақтық-кеңістіктік дамуын ескере отырып, өсудің негізгі орталығы болып облыстық орталық – Ақтау қаласы айқындалды, ол Ақтөбе, Орал және Атырау қалаларымен бірге Батыс макроөңірінің бірыңғай қоныстандыру жүйесінің тірек кеңістіктік қаңқасын қалыптастырады. Жаңаөзен моноқаласы экономикасының перспективалы экономикалық мамандануының негізгі бағыты Мұнай мен газ өндіру болып қалады. Маңғыстау облысының экспортқа бағдарланған кәсіпорындары қазіргі уақытта бірқатар белгілі бір қиындықтарға тап болуда. Сыртқы нарықтарға шығу үшін компанияларға әлемдік сапа стандарттарына сәйкес байыпты маркетингтік зерттеулер жүргізу және өз өндірісін бейімдеу үшін қаржылық және адами ресурстар қажет. Көптеген

фирмалар әлемдік нарыққа өз бетінше шыға алмайды. Бұл жағдайда өңірлік билік органдары көмекке келуге тиіс, олар өңір кәсіпорындарының экспорттық әлеуетін қалыптастыру жөніндегі шығыстардың бір бөлігін өз мойнына ала алады.

Маңғыстау облысының өнеркәсіптік әлеуетіне жүргізілген талдау сыртқы сауданы облыс дамуының аса маңызды басымдықтарының қатарына қояды. Ол үшін әлемдік тауар нарықтарының жай-күйі мен өңірдің экономикалық даму серпіні арасындағы тығыз өзара байланыс фактісін түсінуге, белгілі бір жергілікті кәсіпорындардың экспорттық күш-жігерін табысты деп тануға қалың жұртшылықтың назарын аудару қажет.

Салдар, зерттеулерді талдау негізінде мемлекеттің, облыстық және аудандық билік органдарының, тіпті халықаралық ұйымдардың көмегіне мұқтаж басты қиындықтар табылды. Олардың дағдарыстық жағдайы соншалықты өсуде, бұл мәселені шешу облыстық ғана емес, жалпы ұлттық маңызы бар өзекті міндеттердің біріне айналды.

Әдебиет

1 Қазақстан Республикасы Президентінің Қазақстан халқына Жолдауы. Қазақстанның Үшінші жаңғыруы: жаһандық бәсекеге қабілеттілік: бекітілген. 2017 жылғы 31 қаңтар // [Электрондық ресурс]: www.akorda.kz

2 Кенжалиев А.Т. Өңірдің инвестициялық әлеуетін басқару тетігін жетілдіру (Оңтүстік Қазақстан облысының материалдарында): автореф. дис. канд. экон. ғылым: 08.00.05: Қазақстан Республикасы-Түркістан, 2010.- 23с.

3 Лукс Г. эндогендік даму: Орталық Еуропа өнеркәсібі үшін жаңа сын - қатерлер / аймақ: Экономика және әлеуметтану.- 2015. - №1(85). – Б. 256-274

4 Абакшин С. Қазақстан өңірлері: экономикалық кесінді // [http: / / thenews /](http://thenews.kz) қазақстандық жаңалықтар агрегаторы // 'Сарапшы Қазақстан, 2016, №5 (243) – б. 77

PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF THE FOREIGN ECONOMIC POTENTIAL OF THE MANGYSTAU REGION

Kashchiev. R.O., master's student

"Caspian University of technology and engineering named after Sh. Yessenov", Aktau

Scientific adviser:

G.B. Bermukhamedova, candidate of Economic Sciences,
Associate Professor Non-profit Joint Stock Company

The scientific work was devoted to the development and scientific justification of theoretical and methodological provisions and practical recommendations for managing the development of the region's foreign economic complex based on the activation of foreign economic potential.

Today, foreign economic activity has become an organic component of the overall economic mechanism of all countries of the world, and exports are the main source of financial growth of States and regions.

On the eve of the international exhibition of economic achievements (EXPO) to be held in Astana this year, each of Kazakhstan's regions should demonstrate their industrial capabilities to increase the volume of foreign economic cooperation.

The development of new directions for the development of the export potential of the Mangystau region is particularly relevant against the background of the remarks of the President of the Republic of Kazakhstan made during his recent visit to Aktobe (September 2014). the Head of state noted that "the region's economy is mainly based on oil production, while the share of small and medium-sized businesses in the GDP structure remains insignificant. In this regard, there is a need to develop logistics, transit, services and tourism" [1].

The purpose of the study is to analyze the current state of the region's foreign economic potential, identify its features, and propose solutions to improve the management of foreign economic activity in the Mangistau region.

The goal defined the following tasks:

- to study the composition, conditions and factors of development of the region's foreign economic potential, to show the main approaches to assessing and managing foreign economic potential at the regional level;
- to characterize the natural, industrial and labor potential of the Mangystau region; - analyze the dynamics and structure of export-import flows and the level of development of the region's foreign trade infrastructure;
- analyze and evaluate the regional climate of the Mangystau region for foreign investment;
- research foreign experience in supporting and realizing the potential of regional foreign economic activity;
- develop proposals in the field of managing the foreign economic potential of the Mangystau region for its further development.

The subject of the research is a set of issues related to the assessment, management and development of the region's foreign economic potential [2].

The object of the study is subjects of foreign economic activity of the Mangystau region.

As a result of the research, practical measures and recommendations have been developed with the possibility of applying the results of the work to create an effective system for managing foreign economic activity at the regional level.

The results of the study can be used in the development of measures for the implementation of analytical analysis of the study of the foreign economic potential of the Mangystau region through the prism of its industrial, export and investment potential.

In our opinion, under the current conditions, the achievement of sustainable regional development is possible with the use of a results-based management system [3].

Main problems in the industry of the Mangystau region:

- Oil and gas industry: a natural decline in the reserves of existing oil fields, a decrease in the price of oil, and, consequently, a decrease in the income of oil companies.
- Mechanical engineering: high dependence on orders from oil and gas companies, which, in turn, are associated with the situation in world oil prices; from the beginning of the 2nd phase of development of the Kashagan field in the Kazakhstan sector of the Caspian sea (kskm); problems with leasing financing under the "Productivity-2020" program.

Production of finished metal products, except machinery and equipment: low loading of companies associated with the postponement of the implementation of the 2nd phase of development of the Kashagan field.

- Metallurgical industry: the capacity of JSC "Arcelor Mittal Tubular Products Aktau" is loaded by only 25% due to the lack of demand from national oil and gas transportation companies, as well as heat transfer organizations; lack of working capital in "ALZ".

- Petrochemicals (manufacture of refined petroleum products): "Caspi Bitum" - competition from Russian bitumen due to the devaluation of the Russian ruble; high wear of equipment in "Kazgpz" (gas processing plant, put into operation in 1973)[4].

Chemical industry: late payment by agricultural producers for shipped ammonium nitrate; rising tariffs for energy resources, natural gas and railway transportation; annual growth in imports of ammonium nitrate; protective measures applied by Uzbekistan when transporting ammonium nitrate through its territory, narrow the sales market to Tajikistan and Kyrgyzstan; lack of qualified personnel in the industry.

The special economic zone (SEZ) created on the basis of the Aktau International seaport is a "movement in the right direction" to increase the volume of foreign trade, but currently it does not work effectively enough, as it is not fully focused on the real needs and interests of investors (primarily on infrastructure and management quality), and does not fully take into account the

accumulated international experience in creating and developing specialized industrial zones to attract foreign investment [7].

Based on the analysis of foreign trade in the Mangistau region, the main difficulties that exist today are revealed: - mainly raw materials and low-tech exports of the region, in fact, creates dependence on large markets and reduces the ability to get more value and speaks of irrational exports of the Mangystau region; -a low share in the export of production results, such as engineering, but in this case it is possible to use various management methods to promote products to large markets.

The dynamics of changes in the export structure indicates a deepening of the raw material orientation. The main items of exported products of Kazakhstan production (crude oil, ferrous and non-ferrous metals, grain) account for more than 85% of the total exported volume. There is a rapid increase in the oil component [8].

The most urgent task for the development of the Mangystau region is a consistent departure from the raw material orientation of the economy and its modernization, taking into account the requirements of modern world trends characterized by the transition to a new technological order. Further, figure 1 shows in more detail the strengths and opportunities for developing the production potential of the Mangystau region.

As part of the implementation of the President's Address to the people of Kazakhstan on Kazakhstan's becoming one of the 50 most competitive countries in the world, the Head of state highlighted the urgent need for a new, modern strategy for territorial development, as well as the formation of effective economic specialization of regions. The concept of uniform development of the territories of the Republic of Kazakhstan is being replaced by the concept of polarized development. It involves the formation of leading cities in the Central Asian region. Among these cities, Aktau is also named, which can become a leader at the macro-regional level. According to the Forecast scheme of territorial and spatial development of the country, the territory of Kazakhstan is divided into three strategic axes of territorial development, i.e. Northern, Central and southern. Mangistau region with the " point of growth " the city of Aktau connects all axes and provides access to the border regions of Central Asian States.

As shown in figure 1. the factors of competitiveness of the economy of the Mangystau region are:

- a large mineral resource base and the associated industrial specialization of the region;
- industry diversified by types of production;
- proximity of sources of raw materials for petrochemical production of enterprises in Western Kazakhstan;
- the labor force is relatively highly qualified and relatively cheap.

Thus, taking into account the territorial and spatial development of the country, the main center of growth is defined as the regional center – the city of Aktau, which together with the cities of Aktobe, Uralsk and Atyrau form the basic spatial framework of the unified settlement system of the Western macroregion. The main direction of prospective economic specialization of the economy of the single-industry city of Zhanaozen will remain oil and gas production. Export-oriented enterprises of the Mangistau region are currently facing a number of certain difficulties. To enter foreign markets, companies need financial and human resources to conduct serious marketing research and adapt their own production in accordance with international quality standards. Many firms are not able to enter the world market on their own. In this case, regional authorities should come to the rescue, which can bear part of the costs of building the export potential of the region's enterprises.

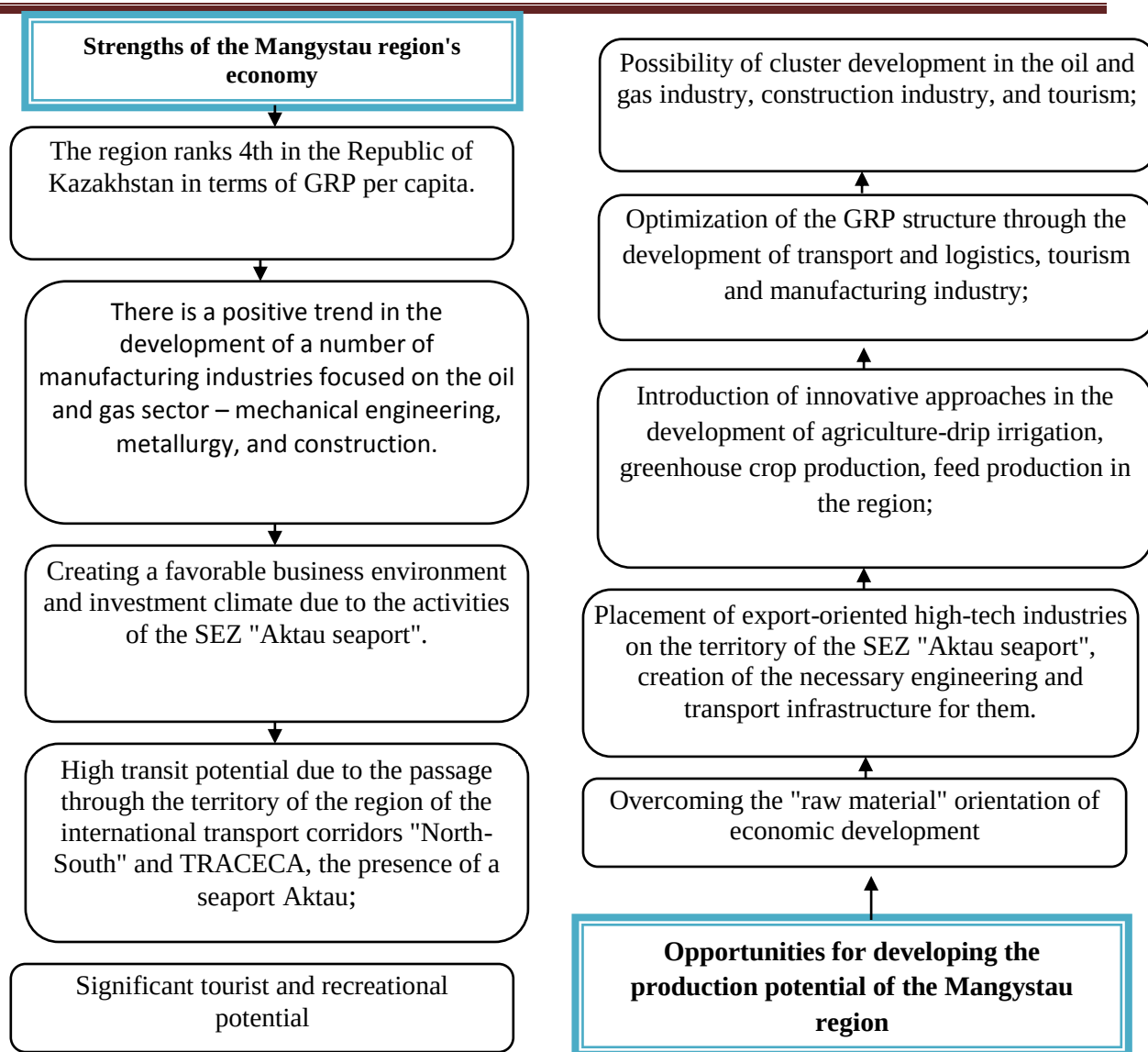

Figure 1. Strengths and opportunities for developing the production potential of the Mangystau region

The analysis of the industrial potential of the Mangystau region puts foreign trade among the most important priorities for the development of the region. To do this, it is necessary to attract the attention of the General public to the fact that there is a close relationship between the state of world commodity markets and the dynamics of economic development in the region, and to recognize the successful export efforts of certain local enterprises.

Based on the analysis of research, the main difficulties that need the help of the state, regional and district authorities, and even international organizations are found. Their state of crisis is growing so much that solving this problem has become one of the urgent tasks not only of regional, but also of national significance.

LITERATURE

- 1 Message of the President of the Republic of Kazakhstan to the people of Kazakhstan. Third modernization of Kazakhstan: global competitiveness: approved January 31, 2017 // [Electronic resource]: www.akorda.kz

- 2 Kenzhaliev A. T. Improving the mechanism for managing the investment potential of the region (based on the materials of the South Kazakhstan region): author's thesis. Econ. Sciences: 08.00.05: Republic of Kazakhstan-Turkestan, 2010. - 23С.
- 3 Luks G. Endogenous development: New challenges for industry in Central Europe / Region: Economics and sociology.- 2015. - №1(85). – Pp. 256-274
- 4 Markusen, A. (1996). Липкие места в скользком пространстве: типология промышленных районов / экономическая география, №3, С. 293-313.
- 5 Menghinello, S., L. De Propriis & N. Driffield Industrial districts, inward Foreign Direct Investment and regional development./ Journa l of Economic Geography. - №10, 2010. – P.539–558.
- 6 Gavrilov, A. I. Regional economy and management / A. I. Gavrilov, Moscow: Economics, 2009. -239 p.
- 7 Mataev T. M. Regional development and problem territory. - Almaty, 2013. - P. 48
- 8 Abakshin S. Regions of Kazakhstan: economic cross-section / / htp: / / thenews / Kazakhstan news Aggregator/"Expert Kazakhstan, 2016, No. 5 (243) - P. 77
9. Gorban T. S. Improving the foreign economic potential of the region on the basis of activating the system of public-private partnership: author's thesis. Econ. science: 08.00.14: Rostov-on-don, 2013.

МАТЕМАТИКАЛЫҚ ЕСЕПТЕРДІ ТЕҢСІЗДІКТЕРДІ ДӘЛЕЛДЕУ АРҚЫЛЫ ШЫҒАРУДЫҢ ӘДІСТЕМЕСІ ТУРАЛЫ

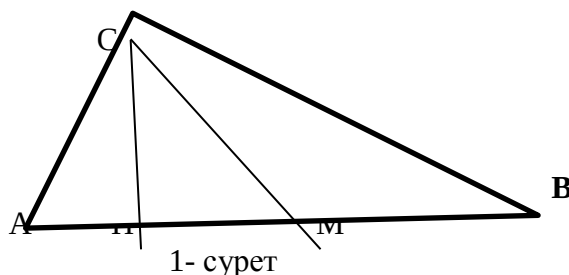
Кесік Аружан Жұманқызы

*Алматы қаласы Абай атындағы Қазақ Ұлттық педагогикалық университетінің
2 курс магистранты*

Аңдатпа: Бұл мақалада математикалық есептерді теңсіздіктерді дәлелдеу арқылы шығару және жаңа теңсіздік құру әдістері жайлы баяндалған. Кейбір алгебралық тапсырмаларды шешу ұзақ жұмысты талап етеді. Осындай жағдайда қандай да бір геометриялық тәсілді пайдалану ізделінді шешімге жылдам жеткізеді. Алгебра мен геометрия сабақтарында осындай тапсырмалар сирек қарастырылады. Сондықтан да кейбір алгебра, геометрия сабақтарын біріктіріп өткеннің маңызы бар. Көптеген алгебралық теңдеулерді, теңсіздіктерді және жүйелерді шешу кезінде оларға кіретін өрнектерге геометриялық мағына берсе тапсырма жеңілдетіледі.

Түйін сөздер: теңсіздік, теңдеу.

Қазіргі кезде белгілі болғандай көптеген алгебралық теңсіздіктер қарапайым геометриялық амалдар арқылы шешіледі. Екі теріс емес санның $\sqrt{ab} \leq \frac{a+b}{2}$ орта геометриялық және орта арифметикалық ортасы келесідей фактті көрсетеді: тікбұрышты үшбұрыш ABC- ның СН гипотенузаға түсірілген биіктік, СМ медианасынан үлкен емес. АН ұзындығы а- ға тең, ВН ұзындығы b- ға тең, олардың жарты қосындысы СМ медианасына тең.

1- сурет

Орта мектепте теңдеулер мен теңсіздіктерге байланысты материалдар математиканың негізгі бөлігін құрайды, өйткені теңдеулер мен теңсіздіктер математиканың әр бөлімдерінде және маңызды қолданбалы есептерді шығаруда кең қолданыс табады

Мектеп математика курсының мазмұндық-әдістемелік бағыттардың бірі теңдеулер мен теңсіздіктер және олардың жүйелерін оқыту болып табылады.

Жалпы білім беретін мектептерде теңдеулер мен теңсіздіктерді шешу келесі алгоритм бойынша қарастырылады:

1. Бір айнымалысы бар теңдеулерді шешу (V сынып)
2. Екі айнымалысы бар сызықтық теңдеулер мен теңсіздіктер жүйесінің графикалық шешімі (VI сынып)

3. Бөлшектік-сызықты теңдеулер мен теңсіздіктерді шешу (VII сынып)
4. Екінші дәрежелі сызықтық теңдеулер мен теңсіздіктерді шешу (VII сынып)
5. Сызықты емес теңдеулер мен теңсіздіктерді шешу (VIII сынып)
6. Көрсеткіштік теңдеулер мен теңсіздіктерді шешу (VIII сынып)
7. Тригонометриялық теңдеулер мен теңсіздіктерді шешу (IX сынып)
8. Логарифмдік теңдеулер мен теңсіздіктерді шешу (X сынып)

V сыныпта дұрыс сандық теңдіктер мен теңсіздік қасиеттеріне сүйене отырып, теңдеулерді шешумен бірге теңсіздік шешімін де қарастырамыз. Мысалы, теңдеулерді шешу кезінде (1) бір уақытта тиісті теңсіздікті шешеміз:

$$\begin{array}{lll} (1) & y + 9 = -5 & y + 9 < -5 & y + 9 > -5 \\ & y = -5 - 9 & y < -5 - 9 & y > -5 - 9 \\ & y = -14; & y < -14; & y > -14. \end{array}$$

Шешім координаттық түзуде көрсетіледі.

Одан әрі VI сыныпта екінші ретті сызықты теңдеулер жүйесін графикалық шешу кезінде теңсіздіктер жүйесін де шешеміз. Түзу жазықтықты екі жарты жазықтыққа бөледі; сызықтық функцияның графигін құрастырамыз, біз бір мезгілде сызықтық теңсіздіктің графигін (берілген жағдайға байланысты жарты жазықтық немесе ашық жарты жазықтық) құрамыз. Мұны келесі жүйелердің шешімі мысалында көрсетеміз:

$$\text{a) } \begin{cases} x + 2y = 6, \\ x + y = 5 \end{cases} \quad \text{б) } \begin{cases} x + 2y < 6, \\ x + y > 5. \end{cases}$$

Әр теңдеу мен теңсіздіктегі y -ті x арқылы өрнектейміз:

$$\text{a) } \begin{cases} y = -\frac{1}{2}x + 3, \\ y = -x + 5; \end{cases} \quad \text{б) } \begin{cases} y < -\frac{1}{2}x + 3, \\ y > -x + 5. \end{cases}$$

Бұл жүйелерді шешу үшін $y = -\frac{1}{2}x + 3$ және $y = -x + 5$ функцияларының графигін салу керек.

а) жүйесінің шешімі $(x; y)$ жұбы алынған түзулердің қиылысу нүктесінің координатасы, ал б) жүйесінің шешімі $(x; y)$ - LMK бұрышының ішкі аймағы нүктелерінің координатасындағы сандар жиыны болып табылады.

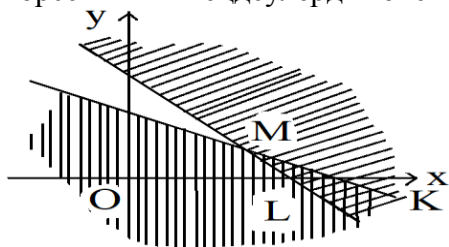
VII сыныпта, бөлшек теңдігінің шартын қарастыра отырып, біз бір мезгілде осы бөлшек оң немесе теріс болатын шарттарды түсіндіреміз:

$$\begin{array}{l} 1) \quad \left(\frac{ax+b}{cx+d} = 0 \right) \leftrightarrow \left(\begin{cases} ax + b = 0 \\ cx + d \neq 0 \end{cases} \right); \\ 2) \quad \left(\frac{ax+b}{cx+d} < 0 \right) \leftrightarrow \left(\begin{cases} ax + b > 0 \\ cx + d < 0 \end{cases} \text{ және } \begin{cases} ax + b < 0 \\ cx + d > 0 \end{cases} \right); \end{array}$$

$$3) \quad \left(\frac{ax+b}{cx+d} > 0 \right) \leftrightarrow \left(\begin{cases} ax+b > 0 \\ cx+d > 0 \end{cases} \text{ және } \begin{cases} ax+b < 0 \\ cx+d < 0 \end{cases} \right).$$

Бірінші сабақта оқушылар бөлшек – сызықтық теңдеу немесе теңсіздікті оларға сәйкес жағдай жүйесімен алмастыруға үйренеді, ал келесі сабақтарда осы жүйелерді шешеді.

Екінші дәрежелі теңдеулер мен теңсіздіктерді, логарифмдік және көрсеткіштік теңдеулерді және теңсіздіктерді шешу кезінде де солай жасалынады.

2-сурет

Теңдеулер мен теңсіздіктерді бірлесіп шешу келесі артықшылықтарға ие:

1) теңсіздіктер мен теңдеулердің бірлескен шешімін ертерек енгізу оқушылардың теңдеулерді шешу бойынша да, теңсіздіктерді шешу бойынша да берік дағдыларын дамытуға ықпал етеді;

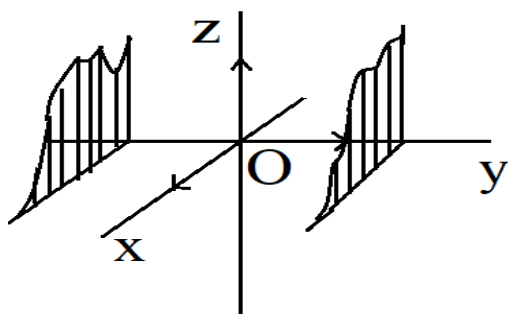
2) оқу уақытын үнемдей аламыз;

3) оқушылардың осы материалды меңгеру сапасы артады. Бұған эксперимент және бақылау сыныптарындағы бақылау жұмыстарының нәтижелері дәлел болып табылады. V, VI және VII сыныптарда табысты орындалған жұмыстардың пайызы 60-85 шегінде, ал тиісті эксперименталдық сыныптарда сол жұмыстар бойынша 90 - 96 болды.[1]

$|y| \leq 1$ теңсіздігін дәлелдеу арқылы шешейік.

Шешуі: берілген теңсіздік $\begin{cases} y \leq 1 \\ y \geq -1 \end{cases}$ теңсіздіктер жүйесіне теңбе-тең.

Бірінші теңсіздік тұйық жарты кеңістікті береді. $y=1$ жазықтығымен шектеліп координаталар басынан тұрады. Екінші теңсіздік $y=-1$ жазықтығын және координаталар басын құрайтын шектелген жазықтық. Сондықтан теңсіздіктер жүйесі $y=1$, $y=-1$ шектелген параллель жазықтықты жарты кеңістіктердің қимасын анықтайды.(3-сурет)

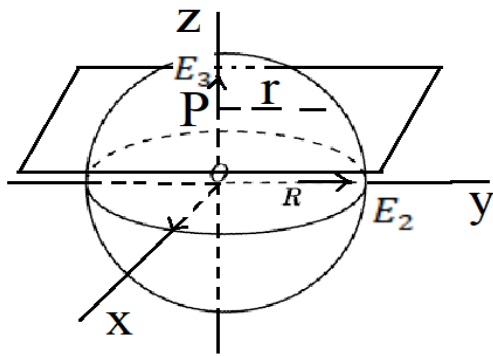
3 – сурет

Теңсіздіктер жүйесінің шешімін анықтайық

$$\begin{cases} x^2 + y^2 + z^2 < 1 \\ z > 1/2 \end{cases}$$

Шешуі: Центрі координаталар басында орналасқан радиусы 1- ге тең сфераның ішкі бөлігіне тиісті. Екінші теңсіздік координаталар басынан өтпейтін $z = \frac{1}{2}$

шектелген жазықтық ашық кеңістікті береді. Берілген теңсіздіктер жүйесі шар сегментінің ішкі бөлігін анықтайды. (4- сурет)

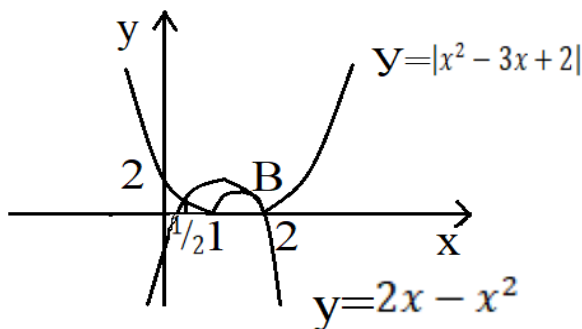
4- сурет

Теңсіздіктің шешімін табуымыз керек

$$|x^2 - 3x + 2| \leq 2x - x^2$$

Координаталар жүйесіне $y = |x^2 - 3x + 2|$ және $y = 2x - x^2$ функцияларының графиктерін салайық. (5 - сурет)

Графиктердің қиылысу нүктесінің абсциссын $x^2 - 3x + 2 = 2x - x^2$ теңдеуін шешіп, $x_1 = 1/2$; $x_2 = 2$ білеміз. Енді тапсырманың сұрағына $y = |x^2 - 3x + 2|$ графигі $y = 2x - x^2$ графигінен жоғары жатпайтынын суреттегі аралықтар арқылы көрсете отырып жауап бере аламыз. Жауабы $x \in [1/2; 2]$ болады.

5- сурет

Оқыту үрдісінде теңсіздіктерді шешкенде теңсіздік қасиеттерін қолдана білу дағдыларын барынша дамыту аса маңызды роль атқарады. Бұл болашақта мамандығы математикамен байланыста болатын студенттер үшін қажет. Себебі теңсіздіктердің қасиеттеріне сүйеніп теңсіздіктерді дәлелдеу әдістерін игере алу дағдысы жоғары математика курсына жақсы меңгеру үшін ерекше маңызды роль атқарады [2].

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1 Қазақстан Республикасы Орта білім берудің (бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім беру) мемлекеттік жалпы міндетті стандарты // ҚР Үкіметінің 2012 жылғы 23 тамыздағы №1080 Қаулысымен бекітілген. – Астана, 2012.– 25.

2 Әбілқасымов А.Е, Кучер Т.П, Жұмағұлова З.А. Жалпы білім беретін мектептің 6-сыныбына арналған оқулық.- Алматы, 2018ж. – 436 б.

ЭЛЕКТРОНДЫҚ ОҚУ КУРСЫН ЖОБАЛАУ КЕЗЕҢДЕРІ

Кәрімханова Жансая Болатқызы

2 курс магистранты

«Қазақ технология және бизнес университеті» АҚ, Нұр-Сұлтан қ.,

Ғылыми жетекшісі:

Түлегулов Амандос Дабысұлы, ф.-м.ғ.к., доцент

Электрондық оқу курсы жобалау күрделі және жауапты кезеңдерден құралады. Бірінші және негізгі кезең-дидактикалық талаптарды анықтау. Бұл кезеңнің кез-келген басқа ақпараттық өнімді жасаудан айтарлықтай ерекшелігі бар.

Педагог И. Г. Захарованың жұмыстарында ЭОК-н жоғарыдан төмен қарай жобалау әдісін қолдану қажеттілігі аталады. Бұл әдісті қолдану жасалған өнімді алдын-ала тұжырымдамалық және технологиялық зерттеуге мүмкіндік береді.

ЭОК-н жобалау оқу мақсаттарын (білім, білік және дағды) анықтаудан басталады. Негізгі педагогикалық тұжырымдама анықталғаннан кейін оқу пәнінің мазмұнын қалыптастыру, тақырыптар немесе модульдер бойынша бағдарламаны нақтылау, оқыту әдістерін таңдау, ЭОК-н модульдері мен сценарийлерін жобалау жүзеге асырылады.

Келесі технологиялық кезеңде әдістемелік идеяны интерфейске айналдыру, ЭОК-н функционалды құрылымын жобалау және іске асыру үшін дизайн мәселесі шешіледі. Осыған орай ЭОК-н жобалау мен құрудың негізгі технологиялық кезеңдері қалыптасады:

1. ЭОК-н негізгі идеясын әзірлеуді, оқытылатын пәннің ақпараттық моделін құруды (пән бөлімі, тақырыптар), оқытудың негізгі дидактикалық міндеттері мен мақсаттарын тұжырымдауды, курстың жалпы мазмұнын алдын ала айқындауды қамтитын талдамалық кезең;

2. Білім алушылар контингентінің "бейнесін" айқындауды, оқулықтың басым тапсырмасын әзірлеуді, оқытудың негізгі бағытын айқындауды қамтитын стратегиялық кезең;

3. Алдыңғымен тығыз байланысты және композицияны әзірлеуді және ЭОК-н құрудың жалпы жоспарын қамтитын оқу кезеңі;

4. Технологиялық -құрылымдық кезең, ол бағдарламалық өнім түрінде идеяны тікелей жүзеге асырудан, оны тестілеумен түзетулерден тұрады;

5. Дайын бағдарламалық өнімді сынақтан өткізуді көздейтін енгізу кезеңі;

6. Бақылау-диагностикалық кезең, оның нәтижелері бойынша бағдарламалық өнімнің сапасы туралы қорытынды жасап қана қоймай, сонымен қатар оның функционалдық талаптарға сәйкестігі тұрғысынан ЭОК-н жалпы бағалауға болады;

7. "Пайдаланушы мен авторлық ұжым" арасындағы кері байланысын талдауды, пайдаланушылардың ескертулері мен тілектерін ескере отырып, ЭОК -н жетілдіруді көздейтін болжамдық кезең.

Аталған кезеңдерге сәйкес, ЭОК-н мазмұны мен білім беру технологияларын жобалау ерекшеліктері былай жіктеледі:

1. пәндік аймақты құрылымдау әдісі қолданылады, нәтижесінде оқу материалы тұтас, логикалық аяқталған блоктарға бөлінеді;

2. бағытталған негізде оқу процесін ұйымдастыру үшін ЭОК материалын игеру бойынша оқу іс-әрекеттерінің негізгі мазмұндық компоненттері ерекшеленеді;

3. пәндік Аймақтың бірыңғай (бірақ ЭОК көлемінде таратылған) тезаурусы жасалды;

4. жүйенің мазмұнымен әдістемелік байланыстағы практикалық тапсырмалар құрастырылады, олар кейін интерактивті нұсқаларға айналатын әртүрлі инновациялық технологияларға енгізіледі.

ЭОК -н жобалау кезеңдерінің тағы бір жіктелуін қарастырайық.

ЭОК –н жобалауда келесі негізгі бағыттарды бөліп көрсетуге болады: мәселені сәйкестендіру, тұжырымдамалау, рәсімдеу, іске асыру және тестілеу[1].

Сәйкестендіру бағыты-процеске қатысушылардың рөлдерін, шешілетін міндеттердің, мақсаттардың және пайдаланылатын ресурстардың сипаттамаларын анықтауды қамтиды. Бұл кезеңде жұмыс тобының құрамы анықталады, қажет болған жағдайда қосымша дайындық мәселелері шешіледі: мұғалімдер үшін - ақпараттық технологиялар саласында, бағдарламашылар үшін - белгілі бір пәндік аймақтың дидактикалық материалдарын ұсыну ерекшеліктерімен байланысты мәселелер туындайды.

Концептуалдандыру бағыты- білім базасының тұжырымдамалық негізін құрайтын оқу пәнін оқытудың мазмұнын, мақсаттары мен міндеттерін анықтауды қамтиды. Педагог ЭОК-да қандай ақпарат түрлері ұсынылатынын (мәтіндер, графика, анимация, дыбыстық және бейнефрагменттер), олардың арасында қандай байланыстар орнатылуы тиіс екенін айқындайды. Мысалы, білімді тексеру кезінде қандай дыбыстық сүйемелдеу тиімді және қандай материалдар- мәтіндік түсініктеме, анимациялық роликтер мен статикалық графиктер түрінде ұсынылуы керек және т. б.

Формалдау бағыты- ЭОК-н қолдану арқылы шешілуі керек дидактикалық есептерді талдауды, оқу процесінің моделіне және ЭОК негізіндегі қолда бар мәліметтер мен технологиялардың сипаттамаларына негізделген оларды шешудің мүмкін әдістерін іздеуді және ресімдеуді қамтиды. Бұл кезеңде студенттерге дидактикалық материалдарды ұсынудың мүмкін сценарийлері, бағалау және кері байланыс принциптері зерттеледі. Содан кейін студенттердің ЭОК-пен өзара әрекеттесу алгоритмдері құрылады.

Жобаны іске асыру - дидактикалық есептерді шешудің формальды әдістерін автоматтандырылған оқыту жүйесіне аударуды білдіреді. Оның ерекшеліктері оны жүзеге асыру үшін таңдалған ақпараттық технологиялармен анықталады.

Тестілеу кезеңінде студенттерге ЭОК-тің жұмыс қабілеттілігі сыналатын және оның мүмкін болатын әлсіз жақтарын анықтауға мүмкіндік беретін тапсырмалар ұсынылады. Ең бастысы, қолданылатын әдістердің тиімділігін дәлелдеу немесе жоққа шығару арқылы ЭОК-қа енгізілген сценарийлерді тексеру.

Мазмұны тұрғысынан ЭОК белгілі бір пәндік аймақтың толық көрінісін, қолданылатын педагогикалық және әдістемелік тәсілдердің тиімділігін қамтамасыз етуі керек, атап айтқанда: - материалдың жеткілікті көлемі, мемлекеттік білім беру стандартына сәйкестігі, өзектілігі, жаңалығы және бірегейлігі қамтылады.

Менің ғылыми жұмысымда мектеп оқушыларына арналған «Робототехника» электрондық оқу курсын жобалау көзделініп отыр.

ЭОК-ң мақсаты оқушыларды техника тілімен, робототехникалық жобалау және бағдарламалау бағыттарымен таныстыру, түрлі жұмыс істеуге қабілетті робот модельдерін жүзеге асыру. Бағдарлама 36 сағатқа есептелген және Mindstorms NXT 9797 конструкторына бейімделген[2].

Библиографиялық тізім

Гасов В.М., Цыганенко А.М. Методы и средства подготовки электронных изданий: Учеб. пособие / В.М. Гасов, А.М. Цыганенко; Моск. гос. ун-т печати. – М.: МГУП, 2001. – 735 с.

Овсяницкая Л.Ю. Курс программирования робота LegoMindstormsEV3 в среде EV3: основные подходы, практические примеры, секреты мастерства / Д.Н. Овсяницкий, А.Д. Овсяницкий. - Челябинск: ИП Мякотин И.В., 2014.

ВЛИЯНИЕ САМОИЗОЛЯЦИИ НА ПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ СОСТОЯНИЕ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО И ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТОВ

Кулдошина Оксана Алексеевна

*Магистрант высшей школы педагогики, II курс
Павлодарский педагогический университет*

Научный руководитель:

*Колух Ольга Анатольевна, кандидат психологических наук,
доцент высшей школы педагогики*

По мнению казахстанских докторов, на данный момент нет данных, которые получены и подтверждены экспериментально, о том, какие могут быть осложнения при коронавирусной инфекции. Также нет данных исследований, каковы от нее будут последствия для детей и как она повлияет на их психологию. В науке описано, как влияет изоляция на психическое состояние человека (В.И. Лебедев, А.А. Леонов, М.Черноушек, Дж. Гибсон, Х.Э. Штейнбах и др.), как дети воспринимают и представляют опасность, как они реагируют на стресс и угрозы (С.В. Трушкина, Л.В. Николаева). Проанализировав эти особенности, рассмотрим возможные риски, которые могут появиться у детей разного возраста во время пандемии и самоизоляции.

Выявлено С.В. Трушкиной, что стрессовые ситуации влияют на маленьких детей. При этом по прошествии времени они не помнят о том, что с ними произошло. Маленький ребенок в условиях пандемии и самоизоляции реагирует на нарушение привычного ежедневного течения жизни. Источники стресса для него - члены семьи, постоянно находящиеся дома, а также изменившиеся отношения между ними (родители больше уделяют внимание школьникам, помогая им в дистанционном обучении; меньше уделяют внимание играм с младшими; заняты выполнением работы на дому; между ними чаще возникают конфликтные ситуации) [1, с.24-25].

Большинство детей легче адаптируются к переменам в семье. Но риск расстройств адаптации для маленьких детей высокий. Малыши могут столкнуться с проявлением грубости и агрессии как между взрослыми, так и по отношению к детям, у них могут появиться чувства страха, подавленности. Риск будет выше, если названные проявления будут длительными по времени.

Дети, у которых снижена способность к адаптации, склонны к развитию расстройств на более высоком уровне. Часто у этой категории детей матери переживают состояние депрессии и сильной тревоги и, как следствие, не могут эмоционально поддержать своего ребенка. Сегодня, когда увеличена социальная дистанция, когда нет возможности проявления эмоций в контактном общении, у детей может проявиться боязнь даже в случае кратковременной разлуки с близкими людьми.

Учитывая быстроту реакции детей первых лет жизни, родителям рекомендуется скрывать свое эмоциональное состояние, не показывать свой страх, панику, не нужно обсуждать, просматривать происходящее во время пандемии, тем более эмоционально реагировать на ситуацию. Это связано с тем, что ребенок не только внимательно наблюдает за тем, что происходит в семье, но и копирует поведение взрослых и отношения между ними.

Для детей 3-7 лет есть свои риски, когда в семье активно комментируют сообщения о коронавирусе. Для данного периода развития ребенка характерно эмоциональное принятие происходящего, они восприимчивы не только к словам, но и к эмоциональному состоянию окружающих. Хотя и могут справиться с переживаниями при условии, если в семье не будут говорить о болезни, о смерти, о том, что все могут заболеть. Наоборот, дома должна быть жизнерадостная обстановка с положительными эмоциями и настроением на благоприятное будущее [2, с.140-141].

Дети 3-5 лет страхи связывают между собой не логически, проявляя при этом беспокойство. Поэтому часто родители не могут найти причину боязни общения с людьми ребенка четырех лет. На самом деле причина опасений ребенка в общении с окружающими кроется в том, что он слышит предупреждения взрослых о возможной опасности заражения, в запрете близко подходить к другим людям.

Дети 3-5 лет не хотят посещать детский сад, из-за того, что боятся, что, оставшись без родителей, случится нечто страшное, что их могут забыть в садике. Чтобы преодолеть беспокойство ребенка в этом возрасте, родители должны проявлять свою активность, использовать инициативу детей, организовывать совместные дела и игры. Лучше всего выбирать подвижные игры, например, догонялки, прятки. Заниматься физическими упражнениями, такими как, преодоление различных препятствий, игры с мячом, прыжки в длину, подтягивание, отжимание и др. Можно использовать куклы, мягкие игрушки ребенка для того, чтобы разыграть сюжет из прочитанной сказки или сценки на бытовую тему.

В 5-7 лет дети достаточно адекватно представляют, что такое опасность. Угрозы от живого мира они осознают легче, чем от общества, при этом ориентируясь на рациональные объяснения (Л.В. Николаева). В то же время именно пяти-семилетние дети склонны к проявлению максимума страхов, особенно страха смерти. Как избежать этих рисков? Можно объяснить ребенку, что такое вирус, опираясь на иллюстрации. Показать пути его распространения. Рассказать о мерах предотвращения вируса от одного человека другому. Таким образом возможно снятие эмоциональной напряженности у ребенка, который по-другому будет воспринимать ситуацию опасности.

Кроме этого, старшим дошкольникам надо чаще говорить о профилактике, используя при этом наглядность на основе мультфильмов, сказок, обсуждать с ними, что их интересует, чем они предпочитают заниматься [2, с.142-144].

Дети 7-11 лет, находясь в самоизоляции, переживают страх, что могут потерять родителей. Родители же, считая, что дети этого возраста уже самостоятельны, не обращают на их беспокойства и оставляют без внимания их вопросы о том, когда родители придут домой, зачем они уходят куда-то. Обсуждение взрослых возможности заразиться еще более усиливает беспокойство ребенка. Поэтому родителям нужно акцентировать внимание на том, что они, выходя из дома, соблюдают меры, чтобы не заразиться, что риски заболевания, такие же, как и во время карантина по гриппу.

Немаловажно учесть, что младшие школьники находятся на дистанционном обучении, занимаясь дома в семье. Им приходится преодолевать много трудностей в связи с этими условиями. Одна из них в том, что родители при этом являются еще и учителями. Они и объясняют материал, и проверяют, как его выполняет ребенок. Таким образом, совмещая сразу несколько обязанностей и по дому, и по работе, и по воспитанию, и по обучению, родители часто не замечают изменения, происходящие в ребенке, как в учебе, так и в поведении, в восприятии происходящего. Они упускают моменты, когда ребенка нужно похвалить хотя бы за малейший успех в учебе. И как следствие, у ребенка появляется желание вернуться к тем отношениям с родителями, когда они не ходили в школу, поэтому они эмоционально реагируют на выполнение учебных заданий [3, с.43].

Чтобы такое желание не закрепилось и не получило развитие в сознании младшего школьника, родителям нужно обратить внимание на ребенка как на личность. При возникновении трудностей в учебе не проявлять негативных эмоций, а наоборот, обратиться к помощи учителя, который может дать совет, как поступить или исправить ситуацию. Родитель должен понимать, что оценивает качество учебы учитель, а его родительская роль заключается в том, чтобы помочь и поддержать любой результат. Понимая сложности в общении со сверстниками из-за удаленности друг от друга, нужно помочь в организации контакта, например, по телефону или используя другие средства связи. Важно, чтобы у ребенка была возможность создания личного пространства для уединения. Нельзя оставлять

без внимания хоть малейшее изменение в настроении, поведении или в отношении к окружающему.

Подростки на условия самоизоляции в период пандемии реагируют протестом, так как взрослые их строго контролируют. С другой стороны, в подростковом возрасте дети не боятся идти на риск, совершают поступки, которые могут принести вред здоровью, и даже жизни. Поэтому запреты и требования самоизоляции, риск заражения они воспринимают как новый опыт [3, с 58].

Очень важно в данный момент не нарушить в семье отношения доброжелательности. Подростки считают, что предъявляемые к ним требования слишком строгие, лишают их активности и непонятны для них. Они считают, что все запреты исходят от родителей. Чтобы избежать конфликтов или сгладить их, родителям нужно обсудить с ребенком, что можно делать в этот период, какие домашние обязанности будут у каждого, при каких условиях ситуация самоизоляции может измениться (к примеру, станет меньше заболевших). Лучше не обсуждать ситуацию, не выражать недоверие и сомнение по поводу происходящего, а наоборот, обсудить в семье, чем они будут заниматься после отмены всех ограничений, сосредоточившись на том, что будет приятно для подростка.

В подростковый период ребенок остро реагирует на межличностные отношения в семье, особенно между родителями. И если они видят частые ссоры между взрослыми, их молчание, то у подростка теряется ощущение безопасного существования, возникает неуверенность в себе [3, с.89].

У старшеклассников появление чувства тревоги связано с периодом окончания обучения: выбор профессии, условия и сроки поступления. Им трудно связать свое настоящее с будущим, у них снижается активность деятельности, чаще возникают конфликты с окружающими, исчезает потребность в общении, проявляется агрессия. Все перечисленные факторы поведения приобретают форму защиты собственного будущего.

Как можно преодолеть эти риски? Сосредоточиться в семье на обсуждении того, что будет через ближайшие несколько лет, чем будут заниматься в будущий период, с кем будут общаться, дружить и т.д. Следуя высказыванию А.М. Горького «...не зная прошлого, невозможно понять подлинный смысл настоящего и цели будущего», необходимо вспомнить события прошлого, вызвавшие в свое время положительные эмоции, и предположить, как их можно использовать в будущем. Это поможет взглянуть на настоящее с оптимизмом и подскажет способы преодоления переживания трудностей из-за условий самоизоляции [4, с.313].

Таким образом, очевидно, что ребенку любого возраста в данный момент необходима эмоциональная поддержка со стороны взрослых, прежде всего родителей. Если и родители сами не могут в изоляционный период преодолеть возникающие трудности, необходимо прибегнуть к помощи психолога, обратиться в центры, оказывающие такую помощь.

Литература

1. Трушкина С.В. Стресс и его последствия у детей первых лет жизни// Современное дошкольное образование. – 2018. - №3(85). – С. 24-31.
2. Николаева Л.В. Представления об опасностях и типические особенности реагирования в ситуациях угрозы у детей старшего дошкольного возраста// Вестник Череповецкого государственного университета. – 2011. – №2. – Т 2. – С. 140-144.
3. Вещикова М.И., Зверева Н.В. Исследование восприятия опасности у подростков в норме и при эндогенной психической патологии [Электронный журнал] // Психологическая наука и образование psyedu.ru. 2014. №1. URL: http://psyedu.ru/journal/2014/1/Veshhikova_Zvereva.phtml дата обращения 10.04.2020
4. Захаров А.И. Дневные и ночные страхи у детей. – СПб.: Речь, 2010, 313 с.

ИНФОРМАТИКА ПӘНІН ОҚЫТУДА АҚПАРАТТЫҚ- КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУ

**Кунтуганова Асемгуль Абдрахмановна
Мұхамбет Айгерім Кәдіржанқызы**

*Ақтөбе қаласы, № 71 жалпы білім беретін орта мектебінің
информатика пәні мұғалімдері*

Қазіргі таңда ақпараттық-коммуникациялық технологиялар біздің елімізде де жоғары қарқынмен дамып келеді. Білім беруде жаңа технологиялық әдістермен қатар жаңа ақпараттық технологияларды да қолданудың мүмкіндігі жасалып отыр» деген болатын. Жас буынды жаңашылдыққа жетелеу деген сөз. Жаңашылдық – білім жүйесіне инновациялық технологияларды енгізе отырып, оқушыны заман талабына сай етіп дайындап шығару.

Технологиялық оқыту білім алушыларды белсенді жағдайда қойып, оның субъектілігін қалыптастырады және шығармашылықты тудырады. Әсіресе, ақпараттық дәуірде технологияның қолданылуы ерекше. Білім сапасын жоғарылату, оны жеткілікті түрде арттыруда жаңа ақпараттық технологияларды қолданусыз, заманауи телекоммуникациялық құралдарды пайдаланусыз мүмкін емес. Озық әдістемелік технологиялармен қаруланған, заман талабына сай оқытудың жаңа әдістерін, яғни ақпараттық-коммуникациялық технологияларды толық меңгерген педагог қана білім алушының сапалы білім алуына мүмкіндік жасайды. Оқушының өз бетінше білім алуына, ізденуіне көп мән берілуі тиіс. Олардың кәсіптік білім алуымен қатар іздемпаз, тапқыр, ой-өрісі жоғары, өз пікірін ашық білдіретін, жаңашыл ұрпақ етіп тәрбиелеу керек. Бүгінгі заман талабы- қоғамның дамуымен бірге болашақ жастарды жаңашылдыққа, іздемпаздыққа, еңбек сүйгіштікке тәрбиелеу. Осы аталғандарды іске асыру үшін сабақта ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану маңызды болмақ.

Ақпараттық-коммуникациялық технологияға тоқталатын болсақ, комму-никация – ақпаратты тасымалдап жеткізу әдістері мен механизмдерін және оларды жинақтап жеткізу құрылғыларын қамтитын жалпы ұғым, ал оқытудың ақпараттық технологиясы- қазіргі компьютерлік техника негізінде ақпаратты жинау, сақтау, өңдеу және тасымалдау істерін қамтамасыз ету, білімді бүгінгі заман талабына сай жаңаша, ұтымды және тиімді түрде оқырманның санасына жеткізе білу, педагогикалық іс- әрекетке өзгеріс енгізу, білімді қабылдау, білім сапасын бағалау, оқу- тәрбие үрдісінде оқушының жеке тұлға ретінде жан-жақты қалыптасуы үшін жаңашылдық енгізу деп түсінуге болады. АКТ арқылы жалпы оқыту үрдісінің функциялары: оқыту, тәрбиелеу, дамыту, ақпараттық болжамдау және шығармашылық қабілеттерін дамытумен анықталады.

Ақпараттық- коммуникациялық технологияларды пайдалану арқылы оқытушы оқушының интеллектуалдық, рухани азаматтық және басқада адами қасиетін қалыптастыруына игі әсерін тигізеді. Ақпараттық технология еңбексүйгіштікке үйретеді. Сондықтан, бүгінгі компьютерлендірілген заманда ақпараттық – коммуникациялық технологияларды пайдалану арқылы ғылымның кез - келген саласын қарқынды дамытып, одан тиімді нәтиже алуымызға болады. Бүгінгі заман талабына сай жаңа технологиялармен сабақ жүргізуде ақпараттық - коммуникациялық технологияларды пайдалану өте тиімді. Сабақтарымызда ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайданудың негізгі мақсаты: Ақпараттық технологияларды қолдана отырып оқу- тәрбие процесінің барлық деңгейін жетілдіру, оқу-тәрбие жұмысына жаңашылдық енгізу:

- ☐ сабақты қызықты етіп өтікізу арқылы оқушылардың пәнге деген қызығушылықтарын арттыру;
- ☐ білім сапасының көтерілуіне жағдай жасау;
- ☐ оқыту процесінің сапасын арттыру;
- ☐ пәнаралық байланысты тереңдету;

☐ қажетті ақпаратты іздеуді оңайлату және көлемін ұлғайту.

2. Оқушыны заман талабына сай жан- жақты дамыту, ақпараттық қоғамда өмір сүруге икемдеу, даярлау:

☐ коммуникативтік қабілеттерін дамыту;

☐ өздігінен ізденуге, шешім қабылдай білуге бағыттау;

☐ компьютерлік графика, мультимедиа технологиясын пайдалану, киноларды, видеороликтерді көрсету, сабаққа байланысты музыкаларды тыңдату арқылы эстетикалық тәрбие беру;

☐ пәнаралық байланыс орнату;

☐ ақпараттық мәдениетін қалыптастыру, ақпаратты өңдей білуге үйрету.

Ақпараттық – коммуникациялық технологиямен жұмыс істеу — компьютерді пайдалануға, модельдеуге, электрондық оқулықтарды, интерактивті тақтаны қолдануға, интернетте жұмыс істеуге, компьютерлік оқыту бағдарламаларына негізделеді. «Ақпараттық-коммуникациялық технологияны оқу-тәрбие үрдісіне енгізудің оқытушы үшін тиімділігі неде?» деген сұраққа тоқталатын болсақ:

☐ жалпы компьютерлік желілерді пайдалана отырып сабақты тартымды түрде қызықты

етіп өткізуге мүмкіндік туады;

☐ Оқушы өз бетімен жұмыс жасайды;

☐ аз уақытта көп білім береді, уақытты үнемдейді;

☐ білім - білік дағдыларын тест тапсырмалары арқылы тексереді;

☐ шығармашылық жұмыстар жасайды;

☐ қашықтықтан білім беру мүмкіндігі туады;

☐ қажетті ақпаратты жедел түрде беру мүмкіндігі жасалады;

☐ интернетте жұмыс жасау арқылы оқытушы өз білімін жан-жақты жетілдіреді;

☐ оқыту үрдісінде студенттердің танымдық іс-әрекетін тиімді ұйымдастырады;

☐ Оқушылардың танымдық қабілеттерін қалыптастырады;

☐ Оқушыны шығармашылық жұмысқа баулиды, өз бетінше жұмыс жасауға үйретеді;

☐ оқулықтантардан тыс, қосымша мәліметтер береді т.б.

Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану – педагогикалық іс-әрекеттердің мазмұны мен формасын толықтыру негізінде оқыту үрдісін жетілдірудің бірден бір жолы. Сондықтан компьютерлік желілерді, интернет жүйесін, электрондық оқулықтарды, мультимедиялық технологияларды, қашықтан оқыту технологиясын пайдалану оқу орындарында ақпаратты-коммуникациялық технологиялар кеңістігін құруға жағдай жасайды. Өз сабағымда күнделікті жаңа тақырыптарды АКТ- ның желілік түрін пайдалана отырып түсіндіремін. Мысалы, электрондық оқулық, интерактивті тақта, интернет желісін күнделікті сабақта қолданамын. Жоғарыда аталғандарды қорытындылай келе, мынадай тұжырымдама жасауға болады:

☐ Білім беру мекемелерінде қазіргі заманға сай жаңа ақпараттық құрал-жабдықтармен, интерактивті тақталар және мультимедиялық кабинеттерді пайдалана отырып, кез-келген пән

бойынша электрондық оқулықтармен жұмыс жүргізу;

☐ АКТ-ны пайдалана отырып, оқушыларды өз бетінше ізденуге машықтандыру;

☐ Сабақты қазіргі заман талабына сай өткізу;

☐ Әр оқушының ақпараттық техника құралдарымен жұмыс жасауларына мүмкіндік тудыру. Олай болса, қоғамның әрбір мүшесі ақпаратты сауатты, ақпараттық мәдениеті мен ақпараттық құзыреттілігі дамыған тұлға болуы қажет.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1.Ж.Досмұхамедов атындағы педагогикалық колледждің оқу үрдісіне ақпараттық-коммуникациялық технологияны енгізу / Құрманалина Ш.Х. // Орал.- 2003. - ақпан.

2. Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану арқылы білім беру деңгейін көтеру // Информатика негіздері. -2006. -№3 (27).-Б. 2-4
3. Назарбаев Н.Ә. «Қазақстан – 2030». Ел Президентінің Қазақстан халқына жолдауы.— Алматы. «Білім баспасы», 1998.
4. “Информатика негіздері” журналы №1, 2010 жыл.
5. Мұхамбетжанова С.Т., Мелдебекова М.Т. Педагогтардың ақпараттық – коммуникациялық технологияларды қолдану бойынша құзырлылықтарын қалыптастыру әдістемесі. Алматы: ЖШС «Дайыр Баспа», 2010 ж.

ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯ МҮМКІНДІКТЕРІ

Қылышбаева Бибінұр Тиышбайқызы

Искакова Нұргүл Нуруллақызы

*Ақтөбе қаласы, № 71 жалпы білім беретін орта мектебінің
бастауыш сынып мұғалімдері*

Бастауыш білім – үздіксіз білім берудің баспалдағы. Мұғалімнің негізгі ұстанған мақсаты-білімнің жаңа үлгісін жасап, белгілі бір көлемдегі білім мен білік дағдыларын меңгерту, оқу мен тәрбие үрдісін ұйымдастырудың сан түрлі жаңа әдіс - тәсілдерін іздестіру, жаңа технологияларды сабаққа тиімді пайдалана білуі, бір сөзбен айтқанда - оқу үрдісін дамыту. Бұған Елбасымыз Нұрсұлтан Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауында айтылған «XXI ғасырда білімін дамыта алмаған елдің тығырыққа тірелетіні анық» деген пікірі нақты дәлел. Бүгінгі білім беру ісінің мақсаты – тек білім, білік дағдыларын меңгерту ғана емес, өзін - өзі дамытуға ұмтылатын, ақылды, алғыр, ой - өрісі кең, ақпарат көздерін өз бетімен қолдана алатын, қабілетті де талантты, жастарды тәрбиелеу. Үнемі дамып, өзгеріп отыратын баланың ішкі болмысы мен табиғатын қалыптастыруда мұғалімнің ықпалы ерекше.

Жаңа технологияны жүзеге асыру, тиімділігіне қарай пайдалану үшін, әр мұғалім өзінің алдында отырған оқушыларының жас ерекшеліктерін ескере отырып, педагогикалық мақсат - мүддесіне байланысты, өзінің шеберлігіне байланысты таңдап алады. Жаңа технологияны жүзеге асыруда мұғалім белсенділігі, шығармашылық ізденісі, өз мамандығына деген сүйіспеншілігі, алдындағы шәкірттерін бағалауы ерекше орын алады.

Бастауыш саты – бұл оқушы тұлғасы мен санасының қарқынды дамитын құнды, қайталанбайтын кезеңі. Қазіргі мектеп жағдайындағы білім берудің ұлттық моделіне өту оқыту мен тәрбиелеудің соңғы әдіс - тәсілдерін, жаңа инновациялық педагогикалық технологияны игерген, психологиялық-педагогикалық диагностиканы қабылдай алатын, нақты тәжірибелік іс-әрекет үстінде өзіндік даңғыл жол салуға икемді, шығармашыл педагог - зерттеуші, ойшыл мұғалім болуын қажет етеді. Бастауыш сынып оқушылары үшін ең жоғарғы бедел иесі-мұғалім. Оқушылар әр пәннен алатын білімдерін мұғалім арқылы қабылдайды. Үздіксіз білім беру жүйесіндегі тұрақтанған қалпы бар сала- бастауыш мектеп. Әйтсе де соңғы уақыттарға дейін бастауыш мектеп балаларды оқу, жазуға, есептеуге ғана үйрететін, қоршаған орта, қарапайым дүниетанымға жалпы түсініктер беретін білім ошағы болып саналады. Қазіргі кезде бастауыш мектепте оқыту мазмұнын жаңарту жұмыстары бағдарламаға сай жүргізіліп, оқыту, тәрбиелеу, дамытудың жаңа мүмкіндіктері ашылды. Бастауыш сыныптардағы оқытудың мазмұнында оқытылатын пәндер ерекше орын алады. Оқушының оқу-танымдық әрекетін қалыптастыруды оқытудың жаңа технологияларын оқу үдерісіне енгізудің маңызы ерекше. Білім берудің сапасын жақсарту мақсатында сын тұрғысынан ойлау технологиясын өз сабақтарымызда қолданамыз. Сын тұрғысынан ойлау технологиясының мені қызықтырғаны баланың өзі ізденіп дәлелдеуі. Оқушы бұрын тек тыңдаушы болса, енді ізденуші, ойланушы, өз ойын дәлелдеуші, ал мұғалім осы әрекетке

бағыттаушы, ұйымдастырушы. Сын тұрғысынан ойлау бағдарламасы оқушының еркін сөйлеуіне, пікір таластыруына, достарының ойын тыңдауға, проблеманы шешу жолдарын іздей отырып, қиындықты шешуге бағытталған бағдарлама. Сын тұрғысынан ойлау дегеніміз - сабақта оқушылардың қызығушылығын арттыра отырып, өз ойынды еркін және зерттей талпындырып, тұжырым жасау. Сын тұрғысынан ойлау дегеніміз - ой қозғай отырып, оқушының өз ойымен өзгелердің ойына сыни қарап, естіген, білгенін талдап, салыстырып, реттеп, сұрыптап, жүйелеп, білмегенін өзі зерттеп, дәлелдеп, тұжырым жасауға бағыттау өз бетімен және бірлесіп шығармашылық жұмыс жасау. Басты мақсаты оқушыларға кез келген мазмұнға сыни тұрғыдан қарап, екі ұйғарым бір пікірдің біреуін таңдауға саналы шешім қабылдауға үйрету. Бұл бағдарлама жаңа буын оқулықтарының талаптарын жүзеге асыруда оқушылардың білім деңгейін көтеруде, балаларды шығармашылыққа баулуда, ойларын еркін айтуда тез арада дұрыс шешімдер табуға ат салысатын бірден-бір тиімді бағдарлама деп есептеймін. Оқушылардың да бұл жұмысты дұрыс ұйымдастырған жағдайда өз даму деңгейіне сәйкес ойы шындалып, белгілі бір жетістіктерге жетері сөзсіз. Көп ақпаратты талдай, жинақтай отырып, ішінен қажеттісін алуға үйретеді. Сыни тұрғысынан ойлау бағдарламасы қызығушылығын ояту, мағынаны тану, ой толғаныс кезеңдерінен түзіледі. «Оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлауды дамыту» технологиясымен жұмыс жасау кезінде бұл сабақтар баланың танымдық белсенділігін арттыруға, өз бетінше білім алуға, шығармашылығын қалыптастыруға ықпал етеді. Сабақта сыни тұрғысынан оқыту технологиясының стратегияларын пайдалана отырып, балалардың ұсыныс-пікірлерін еркін айтқызып, ойларын ұштауға және өздеріне деген сенімін арттыруға мүмкіндік туғызып отырдым. Әрбір әдіс оқушылардың ойлауына және қиялына негізделіп келеді. Баланың тереңде жатқан ойын дамытып, оларды сөйлеуге, дәлелдеуге үйретеді. Оқушылар сабақта қалай оқу керектігін меңгереді және дағдыланады. Яғни, өздері ой қорытады, нәтижеге жетуге ұмтылады. Мұғалім оқушыға қалай оқу керектігін үйретеді. Дәстүрлі оқыту әдісінде мұғалім білімді беруші болған болса, жаңа оқыту әдісінде мұғалім бағыттаушы болып табылады. Сабақтағы басты тұлға, басты кейіпкер - оқушы. Оқушыны өз бетімен білім алуға, ол үшін ізденуге, терең ойлауға, зерттеуге дағдыларын қалыптастыру қажет. Жаңа білімді меңгерту үшін ең тиімді әдіс сұрақ-жауап, әңгімелесу, диалог болып табылады. Менің әр сабағым диалогқа құрылды. Топтық жұмыс арқылы оқушы мен оқушы арасында, оқушы мен мұғалім арасындағы диалогты тиімді ұйымдастыру арқылы мақсатқа қол жеткізе алдым. Өз ойларын жарыса айтып, қызу пікірталас тудыра алды. Жаңа сабақты өз беттерімен тез меңгере алды. Сабақ жоспарын оқушылардың өз беттерімен меңгеруіне ыңғайлы етіп және олардың жас ерекшеліктерін ескере отырып құрамын. Бұл оқушылардың жауапкершіліктерін арттырумен қатар, өзін-өзі бағалаулары үшін де тиімді болмақ. Оқушыларымыз мұғалімнің бағалауына әбден үйреніп қалған. Бағаны не үшін алды, келесі де жақсы баға алу үшін не істеу керек деген талдау жүргізілмегендіктен, оқушылар үнсіз кете беретін. Ал, жаңаша оқыту әдісінде оқушыларды бағалауға көбірек көңіл бөлуге тырыстым. Оқушының өзін-өзі бағалауын ұйымдастырдым. Себебі, бала алдымен өзіне-өзі баға беріп үйренуі керек. Алдымен «Өзін-өзі бағалау» тестін жүргіздім. Сыныптағы 20 оқушының біреуі ғана өзін-өзі жоғары бағалайтыны, өзіне сенімді екені анықталды. Оларды психологиялық тұрғыдан дайындадым. Сыныпқа көп уақытымды арнадым. Ал сабақтарда оқушылар өзін-өзі бағалауда қиналғандары байқалды. Менің қуанғаным, олар өздері туралы көп ойланды, өздерінің іс-әрекеттеріне есеп бере алды, яғни бұл жерде өзін-өзі реттеу әрекеті де көрініп жатты. Оқушылардың өздері топтық ереже құрып, оны бұзбауға әрекет еткендерінен, белсенділіктерінен, сабақтан жиі қалатын оқушының да мектепке тартылғанынан, «үнсіз» оқушының сөйлегенінен, топтағы өздерінің рөлдерін жауапкершілікпен орындағанынан көрініп жатты. Әр сабақтарымда оқушылардың қызығушылықтарын арттырудағы басты құрал болып табылатын АКТ –ны да қолдануды әр сабағымда ескердім. Білім беруді ақпараттандыру –жаңа технологияны пайдалану арқылы дамыта оқыту, дара тұлғаны бағыттап оқыту мақсаттарын жүзеге асырады. «Қазіргі заманда жастарға ақпараттық

технологиямен байланысты әлемдік стандартқа сай мүдделі жаңа білім беру өте қажет» деп, Елбасы атап көрсеткендей, жас ұрпаққа білім беру жолында ақпараттық технологияны яғни, компьютерді оқу үрдісінде оңтайландыру мен тиімділігін арттырудың маңызы зор. Әр мұғалім сабақ өткізген кезде оқушыларға сапалы білім беру үшін жаңа технологияларды пайдалана отырып, сонымен қатар компьютерді, интерактивті тақтаны қолдану арқылы білім берсе, оқушылардың қызығушылығы арта түсері анық.

ГОСУДАРСТВЕННОЕ УПРАВЛЕНИЕ: НА ПУТИ ПОСТРОЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОЙ СИСТЕМЫ РОССИИ

Мұхан Нұртай Сүйеуұлы, магистрант МНГМУ-19

Каспийский университет технологии и инженеринга им. Ш.Есенова, г.Актау,

Научный руководитель:

Саймагамбетова Гаухар Амангельдиевна профессор кафедры «Менеджмент»

Система государственного управления в России уже длительный период времени находится в состоянии реформирования, главной целью которого провозглашено повышение уровня и качества жизни населения. Тот факт, что сегодня эксперты и специалисты в данной области ведут речь о новом этапе реформы, но не о её завершении, не стоит воспринимать как подтверждение того, что процесс затянулся во времени. За это время были последовательно пройдены различные этапы в развитии реформы, в ходе реализации которых происходило изменение подходов к процессу организации и технологии реформирования.

Реформа государственного управления – это комплексная модернизационная задача, решение которой возможно только при условии консолидации усилий всех ведомств и конструктивных политических сил. Сегодня Россия, пройдя свой путь в данном направлении, уже накопила немалый опыт, требующий внимательного изучения, чтобы выстроить наиболее эффективную траекторию дальнейшего развития системы государственного управления. Этапы реформы государственного управления: подходы и основные характеристики [1].

Процесс реформирования государственного управления в этих исследованиях рассматривается в целом, с выделением крупных временных интервалов – современного периода, начинающегося на рубеже первого и второго десятилетия XXI в. (рубежом выступает Указ Президента Российской Федерации «Об основных направлениях совершенствования системы государственного управления» № 601 от 7 мая 2012 г.), и предшествующих ему периодов, берущих отсчет с «перестройки», инициированной М.С. Горбачевым и получивших новый импульс развития в 2000-х гг. в связи с внедрением и началом функционирования новых технологий государственного управления.

Концентрируя внимание исключительно на проблемах организационного реформирования государственного управления, определяет этапы исходя из того, какой институт государственного управления был наиболее охвачен программами реформ. На этом основании в качестве самостоятельных этапов выделяются: реформа государственной службы, бюджетная реформа, реформа структуры федеральных органов исполнительной власти, реализованные в период с 1990-х по начало 2000-х гг. Развивая эту идею далее, современный период времени представляется как этап, на котором необходимо «эволюционно изменить институциональный дизайн государственного управления в направлении повышения его инновационности и самообучаемости» [2].

В качестве инструмента подобного изменения предлагаются государственные программы, роль которых – «распределение полномочий по принятию решений по целям и программам... в соответствии с реальными центрами власти, обеспечивая сосредоточение

политических решений на президентском уровне и предоставляя более широкие полномочия руководителям ведомств и структурам, специально созданным для программного управления» [3].

Следует также выделить еще одно направление, в рамках которого исследователи особенное внимание уделяют функциональным аспектам реформы государственного управления. В центре внимания у исследователей этого направления находится процесс модернизации функций государственного управления, посредством изучения которого раскрывается суть и цель внедрения таких инструментов государственного менеджмента, как целевое программирование, программное бюджетирование, федеральная контрактная система, проектный подход; анализируются достигаемые результаты, выявляются ограничения и проблемы, ограничивающие результативность деятельности органов государственной власти и управления.

Концепции реформирования государственного управления Российская модель государственного управления произрастает из социалистической модели, в основу которой был положен командно-административный подход, а жесткие правила четко регулировали поведение участников управленческого процесса с целью получения запланированного результата. Организованное подобным образом государственное управление является по своей сути администрированием, базирующимся на создании формальных структур, жестких процедурах выработки, принятия и реализации решений. Преодоление неэффективности государственного управления – проблема с которой столкнулись во второй половине XX в. не только Россия, но и страны с развитой экономикой, придерживающиеся совершенно иной модели государственного управления. В этот период традиционная для развитых стран модель государственного управления бюрократического типа (Public Administration), опирающаяся на концепцию рациональной бюрократии М. Вебера, перестала обеспечивать странам устойчивый экономический рост и преимущество в глобальной конкурентной борьбе. В основу концепции «нового государственного менеджмента» была положена идея модернизации системы управления государством таким образом, чтобы она как можно более соответствовала системе управления коммерческим предприятием [3].

Целью подобной реформы признавалось построение разумно тратящего бюджетные деньги, т.е. рационального, экономного, результативного и «гибкого» государства, привлекательного для «клиентов» (своих граждан), конкурентоспособного в глобальном пространстве. Поскольку коммерческими предприятиями для достижения аналогичной цели применяются определенные инструменты менеджмента, позволяющие преодолеть неэффективность и громоздкость иерархических организационных структур, нерациональность использования имеющихся ресурсов, низкую результативность деятельности и неудовлетворенность потребителей качеством произведенного продукта или услуги, постольку такие технологии менеджмента как программное управление, бюджетирование, стратегическое планирование и проектный подход, применяемые ранее исключительно в коммерческом секторе, получили широкое внедрение в практику государственного управления. Экспорт технологий менеджмента из коммерческого сектора, в целях их успешной адаптации, потребовал также и «перемещения» целого ряда принципов, механизмов и подходов управления, свойственных ранее коммерческим предприятиям. Например, принципы децентрализации и дерегулирования части властных полномочий, экономии бюджетных средств; механизмы управления по результатам, конкуренции в сфере оказания услуг и исполнения полномочий в государственном секторе; клиентоориентированный подход, корпоративный стиль работы, сокращение неэффективных, дублирующих функций и структурных элементов. Однако, в ситуации импорта из коммерческого в государственный сектор подходов, технологий, инструментов, механизмов для достижения сходных результатов, помимо полноты и комплексности применяемых инструментов и технологий, необходимым условием выступает соответствие и

согласованность институциональной среды, иначе применение реформационных подходов и инструментария не приведет к желаемым результатам.

Ситуации рассогласованности инструментария и институциональных условий создали основу для разработки в теории и практике государственного менеджмента реформационного инструментария, позволяющего адаптировать управленческие новации, что и послужило основой «дрейфа» модели «нового государственного менеджмента» в сторону модели «социальной координации». Специфика настоящего момента заключается в том, что поиск лучших практик и эффективных моделей государственного управления сегодня вышел на глобальный уровень. В рамках Всемирного экономического форума в начале текущего десятилетия всем государствам мира была предложена новая концепция правительства будущего – FAST Government (Flatter, Agile, Streamlined, Techenabled).

Где Flatter (плоское) подразумевает, что правительство будущего должно обеспечить вовлечение граждан и бизнеса в процесс принятия решений на основе сетевого взаимодействия (использование социальных медиа, мобильных устройств, посредством онлайн обсуждения, консультаций, обзоров и других способов коммуникации) и широкого использования открытых данных, которые предоставляют гражданам и компаниям доступ к большому количеству общественной информации в простых в использовании, доступных для поиска электронных форматах[4].

Также правительство будущего должно стать организационно эффективным, что требует уменьшения уровней иерархии между высшим руководством и линейным персоналом, искоренения бюрократизма, модернизации бизнес-процессов, применения бизнес-аналитики в целях обеспечения принятия решений на основе фактических данных. Должны быть изменены процессы принятия решений как по вертикали, так и по горизонтали, чтобы обеспечить новыми данными и аналитической информацией политиков и иных лиц, выстроено сотрудничество внутри ведомства, агентства и министерства и между ними. Особое значение в межправительственном и межсекторальном сотрудничестве приобретает сетевое взаимодействие. Сетевое взаимодействие в 21-м веке, обеспечит решение сложных проблем и выгоду, позволит экономить за счет роста объема и новаторских идей. Agile (гибкое) подразумевает гибкость и адаптивность. Признается, что успешные правительства должны быть в состоянии оперативно мобилизовать общественные и частные ресурсы на решение проблемы. Правительство будущего должно быть способно к само реорганизации, если определенные структуры и процессы больше не нужны. Это требует высокой мобильности трудовых ресурсов, которые должны составлять высококвалифицированные специалисты, имеющие широкие возможности и способности по решению проблем, вооруженные актуальными данными, работающие в командах и сетях, часто с партнерами из частного сектора. Гибкость и адаптивность должна характеризовать государственных служащих и других лиц, включенных в работу правительства, а также организационные структуры и процессы, модели предоставления услуг, регулирующие и правовые структуры. Streamlined (оптимальное) означает, что правительство в 21-м веке будет отмечено во многих странах сокращением численности государственных служащих. Уменьшение численности не должно приводить к сокращению сервисного обслуживания, поскольку должно быть тщательно спланированным, сопровождаться значительными организационными, технологическими и иными достижениями «гибких» правительств, что и приведет к малочисленным и оптимизированным организациям, которые могут процветать в новом мировом порядке. Адаптивные правительства, которые разделяют услуги, труд и ресурсы посредством сетевых подходов, могут стать оптимальными, осуществляя свою миссию эффективными и инновационными способами.

Проведенное исследование не ставило своей целью предложить завершенную модель государственного управления и путь перехода к этой идеальной модели. На основе описания трансформации концепций реформирования государственного управления представляются новые подходы, технологии и инструменты, которые еще не стали обычными принципами и

подходами отечественной системы государственного управления. Анализ основных вопросов и направлений совершенствования государственного управления позволяет сделать вывод, что российское правительство и гражданское общество в полной мере осознают весь спектр современных проблем, в состоянии критически оценить пройденный путь реформ и полученный опыт, а также воспринимать наиболее успешные зарубежные практики[5].

ЛИТЕРАТУРА

1. Купряшин Г.Л. Административная реформа: модели и механизмы // Государственное управление. Электронный вестник. 2016. № 58. С. 6–38.
2. Богатырева Т.Г. Управленческие трансформации XXI века: государство и экономика // Экономика: вчера, сегодня, завтра. 2016. Том 6. № 12А. С. 107–120.
3. Полтерович В.М. Институты догоняющего развития (к проекту новой модели экономического развития России) // Экономические и социальные перемены: факты, тенденции, прогноз. 2016. № 5. С. 34–56.
4. Галкин А.И. Перспективы развития административной реформы и дальнейшего совершенствования государственного управления в Российской Федерации // Альманах мировой науки. 2016. № 1-3 (4). С. 118–123.
5. Лобанов В.В. Модернизация государственного управления: проблемы и решения // Вопросы государственного и муниципального управления. 2010. № 2. С. 136–145.

РЕАЛИЗАЦИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕИ ПАРТИИ «АЛАШ» В СУВЕРЕННОМ КАЗАХСТАНЕ

Наурзалинова Рамина Даулетовна

*студентка 1 курса Казахского национального аграрного
исследовательского университета (г.Алматы)*

Научный руководитель: Тастанова Зауреш Тельмановна

Актуальность данной темы заключается в том, что проблема национальной идеи все чаще волнует казахстанцев, в связи с ростом национального сознания и интереса к национальной истории, так как суверенное государство нацеливает нас на сохранение духовных ценностей, культурного наследия нации. Замечательно то, что многие интересные факты истории нашей страны, тесно связаны с личностями великих просветителей Казахстана, а также политических партий и течений таких как «Алаш» и другие. Движение «Алаш» — эпохальное явление, его деятельность, идеи, программы заложили основы становлению национальной государственности.

Национальный фактор всегда играл существенную роль в формировании и развитии любого государства. Особую актуальность данный фактор, обрел Казахстане в конце XX века, в связи с распадом советской «империи» и образовании независимых государств на постсоветском пространстве. Каждое независимое государство при своем становлении формирует свою национальную идею и идеологию. Национальная идея олицетворяет в общей форме высший идеал нации, ее волю, перспективные исторические цели, желания и надежды. Она выражает сущность того общества, к которому стремится народ. Но сегодня, все чаще, к сожалению, мы сталкиваемся с нигилизмом, не только среди молодежи, но и среди тех, кто пережил благополучные 70-е, бурные 80-е, тяжелые 90-е. И это связано в первую очередь с процветанием коррупции, неэффективной работы законодательной, судебной и исполнительной систем, отсутствием четкой государственной программы по воспитанию нравственности и патриотизма, засильем чуждой казахстанскому менталитету западной идеологии. Отсюда и вытекает снижение позитивной активности масс и деградации

моральных устоев нации. Без чего не может быть и речи, не о какой национальной идеологии, национальной идеи.

К сожалению, колониальная политика царизма и советского режима подорвала духовный стержень казахской нации, лишив целые поколения национальной культуры, языка, истории. И нужно отдать должное политической дальновидности и мудрости Елбасы Н.А. Назарбаева за то, что в самые тяжелые годы экономического кризиса, социальной неуверенности, не обещая ближайшего благосостояния дать людям веру и сплотить одной идеей. В этом смысле символична история движения «Алаш», имеющая глубокие корни и получившая определенные исторические и политические оценки.

В начале 20-го века благодаря общественно-политической работе деятелей «Алаш» на историческую сцену вышла совершенно новая общественно-политическая сила. Это — казахская интеллигенция. Участвуя в общественно-политической борьбе, она разработала программу борьбы за политическое и социально-национальное равенство. Эта программа вышла в свет в урочище Каркаралы в 1905 году — в виде Каркаралинской петиции. Программу, разработанную казахскими интеллектуалами, нужно рассматривать, как предложенный Советской власти альтернативный путь развития нации. Жизнь показала, что реализация такой программы, отвечающей внутренним запросам нации, была невозможна при Советской власти. И лишь с обретением независимости народ, во главе с лидером нации смогли осуществить все то, о чем мечтали Алашординцы в начале 20-го века.

В 1 параграфе программы партии Алаш говорится, что Россия должна стать демократической, федеративной республикой. Каждое отдельное государство в республике автономно и управляется само собой. С момента обретения независимости РК утверждает себя демократическим, светским, правовым и социальным государством. Казахстан является президентской республикой. Конституция закрепила демократические принципы организации и деятельности государства. Народ непосредственно избирает Президента, депутатов Мажилиса Парламента, местных представительных органов. Народ через референдум принимает участие в решении важных государственных вопросов. Государственная система образования и воспитания в Республике отделена от религиозных объединений и носит светский характер. В правовом государстве господствует право. Право используют как средство регулирования всех сфер общественных отношений, государство основывает свою деятельность только на основе право. Государство возлагает на себя обязанность заботиться об установлении социальной справедливости во всех областях, равенства и солидарности. Для демократического, светского, правового и социального государства высшими ценностями является человек, его жизнь, права и свободы. 3 параграф программы предусматривает равноправие, неприкосновенность личности, свобода слова, печати и союзов. [1].

Все это нашло отражение в ныне действующей Конституции Республики Казахстан от 30 августа 1995г. Один из основополагающих принципов демократического государства это принцип равенства. Конституция РК предусматривает равенство в 3-х аспектах. Равенство прав и свобод человека и гражданина, равенство перед законом и судом, равноправие мужчин и женщин. Достоинство человека неприкосновенно на основании статьи 17 п. 1, будучи морально-этической категорией, оно защищается как конституционным правом, так и через институты отраслевого законодательства. В Республике на конституционной основе предусмотрено свобода слова, печати, общественных объединений.

В следующем параграфе партии прописан принцип отделения религии от государства. Светский характер государства имеет ряд проявлений. Они зафиксированы, как и в основном законе государства, так и в законе РК «О религиозной деятельности и религиозных объединениях» от 11 октября 2011 г. [2].

В 7 параграфе программы партии содержится принцип взимания налогов, по принципу имущественного состояния: богатый платит больше, бедный меньше. Все виды уплаты установлены Кодексом РК « О налогах и других обязательных платежах в бюджет»

от 10 декабря 2008 г. [3]. Налоги, сборы и иные платежи являются обязательными для всех граждан, на основании статьи 35 Конституции РК. Однако налогоплательщики платят налог в виде одинаковой доли от налогооблагаемой базы. Налог – это есть обязательный, безвозмездный взнос денежных средств органам государства в законодательно установленных размерах. Для государств - сбор налогов, это необходимость, т.к. оно не может существовать без денежных средств. Бенжамин Франклин, афористически заметил: «В жизни несомненны две вещи: смерть и налоги»

Следующий параграф программы включает в себя рабочее законодательство. Представители партии «Алаш» утверждали, что рабочее законодательство должно быть в пользу рабочих. Согласно Основному закону Государства, а именно статья 24 каждый имеет право на свободу труда, свободный выбор рода деятельности и профессии. Каждый имеет право на условия труда, вознаграждение за труд и право на отдых. Законодательство Республики гарантирует основы реализации конституционных прав граждан в области организации труда. Никто не может быть ограничен в трудовых правах или получать какие-либо преимущества в зависимости от пола, возраста, расы, национальности, языка, имущественного и должностного положения. Далее в следующем положении установлен принцип народного, бесплатного образования. Обязательное изучение родного языка. Право на образование – одно из основных прав каждого гражданина, закрепленного в основном законе государства. Право на бесплатное среднее образование закрепляется в законе РК «Об Образовании» [4]. В Конституции также закреплено право гражданина на получение на конкурсной основе бесплатного высшего образования в государственном высшем заведении.

История народа становится ценностью только после того, как она будет осмыслена в качестве опыта, имеющего значение для всего общества, и станет определенным национальным достоянием. Без этого история всего лишь повествование. Мы были бы поколением, не понявшим значения партии «Алаш». Таким образом, можно сделать вывод, идея и движение «Алаш» это — собранные воедино национальные ценности, опыт жизни нации, стержень идей «Алаш» — национальная государственность. Как говорил Алихан Бокейханов, народ, не имеющий государственности — сирота, подневольный народ. С этой точки зрения, вполне уместно оценивать Республику Казахстан как конкретное воплощение идеи «Алаш». Их наследие мы оцениваем всего лишь как еще один пройденный, забытый этап в истории. Если мы скажем, что труды Алихана Бокейхана, Мустафы Шокая, Ахмета Байтурсынова, Халела Досмухамедова, Смагула Садвакасова, Султанбека Кожанова передают величину осознания правды, лишь XX века и не имеют места в современной жизни, это окажется равносильным тому, что нам не нужна история. Но это наше достояние! Народ, чья интеллигенция бескорыстно и добровольно жертвует собой во имя идеи национального подъема, имеет право на величие. Тогда казахский народ был горд, что у власти стоят именно такие патриоты, ученые и общественные деятели. Ничего не изменилось и через сто лет: и сегодня народ мечтает о том, чтобы власть имущие в первую очередь защищали его интересы. Будущее поколение в свою очередь должны правильно оценить тот не всегда видный, но исключительно позитивный вклад казахской интеллигенции, который она внесла в становление независимой государственности на первом самом сложном этапе нашей новой истории.

В одном из своих интервью Лидер Нации Н. А. Назарбаев отметил: «Мы должны уважать и ценить людей, боровшихся за свободу и независимость Казахстана. Участники движения «Алаш» искренне верили, что свержение царя принесет казахскому народу долгожданную свободу. Но этого не произошло. Люди погибли за идею, но именно они пробудили в нас стремление к независимости. Счастье ее обретения выпало нашему поколению... Наказ «Алаша» для нас — сохранить своё историко-культурное единство. Наказ «Алаша» — беречь и укреплять согласие...»

Список литературы:

1. Аманжолова Д. Казахский автономизм и Россия. История движения «Алаш». — М., 1994.
2. Закон «О религиозной деятельности и религиозных объединений» от 11.10. 2011 года
3. Кодекс РК «О налогах и других обязательных платежах в бюджет» (от 10.12 2008 года (с изменениями и дополнениями на 29.12.2014 г.)
4. Закон РК «Об образовании» от 27.06. 2007 года (с изменениями и дополнениями на 13.01.2015 г.)

РЕАЛИЗАЦИЯ МОЛОДЕЖНОЙ ПОЛИТИКИ В КАЗАХСТАНЕ

Ниязбаева Акнур Нурбековна

*студентка I курса Казахского национального аграрного
исследовательского университета (г. Алматы)*

Научный руководитель: Тастанова Зауреш Тельмановна

Термин «молодежь» обычно используется для обозначения определенной группы людей, в возрасте от четырнадцати до двадцати девяти лет;

Интерес к молодежной проблематике обычно возникал в периоды обострения так называемых проблем с молодежью. При этом, осмысление молодежного статуса в обществе, часто оставалось в стороне.

Немецкий социолог К. Хурельман отмечает, что исследования молодежи в основном сводились к большим точкам молодежного поведения, таким как кризис образования, безработица, потребление наркотиков, политический экстремизм - т.е. тем проблемам, к которым было приковано общественное внимание в данный момент [1]. Если говорить о социальной ситуации в глобальном масштабе, то жесткие законы рыночной экономики и забота о чисто физическом выживании отодвинули молодежную проблематику.

Вместе с тем в Казахстане новая социальная ситуация вызвала к жизни новые направления в области молодежной политики: проблемы молодежных рынков труда, проблемы занятости молодежи, возможной безработицы, проблемы социальной защиты молодежи и молодых семей и т.д.

Молодежь Казахстана ориентирована на будущее. Естественно, трудно ожидать интереса к будущему в условиях неразрешенных проблем настоящего.

В данном контексте необходимо совершенствование законодательной и нормативно-правовой базы молодежной политики Казахстана.

Молодежная политика в Казахстане осуществляется на основе Закона Республики Казахстан «О государственной молодежной политике в Республике Казахстан», принятый 9 февраля 2015 года; Концепции государственной молодежной политики Республики Казахстан до 2020 года «Казахстан 2020: путь в будущее», утвержденная правительством 27 февраля 2013 года и др. Для реализации молодежной политики были приняты более тридцати нормативно-правовых актов. Правовыми основами формирования и развития государственной молодежной политики являются Конституция РК, международные договоры, ратифицированные Республикой Казахстан, общепризнанные принципы и нормы международного права [2].

Целью Закона о молодежной политике от 2015 года является создание условий для полноценного духовного, культурного, образовательного, профессионального и физического развития молодежи, участия в процессе принятия решений, успешной социализации и направления ее потенциала на дальнейшее развитие страны.

Для эффективной реализации молодежной политики Закон обеспечивает постоянное многоцелевое присутствие государства в интересах молодежи.

В настоящее время ведется активная поддержка государством молодежных инициатив, направленных на развитие многих сфер общественной жизни

К примеру, активная поддержка волонтерских движений, защита от детского насилия и т.д.

Сферу государственной молодежной политики в той или иной степени, регулировали различные государственные и отраслевые программы: Программа молодежной политики на 2005-2007 годы, Государственная программа патриотического воспитания граждан Республики Казахстан на 2006-2008 годы, Концепция государственной молодежной политики Республики Казахстан и другие.

Примером успешной реализации одной из задач государственной молодежной политики, в обеспечении занятости студентов вузов и выпускников профессионально-технических учреждений – является проект «Молодежная практика». Его целью является приобретение первоначального опыта работы, знаний и навыков, оказание содействия в трудоустройстве и повышение конкурентоспособности на рынке труда.

Проект Молодежная практика, начиная с 2009 года дал старт, массовому трудоустройству молодёжи. Проект включает стажировку и прохождение практики на рабочем месте.

Проект «Молодежный кадровый резерв» направлен на формирование кадрового резерва Казахстана на конкурсной основе в количестве 100 человек из 2000 участников со всех регионов Казахстана. Обучение и включение в социально-значимую деятельность по трем направлениям:

- государственная служба;
- общественно-политическая деятельность;
- бизнес-сообщество.

Мы рассмотрели только пару проектов реализуемых государством. На самом деле их значительно больше и направлены они в разные сферы: правоохранительную, трудовую, здравоохранительную и т.д.

В целом, говоря о Молодежной политике, надо не забывать, что и государство и общество должны создать базовые условия для полноценной самореализации молодежи во всех сферах жизни.

Список литературы:

1. Hurrelmann K. Youth - A Productive Phase in Human Life // Education. Vol. 39. Tubingen, 1985.
2. Закон Республики Казахстан от 9 февраля 2015 года № 285-V «О государственной молодежной политике» // http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31661446#pos=1;-299

ҚАЗІРГІ МЕКТЕПТІ БАСҚАРУДЫҢ ЕРЕКШЕ ЛІКТЕРІ ЖӘНЕ НЕГІЗГІ ҚАҒИДАЛАРЫ

Ниятова Арайлым Романқызы

*Қ. Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік мемлекеттік университетінің
2 курс магистранты*

Мектепті басқару проблемалары көптеген көрнекті педагог-ғалымдардың еңбектерінен көрініс тапқан. Білім беру мекемесін басқару іс-әрекетінің басқа мекемелер немесе өнеркәсіп орындарындағы басшылықтың жұмысынан едәуір айырмашылығын көрсете отырып, К.Д.Ушинский былай деп жазған: «Егер қаржы немесе әкімшілік әлемде олардың идеяларының орындаушыларға ұнайтын-ұнамайтынын ескермей, ұйғарыммен, жарлықпен қызмет етуге болса, қоғамдық тәрбие беру әлемінде ашық айтылып, ашық

қабылданған пікірден басқа идеяны жүзеге асырудан басқа амал жоқ». Ғалым мектептегі қызметтің әкімшілік, оқытушылық, тәрбиелік компоненттерін бөліп көрсетіп, ектеп басшысы бір жағынан әкім, бір жағынан, педагог болу керек деп есептейді. отырып, оның жетекші (әкім, бастық) ретіндегі тұлғалық сапаларына қойылатын талаптарды жан-жақты сипаттаған [1].

М.И.Кондаков: «Мектеп жұмысын басқару өндірістік және қоғамдық өмірдің салаларын басқарудан айтарлықтай ерекше, себебі мұнда күштерді орналастыру мен үйлестіру, байланыс пен өзара тәуелділік жүйесін жүзеге асырудан басқа, оқу-тәрбие процесінің барлық жақтарына бағытталаған ұйымдастырушылық-педагогикалық ықпал жасау мәселелері басты мәнге ие болады,»-дейді.

М.М.Потапник былай дейді: «Басқару - мектептің қалыптасуын, тұрақтануын, тиімді қызмет етуін және дамуын қамтамасыз ететін барлық субъектілердің мақсатты іс-әрекеті». Бұл анықтама маңызды екі нәрсеге назар аудартады: біріншіден, кез келген басқарудың мақсаты іс-әрекет болып табылатынына; екіншіден, ол басқалардан өзінің міндеттерімен ерекшеленетініне. Педагогикалық басқару әлеуметтік мақсатта жүзеге асады, ол адамдардың іс-әрекетін басқару мен олардың бірігуіне қатысты. Алайда ол жалпы әлеуметтік басқарудан өзінің объектілерімен (оқушылар, мектептер, мектептен тыс мекемелер, халыққа білім беру мекемелері, т.б.), олардың заңдылықтарымен ерекшеленеді [2].

Қазіргі заман мектебі - күрделі және кіріктірілген жүйе, ол оқушылардың, оларды оқытып, тәрбиелейтін мұғалімдердің, мектеп әкімшілігінің (директоры, оның оқу және тәрбие жұмысы бойынша орынбасарлары), оқу-тәрбиелік және қызмет көрсететін адамдардың іс-әрекетінен, мектеп алдында тұрған жалпы міндеттерді шешуге белгілі бір жағдай жасайтын материалдық базадан тұрады. Білім мекемесін басқару жалпы және жеке мәселелерді қамтиды. Басқарудың жалпы мәселелеріне мекеменің құрылымдық бөлімшелерін басқару ерекшеліктері, басқару процесінің сипаты мен оқу орнының алуан түрлі (ішкі және сыртқы) жағдайларда қызмет ету және даму нәтижелерінің арасындағы заңды өзара қатынастар жатады [3].

Білім мекемесін басқарудың жеке мәселелеріне мыналар жатады:

- оқу-тәрбие процесі;
- мекемені басқарудың кадрлық саясаты;
- түрлі инновацияларды меңгеру және оның білім мекемесі дамуына әсерін анықтау (жоспарлау, ұйымдастыру, ынталандыру, бақылау);
- оқу орнының өзге әлеуметтік-экономикалық мекемелермен өзара байланысын ұйымдастыру, басқарудың озат тәжірибелерін зерттеу және педагогикалық жүйені басқарудың тиімді варианттарын іздестіру.

Педагогикалық жүйе ретінде мектепті басқару барысында, бір жағынан, оның тұтастығын сақтауға, екінші жағынан - ондағы жүйе бірліктерінің әрекеттеріне ықпал жасаумен оларды өзгертіп, реттеуге мүмкіндік беруі қажет. Педагогикалық жүйенің өзіндік қызметтері қоғам қажетінен туындаған мақсаттардың мезгілінде орындалуына бағытталуы қажет. Мақсаттар мектептің педагогикалық жүйесінің мазмұнын айқындайды, ал сол мазмұнның іске асырылуы, өз кезегінде көптеген, әрқилы әдістер мен формаларды ойластыруды керек етеді. Мектептегі педагогикалық жүйенің негізгі құрылымдық бірліктерін анықтайтын жағдаяттар - педагогикалық ұжым және оның басшыларының қызметтік іс-әрекеттері (В.А.Сластенин). Мектептердің көбі төрт деңгейлі басқару құрылымын қолдануда:

Бірінші деңгей - мемлекеттік орган бекіткен не ұжым сайлаған мектеп директоры; мектеп кеңесі, оқушылар комитеті, қоғамдық бірлестіктер басшылары. Бұл деңгейде мектептің стратегиялық даму бағыты анықталады.

Екінші деңгей - мектеп директорының орынбасарлары, мектеп психологы; әлеуметтік педагог, қоғамдық пайдалы еңбек ұйымдастыруға жауапкер, әкімшілік-

шаруашылық бойынша директор көмекшісі; өзіндік басқаруға қатысты органдар мен бірлестіктер басшылары.

Үшінші деңгей - оқу барысында және оқудан тыс оқу-тәрбие жұмыстарына байланысты оқушыларға басшылық қызметтерді атқарушы мұғалімдер, тәрбиешілер, сынып жетекшілері. Бұл деңгейге қоғамдық басқару органдары мен өзіндік басқару, қосымша білім беру мекемелерімен байланыс жүргізуші педагогтарды да енгізуге болады.

Төртінші деңгей - сыныптық және жалпы мектептік өзіндік басқару қызметтері тапсырылған оқушылар. Бұл деңгейдің назарға алынуы мұғалімдер мен оқушылар арасындағы қатынастың «субъект-субъектілі» сипатын баса танытады. Мұндай қатынаста оқушы өзара ықпал нысаны болумен бірге өз дамуының қозғаушы күші - субъект ролін де атқарады. Сатысына қарай әрбір басқару субъекті бір уақытта жоғары деңгейлі басқарудың объекті - нысаны болып есептеледі. Басқарымды жүйеде оқушылар ұжымы маңызды орынға ие. Бұл ұжымда басқару екі деңгейде жүргізіледі: біріншісі - жалпы мектептік және сынып ұжымы; екіншісі - оқушылардың қоғамдық ұйымдары, спорттық бөлімдер, шығармашыл бірлестіктер, үйірмелер, оқу-үйрену топтары (бригадалары) және т.б. Педагогикалық және оқушылар ұжымдарының өзара бірлестік іс - әрекеттері Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы [4], мен жалпы білім беруші мекемелер Жарғысы негізінде реттеліп отырады. Мектеп директоры оқу-тәрбие жұмысы мен оның сапасы үшін арнайы жауапкершілік атқарады. Оның міндеттеріне кіретіндер:

- кадрларды дұрыс таңдау және орналастыру, мектептің педагогикалық ұжымына басшылық ету, мұғалімдердің кәсіби, ғылыми-теориялық, және психологиялық-'педагогикалық деңгейін көтеруге жағдай жасау, олардың педагогикалық шығармашылығына жол ашу, оқу-тәрбие ісіне озат педагогикалық тәжірибелерді енгізу;

- оқу-тәрбие процесінің барысын, оқушылар білімінің сапасы мен олардың жеке тұлға ретінде дамуын, сыныптан тыс жұмыстардың мазмұны мен ұйымдастырылуын бақылау;

- оқушылардың өзін-өзі басқару органдарына практикалық көмек көрсету және олардың іс-әрекетін белсендіру;

- Еңбек туралы Заңға, мектептің ішкі тәртіп ережелері мен Жарғысына сәйкес мектеп қызметкерлерінің міндеттерін анықтау және нақтыландыру;

- ата-аналар қоғамдастығы ұйымдарының жұмысын ұйымдастыру және оларға' басшылық жасау;

- жергілікті қоғамдық ұйымдар, мекемелер және негізгі кәсіпорындармен іскерлік' байланыс' орнату;

- мектепте тиісті санитарлық-гигиеналық тәртіп орнату, оқушылардың, мұғалімдер мен қызметкерлердің барлық' іс-'әрекет барысындағы еңбекті қорғау және' қауіпсіздік шараларын сақтау;

- мектептің материалдық-техникалық' базасын нығайту және дамыту;

- мектеп қызметкерлерін жұмысқа қабылдау' және босату;

- мектептің педагогикалық Кеңесімен келісіп, мұғалімдерді және мектептің өзге' қызметкерлерін мадақтау мен марапаттауға ұсыну.

Күрделі педагогикалық жүйе ретінде танылған осы заман мектебін басқару әрбір басшыдан біртұтас басқару жүйесін түзіп, оны даму жолына бағыттауда жоғары ғылыми дайындықты талап етеді. Бұл үшін түрлі деңгейдегі мектеп жетекшілері төмендегілерді білуі міндетті:

- мектеп түрі мен мақсаты;

- ақпараттық жабдықтауы (оқушылар қызығулары мен мүмкіндіктері, ата -аналар тапсырыстары);

- мамандар, материалдық-техникалық, психологиялық жағдайлар (анықталған қажеттіктерді қамтамасыз ету үшін);

- оқу' жоспарының мектептік баламасы;

- оқу жүйесі жеке-дара, сынып-сабақтық, дәрісбаян-тәжірибелік, мектептің әрқилы сатылары мен оқушы топтарына арналған циклды-ағымдық және т.б.);
- оқу-тәрбие жұмыстарын ұйымдастырудың мерзімдік тәртібі (бес'-алты күндік, апта, түске дейінгі не күннің екінші жартысында);
- мектептің белгілеген мақсаттарға жетудегі басты шарттары (мамандар, материалды-техникалық, қаржылық, ғылыми-әдістемелік, әлеуметтік-психологиялық) [5].

Директор және басқа да басшылардың оқу-тәрбие процесін нақты басқару қызметтері белгілі принциптерге негізделіп орындалады. Ол принциптер төмендегідей:

1. Басқаруды демократияландыру және гуманизациялау. Мектепшілік басқару, ең алдымен, басшылардың, мұғалімдер, оқушылар мен ата-аналардың бастамашылығы мен өздігінен жұмыс жасай алуын дамытуға бағытталады. Бұл басшылардың, мұғалімдердің, оқушылар мен олардың ата-аналарының өзіндік іс-әрекеттері мен ынтасының дамуына жол ашады. Ал бұлардың орындалу пікір алмасу және басқару шешімдерінің қабылдануына байланысты жариялылықты қажет етеді; Бұл жағдай тек қана шешім қабылдау мен талқылаудың бүкпесіз, ашық жүргізгенде ғана мүмкін. Мектеп басшыларын сайлау, педагогикалық кадрларды байқау және контракт негізінде қабылдауды жүйесі'-мектептегі демократияның бастауы.

2. Басқарудың жүйелілігі мен тұтастығы. Педагогикалық процесті басқару жүйесінің табиғатын түсіну, басқаруға қолайлы алғышарт жасайды. Мектептегі басқаруды жүйелілік ыңғайының бірінші белгісі'-мектепті жүйе ретінде танып, оның негізгі белгілерінен құралатын осы жүйенің тұтастығын көре білу. Екінші белгі мектептің құрылымы' болып табылады. Мектептің байланыстары мен қатынастарының дамуы жүйенің құрылымына тікелей байланысты.

3. Басқаруды орталықтандыру мен өзіндік басқарымдарды оңтайлы үйлестіру. Мектеп және педагогика тарихы шамадан тыс орталықтандырудың әкімшілік басқаруды күшейтуге әкеліп соғатындығына талай рет көз жеткізді. Басқаруды орталықтандыру төменгі буындағы жетекшілердің, мұғалімдер мен оқушылардың бастамалығын шектеп, оларды өздерінің қатысуынсыз қабылдаған шешімдерді жай ғана орындаушыларға айналдырады.

4. Жеке басқару және ұжымдасқан жетекшілік бірлігі. Бұл принципті ұстанудағы мақсат'-біртұтас педагогикалық процесті басқару барысында субъективизм мен әміршілдікке жол бермеу. Әрине, басқарудағы жеке билік тәртіпті қамтамасыз етіп, педагогикалық процеске қатысушылардың өз өкілеттіктерін нақты шектеп, ретімен орындап жүруін қадағалайды. Алайда басқару қызметінде әріптестердің тәжірибесі мен біліміне сүйеніп, оларды талдамалар жасау мен шешім қабылдауға қатыстыру, әр түрлі көзқарастарды салыстыра отырып оңтайлы шешім қабылдаудың маңызы зор.

5. Педагогикалық жүйені басқарудағы ақпараттардың объективтілігі және толықтылығы. Педагогикалық жүйені басқару тиімділігі едәуір дәрежеде қажетті және толық ақпараттың болуына байланысты. Ақпараттың объективтілігі және толықтығы ақпараты талдау және өңдеудегі асығыстыққа, дерексіздікке қарсы қойылады. Әлеуметтік педагогикалық әдебиетте ақпарат педагог пен тәрбиеленушінің арасындағы байланыс құралы' ретінде, кейде жүйе мен қоршаған орта туралы мағлұматтар жиынтығы' ретінде' қарастырылады.

Басқаруда ақпаратты пайдаланудың қиындығы оның тым көптігінен немесе тым аздығынан туындайды. Мектепшілік' басқаруда ақпаратты біржақты қарастыруға болмайды. Ақпараттың аздығы да, көптігі де шешім қабылдауға, оны іске асыруды реттеуге кедергі жасайды. Сол себепті мектепшілік ақпаратпен айналысқан адам оны жинау, өңдеу сақтау және қолданудың әдістерін жете білуі тиіс.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Баярыстанова Э.Т. Білімдегі менеджмент негіздері. Ақтау'-2010ж.

2. Потапшник М.М. Управление качеством образования М'-2006ж. - '448с.
3. Лебедева Н.А. Білім беру мекемелерін басқаруды жетілдіру. - Алматы, 1996
4. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы А'-2007.
5. Құдайбергенова Қ.С. Құзырлық амалының негізгі ұғымдары. -Алматы, 2007.

МЕХАНИЗМЫ ПОДДЕРЖКИ ЖИВОТНОВОДЧЕСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ ГЕРМАНИИ

Нукешева Анар Жаскайратовна, к.э.н., доцент

Мукалиева Мадина Нурлановна, магистр

Казахский агротехнический университет им.С. Сейфуллина

Эффективность сельскохозяйственного производства в Германии гораздо выше среднего по Евросоюзу. Она занимает лидирующую позицию по производству продукции животноводства и зерна.

В Германии около 70% товарной продукции сельского хозяйства даёт животноводство. Скотоводство даёт более 2/5 всей товарной продукции сельского хозяйства, причем основная часть приходится на молоко (около 1/4). Второе место занимает свиноводство. Самообеспеченность страны по молоку и говядине превышает 100%, по свинине менее 4/5. Бройлерное производство, производство яиц, телятины, а также свиноводство концентрируются в крупных животноводческих хозяйствах, размещение которых мало зависит от природных факторов [1, 2].

Собственное производство пшеницы удовлетворяет спрос на 80%, сахара – на 85%, мяса – на 90%, молока – на 100%. Благоприятные условия для молочного животноводства имеется в предгорьях Альп, где на лугах содержится около 35% всех молочных коров страны. Молочное направление преобладает и на севере, в приморских районах. Повсеместно распространено свиноводство, по поголовью свиней (свыше 20 млн.) страна занимает первое место в Европе. Растениеводство является как бы вспомогательной отраслью животноводства.

После введения Европейским союзом единых цен на зерно, свинину, говядину и птицу, правительство Германии стало вести политику сокращения числа фермерских хозяйств. Главные отрасли животноводства – производство молока, свиного мяса и птицы. Разведение КРС, с экономической точки зрения, наиболее важный аспект немецкого сельского хозяйства: около половины всех фермеров, занимаются ими для производства молока, мяса или обоих.

По состоянию на 3 ноября 2019 года в Германии насчитывалось 11,6 млн голов крупного рогатого скота. Это было примерно 300 000 голов, или на 2,5% меньше, чем в ноябре 2018 года. В ноябре 2017 года поголовье крупного рогатого скота составляло чуть менее 12,3 миллиона голов [3].

В то время как поголовье крупного рогатого скота фермеров уменьшается, происходит увеличение размера стада: около двух третей КРС выращиваются в хозяйствах, поголовье которых составляет более 100 голов (таблица 1).

Более двух третей из более чем 11 миллиардов евро, составляет производство молока. Это почти полностью обрабатывается в местные молочные продукты для питьевого молока, сливочного масла, йогурта,

Таблица 1- Основные показатели развития животноводства Германии, 2019 г.

Показатели	Объем
Количество животноводческих ферм, тыс.	130,4
Поголовье КРС,	11,6

в том числе молочных коров, млн. гол.	4,0
Ежегодный забой, млн. гол.	3,6
Годовой объем производства мяса КРС, млн. тонн	1,1
био говядина, (тыс. тонн/%)	44,0/4,0
Годовой объем производства молока, млн. тонн	32,7
био молока, (тыс. тонн/%)	654,0/2,0

сыра и других молочных продуктов. Около половины из этих молочных продуктов экспортируются в другие страны, из которых 84 % в страны ЕС.

Поддержка разведения КРС осуществляется за счет средств совместной целевой программы «Улучшение структуры сельского хозяйства и охраны прибрежных районов Gemeinschaftsaufgabe Agrarstruktur & Küstenschutz, кратко ГАК» (таблица 2).

Таблица 2- Целевая программа «Улучшение структуры сельского хозяйства и охраны прибрежных районов»

КРС	Молочные коровы	Коровы маточного стада:	Разведение племенных быков	Предоставление племенных животных для производства эмбрионов, как часть программы разведения:
Минимальное финансирование: 100 EUR	- 50 евро в год на одну корову (Порода Желтая) - 250 евро в год (р. Мурнау-Верденфельзер) - 180 евро остальные породы	- 90 евро в год на коров породы Мурнау-Верденфельс, Pinzgauer, Красный Höhenvieh и немецких Коричневое - другие 55 евро	- 250 евро в год на одного бычка	300 евро за разведение животных породы Мурнау-Верденфельс, Pinzgauer и др.

ГАК является важным инструментом национального развития сельских районов и направлен на поддержку эффективного, конкурентоспособного сельского и лесного хозяйства, защиту прибрежных и жизненно важных сельских районов [4].

Министерство сельского хозяйства РК также разрабатывает ряд программ поддержки сельскохозяйственных регионов. В этой связи изучение успешного опыта немецких коллег будет весьма полезным.

Литература

1. Gow, H. Agrobusiness restructuring, foreign direct investment, and hold-up problems in agricultural transition / H. Gogw, J. Swinnen // European review of agricultural economics, 1998.
2. Bundesprogramm Ländliche Entwicklung [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://www.bmel.de/SharedDocs/Downloads/Broschueren/Bundesprogramm_Laendliche_Entwicklung_2018.pdf?__blob=publicationFile (дата обращения: 10.10. 2020).

3. Статистический ежегодник
<https://www.destatis.de/DE/Themen/Querschnitt/Jahrbuch/jb-land-forstwirtschaft.html> (дата обращения: 10.10.2020).

4. Gemeinschaftsaufgabe «Verbesserung der Agrarstruktur und des Küstenschutzes» [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://www.bmel.de/DE/Landwirtschaft/FoerderungAgrarsozialpolitik/GAK/_Texte/GAK-Rahmenplan.html. (дата обращения: 12.10.2020)

ЭЛЕКТРОННЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ РЕСУРСЫ КАК ОСНОВА ЭЛЕКТРОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Нурмаганбетов Джанибек Конаевич

магистрант 2 курса

Казахский университет технологии и бизнеса

Научный руководитель:

к.т.н., доцент Ергалиев Дастан Сырымович

Развитие информационных технологий обусловило появление новой формы образования – электронное образование (e-learning), то есть обучение с использованием информационно-коммуникационных технологий. Основой электронного образования являются электронные образовательные ресурсы [1].

Под электронным образовательным ресурсом (ЭОР) понимают образовательный ресурс, представленный в электронно-цифровой форме, для использования которого необходимы средства вычислительной техники. В общем случае образовательный ресурс включает в себя структуру, предметное содержание и метаданные о них.

Структурированное и предметное содержание, используемое в образовательном процессе, называют образовательным контентом. Метаданные образовательного контента - это информация об образовательном контенте, характеризующая его структуру и содержание.

Электронный образовательный ресурс может включать в себя данные, информацию, программное обеспечение, необходимые для его разработки и использования в процессе обучения.

Структура, предметное содержание, методы и средства разработки и применения электронного образовательного ресурса определяются его функциональным назначением и спецификой применения в конкретных информационно-образовательных системах.

По типу можно выделить следующие основные группы ЭОР:

- компьютерный учебник (учебное пособие, текст лекций и т.д.);
- электронный справочник;
- компьютерный задачник;
- компьютерный лабораторный практикум (модели, тренажеры и т.д.);
- компьютерная тестирующая система.

Электронный справочник позволяет обучаемому в любое время получить необходимую справочную информацию. В справочник включается информация, как дублирующая, так и дополняющая материал учебника. Обычно электронный справочник представляет собой электронный список терминов, или используемых в курсе слов изучаемого иностранного языка, или имен цитируемых авторов и т.д.

Важным преимуществом электронных образовательных ресурсов является их интерактивность.

Применение интерактивных технологий имеет множество достоинств. К ним можно отнести наглядность, экономию времени, новизну подачи информации. Рассмотрим определения, для однозначности интерпретации понятия «интерактивного справочника».

Справочник - «издание, содержащее краткие сведения научного, производственного или прикладного характера, расположенные в определенном порядке (алфавитном, систематическом, хронологическом и т. д.), удобном для быстрого отыскания. Многие справочники снабжаются вспомогательными указателями» [2].

Таким образом, под интерактивным справочником мы будем понимать базу специальных справочных данных и интерфейсную программу, аккуратно и последовательно опрашивающую пользователя по каждому из фасетов своего классификатора. Тем самым программа с максимальной точностью определяет действительную потребность пользователя с учетом всех привходящих обстоятельств. Затем программа на основании полученных ответов формирует запрос к собственной базе данных и извлекает из нее всю информацию, соответствующую этому запросу.

Интерактивные справочники могут вмещать большой объем текстовой информации, а так же звуковую и видеоинформацию. Интерактивный справочник предоставляет возможность хранить данные одной структуры. Справочная статья состоит из заголовка и пояснительного текста, таким образом она является структурной единицей справочника. Заголовок может представлять собой предмет или объект исследования. Пояснительный текст отвечает на вопрос, сформулированный в заголовке, либо раскрывает его, в виде изображений, схем, краткого текста. Если присутствуют однородные справочные статьи, их формируют единообразно. Так же в справочнике присутствует сортировка в алфавитном или в систематическом порядке.

Организация справочников:

1. Справочники рассчитаны на выборочное чтение и предназначены для быстрого нахождения по ним справки.

2. Справочники обычно имеют систематизированную структуру, заглавия в них упорядочены по определенному принципу.

3. Многие справочники снабжаются вспомогательными указателями (алфавитный, предметный, именной).

По целевому назначению выделяют:

1. Научный справочник - справочник, предназначенный для научной работы.

2. Производственно-практический справочник - справочник, предназначенный специалистам, занятым в сфере производства или общественной практики.

3. Массово-политический справочник - справочник, содержащий актуальную общественно-политическую информацию и предназначенный для широкого круга читателей.

4. Учебный справочник - справочник, содержащий сведения по определенной учебной дисциплине, организованный в соответствии с учебной программой и предназначенный учащимся.

5. Популярный справочник - справочник, содержащий сведения по какойлибо теме и предназначенный для широкого круга читателей.

6. Бытовой справочник - справочник, содержащий прикладные сведения, необходимые в повседневной жизни.

По составу основного текста различают:

1. Комплексный справочник - справочник, содержащий сведения по определенной тематике и имеющий сложную структуру.

2. Специализированный справочник - справочник, содержащий сведения об одном предмете, объекте исследования и имеющий, как правило, простую структуру.

По характеру информации различают:

1. Статистический справочник — специализированный справочник, содержащий статистические данные по одной или нескольким отраслям народного хозяйства и общественной жизни.

2. Каталог - специализированный справочник, содержащий систематизированный перечень определенных предметов и услуг.

3. Определитель - специализированный справочник, содержащий информацию об определенных объектах изучения и служащий идентификации объекта.

4. Библиографический справочник(словарь) - справочник, содержащий сведения о жизни и деятельности каких-либо лиц.

5. Путеводитель - справочник, содержащий сведения о какой-либо стране, географическом пункте, культурно-просветительном учреждении и мероприятии, расположенные в удобном для следования или осмотра порядке.

Анализ электронных образовательных ресурсов в сети Интернет выявил недостаток электронных ресурсов по курсу «Анализ данных и машинное обучение». В этой связи исследование новых методов и инструментов разработки электронных образовательных ресурсов является актуальной.

Список использованной литературы

1. Авдеева С. Учебные материалы нового поколения в проекте ИСО // Народное образование. 2007. № 9. С. 187-194.

2. ГОСТ Р 7.0.14-2011 СИБИД. Справочные издания. Основные виды, структура и издательско-полиграфическое оформление. М.:Стандартинформ, 2012. - 5 с.

КӘСІБИ ЖӘНЕ ТҮЛҒАЛЫҚ ТҮРҒЫДАН МҰҒАЛІМНІҢ ӨЗІН-ӨЗІ ДАМУЫ

Нуртаева Назымгуль Кудышевна

Директордың ғылыми-әдістемелік жұмыс жөніндегі орынбасары

Мемлекеттік тілде оқытатын дарынды балаларға арналған

«Зерде» мамандандырылған жалпы білім беру мектебі

Екібастұз қаласы, Павлодар облысы

Әлемде кең тараған ЮНЕСКО-ның «Өмір бойы білім алу» бағдарламасына, әр адамның білімін жетілдіруге мүмкіндігі болуы керектігіне баса назар аударылды

Бүгінде әлем қарыштай дамып, қай салада болсын ұдайы өзгерістер жүріп жатыр. Демек, әр адам үздіксіз оқып, білім алуға, өзінің кәсіби деңгейін арттыруға ұмтылуы керек. Яғни, білім арқылы адамның әлеуеті көтеріліп, экономикалық өркендеуге және әл-ауқатты арттыруға жол ашылмақ. Егер осы заманғы адам өмір бойы оқуға тиіс болса, оны Үздіксіз білім беру институты арқылы жүзеге асыра алады.

Тегінде, адам баласы адам баласынан ақыл, ғылым, ар, мінез деген нәрселермен озбақ. Онан басқа нәрсеменен оздым ғой демектің бәрі де - ақымақтық. (Абай, 18 қара сөз)

Учитель живет до тех пор, пока учится, как только он перестает учиться, в нем умирает учитель. К.Д.Ушинский

Үздіксіз білім беру - білім беру жүйесі аясында және одан тыс тұрғыда бірін-бірі толықтыратын, адамның әр түрлі өмір кезеңін қамтитын саналы іс-әрекет; білім алуға, жеке адамның түрлі әлеуметтік, кәсіби міндеттерді орындай алу қабілетін дамытуға бағытталған, мемлекет және әлемдік деңгейде әлеуметтік дамуға қатысуға дайындайды.

ЮНЕСКО, 1984

Өз білімін жетілдіру – жеке адамның өзі басқаратын мақсатты танымдық іс-әрекет; ғылым, техника, мәдениет, саясат т.б. сала бойынша жүйелі білім алу; ең бастысы – қызығушылық;

21 ғасыр мұғалімі:

- үйлесімді дамыған, ішкі мәдениеті бай, рухани (ой-сана), кәсіби, жалпымәдениет, физикалық тұрғыда (дене) жетілуге ұмтылған жеке тұлға;

оқыту мен тәрбиелеу міндеттерін орындау үшін тиімді әдіс-тәсілдерді таңдай біледі;

- іс-әрекетіне талдау жасай алады (рефлексия);

- кәсіби құзіреттілігі өте жоғары

Мұғалімнің өз білімін жетілдіру уәжін оятатын шарттар:

- ақпаратпен күнделікті жұмыс

- шығармашылыққа деген ынта

- бүгінгі заман ғылымының қарқынды дамуы

- бәсекеге қабілеттілік

- қоғамдық пікір

- материалдық қолдау

Мұғалімнің кәсіби және тұлғалық тұрғыдан өзін-өзі дамытуының негізгі бағыттары: кәсіби (пән), психолого-педагогикалық (оқушы мен ата-анаға бағытталған), психологиялық (имидж, қарым-қатынас, ықпал ету өнері, көшбасшылық қабілет т.б), әдістемелік (педагогикалық технологиялар, оқытудың жаңа әдіс, тәсілдері), құқықтық, эстетикалық (гуманитар), тарихи, шет тілдері, саяси, ақпараттық-коммуникативтік технологиялар, денсаулық қорғау, қызығушылық, хобби.

Білімді алу көздері

1) теледидар, газет, журнал, әдебиет, интернет, ақылы курстар;

2) семинар и конференциялар, шеберлік сыныптары, өз білімін жетілдіру курстары, іс-тәжірибе алмасу іс-шаралары

3) экскурсия, театр, көрме, музей, концерт; саяхат,

Алған білімді пайдалану: оқу, талдау, қолдану-енгізу, бақылау, қадағалау

талдау, жинақтау.

Мұғалімнің кәсіби және тұлғалық тұрғыдан өзін-өзі дамытуының нәтижесі:

- пәннің сапасының артуы; құрастырылып, жарияланған әдістемелік ұсыныс, мақала, оқулық, бағдарламалар, әзірleme т.б.

- оқытудың жаңа әдіс-тәсілдерін құрастыру;— баяндама жасау;

- әдістемелік жинақ, тест, көрнекі құралдар құрастыру; - жаңа инновациялық технологияларды қолдануға байланысты әдістемелік ұсыныстар құру;

- өзі құрастырған технологияларды қолданып, ашық сабақтар беру;

- зерттеу тақырыбы бойынша іс-әрекетті жинақтау;

Мұғалімнің кәсіби және тұлғалық тұрғыдан өзін-өзі дамытын ынталандыру шарттары:

Еңбек нәтижесіне деген жауапкершіліктің артуы

Жұмысына деген қызығушылық

Әріптестер үлгісі

Іс-әрекеттегі жаңашылдық

Ұжым мүшелеріне танымал болу, беделі өсу.

Қорытындылай келе, мұғалімнің кәсіби және тұлғалық тұрғыдан өзін-өзі дамытуы – табысқа жетудің басты шарты деген тұжырымға келеміз.

Пайдаланылған әдебиет:

1. М.Жұмабаев. Педагогика. – Алматы: Ана тілі, 1992. – 160 бет.

2. Сластенин В.А. Педагогика: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / В.А. Сластенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов; под ред. В. А. сластенина. – 5-е изд., стер. – М.: Издательский центр «Академия», 2006. – 576 с.

3. Білім беру ұйымдарына электрондық оқыту жүйесін енгізу жағдайында педагогтардың біліктілігін арттыруды ұйымдастыру әдістемесі / Ахметова Г.К., Караев Ж.А., Мухамбетжанова С.Т. // Алматы: АҚ «ҰБАО «Өрлеу», 2013.

ТУРИСТІК ҚЫЗМЕТТІ ЖЕТІЛДІРУГЕ ӘСЕР ЕТЕТІН ӨЗГЕРІСТЕР

Орманова Лана Нуридинқызы

*М.Х.Дулати атындағы Тараз өңірлік университетінің
«Туризм» мамандығының 3 курс студенті*

Ғылыми жетекшісі:

*Досымова Оразкуль Жумабаевна,
М.Х.Дулати атындағы Тараз өңірлік университетінің
«Туризм және сервис» кафедрасының аға оқытушысы*

Қазақстан елдің туристік имиджін қалыптастыруға және ұлттық туристік өнімді әлемдік туристік қызмет көрсету нарығына жылжытуға ерекше назар аударады. Қазақстанның жыл сайынғы ірі халықаралық көрмелер мен жәрмеңкелерге қатысуы қамтамасыз етіледі. Сонымен қатар, туристерді тарту мақсатында халықаралық, республикалық және бұқаралық туристік іс-шаралар өткізу құралдары арқылы халықаралық туризмді дамытуға үлкен мән беріледі.

Сондай-ақ, Қазақстан Республикасының заңнамасына туристік қызметке қатысты бірнеше өзгерістер енгізілді.

2019 жылдың 31 мамырында Қазақстанда туризм индустриясын дамытудың 2019-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы бекітілді. Оның мақсаты – жалпы ішкі өнімдегі туризмнің үлесін 2025 жылға қарай кем дегенде 8% -ға арттыру. Бағдарламаны іске асыруға 1,4 млрд теңге бөлінген, оның 70% -ы бюджеттен тыс көздерден.

Бұған дейін, 2014 жылдың мамыр айында, 2020 жылдың 30 маусымында жарамсыз болып қалған 2020 жылға дейінгі туризм индустриясын дамыту тұжырымдамасы бекітілген болатын. Тұжырымдамадағы міндеттердің бірі туризм индустриясының ұлттық экономикаға қосатын үлесін арттыру болды.

2017 жылы «Kazakh Tourism ҰК» АҚ құрылды. Алайда, бұл туризм, экономика саласы ретінде, енді ғана қалыптаса бастады, жүйелі және кешенді тәсілді қажет етеді. Көбіне Дүниежүзілік туризм ұйымының мәліметтеріне сүйене отырып, олар туризмнің ЖІӨ-дегі үлесі және оның мультипликативті әсері – экономиканың 30-дан астам салаларына әсері, туризмде құрылған бір жұмыс орнына экономиканың басқа салаларында 5-9 жұмыс орнын құру туралы әңгімелейді. Әлемде мұндай нәтижеге жүйелі және кешенді тәсіл арқылы қол жеткізіледі. Аумақтың тұрақты дамуымен тығыз байланысты тұрақты туризмнің дамуы арқылы жағдай жасау.

Кеңістіктегі елдер қазіргі кезде инвестициялар, ақпарат ағындары үшін, ең алдымен, адамдар үшін – талантты менеджерлер мен оқытушылар және туристер үшін белсенді және өсіп келе жатқан бәсекелестікте жүзеге асады.

Ыңғайлы географиялық орналасуы немесе бірегей табиғи және мәдени-білім беру ресурстарының көптігі экономикалық табыстар мен туристердің үздіксіз ағынына кепілдік бермейді. Зерттеулер көрсеткендей, туризм, кез-келген басқа бизнес сияқты, жаһандануға айналды: клиенттер салыстырады, пікірлерімен бөліседі. Оларды үнемі жетілдіріп, жетілдіріп отыратын ерекше өнімдер жасау керек.

Туризмді дамытудағы шектеулер. Қазақстандағы туризмнің дамуын тежейтін бірнеше факторлар бар:

- туризм индустриясын және аумақтарды басқаруды дамытудың тиімді стратегиясының болмауы;
- туристік объектілер біртұтас туристік өнімді қалыптастырмай, бар және жергілікті жерде қарастырылады;
- дамымаған туристік инфрақұрылым (кеңестік типтегі объектілер мен оқиғалар);
- аумақтарды жыл бойына пайдалану тұжырымдамасы жоқ.

Дүниежүзілік туристік ұйым ЖІӨ-дегі туризмнің үлесі, құрылған жұмыс орындары және экономиканың отыздан астам салаларына туризмнің әсері туралы әңгіме қозғағанда, дамыған инфрақұрылым бар, туристерді қабылдайтын елді мекендерді абаттандыру мәселелері шешілген деп болжанады. Туризм объектілері мемлекет ішіндегі жеке мемлекет емес. Елді мекендермен, онда тұратын адамдармен, заманауи инфрақұрылыммен, ыңғайлы қызмет көрсету пункттерімен, тиімді ұйымдастырушылық модельмен және т.б.мен бірыңғай туристік-аумақтық кешендер құру қажет.

Туризм нысандары бөлек инфрақұрылымдық мәселелер шешілген елдерде дамиды және нақты көрінісі бар бизнес оларды дамытады. Өкінішке орай, бізде бәрі әлдеқайда күрделі.

Қазіргі уақытта Қазақстанның туристік картасы бойынша жұмыс басталды, онда 10 және 50 үздік жобалар көрсетілген. Карта 2025 жылға дейінгі мемлекеттік туризмді дамыту бағдарламасына енгізілген.

2018 жылы туризм осы объектілерді дамытудың бас жоспарларын халықаралық компанияларды тарта отырып жасады: әйгілі американдық McKinsey & Company консалтингтік компаниясының қазақстандық филиалы және австриялық Masterconcept Consulting компаниясы.

Менің ойымша, жоғарыда аталған барлық жобалар туристік нысандар мен олардың ықпал ету аймақтарын дамытуға жүйелі және кешенді тәсілді ескере отырып жасалған жоқ.

Шетелдік компаниялар аумақты, оның тұрақты дамуын кешенді басқару міндетін қоймайды, бұл елде қалыптасқан жағдайда жүйелі көзқарасты қажет етеді және зәкірлі туристік нысанның потенциалын оның әсер ету аймағымен, оның ішінде елді мекендер мен онда орналасқан басқа да объектілермен бірге қарастырмайды. Нысанның тарихына, дәстүрлері мен менталитетінің ерекшеліктеріне экскурсияны зерттеуге уақыттың аздығына байланысты, олар бір тар тапсырманы орындауға бағытталған – бүкіл туристік-аумақтық кешеннің ерекшеліктері мен даму әлеуетін ескермей, тапсырыс берілген объектінің бас жоспарын жасауға.

Жақсы бас жоспар турист үшін эмоционалды болуы қажет. Ол саяхат пен демалысты есте қаларлықтай ете алатындығын көрсетеді. Ұсыныстың бірегейлігі де жетіспейді. Әрине, барлық 10 нысан табиғи нысандар сияқты өздігінен ерекше.

Қазақстан Республикасының мәдениет және спорт министрі 2019 жылғы 14 мамырдағы бұйрығымен туристік қызмет көрсету ережелеріне өзгертулер енгізді. Сонымен, туроператорлық қызметті жүзеге асыруға, егер шығыс туризм саласындағы туроператор шетелге шығатын әр турист үшін міндетті сақтандыру келісімшарттарын жасаса, рұқсат етіледі деп атап көрсетілген. Шетелдік туризм саласында туроператор құрған туристік өнімді туристік агент типтік келісімшарт негізінде жасалған туристік қызметке жазбаша келісімшарт негізінде сатады. Келісімшарт жасау үшін турист турагентке өзі және оның пайдасына келісім жасалған адамдар туралы осындай келісім бойынша міндеттемелерді орындау үшін қажетті мөлшерде толық ақпарат береді. Туристі сақтандыруды қамтамасыз ету үшін турагент туристтен міндетті туристік сақтандыру шартын жасасуға ниет білдіретін сақтандыру ұйымының атауын сұрайды. Міндетті туристік сақтандыру шартын жасасу үшін турагент шығыс туризм саласындағы туроператорға турист туралы ақпаратты, сондай-ақ

турист міндетті туристік сақтандыру шартын жасасуға ниет білдірген сақтандыру ұйымының атауын ұсынады.

Саяхат ұйымдастырмас бұрын турагент туристке келесі құжаттарды береді:

- туристік жолдама;
- сақтандыру куәлігі және қажет болған жағдайда сақтандыру полисі;
- сапар басталардан үш күнтізбелік күн бұрын саяхаттың ерекшеліктері туралы

ақпаратты, оның ішінде уақытша болу еліне кіру, шығу және болу ережелері туралы, заңнамалар туралы, жергілікті халықтың әдет-ғұрыптары туралы, діни жоралғылар, қасиетті орындар, ескерткіштер туралы жазбаша түрде ерекше қорғалатын табиғат, тарих, мәдениет және басқа да туристік көрме объектілері, қоршаған ортаның жай-күйі, сондай-ақ саяхаттау кезінде кездесетін қауіп-қатерлер және туристердің қауіпсіздігін қамтамасыз етуге бағытталған алдын алу шаралары;

– төтенше жағдайлар туындаған кезде немесе оның өмірінің, денсаулығының қауіпсіздігіне қатер төндіретін басқа жағдайлар туындаған кезде турист хабарласа алатын Қазақстан Республикасының, басқа мемлекеттің, сондай-ақ шетелдік өкілдіктерінің орналасқан жері, пошталық мекен-жайы және байланыс ақпараттары (оның мүлкіне зиян туындау мүмкіндігі кезінде).

Саяхат кезінде туриспен төтенше жағдай туындаған кезде туристік қызметпен айналысатын адамдар бір күнтізбелік күн ішінде шетелдік мекемелерге, туристік қызмет саласындағы уәкілетті органға, сондай-ақ туристің отбасына олар туралы білген кезден бастап хабарлайды. Туристік қызметпен айналысатын адамдар күнтізбелік бір күн ішінде туристік қызмет саласындағы уәкілетті органға және Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрлігінің Төтенше жағдайлар комитетіне, сондай-ақ өз қаражаты есебінен туриспен бірге төтенше жағдай туралы білген сәттен бастап туристің отбасына жазбаша түрде хабарлайды.

Сыртқы туризм саласында жұмыс істейтін туроператорлар мен турагенттер-чартерлер:

– республиканың банктік заңнамасына сәйкес екінші деңгейлі банкпен Қазақстан Республикасы азаматтарының шығыс туризм саласындағы құқықтарына кепілдік беру жүйесі әкімшісінің немесе Қазақстан Республикасы азаматтарының шығатын туризм саласындағы құқықтарына кепілдік беру жүйесінің әкімшісі айқындайтын үшінші тұлғалардың пайдасына төлем жасауды көздейтін банктік кепілдік шартын жасасу. Қазақстан Республикасы азаматтарының шығу туризмі саласындағы құқықтарына кепілдік беру жүйесінің әкімшісіне келісімнің түпнұсқасын немесе нотариалды куәландырылған көшірмесін ұсына отырып, кепілдік беру;

– ақша аударымы әр туристік өнімнен туроператор немесе турагент-чартер құрған және турагент Қазақстан Республикасының азаматына сатқан, «Қазақстан Республикасы азаматтарының шығу туризмі саласындағы құқықтарына кепілдік беру жүйесінің жұмыс істеу ережесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің қаулысымен бекітілген ақша сомасы, шығыс туризм саласында жұмыс істейтін туроператорлар мен турагент -чартерлерге арналған банктік кепілдеме ескеріле отырып, Қазақстан Республикасы азаматтарының шығыс туризм саласындағы құқықтарына кепілдік беру жүйесінің әкімшісі үшін арнайы ашылған банктік шотқа аударылатын ақша сомасы».

Туристерге келтірілген залал мен моральдық зиянды өтеу Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес жүзеге асырылады.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. <https://primeminister.kz/ru/gosprogrammy/gosudarstvennaya-programma-razvitiya-turistskoy-otrasli-respubliki-kazahstan-na-2019-2025-gody>

2. Инновации в туризме и сервисе/ Н.Н. Малахова, Д.С. Ушаков. – Изд. 2-е, доп. и перераб. – Ростов н/Д: Издательский центр «Март»; Феникс, 2010. – 244 с. – (Туризм и сервис).

3. https://online.zakon.kz/document/?doc_id=1023618#pos=4;-106

4. <https://qaztourism.kz/ru>

ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИЯ КОМАНДНОЙ РАБОТЫ ДЕТЕЙ В ДОШКОЛЬНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ

Поцелуева Галина Леонидовна, воспитатель

КГКП «Детский сад-ясли №45 «Болашақ» акимата г. Усть-Каменогорска

В большинстве случаев, особенно в детстве, очень важно находить общий язык с теми, кто находится рядом. Детям бывает весьма непросто научиться слышать кого-то кроме себя, и задача взрослых, донести ему тот факт, что в этом мире существуют и другие люди, мнение которых надо учитывать, а также уметь с ними правильно взаимодействовать, чтобы никто не был в обиде и все получили выгоду от общего дела.

Научить детей жить в социуме и объяснить им, для чего нужна команда - это одна из задач нравственного воспитания детей дошкольного возраста. Обучение навыкам работы в группе, вместе, вне всяких сомнений помогает детям адаптироваться в любом социуме (детский сад, школа, компания друзей). Главное, нужно развивать у дошкольников навыки выстраивания отношений: учить их договариваться друг с другом, поддерживать взаимный обмен мыслями, стараться понимать других людей, уметь оценивать свои и чужие действия.

В связи с этим, значительное внимание уделено развитию содержательных аспектов дошкольного образования. Обновлен Государственный общеобязательный стандарт дошкольного воспитания и обучения. Новизна Образовательного Стандарта дошкольного детства РК состоит в том, что основу образовательной деятельности дошкольных организаций определяет не деятельность педагога, регламентируемая базисным учебным планом, а ребенок, как субъект педагогического процесса. Ведущей формой деятельности детей становятся не традиционные ОУД, а игра.

Вследствие этого разработана типовая учебная программа дошкольного воспитания и обучения. Всё это соответствует потребностям детей. Постепенное усложнение задач в игровой деятельности, позволяет ребенку идти вперед и совершенствоваться самостоятельно, т.е. развивать своё креативное мышление. Стандарт исходит из идеи, что игра, являясь развлечением, отдыхом, способна перерасти в обучение, развитие коммуникабельности и работе в команде. В результате освоения игровой деятельности в дошкольном периоде формируется готовность к общественно-значимой и общественно-оцениваемой деятельности ученья.

Работа в команде или умение работать в команде со сверстниками подразумевает взаимодействие детей, которое требует того, чтобы участники объединили свои усилия для достижения согласованных целей, учились совместно планировать командную работу, учились осуществлять регуляцию и достигали поставленной цели. На этапе взаимодействия важно поддерживать друг друга, помогать друг другу достигать индивидуальных подзадач и общих целей.

Если именно так понимать термин «развитие навыков командной работы», то речь идет о командных действиях. Когда дети осознают, что от их совместных усилий зависит успешность общего дела, они становятся соратниками и их позиция по отношению друг ко другу меняется. Даже если и против желания, они начинают проявлять самостоятельность и инициативу.

Поэтому поведение, которое побуждает к командной работе, является ценным с педагогической точки зрения. Это стимулирует детей развивать личностные качества, которые пригодятся им не только в пределах детского сада, но и на протяжении всей жизни.

Процесс развития навыков командной работы можно разделить на следующие этапы:

Первый этап:

- Обучение постановки целей, формирование стремления к их достижению.
- Обучение постановки индивидуальных целей и их достижению.
- Знакомство с методами парной работы.
- Обучение работы на одной территории.
- Знакомство с методами распределения материалов.
- Получение удовольствия от достижения общей цели.

Второй этап:

- Учиться замечать трудности у участников.
- Развивать чувство удовлетворенности от совместной работы.

Третий этап:

- Обучение постановки целей, формирование стремления к их достижению.
- Объединение в мелкие группы от 4 до 6 человек разными методами.
- Обучение поиску новых методов решения задачи.
- Обучение новым методам распределения функций, ролей и материалов.
- Обучение контролю промежуточных и конечных результатов.
- Развитие чувства личной ответственности за общий результат.

«Работать в группе» - значит взаимодействовать. Одним из типов взаимодействия является сотрудничество. Для того чтобы успешно сотрудничать внутри команды, важно стремиться к тому, чтобы понимать других участников и поддерживать их. Достигая поставленной задачи: формировать умение работать в команде, нужно учитывать интересы членов команды, как и свои собственные, а также нужно добровольно участвовать в общем деле.

Командная работа состоит из обязательных составляющих: общая единственная цель; грамотное распределение обязанностей среди участников, совместное выполнение индивидуальных функций детьми, то есть пространственное и временное совмещение этих функций, согласованность функций, определяемая их строгой последовательностью выполнения в соответствии с конкретной программой, которая должна учитывать действия каждого участника, положительные взаимоотношения между участниками.

Для того, чтобы командная работа ладилась, необходимо предотвращать и избегать возникновение конфликтов. В детском саду детям так или иначе приходится взаимодействовать друг с другом и чаще всего это происходит в совместной игре. Сначала дети узнают о ней, учатся, а потом начинают играть вместе с теми детьми, которые тоже знают эту игру. Иногда появляются четко обозначенные роли, которые игроки должны соблюдать, чтобы игра получилась. Дети следят за соблюдением друг другом правил, а, если какое-то правило хочется нарушить, учатся договариваются друг с другом. Конечно же работа в команде происходит не только в свободной игре детей, педагоги тоже способствуют взаимодействию ребят друг с другом.

Итак, развитие навыков коллективной работы подразумевает обучение детей деятельности, которая ведется двумя или большим количеством участников, причем каждый выполняет свою роль, отличающуюся от остальных. Оптимальным, для продуктивного общения и развития являются объединения малыми группами: в младшем возрасте - в пары и тройки, в старшем - по 4-6 детей. Сам процесс деления на группы представляет собой интересную, захватывающую игру и способствует возникновению дружественных отношений между детьми, умению договориться. В микрогруппе из 4-6 человек застенчивому ребенку всегда есть возможность уйти от давления лидера, защитившись окружением таких же детей, как он сам. Команда внутри может разбиваться на пары или тройки, что не менее важно для общения ровесников, т.к. именно такой вариант помогает детям обнаруживать и высказывать большее число мнений, не останавливаясь на том варианте, который был высказан первым. В процессе работы один и тот же вопрос может быть рассмотрен с разных сторон несколькими микрогруппами. Команды получают

возможность предложить разные способы решения одной и той же проблемы, жизненной ситуации и т.д. Внутри группы у ребенка особенно активно формируется необходимый баланс для оценки своих возможностей, знаний и умений, коммуникативных навыков. Собственные решения ему надо испробовать и многократно перепробовать на практике, и об их целесообразности он сможет судить, лишь сравнивая себя с другими, а результаты своих действий - с успехами и неудачами других детей. Такая оценка, «отработанная» собственными усилиями, гораздо точнее и для развития ребенка намного полезнее, чем оценка педагога.

Выбор способа деления детей на группы зависит от умения детей общаться и договариваться друг с другом, уровня сформированности произвольного поведения, содержания занятий, количества детей и малых групп, опыта работы педагога в этом направлении. При делении на группы дети могут стоять или сидеть на стульчиках (ковре) по кругу. Необходимый материал можно разложить на подносе, на полу, на столе (в мешочке, сундучке, конверте) и т.д. Применяются различные способы деления детей на команды (малые группы).

При организации групповой работы, следует обращать внимание на следующие ее аспекты:

- Нужно убедиться, что дети обладают знаниями и умениями, необходимыми для выполнения группового задания. Нехватка знаний очень скоро даст о себе знать – дети не станут прилагать усилий для выполнения задания.

- Надо стараться сделать свои инструкции максимально четкими. Маловероятно, что группа сможет воспринять более одной или двух, даже очень четких, инструкций за один раз.

- Надо предоставлять группе достаточно времени на выполнение задания.

Подбор практического задания, должен отвечать следующим критериям:

- не имеет однозначного и односложного ответа или решения;
- является практическим и полезным для детей;
- связан с жизнью детей;
- вызывает интерес;
- максимально служит целям обучения.

Внедрение технологии командной работы осуществляется постепенно, с учетом возрастных особенностей дошкольников.

- II младшая группа – работа в парах, хоровод;
- средняя группа – работа в парах, хоровод, цепочка, карусель;
- старшая группа – работа в парах, хоровод, цепочка, карусель, интервью, работа в малых группах (тройках), аквариум;
- предшкольная группа – работа в парах, хоровод, цепочка, карусель, интервью, работа в малых группах (тройках), аквариум, большой круг, дерево знаний.

Научить успешно сотрудничать можно и в любом детском коллективе, стоит только немного изменить традиционные подходы. Главное, нужно развивать у дошкольников навыки выстраивания отношений: учить их договариваться друг с другом, поддерживать взаимный обмен мыслями, стараться понимать других людей, уметь оценивать свои и чужие действия.

Умение работать в команде важный навык для каждого человека. Без него не обойтись в командных соревнованиях и играх, он будет полезен для работы и учебы в любом коллективе... Хорошо, что в детском саду у детей много возможностей развить этот навык!

Литература

1. Атемаскина, Ю.В. Современные педагогические технологии в ДОУ: Учебно-методическое пособие / Ю.В. Атемаскина. - СПб.: Детство Пресс, 2012. - 112 с.

2. Гертер Г. Работа в команде. Практические рекомендации для успеха в группе /Г. Гертер, К. Оттла: пер. с нем. - М.: Изд-во Гуманит. центр, 2006. - 192 с.

3. Гурьев С.В. Влияние современных информационных технологий на развитие детей дошкольного возраста // Современное дошкольное образование. – 2018. – №1. – С.61–68.

4. Еркина С.Л. Современные образовательные технологии. [Электронный ресурс] - Режим доступа: http://arasy.pf/files/documents/44-redaktor/kursy/Erkina_lektsia_sovr_tehn.pdf

ЖОҒАРЫ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫН СТЕРЕОМЕТРИЯЛЫҚ ЕСЕПТЕРДІ ШЕШУГЕ ҮЙРЕТУ

Разақ Жеңісбек Назарбекұлы

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің 2 курс магистранты

Мектеп оқушыларының кеңістіктегі ойлау қабілетін дамытуға геометрия бөлімдерінің бірі болып табылатын, кеңістіктегі фигуралардың қасиеттерін зерттейтін ғылым - стереометрия ықпал етеді. Оқушылардың едәуір бөлігі үш өлшемді фигураларды тұрғызу әдістерін немесе бұл фигуралардың үш өлшемді кеңістікте қалай қиылысатынын түсіну қиынға соғады.

Стереометрияны зерттеуді қиындататын себептердің бірі - суреттерді салуда. Дәптерге кеңістіктік фигураның дұрыс суретін салу қиын. Оқушылардан жиі байқалатын қателіктер: мәселені шешу үшін фигураның кеңістіктегі орнын дұрыс таңдауды ескермейді; мұғаліммен проблема бойынша сызбаны талқыламайды, бірақ оны салуға бірден кіріседі; сурет салу техникасына мән бермейді. Оқушылар ережені жатқа біледі, бірақ практика жүзінде қолдануға қиналады.

Негізгі мақсат: оқушылардың кеңістікті қабылдап, оны көз алдына елестете алу қабілетін қалыптастыру. Планиметрия курсына алған білімдерді қолданып, стереометриялық есептерді дәлелдеу және есептерді шешу жолдарына мысалдар келтіру.

Стереометриялық есептерді шешу:

- Есептің берілгенін мұқият оқып шығу. Стереометриялық есептер оқушының ойлау қабілетін және логикасын дамытады.
- Сызбаны дұрыс құрастыру. Стереометрия курсына сызбаның алатын орны маңызды. Есепті дұрыс шешу тікелей сызбаға байланысты.
- Стереометриялық есептерді шешу барысында көбіне планиметрия курсы пайдаланамыз. Сондықтан планиметрия курсына толық игеріп алу есептерді шешкенде тиімділігін көрсетеді.
- Стереометриялық есептерді шешу барысында планиметрия курсымен қатар алгебра, тригонометрия, векторлық және координаталық әдістер, дифференциалдау және интегралдау элементтері қолданылады.

1-есеп. $SABC$ дұрыс үшбұрышты пирамиданың S төбесінен табынына биіктік жүргізілген. Пирамиданың SB қабырғасы мен биіктігінің арасындағы бұрышты табындар. Егер қабырғасы 6 -ға, ал биіктігі $2\sqrt{3}$ тең болса (бұрышты градуспен табындар).

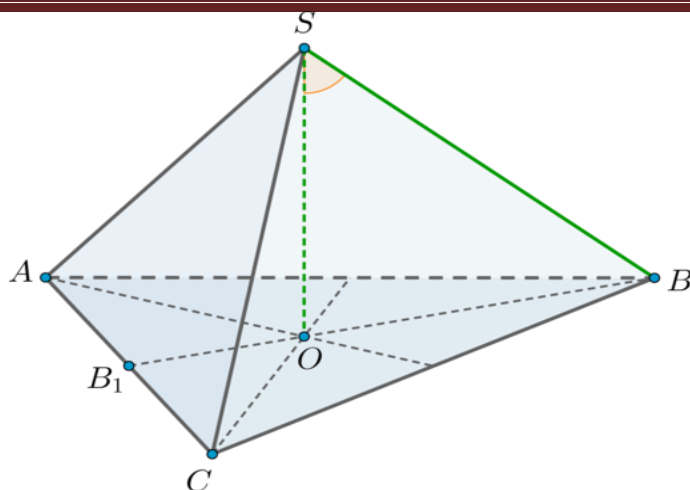
Берілгені: Пирамида дұрыс үшбұрышты болғандықтан табыны тең қабырғалы үшбұрыш болады. SO биіктігі медианалардың қиылысу нүктесіне түседі (1-сурет)

BB_1 -медиана әрі биіктік болсын. Пифагор теоремасы бойынша

$$BB_1 = \sqrt{BC^2 - B_1C^2} = 3\sqrt{3} \Rightarrow BO = \frac{2}{3} BB_1 = 2\sqrt{3},$$

Биіктік түскен O нүктесінде медианалар $2:1$ қатынаста бөлінеді

Дәлелдеу барысында тік бұрышты $\triangle SOB$ үшбұрышы теңқабырғалы ($SO=BO=2\sqrt{3}$), демек сүйір бұрыштары 45° тең.

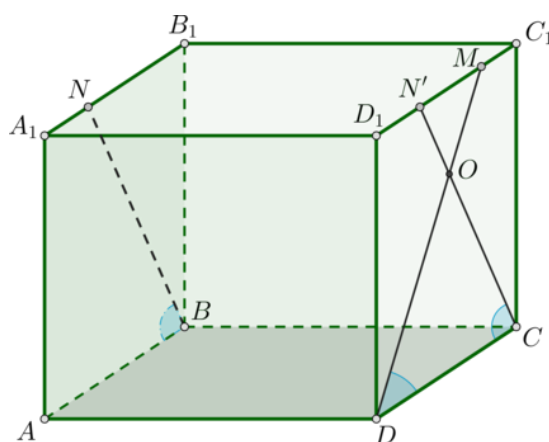

1-сурет

2-есеп. $ABCA_1B_1C_1D_1$ -куб. A_1B_1 және C_1D_1 қабырғаларына сәйкесінше N және M нүктелері белгіленген. $\angle MDC = \angle NBA = 60^\circ$. NB және MD кесінділерінің табан қабырғаларымен жасаған бұрышты табыңыздар. (жауапты градуспен беріңіздер)

Берілгені: AA_1B_1B және DD_1C_1C жазықтықтары параллель, онда NB параллель DD_1C_1C . Жазықтық DD_1C_1C арқылы NB -ға параллель түзу жүргізуге болады, $CN' \parallel NB$ болсын. Сонымен қатар, $AB \parallel CD$ болса, онда CD және CN' кесінділерінің арасындағы бұрыш $\angle NBA$ 60° құрайды.

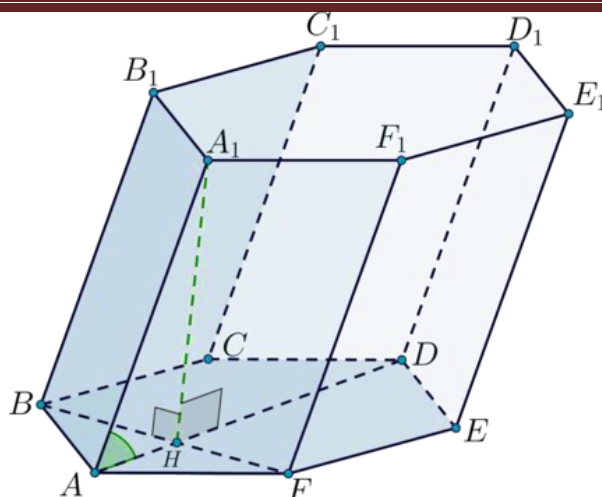
$\triangle CDO$ -да екі бұрыш 60° - қа тең екенін ескереміз, сондықтан үшінші $\angle COD = 60^\circ$. Ал $\angle COD$ анықтамасы бойынша BN және DM сызықтары арасында бұрыш (2-сурет).

2-сурет

3-есеп. Призма жақтаулары $ABCDEF$ $A_1B_1C_1D_1E_1F_1$ дұрыс алтыбұрыш. H нүктесінде AD және BF қиылысады, A_1H -призма биіктігі. AA_1 қабырғасы призма табанымен тангенсі 2-ге тең бұрыш жасайды. Призма көлемін табыңыз, егер $AF = 2\sqrt{3}$ (3-сурет).

Берілгені: ABC жазықтығында AA_1 қабырғасының көлбеу проекциясы- AH $\tan \angle A_1AH = 2$ екені белгілі болса, $ABCDEF$ барлық бұрыштары бір-біріне тең. Бұрыштарды $\frac{180^\circ \cdot (n-2)}{6}$ формуласымен табуға болады, ендеше дұрыс алтыбұрыштың әрбір бұрышы $\frac{180^\circ \cdot (6-2)}{6} = 120^\circ$ тең (3-сурет).

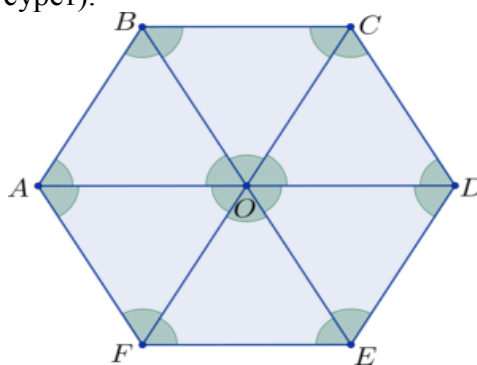
3-сурет

$\triangle ABC$ үшбұрышы теңбүйірлі, $\angle ABF = \angle AFB = \frac{180^\circ \cdot 120^\circ}{2} = 30^\circ$.

Симметриялы $ABCDEF: \angle FAN = \angle BAN = \frac{120^\circ}{2} = 60^\circ \Rightarrow \triangle ANH$ -тікбұрышты. Бұл үшбұрышта 30° қарсы AN қабырғасы жатыр. $AN = \frac{1}{2} \cdot AF = \frac{1}{2} \cdot 2\sqrt{3}$.

Тік бұрышты үшбұрышта $\triangle A_1AN: A_1H = AN \cdot \tan \angle A_1AN = 2\sqrt{3}$.

$ABCDEF$ дұрыс алтыбұрышында AD, BE, CF диагональдары O нүктесінде қиылысады, бұл ретте алтыбұрыш бүйір қабырғалары тең 6 үшбұрышқа бөлінеді, үшбұрыштың бүйір қабырғалары $2\sqrt{3}$ тең болады (4-сурет).

4-сурет

Сонымен,

$$S_{ABCDEF} = 6 \cdot S_{\triangle AOB} = 6 \cdot \frac{1}{2} \cdot 2\sqrt{3} \cdot 2\sqrt{3} \cdot \sin 60^\circ = 6 \cdot \frac{1}{2} \cdot 2\sqrt{3} \cdot 2\sqrt{3} \cdot \frac{\sqrt{3}}{2} = 18\sqrt{3}$$

Енді призма ауданын табатын болсақ:

$$V = A_1H \cdot S_{ABCDEF} = 2\sqrt{3} \cdot 18\sqrt{3} = 108.$$

Қорытындылай келе, кеңістіктік фигураны салудың күрделілігі, фигураны дұрыс бейнелеу, материалды қабылдаудың қиындығы сияқты жалпы мәселелер студенттердің материалды есте сақтауға, оның мәнін түсінуге, фигураны дұрыс бейнелеуге көмектесетін жеке оқу құралдары құрастыру арқылы шешіледі деген қорытындыға келуге болады. сурет салу, және сіздің ойыңызда қателеспеу және проблеманың дұрыс шешімін табу. Экранда сіз геометриялық денелерді үш өлшемді кескінмен көруге, жылжытуға және үлкейтуге болатын компьютер туралы ұмытпаңыз. Сондай-ақ, материалды дұрыс игеруге мұғалімнің жұмысы ықпал етеді, ол материалды оқушыларға қол жетімді формада ұсынуы керек, суреттерді салудың дұрыстығын тексеріп, әр оқушының материалдың мәнін түсінетіндігіне көз жеткізуі керек, өйткені стереометрияны зерттеу оқушының ойлау қабілетін дамыту үшін өте маңызды.

АГРАРЛЫҚ СФЕРА ҚАТЫНАСТАРДЫ МЕМЛЕКЕТТІК РЕТТЕУ ӘДІСТЕРІ

Сабырғалиев Азамат Алдабергенұлы

магистрант МНГМУ-19

Ш.Есенов атындағы Каспий технологиялар және инжиниринг университеті

Ауылшаруашылық өндірісті мемлекеттік реттеудің қажеттілігі мемлекет азық-түлікпен және басқа да ауылшаруашылық тауарлармен қамтамасыз ету үшін қажетті жағдайларды жасауға өз халқының алдында жауаптылығымен түсіндіріледі.

Ауылшаруашылығының дамуын мемлекеттік реттеу деп осы саладағы коммерциялық ұйымдардың шаруашылық қызметін ұйымдастыруға мемлекеттің нормативтік актілерді шығаруы арқылы әсері етуін айтуға болады. Мұндай реттеуінің ең маңызды құралдарының бірі болып сатып алу, салық, баға, несие, сақтандыру, сыртқыэкономикалық саясат болып табылады, яғни көбінесе экономикалық әдістер.

Қазақстан Республикасының «Агроөнеркәсіптік кешенді және ауылдық аумақтарды дамытуды мемлекеттік реттеу туралы» Заңына сәйкес, агроөнеркәсіптік кешенді және ауылдық аумақтарды дамытуды мемлекеттік реттеу азық-түлік қауіпсіздігін, агроөнеркәсіптік кешен өнімі нарықтарының тұрақтылығын қамтамасыз етуге, кәсіпкерліктің тиімді жүйесін құруға, отандық өнімнің бәсекелестік артықшылығын қолдауға, сондай-ақ, өсімдік шаруашылығын, мал шаруашылығын, балық шаруашылығын, ауыл шаруашылығы шикізатын қайта өңдеуді және тамақ өнеркәсібін дамыту үшін жағдай жасау арқылы ауыл халқының тұрмыс деңгейін көтеруге, ветеринариялық-санитариялық және фитосанитариялық қауіпсіздікті, техникалық жарақтандыру мен басқа да ілеспе қызмет салаларын қамтамасыз етуге, ауылдық аумақтардың әлеуметтік және инженерлік инфрақұрылымын дамытуға бағытталған [1].

Аграрлық өндірістің тұрақтылығы - елдің азық-түліктік қауіпсіздігі және әлеуметтік тұрақтылығының негізі, яғни агроөнеркәсіп кешені еліміздің экономикасының стратегиялық маңызды секторы болып саналады. Республикадағы іс-әрекет ететін шаруа қожалықтарының 35% Оңтүстік Қазақстан облысында шоғырланған, облыс экономикасында жұмыспен қамтылған халықтың 70% осы сферада жұмыс істейді. Сондықтан Қазақстанның жекелеген аймақтарының агроөнеркәсіп кешенінің әлеуетін жан-жақты зерттеп, дамыту мүмкіндіктерін қарастыру мәселелері қазіргі таңда өзекті болып отыр. Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев Қазақстан халқына Жолдауында біздің экономиканың бәсекеге қабілеттілігін арттырудағы аса маңызды бөлігі аграрлық өндірістің тиімділігін көтеру болып табылады деп мәлімдеді.

Қазақстанның агроөнеркәсіптік кешенін дамыту аграрлық саясаттың аса маңызды бағыты болып отыр. Ал, ауыл шаруашылығы агроөнеркәсіптік кешеннің жетекші саласы. Ауыл шаруашылығының негізгі салалары- өсімдік және мал шаруашылығы бір-бірімен тығыз байланысты және іс жүзінде бірін-бірі толықтырып отырады. Еліміздің ауыл шаруашылығы өндірісінің салалық құрылымында өсімдік шаруашылығы басым, оның үлесіне ауыл шаруашылығы өнімдері көлемінің 56,9%-ы, тиесілі. Өсімдік шаруашылығы мәдени дақылдар түріне қарай: дәнді техникалық, жемшөптік, бау-бақша дақылдары болып бөлінеді.

Ауыл шаруашылық өнімдерін өндіріп қоюдың, өзі жеткіліксіз. Оны сақтап, сапалы түрде өңдегеннен кейін халыққа уақытында жеткізу керек. Ауыл шаруашылығы бұл мәселелерді басқа салалардың көмегімен шеше алмайды. Сондықтан оның қажеттіліктерін қамтамасыз етіп, өнімдерін өңдейтін өнеркәсіп өндірістері мен ауыл шаруашылығының арасында тікелей байланыс қалыптасқан [2].

Ауыл шаруашылығында жер - негізгі зат әрі еңбек құралы болып саналады. Сондықтан жерді дұрыс пайдалану, құнарлылығын сақтау - қоғамның маңызды міндеті. Ауыл шаруашылығы - экономиканың маусымдық саласы. Ауыл шаруашылық өндірісіне табиғи жағдайлар қатты әсер етеді.

Республикамыздың агроөнеркәсіп кешені экономиканың аса маңызды саласы және экономикалық дағдарысты жою, тамақ және жеңіл өнеркәсіптерін дамыту, саяси-әлеуметтік тұрақтылықты қамтамасыз ету жолында шешуші рөл атқарады.

Ауыл шаруашылығын реттеу экономикалық, құқықтық, ұйымдастыру - әкімшілік және әлеуметтік шаралардың жүйесінен тұрады.

Ауыл шаруашылығын мемлекеттік реттеудің пәні болып ауылшаруашылық коммерциялық ұйымдардың өндірістік-шаруашылық, әлеуметтік және басқа да қызмет салаларындағы аграрлық қатынастар табылады [3].

Аграрлық қатынастарды мемлекеттік реттеуінің әдістері жүктелген міндеттер мен функцияларды жүзеге асыру үрдісінде аграрлық құқықтық қатынастарға қатысушыларға мемлекеттік басқару органдарының әсер ету әдістерінің жиынтығы болып табылады.

Ауыл шаруашылығы саласында мемлекеттік басқару органдарының қызметі мемлекеттің аграрлық саясатын құрайтын белгілі бір бастамалардың негізінде жүзеге асырылады. Мемлекеттің белгілі бір мақсатқа жетуі үшін ішкі бірлігін, негізгі құрылымын, мәнін анықтайтын бастауы идеялар мемлекеттік басқарудың қағидалары деп аталады. Мемлекеттік басқарудың қағидалары қоғамның дамуының экономикалық және әлеуметтік заңдылықтарымен анықталады және әдетте, олар әрекет етуші заңдарда көрсетіледі. Ауыл шаруашылығын мемлекеттік басқарудың негізгі қағидалары Қазақстан Республикасының Конституциясында және аграрлық заңдарда козделген.

Ауыл шаруашылығы саласын мемлекеттік басқару қағидаларының ішінде кейбір ғалымдар әлеуметтік-саяси және ұйымдастырушылық қағидаларды бөліп қарайды.

Басқа ғалымдар қоғаммен келісушілік және саяси тұрақтылық; барлық халықтың мүддесі үшін экономикалық дамыту; қазақстандық патриотизм; мемлекеттік өмірдің маңызды сұрақтарын республикалық референдумдарда дауыс бере отырып, демократиялық әдіспен шешу қағидаларын бөліп қарайды.

Агроөнеркәсіптік кешендегі кәсіпорындардың шаруашылық қызметін ұйымдастыруға нормативтік актілер шығару жолымен әсер ету, мемлекеттік билік органдарының ұйымдасқан қызметін жүзеге асыру және экономикалық әдіс арқылы реттеуді жүзеге асыратын ауыл шаруашылық органдардың жалпы құзыретін басқару.

Ауыл шаруашылығын мемлекеттік реттеудің бір көрінісі ауыл шаруашылығы өндірісін басқару. Ауыл шаруашылығы өндірісін басқару дегеніміз ауыл шаруашылығы тауар өндірушілігінің және барлық ауыл тұрғындарының қолайлылығына қол жеткізу үшін мемлекеттің аграрлық саясатын жүзеге асыруға бағытталған және мемлекетпен жүргізілетін шаралар кешені.

Мемлекеттік реттеудің объектілері болып өндірістік-шаруашылық, әлеуметтік және олармен байланысты басқа да ауыл шаруашылығы қызметі саласындағы аграрлық қатынастар.

Мемлекеттік басқару мен мемлекеттік реттеудің арасында мақсатына байланысты айтарлықтай айырмашылықтар жоқ. Нақты алғанда мемлекеттің экономикалық және басқа процестерге әр түрлі қатысуы туралы айтылады.

Орталықтандырылған мемлекеттік басқару әміршілдік-әкімшілдік жүйедегі тоталитарлық мемлекетте болған.

Ауыл шаруашылығы өндірісін басқаруды ұйымдастыру мәселелері Қазақстан Республикасының қазіргі кездегі дамуы үшін өзекті болып отыр.

Ерекше өзектілік меншік нысанының көптігіне байланысты.

Нарықтық экономика жағдайында өндіріске экономикалық әсер ету шаралары ғана қажет емес, сонымен қатар әкімшілік реттеу шаралары да қажет. Нарықтық экономикаға өту кезінде әкімшілік әдістерді алып тастап, оларды экономикалық әдіспен ауыстыру емес, екі әдісті де қолдану. Бірақ экономикалық әдісті әкімшілік әдістеп басымырақ ұстау көрінеді.

Ауыл шаруашылығын мемлекеттік реттеудің әкімшілік және экономикалық әдістерін бөліп көрсетуге болады. Әкімшілік әдістерді қолдану ауылшаруашылық тауар

өндірушілердің қолданыстағы заң нормаларын орындауларына, ауылшаруашылық мақсатындағы жер учаскесін және басқа да табиғи ресурстарды ұтымды пайдалануды қамтамасыз ету, ауылшаруашылық өнімнің сарасын, тұтыну нарығының қорғалуына бақылауды жүзеге асырумен байланысты. Әкімшілік әдістер аграрлық құқықтық қатынастардың қатысушыларына қатысты мемлекеттің ұйғарымдар, тыйым салу, нұсқаулар арқылы көрініс табады және мемлекеттік билік күшіне негізделеді [4].

Сонымен қатар, аграрлық қатынастарды мемлекеттік реттеуде экономикалық әдістердің басым қолданылуы өзекті мәселелердің бірі болып табылады. Экономикалық әдістер қаржыландыру, салық салу, несие беру, баға белгілеу және сақтандыру арқылы аграрлық құқықтық қатынастардың қатысушыларын экономикалық жағынан қызығушылықтарын арттырып ынталандырады. Қазақстан Республикасының «Агроөнеркәсіптік кешенді және ауылдық аумақтарды дамытуды мемлекеттік реттеу туралы» Заңында агроөнеркәсіптік кешенді және ауылдық аумақтарды дамытуды мемлекеттік реттеу шаралары бекітілген.

Аграрлық қатынастарды мемлекеттік реттеуде аграрлық құқықтық қатынастардың қатысушыларының ерікті түрде тиісті әрекеттерді таңдау арқылы жүзеге асырылатын ұсыну әдісі. Мемлекеттік реттеудің ауыл шаруашылығының және оның жекелен саларының дамуын болжау, агроөнеркәсіптік кешенді мақсатты бағдарламалар қабылдау арқылы реттеу сияқты әдістерін де назардан тыс қалдырмау қажет. Ауыл шаруашылығындағы қатынастардың дамуы және осы саладағы қайта құрулар заң шығарушы мен атқарушы билік тарапынан аграрлық қатынастарды реттеу әдістерін қайта қарау қажеттілігін туындатады. Яғни, аграрлық қатынастардың болжау, жоспарлау, агроөнеркәсіптік кешенді мақсатты бағдарламалар қабылдау арқылы реттеу әдістеріне көбірек көңіл бөлу қажет. Жаңа реттеу әдістері тек ауылшаруашылық қызметінің ерікті болуы арқылы ғана тиімді болады. Бұл жағдай өндірістік қызметті ұйымдастыру нысаны мен түрлері, өндірістің тиісті меншік нысаны мен ұйымдастыру нысанын, шарт қатынастарының серіктестерін таңдау еріктілігі арқылы жүзеге асады. Яғни, аталған реттеу әдісі ауылшаруашылық қызметінің жеке өз бетінше дамуы, меншікті өз еркімен пайдалану және билік ету еркін енгізіп бекітеді, ауылшаруашылық ұйымдарының ауылшаруашылық тауарлы өндірісінің дамуын қамтамасыз етеді.

Демек, агроөнеркәсіптік кешеніндегі қатынастарды мемлекеттік құқықтық реттеу әдістерін зерттеу барысында бірнеше жағдайларға көңіл бөлу қажет, соның ішінде аграрлық қатынастарды реттеу әдістерін таңдау, аграрлық өндірістің қай саласында мемлекеттік реттеуді күшейту қажет, қаржылық және материалдық мүмкіндіктерді де назардан тыс қалдырмау қажет. Нарықтық қатынастардың дамуына байланысты агроөнеркәсіп саласындағы өзгерістер тиісті құқықтық негіздерді қалыптастыру және мемлекеттік реттеу әдістерін жетілдіруді қажет етеді [5].

Мұнда мемлекет мәжбүрлеу аппараты бар саяси ұйым ғана емес, жалпы саяси, экономикалық және әлеуметтік функцияларды жүзеге асыру құралына айналады. Бірақ, бұл мемлекеттің әкімшілік реттеу әдістерін мүлде жоққа шығару емес, әкімшілік әдістер арқылы мемлекет аграрлық қатынастарды қажеттілігіне қарай реттеу қажет.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Б. Жүнісов, Ү Мәмбетов, Ү. Байжомартов. Нарықтық экономика негіздері. Алматы, 1994 ж,
2. Әубәкіров «Экономикалық теория негіздері» Алматы «Санат» 1998ж
3. Бибатырова И.А «Реттелетін нарықты шаруашылық» Лекция курсы, Алматы 1994ж
4. Елмесов Р.С. «Халықаралық экономикалық қатынастар» Алматы-2002ж «Қазақ университеті».
5. Жатқанбаев Е. «Аралас экономика негіздері» Алматы «Қаржы-қаражат», 1996ж.

ОҚЫТУ НӘТИЖЕЛЕРІН БАҒАЛАУДЫҢ ЗАМАНАУИ ҚҰРАЛДАРЫ

Сағидуллина Ақмоншақ Жақсығалиқызы

Математика мамандығының I курс магистранты

Алматы қаласы Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университеті

Аннотация: Осы мақалада баяндалған қалыптастырушы бағалау теориясы әр түрлі пәндер бойынша оқыту нәтижелерінің кең спектрі үшін өзекті. Кері байланыс оның функциясын қалыптастырушы бағалауда ерекше түрде анықталады. Бұл анықтама Білім беру саласындағы зерттеулерде дәстүрлі түрде кездесетін бірнеше маңызды қатынастарда ерекшеленеді. Содан кейін тиімді кері байланыстың үш шарты анықталады және олардың салдары талқыланады.

Аннотация: Теория формирующей оценки, изложенная в данной статье, актуальна для широкого спектра результатов обучения по различным дисциплинам. Обратная связь определяется исключительно в оценке, формирующей ее функции. Данное определение отличается от нескольких важных отношений, которые традиционно встречаются в исследованиях в области образования. Затем определяются три условия эффективной обратной связи и обсуждаются их последствия.

Annotation: The theory of formative assessment described in this article is relevant for a wide range of learning outcomes in various disciplines. This definition differs from several important relationships that are traditionally found in education research. Then three conditions for effective feedback are defined and their consequences are discussed. The main prerequisites-to improve the staff, they must develop the ability to control the quality of their work in real production.

Кілттік сөз: Қалыптастырушы бағалау, кері байланыс, өзін-өзі бақылау, бағалау

Бұл мақала оқыту нәтижелерін бағалаудың заманауи құралдарына арналған. Қазіргі заманғы педагогикалық ғылым мен практикада білім алушылардың білім жетістіктерін бағалау проблемасына екі негізгі көзқарас бар. Біріншісі, дәстүрлі, оларды оқушылардың білімі, дағдылары мен дағдыларының өсуі деп түсіндіреді, олардың меңгеру деңгейі баллдық бағалау арқылы бағаланады. Бұл жағдайда мұғалімнің назары негізінен оқу іс-әрекеті болып табылады, ал жетістіктерді диагностикалау студенттердің оқу деңгейін белгілеуді білдіреді, ол мұнда тар дидактикалық мағынада түсініледі және білім деңгейі мен оқу іс-әрекетінің әдістерін сипаттайды.

Білім алушылардың оқу жетістіктерінің деңгейін бағалау проблемасына екінші көзқарас олардың жеке даму динамикасын, олардың негізгі Мета-пәндік дағдыларын қалыптастыру қажеттілігін мойындаудан туындайды. Бұл жағдайда студенттердің жетістіктерінің көрсеткіштері-бұл оқушылардан жеке сатып алу, олардың білім беру процесінде жеке алға жылжуы, Мета-пәндік білімнің қалыптасуы.

Бүгінгі таңда заманауи құралдар ретінде: тестілеу, білім сапасын бағалаудың модульдік және рейтингтік жүйелері, Сапа мониторингі, оқу портфолиосы қолданылады.

I. Тестілеу басқарылатын сапа параметрлері бар автоматтандырылған бақылау жүргізудің ең технологиялық нысандарының бірі болып табылады. Бұл тұрғыда студенттердің білімін бақылаудың белгілі бір формалары тестілеумен сәйкес келе алмайды. Оқыту тестілері оқу процесінің барлық кезеңдерінде қолданылады. Олардың көмегімен білімді, іскерлікті, үлгерімді, оқу жетістіктерін алдын ала, ағымдағы, тақырыптық және қорытынды бақылау тиімді қамтамасыз етіледі.

Тесттер сонымен қатар оқушылардың іс-әрекетінің әмбебап жалпы білім беру әдістерін (байқау, салыстыру, жауапты таңдау, бақылау және бағалау, талдау және қорытынды жасау мүмкіндігі және т.б.) тексереді. Әрбір тест тапсырмасына жауаптардың

екіден төртке дейінгі нұсқасы беріледі. Дұрыс жауапты таңдап, оқушы парақтың шеттеріне сәйкес ұяшыққа "белгі" қояды. Тест уақыты мен оның сабақтағы орнын анықтаған жөн [1].

"Мектеп көмекшісі" білім беру жобасын оқушылардың мектепте алған білімдерін бекітуге немесе жетіспейтін материалдарды толтыруға көмектесетін қызмет. Ол мектеп бағдарламасының пәндері бойынша қосымша сабақтарға арналған. Сол жақ мәзірден тақырып пен сыныпты таңдап, біз тақырыптар тізімі бар бетке кіреміз. Кіруге тиісті, тақырып табуға болады ережелер, сондай-ақ жаттығуды немесе шешу міндеттері. Жауаптарды компьютер тексереді және тіркелген пайдаланушылар үшін "мектеп көмекшісі" деректер базасында сақталады. Мәселе дұрыс шешілді ме, жоқ па, бәрі дұрыс, егжей-тегжейлі шешімді көре алады. Тіркелген пайдаланушы өз сабақтарының статистикасын жеке кабинеттен көре алады.

Бүгінгі таңда ЯКласс мұғалімнің қолына АКТ-білім берудің заманауи құралдарын беріп қана қоймай, оларды күнделікті жұмыста тиімді қолдануға көмектеседі. Бұл түсініксіз тақырыпты игеруге және оқу үлгерімін жақсартуға көмектесетін мектеп бағдарламасы бойынша білімнің бірегей тренажері. Бұл мектеп бағдарламасының негізгі пәндері бойынша 6 000 000-нан астам тапсырма нұсқаларына қол жеткізу және OGE және USE-ге дайындық. Сайтта әр мүдделі студент өз профилін жасай алады және сыныптастарымен бәсекелесе алады.

Оқушыларға Тест тапсырмаларын беру үшін:

1. Бүкіл сынып үшін тест жұмысын жасай аласыз.
2. Жұмысқа сілтемені электронды журналға орналастырамыз.
3. Автоматты тексеру және есеп беру-бағалар дереу журналға шығаруға дайын!

Оқушылар онлайн-тестілеуден, сондай-ақ интернетке қосылмай-ақ тестілеуден өте алды.

II. Модульдік жүйе студенттерді оқу жылы бойы тұрақты оқу жұмысының қажеттілігіне қоюға бағытталған.

III. Рейтинг жүйесі дәстүрлі төрт балдық жүйенің көптеген кемшіліктерін жеңуге және әр оқушының үлгерімін сараланған түрде бағалауға мүмкіндік береді. Рейтинг (ағылшын тілінен "rating") - бұл бағалау, кез-келген сапалы Тұжырымдаманың Кейбір сандық сипаттамасы. Әдетте рейтинг " жинақталған баға "немесе" артқы тарихты ескеретін баға "деп түсініледі. Бұл жүйе мүмкіндік береді:

- * оқу процесінің әрбір кезеңінде әрбір білім алушының дайындық деңгейін анықтау;
- * тек оқу жылы ішінде ғана емес, сонымен қатар барлық оқу уақытында да білімді игерудің объективті динамикасын бақылау;

- * әртүрлі жұмыс түрлерін (өзіндік жұмыс, ағымдағы, қорытынды бақылау, үй, шығармашылық және т. б. жұмыстар) орындағаны үшін білім алушылар алған бағалардың маңыздылығын саралау);

- * ағымдағы және қорытынды бағалаумен оқушылардың салған еңбегінің санын көрсету;

- * білімді бағалаудың объективтілігін арттыру.

IV. Оқу портфолиосы. Бүгінгі таңда қазақстандық білім беру тәжірибесінде стандартты емтихан процедурасы оқушылардың оқу бітіргеннен кейін өмірлік және кәсіби стратегияларды сәтті жүзеге асыруы үшін қажет жеке мүмкіндіктері мен бейімділіктерін бағалауға мүмкіндік бермейтінін түсіну артып келеді [3].

Оқушыларға стандарттарды беру

Бұрын мақалаларда кері байланыстан өзін-өзі бақылауға көшу үш шартты орындау кезінде ғана орын алуы мүмкін деп бекітілген. Олардың біріншісі-оқушы сапаның не екенін түсінуге келеді. Оқу жағдайында бұл мұғалім осы білімге ие және ол қандай да бір жолмен оқушыға берілуі тиіс деп болжайды. Алайда, нақты контекстте мұғалімдерге оқушылардың жауаптары арасында орын алған кезде жақсы жұмысты тануда шағын қиындықтар туындауы мүмкін болса да, олар іздейтін (немесе үміттенетін) дәл сипаттау қиын болады.

Мұғалімдердің сапасы туралы ұсыныстары, әдетте, олардың бастарында, негізінен, белгісіз білім ретінде оқылмаған нысанда сақталады [5]. Анықтау бойынша, тәжірибелі мұғалімдер алдыңғы сапалы пайымдаулардың тарихын қамтиды және мұғалімдер өзара оқушы жұмыстарымен алмасатын немесе бағалаумен бірге жұмыс істейтін жерде, негізделген сапалы пайымдаулар жасау қабілеті гильдиялық білім нысанын құрайды. Мұндай ішкі стандарттар белгілі бір тұрақтылық дәрежесін көрсетсе де, олар өзгеріссіз емес, бірақ жағдайларға бейімделу үшін көрсетілуі мүмкін. Атап айтқанда, мұғалімдер жиі бағалауға жататын заттар жиынтығы арасында бар сапа ауқымының күшті ықпалында, және, әдетте, олар сапасы туралы оқшауланған пікір жасау қиын (яғни басқа студенттердің жұмысына сілтеме жоқ). Мұғалімдер оларға баға бермес бұрын оқушылардың жұмыстарына шолу жасаған кезде ғана есте сақтау қиын екенін үнсіз мойындайды. Бұл зерттеу әлсіз сандық базалық базаны немесе есептеу жүйесін жасайды, бұл тұрғыда қанағаттанарлық, ал бұл-өте жақсы деп санауға болады. Сондықтан, мұғалімдердің сапасы мен стандарттары туралы түсінігі жаңа бағалау қызметімен қалпына келгенге дейін кейбір тыныш және икемді түрде болады. Оқыту жүйесінде мұғалімдердің гильдиясын білудің ерекше тірегі оқушының мүдделеріне қарсы екі маңызды жолмен жұмыс істейді. Біріншіден, сөз сөйлеуді іріктеуді сауалнама жүргізу практикасы кең таралған болса да (мақсаты басқа студенттердің жұмысымен салыстырғанда бір студенттің жұмысын әділ саралау болып табылғанда орынды), ол қалыптастырушы бағалау үшін қолайлы емес, өйткені экзистенциалды анықтауға жататын стандарттардың базалық желісі түсінігін заңдастырады. Қатаң айтқанда, оқушыларды ранжирлеуді немесе салыстыруды көрсететін бағалаудың барлық әдістері қалыптастырушы мақсаттарға қатысы жоқ [6]. Екіншіден, гильдияны білу стандарт ұғымын оқушы үшін қол жетімсіз сақтайды және оқушының мұғалімнен жұмысты орындау сапасы туралы пайымдауда тәуелділігін сақтайды. Бірде-бір адам өзі жеткілікті болып табылмаса да, ауызша сипаттамалар мен олармен байланысты мысалдар үйлесімі референттік деңгейді экстренизациялаудың практикалық және тиімді құралын қамтамасыз етеді. Сипаттамалық бекітулер белгілі бір сапа деңгейінде орындаудың сипатты қасиеттерін белгілейді. Төменде келтірілген нақты жазбаша тапсырмада жоғары сапаның жалпыланған сипаттамасы сипаттамалық бекітудің мысалы болып табылады [7].

Бастапқы гипотезадан соңғы шығаруға дейін идеялардың логикалық тізбегі бар. Фактілер дәл баяндалады, ал жасалған қорытындылар шындыққа ұқсайды. Автор мазмұннан кейбір "қашықтықты" сақтайды, осылайша объективтіліктің белгілі бір дәрежесіне жетеді. Барлық пьеса бірге тұрады, тұжырымдар орынды және жазудың механикалық аспектілері мінсіз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Әбілқасымов А. Е., Кенеш Ә. С. және т. б. Математиканы оқытудың теориясы мен әдістемесі. - Алматы: Білім, 1998. - 205 б.
2. Абылқасымов А. Е. и др. Научно-методические основы совершенствования содержания общего среднего образования. Алматы: РИК, 2001. - 123 с.
3. Г.Е Солтан, А.Е. Солтан, А.Ж.Жумадилова; 9- сынып. Геометрия.
4. Гнеденко Б. В. Очерки по истории математики в России, М. - Л., 1946.
5. Скаткин М. Н. Совершенствование учебного процесса в школе. --М., 1971.
6. Әбілқасымов А. Е. Студенттердің танымдық;зденімпаздығын қалыптастыру. Ғылыми-әдістемелік басылым. - Алматы: Білім, 1994. - 224 б.
7. Методика и технология обучения математике. Курс лекций: пособие для вузов/Под ред. Н. Л.Стефановой, Н. С. Подходовой. М.: Дрофа, 2005. - 416 с.

АГРОӨНЕРКӘСІП КЕШЕНІН МЕМЛЕКЕТТІК БАСҚАРУҒА БАЙЛАНЫСТЫ ЗАМАНАУИ ТЕОРИЯЛЫҚ ТҰЖЫРЫМДАР

Саршатаев Райымбек Мұңалбекұлы

магистрант МНГМУ-19

*Ш.Есенов атындағы Каспий мемлекеттік технологиялар және инжиниринг
университеті, Ақтау қаласы*

Агроөнеркәсіптік кешен – экономиканың әлеуметтік маңызы зор секторларының бірі. Себебі ол халықты азық-түлікпен қамтамасыз ету бағдарламасын жүзеге асырушы бірден-бір сала. Сонымен қатар аграрлық сектор көптеген өнеркәсіп орындары мен қызмет түрлерінің дамуына өз үлесін қосады. Осындай ел экономикасы үшін маңызы зор саланың қазіргі жағдайы кімді болса да ойландырады анық. Агроөнеркәсіпте жүргізілген реформадан кейін жер және мүліктік қатынастар қайта құрылды, шаруашылықтар құрылымдық жағынан өзгерді, олардың ұйымдық-құқықтық тұлғаты жаңаша сипатқа ие болды. Нарықтық үлгідегі шаруа қожалықтары, шаруашылық серіктестіктері, өндірістік кооперативтер құрылды [1].

Қазақстан Республикасы агроөнеркәсіп кешенінің барлық салалары мен буындарының қалыпты қызмет атқаруының маңызды шарттарының бірі – оларды мемлекеттік басқару болып табылады. Агроөнеркәсіп кешенін мемлекеттік басқару бірқатар әлеуметтік-экономикалық міндеттерді шешумен тығыз байланысты. Біріншіден, елдің азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз ету қажет.

Қазақстан үшін өзін-өзі азық-түлікпен қамтамасыз ету қажетті талаптарға жеткілікті деңгейде жауап бере алмайды, азық-түліктік қауіпсіздікке қол жеткізу тұтастай алғандағы экономикалық қауіпсіздікті қамтамасыз етудің маңызды бағыттарының бірі болып табылады. Екіншіден, халқының 43%-ті ауылдық елді мекендерінде тұратын ел үшін ауылда жұмыссыздық мәселесін шешуге мүмкіндік береді. Еңбекпен қамтамасыз етілу неғұрлым жоғары деңгейде болса, онда табыс көзі әлеуметтік тұрақтылыққа әкеледі.

Ауылдың барлық әлеуметтік мәселелерін өз мойнына алу үшін мемлекеттің қажетті ресурстары жетіспейді. Сондықтан мемлекет ауыл шаруашылығы өндірісінің дамуына жағдай жасауы тиіс. Үшіншіден, ауыл шаруашылығының дамуы нәтижесінде тұтастай экономика үшін едәуір мультипликативті әсер тудыратынын ескеру қажет. Ауыл шаруашылығы өнімдерінің өндірісі елде ішкі сұранысты арттырады.

Ауыл шаруашылығы өндірісінің дамуынсыз онымен сабақтас салалардың дамуы мүмкін емес. Демек, агроөнеркәсіптік кешенін мемлекеттік қолдау және мемлекеттік басқару оның алға дамуының маңызды алғышарты болып табылады. Агроөнеркәсіптік кешен экономикалық өсудің, елдің сауда және төлем балансын жақсартудың қосымша қайнар көзі болып саналады [1]. Қазақстан Республикасы Президенті Н.Ә.Назарбаевтың 10.01.2018 жылғы «Төртінші өнеркәсіптік революция жағдайындағы дамудың жаңа мүмкіндіктері» атты Жолдауында агроөнеркәсіп кешенін өркендетудің әсіресе ауылдық жерлерде оны әрі қарай дамытудың негізгі жолдары көрсетілген. Жолдауда бекітілгендей «Жаңа технологияны және бизнес модельді енгізу, агроөнеркәсіп кешенінің тиімділігі, ғылыми сиымдылығы болып шаруашылық кооперациясы қажеттілігін күшейтеді» [2].

Дамыған мемлекеттерде, ауыл шаруашылығы, экономиканың мардымсыз ғана бөлігін қамтып, аграрлық сектордың үлес салмағы және бұл салада шұғылданатындар саны еңбекке жарамды тұрғындардың 5-7% құрап отыр, жалпы ішкі өнімнің 4-5% құрайды. Бүгінгі таңда, агроөнеркәсіп кешенінің тиімділік деңгейінің төмен болуының басты себебі Ауыл шаруашылық құрылымының шашыраңқы орналасуы.

Қазіргі уақытта елімізде төмен деңгейдегі жеке қосалқы шаруашылықтар басым, олар елімізде өндірілетін Ауыл шаруашылық өнімдерінің 50%-ын өндіреді, шаруа және фермерлер шаруашылықтары, яғни 75%-ға жуық ауыл 6 шаруашылық ұйымдары шағын тауарлы болып табылады. Бұл салалар өз бетінше, инновация енгізу т.б. мәселелерді шеше

алмайды. Шағын және орташа шаруашылықтар үшін ауыл шаруашылығындағы техника көп жағдайларда қол жетімсіз екендігі байқалады. Бұл олардың отандық, не шетелдік өндіріс екендігіне байланысты емес, шағын фермерлерде, шаруа қожалығында егін егу алқабы көлемі 500 гектарға да жетпейді, қаржылай ресурстары, ауыл шаруашылық машиналары мен құрал-жабдықтарын алуға мүмкіндік болса, орташа деңгейдегісін алуға да жетпейді. Ал тіптен жаңашыл және тиімді ауыл шаруашылық техникасын сатып алуы мүлдем мүмкін емес, ол туралы сөз қозғаудың да керегі жоқ. Әлемдік тәжірибе көрсеткендей, орта және ірі ауыл шаруашылық қожалықтарының тиімділігі, шағын шаруа қожалықтарынан 3-5 есе жоғары екендігін көруге болады. Келешекте бұл шаруашылықтарды ірілендіру қажет. Кооперативтерге біріктіру, ал соңынан кооперативтік орталықтарға айналдыру қажет. Басқаша айтқанда, нарықтық өзгерістер енгізу нәтижесінде Қазақстанда ауыл шаруашылығы саласы орта және ірі ауыл шаруашылық өнімдерін өндірістік өндірушілер қожалықтарына айналуы керек, және болашақта өндірістік тиімді де сапалы басқару функциясына айналуы керек, алдыңғы қатарлы агроөнеркәсіптік технологияны енгізіп, оны ұтымды пайдалана отырып, бәсекеге қабілетті ауыл шаруашылық өнімдерін өндірушілерге айналып, отандық нарықта ауыл шаруашылық шикізат өнімдері, тағамдар және азықтүлік тауарларын өндіруде атсалысуы қажет.

Дамыған агроөнеркәсіптік кешен бүкіл елдің байлығы болып табылады. Яғни, оның азық-түлікпен қамтамасыз етілуінің негізі, мемлекеттің ең қымбат қазынасы адами ресурстардың әл ахуатының артуының тұрақты көзі болып табылады. Осы тұрғыда агроөнеркәсіп кешенін қолдау, Қазақстан Республикасы Президентінің жыл сайынғы халыққа арнаған жолдауларынан бұл мәселе тұрақты көтерілуде. Атап айтсақ, біз еліміздегі аграрлық бизнесті мемлекеттік реттеу мен қолдау жүйесінің негізін қалыптастырдық. Қазақстан дүниежүзілік астық өндірушілері қатарына жатады.

Астықты өндірудің үрдісін күшейту қосымша құнның көп салалы тізбегін құруға ынталандырушы бола алады. Мұндай тізбекті дамыту бағыты астық өндіру мен басқа өсімдік өнімдерінің технологиялық үрдісінің тереңдеуіне әкеледі. Сонымен қатар, қосымша құн тізбегіне ауыл шаруашылығының басқа да салалары – мал шаруашылығы, сүт-ет өнімдерінің өндірісі кіруі мүмкін. Ауыл шаруашылық техникасы мен минералды тыңайтқыштар өндіруші кәсіпорындардың құрылысы, табиғи бояғыштары мен фармацевтикалық өнім, биотехнология және т.б. өндірісін құру республикалық аграрлы саласының инновациялық даму негізіне айналуы мүмкін [3].

Агроөнеркәсіп кешенін және оның орталық буыны – ауыл шаруашылығын мемлекет тарапынан қолдау факторлары айқындалған, ауыл шаруашылығы өндірісінің халық шаруашылығының басқа салаларынан айрықшаланатын ерекшеліктері көрсетілген. Аталған ерекшеліктер келесі 9 талаптарды ескере отырып аграрлық экономиканы мемлекеттік реттеу қажеттілігін туындататыны ғылыми негізделген: Біріншіден, елдің азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз ету. Қазақстан үшін азық-түлік қауіпсіздігі тұтастай алғандағы экономикалық қауіпсіздіктің маңызды құраушысы. Екіншіден, халқының 43% ауылдық елді мекендерде тұратын ел үшін ауыл шаруашылығы өндірісінің дамуы ауылдағы жұмыссыздық мәселесін шешуге мүмкіндік береді. Үшіншіден, ауыл шаруашылығы саласының дамуы нәтижесінде экономиканың барлық салалары үшін едәуір мультипликативті тиімділік туындайды. Төртіншіден, Қазақстан мемлекетінде ауыл шаруашылығын дамытуға және отандық тауарларды сыртқы нарыққа жылжытуға қажетті табиғи ресурстардың барлығы бар екендігі айтылып, болашақта ауыл шаруашылығы саласы көрнекті де маңызды құнды валюта нарығының көзіне айналуы мүмкіндігі көрсетілген. Ол үшін мемлекет барлық жағдайларды қамтамасыз етіп, өнімдердің бәсекеге қабілеттілігін жоғарылату, транспроттық-коммуникация салаларының барлық проблемаларын шешіп, республикалық деңгейде ғана емес сыртқы нарыққа шығару жұмысын да қамтамасыз етуі қажеттігі ұсынылған.

Агроөнеркәсіптік кешенді және ауыл аймақтарын дамытуды мемлекеттік реттеу, азық-түлік сапасын және қауіпсіздігін қорғау, нарықтық агроөнеркәсіп кешенінің

тұрақтылығын реттеуге бағыт-бағдар көрсету, кәсіпкерліктің тиімді жүйесін қалыптастыру, отандық тауарлардың бәсекеге қабілеттілігін қолдау және ауыл қызметкерлерінің өмір-сүру деңгейін жақсарту үшін жағдай жасау, өсімдік шаруашылығын, мал шаруашылығын, балық шаруашылығын, сонымен қатар, ауыл шаруашылығы шикізат өнімдерін өңдеу мен тағам өндірісінің қауіпсіздікті қамтамасыз ету және техникалық жабдықтауды жақсарту, әлеуметтік инженерлік инфрақұрылымын дамыту секілді кешенді бағыттардың тұтас жүйесі ұсынылған.

Мемлекеттің аграрлық саясаттың негізгі бағыты нарықты экономика механизмдерімен реттелмейтін және өзінің шешілуі үшін мемлекеттің қатысуын талап ететін аграрлық-өнеркәсіп кешеніндегі әлеуметтік-экономикалық қатынастар екендігі туралы ғылыми тұжырым алға тартылған. Қызмет атқару тәсілі бойынша мемлекет тарапынан аграрлық саланы тікелей және жанама реттеу тәсілдері бөлек қарастырылған. Тікелей әсер ету тәсілдері экономика субъектілерінің дербес экономикалық таңдауға емес, мемлекеттік талаптарға негізделген реттеу түрін білдіреді. Мысал ретінде салық заңдылықтарындағы өзгерістерді, азық-түлік сапасын бақылау саласындағы әр түрлі әкімшілік шектеулерді айтуға болады. Тікелей әсер ету тәсілдері экономикалық нәтижелерде тез арада қол жеткізу мүмкіндіктеріне орай барынша тиімді болатындығы негізделген.

Әлемдік экономиканың дамуы да, шикізат ресурстарының бар болуы да, экономиканың даму тұрақтылығының және қоғамның әл-ауқатының жоғары деңгейінің кепілі бола алмайды. Қазір азық-түлікке артып отырған ғаламдық 10 сұранысты назарға ала отырып, ауыл шаруашылығын ауқымды жаңғырту аясында елдің АӨК алдында жаңалардың құрылысын бастау, жұмыс істеп тұрған өндірістік қуаттарды кеңейтуге инвестицияларды тартуды ынталандыру арқылы Қазақстан Республикасының экспортқа бағытталған АӨК негізгі даму бағыттары айқындалған [4].

Қазақстанда агроөнеркәсіп кешенінің бәсекеге қабілеттілігін арттыру, өндірістік шығындарды азайту, дақылдардың түсімділігін және жануарлардың өнімділігін арттыру үшін өндірістің, білім мен ғылымның тығыз интеграциясы, отандық ғылыми зерттеулерді әзірлеу және енгізу, шетелдік тиімді технологияларды трансферттеу, елдің аграрлық нарығында сұранысқа ие кадрларды даярлау және қайта даярлау негізінде агроөнеркәсіп кешенін жеделдетіп инновациялық дамыту бағыттары ұсынылған. Саланың ақпараттық-технологиялық деңгейін арттырып, инвестиция көлемін ұлғайту үшін «Агроөнеркәсіптік кешеннің цифрлық жүйесі» қорын құру маңызды екендігі, цифрлы технология фермерлерге озық әдістерді үйренуге, өндірістің бірыңғай стандарттарын қадағалауға қолайлы жағдай туғызатындығы көрсетілген.

Қорыта айтқанда, аталған саладағы түбегейлі бетбұрыс ауыл шаруашылығының сапалы, әлемдік бәсекеге қабілетті өнімдерін өндіруге бағытталуы тиіс деп есептеймін. Осы орайда алда тұрған міндеттерді іске асыру үшін оларды заңнамалық тұрғыда қамтамасыз ету маңызды. Келешекте нарықтық өзгерістер енгізу нәтижесінде Қазақстанда ауыл шаруашылығы саласы орта және ірі ауыл шаруашылық өнімдерін өндірістік өндірушілер қожалықтарына, болашақта өндірістік тиімді де сапалы басқару функциясына айналуы керек.

Алдыңғы қатарлы агроөнеркәсіптік технологияны енгізіп, оны ұтымды пайдалана отырып, бәсекеге қабілетті ауыл шаруашылық өнімдерін өндірушілерге, отандық нарықта ауыл шаруашылық шикізат өнімдері, тағамдар және азық-түлік тауарларын өндіруде атсалысуы қажет. Қоғамдық ұйымдар бұл саланың Дүниежүзілік сауда ұйымы және Евразиялық экономикалық одақ шеңберінде тең дәрежеде бәсекелестікке түсуіне жағдай жасауы керек [5].

Әдебиеттер:

1. Бибатырова И.А. «Ұлттық экономиканы мемлекеттік реттеу» Алматы, 2015 ж.
2. «Цифрлық Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасын бекіту туралы. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2017 жылғы 12 желтоқсандағы № 827 қаулысы. 120

3. Есполов Т. И., Сулейменов Ж. Ж. Аграрлық экономика: оқулық. – Алматы, 2013. – 135 б.
4. Сигарев М. И., Сыздыков Б. Ш. Развитие экономики аграрного сектора Казахстана: концепции, механизмы, перспективы. – Алматы, 2016. – 21 с.
5. Кайгородцев А. Государственное регулирование АПК как фактор обеспечения продовольственной безопасности // Транзитная экономика 31.- 2016. - С. 34-38

МЕМЛЕКЕТТІК БАСҚАРУ ЖӘНЕ ОНЫҢ ҚАЗІРГІ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ЖАҢҒЫРУДАҒЫ РӨЛІ

Сатиманова Гүлрайхан Саматқызы

магистрант МНГМУ-19

*Ш.Есенов атындағы Каспий мемлекеттік технологиялар және
инжиниринг университеті, Ақтау қаласы*

Ғылыми жетекшісі:

*Саймағамбетова Гаухар Амангельдиевна
«Менеджмент» кафедрасының профессоры*

Экономиканы басқаруға биліктің қатысу қажеттілігі, оның ауқымы, мақсаттары және оларға жету әдістері, сондай-ақ осы қатысудың салдары әрқашан көптеген қайшылықтарды тудырды. Жаңарту трансформациясын жүзеге асыруда мемлекеттік сектор мен бизнес құрылымдардың өзара әрекеттесу ауқымы да талас тудырады. Осы тұрғыдан алғанда, елдің жоғарғы басшылығы көрсеткен экономикалық басымдықтарға қол жеткізу үшін мемлекет пен бизнестің өзара тығыз байланысын талдау өте қызықты.

Мемлекет өзіне тән тетіктердің көмегімен әр ішкі жүйемен, оның ішінде экономикалық жүйемен реттеу процестерін жүзеге асырады. Осылайша, модернизациялық қайта құру саясатының іске асырылуын қамтамасыз етуде мемлекетке басым рөл жүктеледі.

Экономикалық қайта құруларды жүзеге асыру барысында әлеуметтік маңызы бар жобаларды іске асыру үшін жеке кәсіпкерлікті (атап айтқанда, кадрларды, инвестицияларды және т.б. потенциалды пайдалану) тарту мәселесі туындайды. Осылайша, өзін-өзі дәлелдеген мемлекеттік-жекеменшік серіктестік көптеген шетелдердегі тиімділік - бұл бизнес пен үкімет арасындағы ынтымақтастықтың қажетті формасы.

Мемлекеттің экономикаға қатысу қажеттілігін ескере отырып, бірқатар авторлар (И.В. Дойников, М.Г. Шевашкевич) бұл салада мемлекет, ең алдымен, нарықтың толыққанды белсенді қатысушысы бола отырып, бәсекеге қабілетті және институционалды қалыптасуын қамтамасыз ететін экономикалық интегратор ретінде ұсынылуы керек деп тұжырымдайды. қоршаған орта, сондай-ақ экономиканың салалық және аймақтық құрылымын оңтайландыру үшін жағдай жасау [1].

Мемлекеттік басқаруды Қазақстан экономикасының стратегиялық дамуын жүзеге асырудың маңызды факторы деп атауға болады. Мемлекеттік қызмет мемлекеттік басқару функцияларын жүзеге асырумен тығыз байланысты. Экономикалық дамудың негізгі мақсаттарын белгілей отырып, мемлекет, бір жағынан, бизнестің жұмыс істеуінің нұсқаулары мен шарттарын, екінші жағынан, жеке кәсіпкерліктен алынған ресурстарды пайдалану тәртібін анықтайтын негізгі субъект ретінде әрекет етеді. Өз кезегінде, негізінен мемлекет бақылайтын ресурстарды қайта бөлу аймақтар арасындағы әлеуметтік-экономикалық айырмашылықтарды теңестірудің және қоғамдағы тұрақтылықты сақтаудың маңызды тетігі болып табылады. Билікке ие бола отырып, мемлекет экономикалық салада басқару қызметін жүзеге асыратын нарық субъектілерінің мінез-құлық ережелерін анықтайды. Қоғамдық тұлғаға қатысты басқару категориясын талдай отырып, В.Г.Игнатов пен Г.П. Зеркин мемлекеттік басқаруды қоғамдық қажеттіліктер мен мүдделер, қоғамның

ортақ мақсаттары мен еркі жүзеге асырылатын барлық мемлекеттік институттардың қоғам қызметіне, оның жекелеген топтарына саналы әсер етуі ретінде белгілейді [2].

О.М. Рой мемлекеттік басқаруды негізгі аумақтық деңгейлер мен билік тармақтары арасындағы ықпал ету салаларын бөлу арқылы мемлекет ішіндегі қатынастарды реттеу процесі ретінде анықтайды. Автор мемлекеттік басқарудың негізі - мемлекеттің тұтастығын, оның негізгі институттарын және оның басымдықтарын қорғауға бағытталған мемлекеттік мүдделер: оның субъектілерінің өмір сүру деңгейі мен сапасын қолдау деп атап көрсетеді. Профессор Радченко мемлекеттік басқаруды заңнамалық актілерді қабылдау, осы актілер мен заң шығарушы (өкілді) билік органдарының актілерін қабылдау, олардың орындалуын ұйымдастыру және бақылау арқылы, тиісті аумақтық бірліктің мақсатына жету үшін оны мемлекетке беру үшін басқару объектісіне әсер ету жөніндегі атқарушы және әкімшілік органның қызметі ретінде сипаттайды [3].

Автордың айтуы бойынша экономиканы мемлекеттік (қоғамдық) басқару дегеніміз - бұл кешенді шаралар, мемлекеттің экономикалық шаралары, оның елдің әлеуметтік-экономикалық дамуына оның тікелей және жанама әсерін жүзеге асыратын механизмдердің бірі.

Мемлекеттік басқару категориясын зерттеу келесі ерекшеліктерді бөліп көрсетуге мүмкіндік береді:

- 1) мемлекеттік басқару - мемлекеттік билік жүзеге асырылатын құрал;
- 2) бұл мемлекеттің (оның барлық институттары, органдары, лауазымды адамдары ұсынатын) қоғам өміріне ықпал етпейтін әсері;
- 3) тек мақсатты сипатталған мемлекеттің әсері;
- 4) мемлекеттің маңызды функциясы - формаландырылғанды анықтау нарық жасай алмайтын және оған құзыретті емес мінез-құлық нормалары;
- 5) басқарудың уәкілетті субъектілері жүзеге асырады;
- 6) мемлекеттік басқару процесінде де-юре және іс жүзінде ықпал ету салаларын басқару деңгейлері арасында бөлу жүзеге асырылады.

Биліктің аймақтық және жергілікті деңгейлері жүзеге асыратын басқаруды заң шығарушының жалпылауына байланысты «мемлекеттік басқару» және «мемлекеттік басқару» терминдерін екі бірдей ұғым ретінде қарастырған орынды деп санаймыз[4].

Экономиканың сапалы мемлекеттік басқаруы қолда бар ресурстарды басым бағыттарға шоғырландыра отырып, эндогендік және экзогендік факторлардың өзгеруіне барабар жауап беруге мүмкіндік беретін тиімді мемлекеттік саясат құралдарын әзірлеуді болжайды. Мемлекет ел дамуының жалпы траекториясын қалыптастырушы актер ретінде әрекет етеді. Бүгінгі таңда бұл негізгі желі - жаңғырту. Оны іске асыруға ықпал ететін негізгі актер - коммерциялық сектор[5].

Қазақстанда үкімет пен бизнестің өзара әрекеттесуінің тиімді жүйесін қалыптастыру - бұл ұзақ уақыт бойы жүзеге асырылған өте күрделі процесс. Оны жүзеге асыруға кедергі келтіретін факторлардың ішінен тарихи (елді басқару векторының өзгеруі сөзсіз мемлекет-кәсіпорын-қоғам жүйесіндегі қатынастар сипатының өзгеруіне әкеп соқтырды), географиялық (экономикалық субъектілердің өзара әрекеттестігін, елдің кейбір бөліктерінің экономикалық мәдениетін анықтайтын мінез-құлық ережелерінің болуына байланысты), әлеуметтік мәселелерді бөліп көрсетуге болады. -экономикалық (қоғамның даму деңгейі, оның материалдық игіліктермен қамтамасыз етілу дәрежесі, қоғамның өмірдің барлық салаларында болып жатқан өзгерістерге, әсіресе ғылыми-техникалық прогрестің жетістіктерін қабылдауға дайындығы). Ресей экономикасы дамуының қазіргі кезеңі мемлекеттік сыйластық, жауапкершілік, тиімді коммуникация және тиімді қызмет принциптеріне негізделген мемлекеттік сектор мен бизнес арасындағы қатынастарды құру қажеттілігін алдын-ала анықтайды. Мемлекеттік саясатты қалыптастыру мен жүзеге асыруда мемлекет үшін ең маңызды контрагент ретінде әрекет ететін кәсіпкерлік қоғамда болып жатқан барлық дерлік процестерге ықпал ете алады. Кәсіптің жұмыс істеу шарттарын

анықтай алатын, оның жекелеген қатысушылары үшін қосымша жеңілдіктер жасайтын немесе басқаларға преференцияларды шектейтін мемлекет өзінің экономикалық және саяси байланыстарын жобалай алады. Осы мағынада мемлекет пен бизнестің өзара әрекеттесу процесін түсіну ішкі экономикалық кеңістіктің құрылымын болжауға мүмкіндік береді.

Автордың пікірінше, өзара сыйластық қағидаты құқық қорғау органының қызметкері тарапынан кері байланыстың болуында, өйткені егер заңнама талаптарын қолдану мүмкін болмаса немесе оларды қолдану кезінде көзделген нәтиже болмаса (немесе қол жеткізілмесе), кәсіпкер өз пікірін білдіріп, анықталған кемшіліктерді жою жөнінде ұсыныстар енгізуі керек. Мемлекет тарапынан бұл қағидаттың іске асырылуы кері байланыс циклінің әрекетін қамтамасыз етуде және іскери қауымдастықтың реакциясын уақытында ескеруінде көрінеді. Кәсіпкерлік қызмет барысында жалпы ішкі өнім (ЖІӨ) өндіріледі, жаңа тауарлар мен оларды өндірудің технологиялары жасалады, бұл өз кезегінде сұраныстың құрылымын анықтайды және бәсекелестіктің дамуын ынталандырады. Жаңа өнімді жасау жаңа білімді игеріп, оны іс жүзіне асыруды қажет етеді. Осылайша, келесі тізбек құрылды. Экономикалық дамудың негізгі басымдықтарын белгілей отырып, мемлекет тікелей және жанама әсер ету арқылы іс жүзінде экономикалық субъектілердің мінез-құлқы мен өзара әрекеттесу сипатын, демек, экономикалық ортаның моделін анықтайды. Заңды бекітілген ережелерді басшылыққа ала отырып, бизнес өнімдерді өндіруді және сатуды жүзеге асырады. Мұның нәтижесі микро деңгейде экономикалық субъектінің (пайда табу, керемет іскерлік бедел қалыптастыру, жаңа серіктестер, контрагенттерді тарту) және қоғам (жалақы төлеу, кәсіпкерлердің міндетті төлемдерін төлеуі, соның ішінде қаржылық ресурстарды қалыптастыратын) қаржылық-экономикалық жағдайын жақсарту болып табылады мемлекеттік қызметтерді ақысыз көрсету). Макродеңгейде мемлекеттің қаржылық тұрақтылығының өсуі (бюджеттің кірісі, шетелдік инвестицияларды тарту), халықтың білім деңгейінің жоғарылауы (ол тікелей орындайтын функциялар шеңберінде) байқалады. Әрі қарай, алынған білім мен дағдыларды іс жүзінде қолдану барысында жаңа өнімдер пайда болады, бұл экономикалық дамудың, мысалы, инновацияларды енгізу сияқты негізгі басымдықтарының орындалуын көрсетеді.

Сонымен қатар, мемлекеттік сектор мен жеке кәсіпкерліктің ынтымақтастығының маңызды шарты - аймақтық деңгейде де, халықаралық деңгейде де нарық бәсекелестігінің туындауынан туындайтын тәуекелдерден қорғауға үкімет кепілдік беру. Мысалы, мемлекет кепілдіктерінің кең таралған түрі ретінде қаржыландыру ұсыну қажеттілігі ұйымдардың кәсіпкерлік сенім индексінің мәндерімен дәлелденеді, бұл экономика салаларында кәсіпкерлік мінез-құлықтың жалпыланған жағдайын сипаттайтын сапалық көрсеткіш болып табылады.

Кәсіпкерлік пен үкіметтік қатынастардағы жетекші рөл мемлекетке тиесілі, ол іскерлік коммуникацияның сипатын тікелей, әкімшіліктен, тек шешім қабылдау саласымен байланысты, жұмсақ, жанамаға өзгерте алады. Қарым-қатынас процесінің өзін қарқынды кері байланыстың болуымен бір немесе екі жақты етіп қалыптастыру. Кәсіптің мәртебесі әр түрлі провайдерлерден серіктестерге қарай өзгеруі мүмкін[6].

Экономиканың мемлекеттік және кәсіпкерлік секторларының жемісті жұмыс істеуіне сөзсіз қажеттілік оларды анықтаудан туындайды. Мемлекеттің қоғам үшін ұжымдық тауар өндіруші ретіндегі қызметі өзінің мәні бойынша тиімді болуы керек, әйтпесе оның өмір сүру мәні жоғалады. Заңнамаға сәйкес кәсіпкерлік қызмет дегеніміз - бұл жүйелі түрде пайда табуға бағытталған, өз тәуекелімен жүзеге асырылатын дербес қызмет. Ұйым жұмысының тиімділігі оның қаржылық-шаруашылық қызметінің нәтижесі және негізгі мақсаты болып табылады. Бизнес пен үкіметтің өзара құрмет пен жауапкершілік қағидаттары бойынша ынтымақтастығы олардың әрқайсысының тиімділігін арттырудың және жалпы ел экономикасының бәсекеге қабілеттілігін арттырудың тиімді тетігі болып табылады. Үкімет пен бизнестің өзара іс-қимылының тиімділігі мемлекеттің әлеуметтік-экономикалық даму процестерін табысты орнатуда көрсетілген коммерциялық және қоғамдық секторлардың

табысты қызмет етуімен тығыз байланысты. Постиндустриалды экономикалық жүйеге көшу кезеңі және экономикалық өмірдің жаһандануы тек сандық көрсеткіштерден (өндіріс көлемі, еңбек өнімділігі және т.б.) сапаны жоғарылатуға ауысады. Сондықтан жалпы өнімнің өсуі ретіндегі экономикалық дамудың қазіргі тұжырымдамасы қазіргі өндірістің масштабы мен құрылымына сәйкес келмейді [7]

Дәл осы мемлекет, модернизацияның флагманы бола отырып, мемлекет, кәсіпкерлік және қоғам қатысушылары болып табылатын ішкі экономикалық қайта құрулар процесін ұйымдастырып, басқаруы керек. Мемлекеттік және бизнестің тиімді құралдарының бірі - мемлекеттік-жекеменшік серіктестік, ол өзінің нақты құқықтық, экономикалық, әлеуметтік негізіне ие, және мемлекеттік және жеке құрылымдардың тең құқылы ынтымақтастығы ретінде, бір-бірін өзара толықтырады.

Қолданылған әдебиеттер:

- 1.Зеркин Д.П., Игнатов В.Г. Основы теории государственного управления. Курс лекций. – Ростов-н/Д: Издательский центр «МарТ», 2000.
2. Козубенко А.В. Теория экономического развития: взаимодействие государства, рынка и гражданского общества: автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.00.01 / ГОУ ВПО «Российский экономический университет им. Г.В. Плеханова». М., 2011.
3. Попандопуло А.И. Государство и бизнес: модели взаимодействия и трансформация деловых коммуникаций в России: автореф. дис. ... канд. полит. наук. М.: МГУ им. М.В. Ломоносова, 2012.
4. Радченко А.И. Основы государственного и муниципального управления: системный подход. Ростов-н/Д, 1997. с. 22
- 5.Рой О.М. Система государственного и муниципального управления. 2-е изд. СПб.: Питер, 2006.
6. Социально-экономическое положение России 2012: Стат. доклад./ Росстат. М., 2013.
7. Шевашкевич М.Г. Необходимость и основные направления государственного регулирования интеграционных связей в открытой экономике. // Вестник ОГУ. 2005. № 9. С. 114-118.

ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ РУКОВОДСТВО СЮЖЕТНО-РОЛЕВОЙ ИГРОЙ ДЕТЕЙ СРЕДНЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА В СОВРЕМЕННОМ ДЕТСКОМ САДУ

Семилетко Татьяна Валентиновна

Воспитатель

КГКП «Детский сад - ясли № 45 «Болашақ» акимата города Усть-Каменогорска

В настоящее время приобрела актуальность проблема снижения игровой активности детей, одной из причин которой является распад естественного пути формирования сюжетно-ролевой игры, когда воспитатель придерживается стереотипного представления о ней как о регламентированном процессе и не понимает до конца ее специфики.

В современном детском саду чаще всего уделяется большое внимание материальному оснащению игры, а не развитию самих игровых действий и формированию у дошкольников игры как деятельности.

Для того чтобы однажды возникнув, сюжетно-ролевая игра перешла у ребенка на более высокий уровень развития, ее необходимо грамотно организовать. Для этого воспитателю необходимо знать специфику организации и руководства сюжетно-ролевой игрой в детском коллективе. А также от воспитателя требуется большое искусство, профессиональное мастерство и любовь к детям, основанная на знании психологии и

педагогики детской игры.

Р.И. Рзаева обозначила следующие основные задачи руководства сюжетно-ролевой игрой детей среднего дошкольного возраста:

- 1) развитие игры как деятельности;
- 2) использование ее в целях воспитания, как детского коллектива, так и личности каждого отдельного ребенка [1].

Развитие сюжетно-ролевой игры проходит поэтапно. Средний дошкольный возраст относится ко второму этапу ее развития, когда воспитатель формирует у детей умение принимать роль, разворачивать ролевое взаимодействие, переходить от одной роли к другой. Самостоятельно дети могут придумывать разнообразные сюжеты игр, согласовывают друг с другом игровые замыслы. Особенность процесса формирования игровых умений на данном возрастном этапе заключается в том, что взрослый выступает в роли равного партнера. Он занимает позицию ребенка и, сохраняя естественность игры, играет вместе с ним.

Н.В. Краснощекова считает, что для того чтобы развивать сюжетно-ролевую игру у детей среднего дошкольного возраста воспитателю необходимо:

- 1) изучать интересы детей, выявлять их любимые игры. А также использовать темы игр, которые отражают общественные явления и события;
- 2) воспитатель должен стремиться к максимальному насыщению игры интересным содержанием, которое способно увлечь ребенка;
- 3) привлекать детей к обсуждению плана игры, к разработке содержания ролевых действий;
- 4) создавать воображаемые ситуации. Начало сюжетно-ролевой игры у детей дошкольного возраста всегда начинается с наделения окружающих предметов переносными значениями;

5) при распределении ролей, воспитателю необходимо стремиться к тому, чтобы удовлетворить игровые потребности всех детей;

6) воспитателю необходимо стремиться к тому, чтобы в начале игры создать интересную игровую ситуацию, используя различные методические приемы;

7) воспитателю необходимо стремиться к сохранению игровой ситуации. В развернутой сюжетно-ролевой игре игровой сюжет естественно и непринужденно развивается самими играющими детьми. Воспитатель лишь помогает этому с помощью определенных методических приемов:

- в общении с детьми употребляет условную игровую терминологию;
- старается обыграть любое дело детского коллектива;
- все меры педагогического воздействия осуществляет в игровом ключе, не разрушая при этом воображаемой ситуации;

8) необходимо, чтобы завершение сюжетно-ролевой игры вызвало у дошкольников положительное эмоциональное состояние и желание сохранить в жизни детского коллектива все, то лучшее, что принесла с собой игра [2, с. 23].

Как утверждают Н.Я. Михайленко и Н.А. Короткова [3], особенно важным в плане развития и обогащения сюжетно-ролевой игры детей среднего дошкольного возраста, является умение воспитателя играть с детьми, т.е. его «игровая позиция».

Игровая позиция – это сложное образование, которое включает рефлекссию, эмпатию, креативность и собственный игровой опыт воспитателя, являющийся совокупностью практически освоенных умений по оперированию элементами сюжетно-ролевой игры.

В основе игровой позиции воспитателя лежат общие принципы игры:

- самоценность;
- добровольность;
- игровое равенство и др.

Игровая позиция воспитателя предполагает овладение им внутри игровым языком, который выражается в слове жесте, мимике и пластике. При этом игровая позиция

обеспечивает включение воспитателя в совместную с детьми сюжетно-ролевую игру и создает условия для развития самостоятельной игры средних дошкольников.

Воспитатель может занимать позицию наблюдателя-консультанта, когда он целенаправленно наблюдает за ходом сюжетно-ролевой игры и оказывает детям необходимую помощь. Также воспитатель может стать координатором-режиссером, устанавливая игровые отношения между участниками сюжетно-ролевой игры. Наибольшего мастерства требует игровая позиция соигрока, когда воспитатель может обозначить себя в непосредственных игровых действиях в рамках игрового содержания, т.е. становится партнером детей по игре. Именно последняя игровая позиция воспитателя, позиция партнера в ходе игрового взаимодействия дошкольников считается важным условием успешной организации игровой деятельности.

Н.Ф. Комарова [4] по вопросу руководства сюжетно-ролевыми играми дошкольников выделяет приемы косвенного воздействия и прямого руководства. Косвенное воздействие на сюжетно-ролевую игру детей осуществляется путем обогащения знаний детей об окружающей их жизни, обновления игровых материалов. Т.е. воспитатель непосредственно не вмешивается в игру. Это позволяет сохранить самостоятельность дошкольников в процессе сюжетно-ролевой игры и вместе с тем вызывает интерес к новой теме игры. А также обогащает содержание уже существующей сюжетно-ролевой игры.

К прямым приемам руководства сюжетно-ролевыми играми в среднем дошкольном возрасте относится ролевое участие воспитателя в игре, в сговоре детей, разъяснение и помощь, советы по ходу игры, предложение новой темы для игры. Перечисленные приемы дают возможность воспитателю целенаправленно оказывать влияние на содержание игры, взаимоотношения детей в игре, поведение играющих. Основным условием для использования этих приемов, является развитие и сохранение самостоятельности дошкольников в игре. Развитие самостоятельной игры детей среднего дошкольного возраста происходит быстрее, если воспитатель целенаправленно руководит ею, формируя специфические игровые умения.

С.Л. Новоселова [5] и Е.В. Зворыгина [6] выработали комплексный метод руководства сюжетно-ролевой игрой, представляющий собой систему педагогических воздействий, которые способствуют развитию самостоятельной сюжетно-ролевой игры детей, исходя из ее возрастных особенностей и потенциальных возможностей развития интеллекта ребенка.

Комплексный метод включает в себя следующие компоненты:

- планомерное педагогически активное обогащение жизненного опыта дошкольников;
- совместные (обучающие) игры воспитателя с детьми, которые направлены на передачу им игрового опыта традиционной культуры игры;
- своевременное изменение предметно-игровой среды с учетом обогащающегося жизненного и игрового опыта дошкольников;
- активизирующее общение воспитателя с детьми, которое направлено на побуждение их к самостоятельному применению в игре новых способов решения игровых задач и новых знаний о мире.

К приемам прямого руководства необходимо отнести включение воспитателя в сюжетно-ролевую игру дошкольников, принятие на себя главной роли в игре и изредка – принятие второстепенных ролей.

К приемам косвенного руководства сюжетно-ролевой игрой детей среднего дошкольного возраста, прежде всего, относится обогащение их реального опыта в активной деятельности (экскурсии, наблюдения, беседы, чтение художественной литературы и т.п.). Следующим приемом косвенного руководства сюжетно-ролевой игрой детей среднего дошкольного возраста, является организация воспитателем предметно-игровой среды (введение ролевых атрибутов, новых игрушек, изготовление детьми атрибутов для игры и пр.). Важным также является обогащение социального опыта детей в повседневной жизни (экскурсии, наблюдения, беседы, создание воспитателем специальных ситуаций, обучающих

ребенка налаживать контакты с окружающими и т.д.). И наконец, таким приемом будет создание проблемной игровой ситуации с помощью:

- игрового оборудования (атрибутов, декораций, предметов одежды, игрушек и пр.);
- активизирующего общения педагога с детьми;
- поощрения;
- привлечения в игру малоактивных детей.

Таким образом, развитие сюжетно-ролевой игры у детей среднего дошкольного возраста происходит под воздействием окружающей жизни и влияния взрослых на развитие детских интересов, расширение кругозора, обогащение эмоциональной сферы. Современные подходы к руководству сюжетно-ролевыми играми детей среднего дошкольного возраста рассматривают его как процесс постепенной передачи детям усложняющихся способов построения игры. Планируя работу по руководству сюжетно-ролевыми играми детей среднего дошкольного возраста, воспитателю необходимо предусматривать обогащение содержания игры, расширение игрового опыта, а также разнообразить тематику игр.

Список использованных источников и литературы

1. Рзаева Е.И. Игровая компетентность как необходимое условие профессиональной деятельности воспитателя дошкольного образовательного учреждения / Е.И. Рзаева // Высшее образование сегодня. - 2013. - № 9. - С. 21-24.
2. Краснощекова Н.В. Сюжетно-ролевые игры для детей дошкольного возраста / Н.В. Краснощекова. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2010. – 251 с.
3. Михайленко Н.Я. Организация сюжетной игры в детском саду: Пособие для воспитателя / Н.Я. Михайленко, Н.А. Короткова. - М.: Издательство «ГНОМ и Д», 2000.-96с.
4. Комарова Н.Ф. Комплексное руководство сюжетно-ролевыми играми в детском саду / Н.Ф. Комарова. – М.: Издательство «Скрипторий 2003», 2010. – 157 с.
5. Новоселова С.Л. Система «Модуль - игра». Новая развивающая предметно-игровая среда для дошкольников и педагогическая технология ее использования / С.Л. Новоселова. – М.: ООФ «Социальное развитие России», 2004. – 40 с.
6. Звoryгина Е.В. Я играю!: условия для развития первых самостоятельных сюжетных игр малышей / Е.В. Звoryгина. – М.: Просвещение, 2007. – 98 с.

SMARTHOME В ПРОГРАММНОМ КОМПЛЕКСЕ DIALUX

Сулейменова Балауса Айдынбековна

Преподаватель информатики

Колледж АО «Финансовая Академия» г.Нур-Султан

Одно из многообещающих направлений технологий искусственного освещения, светодиодное освещение, основанное на использовании светодиодов в качестве источника света. Развитие светодиодного освещения непосредственно связано с технологической эволюцией светодиода. Именно светодиодные источники света считаются наиболее функционально-перспективным направлением и энергоэффективности [1].

Тенденции развития и распространения светодиодных технологий в современном мире уже заметны. Светодиодные осветительные приборы делаются наиболее многообещающими и универсальными устройствами в освещении самых различных объектов. Светодиоды дают возможность делать изумительные эффекты, нереальные при применении иных источников света.

Цель проекта разработка разных сцен освещения для решения вопросов светового убранства интерьера, объектов внутренней сцены, на основе светодиодных светильников в программном комплексе DIALux.

Будучи относительно свежей технологией, светодиоды в большинстве случаев превосходят классические информаторы света по энергоэффективности, качеству света, рентабельности и экологичности [3]. Классические осветительные приборы важно уступают вероятностям светодиодных устройств и по численности цветов, и в том, собственно, что касается диммирования и смешения цветов. Бесчисленные задачи, решаемые с поддержкой цвета, обязаны рассматриваться комплексно, например, как на составление цветового окружения воздействует в одно и тоже время весь ряд взаимосвязанных моментов. Неувязка воздействия освещения на восприятие цвета стала тем более животрепещущей с выходом в свет и неизменным расширением номенклатуры светодиодных осветительных приборов [2].

Цвет, абсолютно, значительный эстетический момент формирования строительной среды, в что количестве и в оформлении экстерьеров. При данном последний итог освещения обязан гарантировать санкционированное, целенаправленное качественно-количественное рассредотачивание цвета в месте. Приметное воздействие на цветность излучения имеют все шансы оказывать светотехнические материалы, из коих исполнены отражатели, рассеиватели, абажуры осветительных приборов, решетки (анодированные золотистые, серебряные и др.), перекрывающие световой поток при искусственного происхождения освещения. Это имеет возможность быть как материалы, пропускающие свет - молочное стеклышко, цветные стекла, пластмассы, ткани, светорассеивающие пленки, например, и отражающие его - железные плоскости, эмали, лакокрасочные покрытия [6]. Учет характеристик цветопередачи источников света, хитросплетение цветов - это не лишь только декоративный составляющую при освещении, но и высококачественный неподражаемый, эстетический вид, оригинальность, как внутреннего места домов, как и строительной композиции.

Комната отдыха или спальня

Программа DIALux позволяет рассчитывать внутреннее освещение при заданном типе и количестве светильников и их расположении. При расчете учитывается геометрия помещения, цвет и текстура поверхностей, а также расставленная мебель. Самыми востребованными результатами расчета являются графическое изображение распределения освещенности по рабочей поверхности и общий трехмерный вид освещенного интерьера [4].

Рис.8 - а Комната отдыха

Освещение играет немаловажную роль в создании комфорта и уюта помещения, а качественное освещение способно полностью изменить даже самый скучный интерьер. Качественное освещение не только оказывает благотворное влияние на самочувствие, настроение и здоровье человека, но и повышает его работоспособность [5].

Светодиодное освещение занимает лидирующие позиции на светотехническом рынке, ведь это световое решение максимально экологично с точки зрения того, что оно помогает сберечь бесценные ресурсы нашей планеты. В условиях общего сокращения расходов, разработки новых стандартов, зеленых инициатив и принятия законодательных актов,

направленных на защиту окружающей среды, создаются большие возможности для использования светодиодного освещения, как на национальном, так и на международном уровне [1].

Сегодня важно научить ребенка самостоятельно выявлять и решать проблемы в различных областях знаний. А это значит, что необходимую информацию ему тоже придется самостоятельно добывать и перерабатывать.

Во всех отраслях науки, техники, медицины, в коммерческой и управленческой деятельности используются построенные с помощью компьютера схемы, графики, диаграммы, предназначенные для наглядного отображения разнообразной информации [7].

Список использованной литературы

1. Гречкина Т.В., Сулейменова Б.А., Светоцветовые композиции оформления интерьеров с использованием светодиодных светильников. Международная научно-практическая конференция студентов, аспирантов и молодых ученых «Современные техника и технологии» // Светотехническая конференция, г. Саранск. 2011. С. 14- 16.
2. Джонатан В. Светодиодное освещение. Принципы работы, преимущества и области применения: справочник /Джонатан Вейнерт, компания Philips Color Kinetics.- сентябрь 2010. - 147с., www.philips.ru
3. Лицкевич В. К. Архитектурная физика.: учебник для вузов / В. К. Лицкевич, Л. И. Макриненко, И. В. Мигалина и др; Под ред. Н. В. Оболенского. - стер. изд. - М.: Стройиздат, 2001. - 448 с.
4. Сулейменова Б.А., Гречкина Т.В. Светодиодные технологии в современном мире. Методическое указание для выполнения лабораторных работ/ Сулейменова Б.А., Гречкина Т.В. - Томск, изд.ТПУ, 2013.-235 с.
5. Сулейменова Б.А., Гречкина Т.В. Компьютерное проектирование цветных сцен освещения на базе светодиодных светильников. Международная выставка декоративного и технического освещения, электротехники и автоматизации зданий в Москве // Тезисы и докладов на научно-технической конференции молодые светотехники России, г. Москва. 2012.- С. 37- 39.
6. Щепетков Н.И. Световой дизайн города/ Щепетков Н.И.: Учеб. пособие – М.: Архитектура-С, 2006.- С. 320.
7. Цвет в интерьере. [Электронный ресурс] - Режим доступа: <https://rehouz.info/cvet-v-interere/>

КОМПЬЮТЕРНОЕ ПРОЕКТИРОВАНИЕ ЦВЕТНЫХ СЦЕН ОСВЕЩЕНИЯ НА БАЗЕ СВЕТОДИОДНЫХ СВЕТИЛЬНИКОВ

Сулейменова Балауса Айдынбековна

Преподаватель информатики

Колледж АО «Финансовая Академия» г.Нур-Султан

В условиях общего сокращения расходов, разработки новых стандартов, зеленых инициатив и принятия законодательных актов, направленных на защиту окружающей среды, создаются большие возможности для использования светодиодного освещения как на национальном, так и на международном уровне.

Целью настоящей работы является разработка сцен освещения для решения вопросов светоцветового убранства интерьера, объектов наружной сцены, уличного освещения на основе светодиодных светильников. В настоящей работе проводится изучение технологии применения светодиодов, не только как декоративного компонента в освещении, но и

основного источника света при проектировании осветительной установки. Расчет и построение сцен освещения выполнен с помощью программы DIALux.

Возможности компьютерных средств проектирования позволяют моделировать сцены освещения с учетом цветных компонентов участвующих в освещении, таких как цветной светофильтр или производить коррекцию цветного освещения на базе цветовой температуры источника света.

Использование в освещении цвета обогащает, усиливает эффект восприятия созданных светотехником проектов освещения. Многочисленные задачи, решаемые с помощью цвета, должны рассматриваться комплексно, так как на формирование цветового окружения влияет одновременно целый ряд взаимосвязанных факторов. Цвет безусловно важный эстетический фактор формирования архитектурной среды, в проектировании освещения улиц и прилегающих территорий, ландшафтов, широко применяется в оформлении интерьеров.

Планирование сцен освещения носит индивидуальный характер, включая особенности внутреннего пространства или объекта архитектуры, норм и правил искусственного освещения. В сцене для формирования необходимого визуального окружения также необходимы дополнительные приемы эстетического порядка, способствующие выделению светом архитектурных деталей, совмещение с естественным светом, стилевое единство светильников. Выполнение освещения с элементами управления раскрывают дополнительные возможности проектирования освещения.

Светодиоды позволяют создавать удивительные эффекты, невозможные при использовании других источников света. Традиционные светильники значительно уступают возможностям светодиодных приборов и по количеству цветов, и в том, что касается диммирования и смещения оттенков. Включая в проект освещения возможности выбора цвета, позволяют моделировать сцены освещения и формировать конечный результат будущей осветительной установки максимально реалистично и качественно для зрителя.

Литература

1. Светодиодное освещение. Принципы работы, преимущества и области применения: справочник /Джонатан Вейнерт, компания Philips Color Kinetics.- сентябрь 2010. – 147с., www.philips.ru

ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ КАЗАХСТАНА

Сүндет Ерік Серікжанұлы,

Магистрант I курса ОП «Аграрный менеджмент»

Научный руководитель:

Нукешева Анар Жаскайратовна, к.э.н., доцент

Казахский агротехнический университет им.С. Сейфуллина

Традиционно считалось, что сельское хозяйство самая консервативная отрасль экономики. Частные инвесторы неохотно вкладывались в отрасль из-за низкая маржинальности, высоких рисков, зависимости от колебаний цен на удобрения, топливо, готовую продукцию.

В настоящее время в экономике, так и в аграрном секторе большое внимание уделяется модернизации процессов, цифровизации, принята Государственная программа «Цифровой Казахстан» [1].

В условиях пандемии, когда ослабли каналы распространения и транспортировки товаров, нарушились логистические цепочки, вопрос о продовольственной безопасности становится все более актуальным.

Цифровизация сельского хозяйства является одним из факторов обеспечения продовольственной безопасности Казахстана. Более того, цифровая трансформация помогает решить ряд общих для отрасли проблем, таких как борьба с вредителями и насекомыми, контроль семенного фонда, водный дефицит, метео-прогнозирование, контроль и мониторинг здоровья и перемещений животных, оптимизация работы фермеров и контроль исполнительской дисциплины.

Цифровизация АПК в Казахстане на сегодняшний день представляет собой, в первую очередь, внедрение и широкое использование технологий GPS-навигации, дронов, электронных карт и систем параллельного вождения, то есть, систем вождения с GPS, которые держат машины на точной траектории движения при распахке земель и посеве, предотвращая таким образом пропуски и перекрытия [2].

Переход к точному земледелию, как основного направления цифровизации АПК, позволит снизить негативное влияние климатического фактора и повысить урожайность сельскохозяйственных культур.

Многочисленными исследованиями, установлена прямая зависимость урожайности сельскохозяйственных культур от качества выполнения технологического процесса [3, 4]. Одним из показателей качества является разница между необходимой дозой внесения удобрений для получения планируемой урожайности D_z и фактической дозой D_f внесения. На качество внесения удобрений оказывает влияние технология внесения, технические средства, точность позиционирования и уровень дифференциации доз.

Некачественное распределение удобрений ухудшает технологические и биологические свойства урожая, что снижает их окупаемость. Так, например, неоднородность развития колосовых зерновых культур приводит к полеганию и, как следствие, повышенным потерям при механизированной уборке и ухудшению кондиционных свойств урожая (рисунок 1)

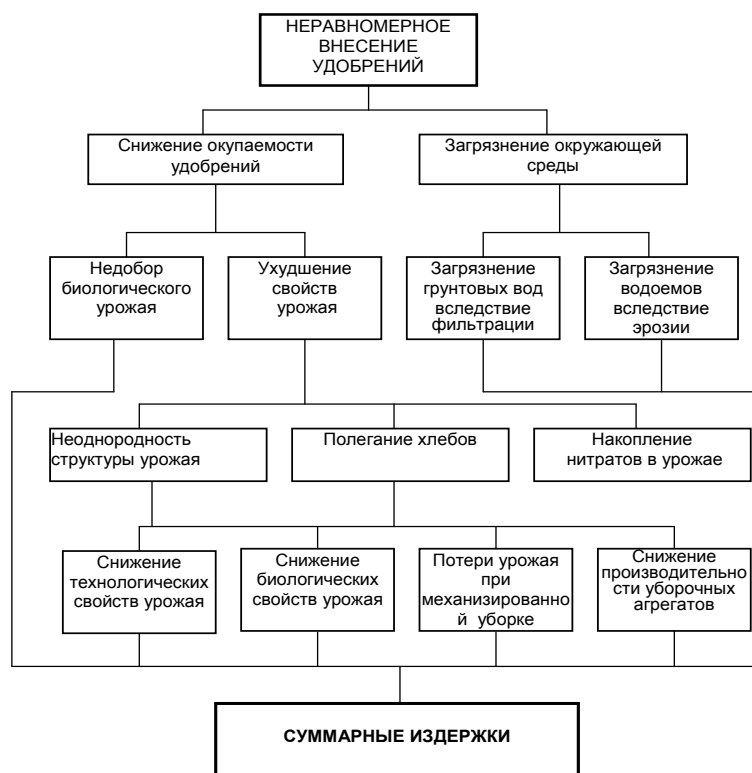

Рисунок 1 - Иерархическая структура издержек, обусловленных некачественным внесением удобрений.

Внедрение умных технологий, оцифровка посевных площадей, то есть, создание электронных карт полей позволит повысить качество выполнения технологического процесса.

Составление карт урожайности поля стало в последнее время общей практикой среди товаропроизводителей США. Некоторые поля уже имеют трех, пятилетнюю и более историю, представленную в картах урожайности. Ценность карт зависит от того, насколько они точны и как правильно будут проанализированы. Главная цель интерпретации карт урожайности при использовании их для дифференцированного внесения удобрений это выявление роли элементов питания в почве, обуславливающих изменчивость урожайности в пределах одного поля. Очевидно, что информация, представленная на карте, имеет определенную погрешность, которая может быть исправлена. Погрешности должны быть отделены от реальной изменчивости урожайности по полю для более точной интерпретации карты. Для успешной интерпретации карт привлекается дополнительная информация о поле. Для эффективной оценки влияния всей совокупности факторов на урожайность используют ГИС, устанавливающие связь между урожайностью и другими характеристиками поля.

На основе данных об урожайности товаропроизводитель может судить о преимуществах или недостатках конкретной технологии возделывания данной культуры. Изучая изменчивость урожайности в рамках одного поля (на элементарных участках), товаропроизводитель может определить причины, вызывающие это, и устранить их.

Многие факторы, влияющие на урожайность, взаимосвязаны. Ключом к интерпретации карт является более глубокое понимание причин, вызывающих изменение урожая, и выявления тех из них, которые обусловлены действиями самого товаропроизводителя во время выращивания соответствующей сельскохозяйственной культуры. Составление карт урожайности эффективно лишь в том случае, когда эта информация будет использована для более обоснованного принятия решения. В настоящее время ведутся работы по автоматизации процесса составления карт урожайности с использованием последних достижений в электронике и глобальном позиционировании. Несмотря на то, что технология составления карт урожайности широко внедряется в жизнь товаропроизводителей, много технических вопросов остается не решенными. Так, например, определение координат агрегата при оценке урожайности сопряжено со многими случайными и систематическими ошибками. Поэтому при составлении карты необходимо принимать меры, чтобы избежать погрешностей. Используемое в настоящее время математическое обеспечение корректирует данные об урожайности, прежде чем представить их в виде карты.

Министерством сельского хозяйства РК планируется внедрение системы точного земледелия, позволяющей увеличить сбор урожая в 2,5 раза. И по прогнозам Министерства сельского хозяйства РК эффект от цифровизации АПК ожидается в районе 30% от прироста ВВП, который планируется увеличить до отметки свыше 3 трлн тенге к началу третьего десятилетия века [5].

Внедрение цифровых технологий, точного земледелия требует новых технологических знаний и навыков в области Big Data, математике, аналитике, робототехнике, и в настоящее время остро ставится вопрос подготовки профессиональных кадров для инновационного АПК.

Литература

1. Постановление Правительства Республики Казахстан от 12 декабря 2017 года № 827 Об утверждении Государственной программы «Цифровой Казахстан» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 01.10.2020 г.) https://online.zakon.kz/document/?doc_id=37168057
2. В Казахстане идет цифровая трансформация агрокомплекса. <https://profit.kz/articles/14598/V-Kazahstane-idet-cifrovaya-transformaciya-agrokompleksa/>

3. Личман Г.И., Белых С.А., Марченко А.Н., Размещение приемника сигналов ГЛОНАСС/GPS на агрегате // Сельскохозяйственные машины и технологии. – 2014. – №1. – С.7-9.
4. Sogaard, H.T. and P. Kiekegaard Yield Reduction resulting From Uneven Fertilizer Distribution//Transactions of the ASAE.– 1994.– № 37(6): p.1749-1752
5. Как с помощью цифровизации увеличить урожаи, рассказал Сапархан Омаров https://baigenews.kz/news/kak_s_pomoshchu_tsifrovizatsii_uvelichit_urozhainost_rasskazal_saparhan_omarov/

ТУРИЗМДІ ДАМУ ТУ ПРОБЛЕМАСЫ (ШЫҒЫС ҚАЗАҚСТАН МЫСАЛЫНДА)

**Сырымбек Маржан,
Омарбекова Назерке Мержанқызы**

Өскемен қаласы,

Д. Серікбаев атындағы Шығыс Қазақстан техникалық университеті

Туризмді өркендетудің маңыздылығы – ол жаңа жұмыс орындарын құруға және тұрғындарды жұмыспен қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін аз шығынды қызмет саласы болып табылатындығынан. Туризм табиғи ресурстарды сарқытпайды және ел үшін тұрақты табыс көзі болып табылады.

Қазақстан Республикасындағы Туризм ұлттық экономиканы индустриялық-инновациялық дамытудың басым бағыттарының бірі болып табылады. Қазақстанның белгілі бір экономикалық және бірегей табиғи әлеуетке ие екенін ескере отырып, елдегі туризмнің алуан түрлерін: мәдени-танымдық, экологиялық, экстремалдық, іскерлік, сауықтыру және т. б. дамыту үшін барлық мүмкіндіктері бар.

Нарықтық жағдайда туристік қызметті қалыптастыру мен дамыту мәселелерін көптеген алыс шетелдік экономист ғалымдар, атап айтқанда М. Портер, Ф. Котлер, Кифяк В.Ф., Дж. Макенс, Л.Л. Николас өз еңбектерінде қарастырған. Туристік бизнесті дамытуды зерттеуге ресейлік ғалымдар – Балабанов И.Т., Балабанов А.Т., Решетников Е.Г., Юрик Р.А. және т.б. ат салысты. Ал, қазақстандық ғалымдардың ішінде Ердаuletов С.Р., Никитинский Е.С., Вуколов Э.А., Сұрағанова С.К., Дуйсен Г.М., Н.Абуев еңбектерінде орын алған.

Экономика мен туризм бір-бірімен етене байланысты. Заманауи Қазақстан Республикасының ішкі туризмі экономиканың айырықша саласы, саяхаттау кезінде пайда болатын адам қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін туристік қызметтер кешенін ұсынатын және тауарларды сататын қызметті өзіне қамтитын қызмет түрі. Қазақстан Еуропадан Азияға, Қытайдан Ресейге жолдардың қиылысында қолайлы орналасуының арқасында Жібек жолының бір бөлігі және Еуразия жүрегі болып табылады.

Бүгінде ЮНЕСКО/ЮНВТО және Дүниежүзілік туристік ұйыммен Қазақстан, Қырғызстан және Қытай арқылы өтетін "Жібек жолы мұрасы дәліздері үшін туризмді дамыту стратегиясы", ал екіншісі – Тәжікстан, Өзбекстан және Қазақстан арқылы өтетін бірлескен жобаны іске асыруға ерекше көңіл бөлінуде. Осы халықаралық жобаларға қатысу олардың авторларына елдің мүмкіндіктерін барынша пайдалана отырып және оның мәдени және табиғи мұрасын барынша сақтай отырып, өз өңірінің кіру туризмін басқарудың және дамытудың оңтайлы стратегиясын жасауға мүмкіндік береді [1].

Айқын артықшылықтарға қарамастан, елдегі туризм саласы бүгінде құлдырау жағдайында екендігі мәлім. Еліміз өзінің табиғи әлеуетін толық көлемде пайдалана алмауда. Мәселенің кейбір себептеріне мыналарды жатқызуға болады:

1. Отанымыздың көлік инфрақұрылымы жеткіліксіз дамыған және қызметтердің тиісті деңгейін ұсынбайды.

2. Көпшілік турагенттер Қазақстанның туристік нарығын шетелде алға жылжытып, танымал етпей, көшпелі туризм саласында жұмыс істейді.
3. Туризм саласында зерттеулермен айналысатын арнайы институттар жоқ.
4. Қазақстанда туризм қауіпсіздігін қамтамасыз ету деңгейі айтарлықтай жоғары емес.
5. Қазақстан туристік орталығы ретінде брендті қалыптаспауда.
6. Сервис деңгейінің жоғары болмауы.
7. Туризм саласында білікті мамандардың жетіспеушілігі.
8. Инвестициялық тартымдылықтың төмендігі.

Туризмді дамыту үшін, әрине, ең бірінші қолдау мемлекеттен болу керек деп есептейміз. Қазақ Елінің шығыс өңірінде туризмді қолдау және дамыту бүгінде аса қажет етілетін мәселе деп білеміз. Шығыс Қазақстан – Алтай және оның тау бөктеріндегі орман аудандары; Ертіс, Уба және Күршім өзендері; Зайсан, Марқакөл және Алакөл көлдері. Семей өңірі – қазақтың ұлы ақыны, ағартушы Абай Құнанбаевтың туған жерін атауға болады.

Шығыс өлкесі – демалыс үшін тартымды орын. Шетелдік және Қазақстандық туристер үшін елімізді не тартымды етеді? Біз бұл жайында екі негізгі пікірді атап өткіміз келеді.

Біріншіден, өңірдің бірегей табиғаты бар, ол ландшафт ерекшеліктерімен және әлемде еш жерде жоқ қызықты орындармен ерекшеленеді. Шетелдік қонақтар ауылдарға барып, киіз үйлерде демалады, шұбат пен қымыз ішеді, ат жарысына қатысады, бір сөзбен айтқанда ерекше туризмге қызығушылық танытады. Еуропалық және американдық туристерді қазақтың табиғаты, оның өркениетпен бүлінбеуі қызықтырады, осылайша экотуризмнің дамуына алғышарттар жасайды. Сондай-ақ, тау және экстремалды туризмге (тау жорықтары, әуе шарлары, шаңғы туризмі, тікұшақ туризмі) әсіресе ресейліктер, қытайлар және американдықтардан сұраныс бар.

Екіншіден, шетелдіктер көшпенділер мәдениетіне қызығушылық танытады. Қазақстан халқы қазақтардың мәдени мұрасын сақтауды жалғастыруда. Осылайша, қазақстандық туризм тартымдылығының белгіленген факторлары экологиялық, өзіндік ерекшелігі бар, іскерлік және белсенді туризм перспективалы туристік бағыттар болуы мүмкін деген қорытынды береді.

Шығыс Қазақстан көшпелі халықтың тың табиғи ресурстары мен өзіндік мәдениетіне ие, туризмді дамытуда өзіндік үлкен әлеуетке ие. Республика аумағында, соның ішінде аталған өңірде туризмді өркендету мақсатында келесі міндеттерді шешу қажет:

- ШҚО-да туристік қызметтер нарығына маркетингтік зерттеулер жүргізу;
- Қазақстан Республикасының тартымды туристік имиджін қалыптастыру жөніндегі іс-шараларды әзірлеу;
- өңірлердегі туризм ерекшелігін ашу; турларды дамыту және енгізу перспективаларына талдау жүргізу;
- туризм саласындағы құқықтық және заңнамалық базаны жетілдіру, құқықтық мәселелерді (оның ішінде салық заңнамасы) қарастыру;
- бүгінде Қазақстанда туристерді сақтандыру мен оларға көмек көрсетуге арнайы мамандандырылған сақтандыру компаниялары жоқ. Осы салада мамандандырылған сақтандыру компанияларын құру және туристерді сақтандыруды жүзеге асыруда әлемдік тәжірибелерге сүйену қажет.

Елдегі шығыс өңірі үшін аса өзекті туризм түрлері: альпинизм, жартасқа өрмелеу, тау туризмі, спелеотуризм болып табылады. Альпинизм – тау шыңдарына шығатын тауға саяхат. Заманауи спорттық альпинизм – әртүрлі күрделілік санатындағы бағыттар бойынша тау шыңдарына көтерумен байланысты спорт түрі. Техникалық жағынан күрделі маршрут тік және созылған жартасты, мұз және қар баурайларын, сондай-ақ олардың әртүрлі комбинацияларын қамтиды.

Сонымен қатар, тау және жаяу жүргіншілер туризміне жартасқа өрмелеу-маршруттың жартас бөлігін өту техникасымен байланысты жарыстың түрін дамыту қажет.

Тау туризмі бұл – тау рельефінің күрделі учаскелерінің (баурайлардың, жоталардың, мұздықтардың, асулардың) өтуіне, тау ағындарын үдетуге байланысты тауға саяхат.

Спелеотуризм - жер астындағы үңгірлер мен қуыстар бойынша маршруттардың өтуін көздейтін арнайы категориялық туристік жорықтар.

Өңірде әсіресе, атқа міну, ат туризмі саяхаттаушыларға сауықтыру әсерін тигізетіндіктен, ат саяхаттары сияқты қызмет түрін ұсыну үлкен нарықтық резервтер мен әлеуетті көрсетеді.

Осылайша, ШҚО-да мәдени-тарихи және экологиялық туризмді дамыту тұтастай алғанда ұлттық туристік өнімнің тартымдылығын арттырып, Қазақстанның туристік қызметтердің әлемдік нарығына кіруіне ықпал ете алар еді. Ол үшін халық шаруашылығы экономикасының кіріс секторы ретінде және халықаралық қызмет көрсету саудасы шеңберінде халықаралық іскерлік ынтымақтастықтың маңызды саласы ретінде бәсекеге қабілетті туристік индустрияны құру қажет.

Туризм саласын дамыту мақсатында мемлекетте бірнеше жобалар мен бағдарламалар қолданылуда. Осы көрсеткіштер негізгі индикаторлар арқылы дамып, елімізде белгілі статистикалық немесе ақпараттық көрсеткіштерді береді. Санаторий-курорттық ұйымдардың саны 2017 жылы 144 болса, қазіргі таңда 154 бірліктен асады. Жалпы ішкі өнімдегі туризм үлесі төтенше жағдайға дейін біртіндеп артуда болған еді. Қазақстан Республикасының туристік саласын дамытудың 2019 - 2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын бекіту туралы қаулысы бекітілген. Онда тиімді геосаяси жағдайда орналасқан Қазақстан қомақты тарихи-рекреациялық ресурстарды әрі әлемдік мәдени және тарихи мұра объектілерін, бірегей табиғи алуан түрлілікті иелене отырып, жаңа туристік өнімдерді дамыту әлеуетіне және әлемдік туризм картасында ірі ойыншыға айналуы үшін барлық қажетті алғышарттарға ие екендігі айтылады.

Төтенше жағдай кезеңінде туризм нарығы айрықша төмендеу тенденциясында. Бүкіл әлем саяхат саласы қиындық көруде. Әрине, бұл проблемаларды елемеуге болмайды. Дағдарыстан шығудың жолдарына келсек, «Атамекен» ҰКП мен «Kazakh Tourism» ҰК бірлескен жол картасына қол қойды. Жол картасы 2020-2021 жылдары іске асыру жоспарланған. Мұндағы негізгі бағыт ұлттық туристік өнім және туристік инфрақұрылымның дамыту [3].

Қазіргі таңдағы ахуалда, әлемде туристік компаниялар биыл ішкі туризмді дамытуға аса көңіл бөліп отыр. Жоғарыдағы «Жол картасының» да басым бағыты осы болып табылады. Мүмкіндіктерді оңтайлы жоспарлау және ұтымды пайдалану арқылы көп нәрсені жасауға болады – бұл жерде тұрақты даму идеялары ұтымды болуы мүмкін.

Қазақстан туризмі республикаға валюталық түсімдерді жұмылдыратын сала емес, керісінше, валютаның әсерлі мөлшерде ағу арнасы болып табылады: шығу туризмі келу туризмінен айтарлықтай асып түседі. Шетелде демалу сұранысқа ие. Бұл Шығыс Қазақстан облысына қатысты, туризмді дамыту проблемаларының бірі – фирмалардың басым көпшілігі сыртқа шығу туризмімен айналысады, ал бұл бірінші кезекте облыстан капиталдың жылыстауына алып келеді. Шығыс Қазақстанға туристер ағынын ұлғайту қажет, ол үшін турфирмаларды келу туризмін дамытуға бағыттау қажет, ал бұл өз кезегінде көліктің, орналастыру құралдарының, кадрлық қамтамасыз етудің жай-күйіне байланысты.

Шығыс Қазақстанда туризмді дамытудың аталған проблемаларын жою үшін салық салу, визалық, кедендік және тарифтік реттеу жүйесін жетілдіру мәселелерінде де мемлекеттік қолдау қажет. Жалпы, өңір туризм үшін үлкен болашаққа ие, оны іске асыру орын алған проблемаларды еңсеруге байланысты.

Әдебиеттер тізімі

1. Ұлы Жібек жолы: туризм мүмкіндіктері [Электрон.ресурс]. – 2017. – URL: <https://atameken.kz/kk/shelkovyj-put-vozmozhnosti-turizma>

2. Қазақстан Республикасының туристік саласын дамытудың 2019 - 2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын бекіту туралы ҚР Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 31 мамырдағы № 360 қаулысы.

3. Төтенше жағдай кезеңінде туризм нарығы
<https://inbusiness.kz/kz/specprojects/ttenshe-zhaday-kezindegі-turizm-naryy>.

БАСТАУЫШ БІЛІМ БЕРУ ПЕДАГОГТАРЫНЫҢ КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

**Тлегенова Улмекен Сагиновна
Шульга Аксырға Өтетілеуқызы**

*Ақтөбе қаласы «№ 5 жалпы білім беретін орта мектеп» КММ
Бастауыш сынып пәні мұғалімдері*

Құзыреттілікті қалыптастыру – білім беру саласының өзекті мәселесі. Күн сайын адамға көптеген ақпарат тасқыны келеді. Ал оқу мазмұны мен оқыту әдістері ескі сарында қалып қоюда. Сондықтан білім берудегі әлеуметтік қажеттілік пен ол қажеттілікті қанағаттандырудың арасындағы қарама –қайшылық білім беру саласының дағдарысына әкеліп соғуда. Сол себепті мектеп мұғалімдерінің әдістемелік шығармашылығын дамытуды педагог- мамандардың біліктілігін жетілдіру жүйесінде ұйымдастыруды олардың кәсіби құзіреттілігі кезінде жүзеге асыру қажеттігі туындайды. Құзіреттілік тәсіл идеясы – «қоғамға қандай, жеке тұлғаға қандай білім қажет және ол қоғамның қандай қажетін өтей алады» деген сұраққа жауап береді. Мұғалімнің құзыреттілігін қалыптастыру – бүгінгі білім беру саласының өзекті мәселелерінің бірі. Құзырлылық тәсіл, білім сапасын арттыруды дәстүрлі тәсіл мен білім мазмұнын ұлғайту арқылы шешудің арасындағы қарама-қайшылықтан туындаған дағдарыстан шығудың бір жолы деп қарастыруға болады. Бұл тәсіл білім берудің нәтижесіне басты орын береді. Оның сапасы алған білімнің көптігінен емес, сол білімді қолдана білумен маңызды. Мұғалімнің басты рөлі – тұлғаның жеке дамуына негізделген, жан-жақты зерттелетін, сараланған білім беру үлгісінің басым бағыттарын айқындау, нәтижесінде еліміздің әлемдік өркениетке негізделген білім саясатының стратегиялық мақсаттарын жүзеге асыру. Осыған орай, нәтижеге бағытталған жалпы орта білім берудің жаңа жүйесіне ауысу білім беруді басқару жүйесіндегілерден мұғалімдердің кәсіби біліктілігін арттыруда жаңаша көзқарасты, ал мұғалімдерден негізгі кәсіби құзырлылықтарын дамытуды талап етеді. Білім беру саласын ізгілендірудің басты бағыттарының бірі - белсенді оқыту түрлері мен әдістерін жетілдіру. Ескі мазмұнды ығыстыра отырып, елімізде білім берудің ұлттық үлгісі қалыптасуда.

Әлемнің оқыту технологиялары жоғары дамыған елдерінің (Жапония, Германия, Голландия) Тәжірибесіне назар аударсақ, түпкі мақсаты- баланы жеке тұлға ретінде қалыптастыру, яғни, бірінші орында баланың білім, білігі мен дағдысы емес, жеке тұлғаның білім алу арқылы дамуын қояды. Осы мақсатқа орай, бүгінгі педагогика ғылымында жаңа оқыту технологиялары: дидактикалық біліктерді шоғырландыру, ізгілікті-тұлғалық бағдарламалар, дамыта оқыту, мәселелік, тірек сигналдары арқылы, деңгейлеп саралап оқыту, өздігінен ізденіп даму, оқытудың компьютерлік, модульдік технологияларды ғылыми тұрғыда дәлелдеп, баламен бірге жұмыс жүргізіп жүзеге асырушы мұғалім. Мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі күнделікті педагогикалық қызметте әр түрлі танылады және әр түрлі іске асады.

Мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі деп, біз өзара байланысты үш компоненттен тұратын тұлғаның қасиеттерін түсінеміз:

- Педагогикалық қызметте жүзеге асатын кәсіби білім;
- Кәсіби біліктілік;

- Мұғалімнің кәсіби құнды қасиеттері;

Бұл үш компонент мұғалімнің тұлғасын дамыту мақсатымен біріктірілген, сонымен қатар әр компонент педагогикалық қымет үрдісінде бірде алғышарт, бірде құралы, бірде нәтижесі болып қызмет атқарады. Еліміздің саяси, экономикалық, мәдени, қоғамдық өміріндегі өзгерістерге сай білім беру ұйымдарының үлкен жауапкершілікті сезініп, білікті, өз ісінің шебері, бәсекеге қабілетті, кең ауқымды, жан-жақты дамыған маман дайындауға ұмтылуы, өзінің бүкіл қызметін осы бағытта құруы заңды құбылыс, себебі қоғам өзінің әлеуметтік-экономикалық және рухани дамуының мазмұны мен сипатының өзгеруіне және еңбек сапасына талаптың жоғарылауына байланысты өз ісін жетік білетін, кәсіби білімі мол мамандарды қажет етеді. Соңғы жылдары болашақ мамандардың құзыреттілігі туралы пікірлер кәсіби маман даярлау мәселелері жайлы көптеген пікірлер айтылып жүр. Соларға сүйене отырып, мұның өзі болашақ мамандарды қаршаған дүниені, табиғатты, қоғамдық өмірдің құбылыстарын тану, әлеуметтік-экономикалық даму мәселелерін пайымдау, талдау, маңыздысын ажырата білуге, адамдармен қарымқатынастағы жоғары мәдениеттілікке үйренуге мүмкіндік береді. Еліміздің болашақта көркейіп, бәсекеге барынша қабілетті 50 мемлекеттің қатарына қосылуы бүгінгі ұрпақтың қандай білім мен тәрбие алатынына тікелей байланысты. ел президенті Н.Назарбаев Л.Н.Гумилев атындағы Евразия ұлттық

университетінде оқыған «Инновациялар мен оқу - білімді жетілдіру арқылы білім экономикасына» атты лекциясында: «соңғы 10-15 жыл бойында бәсекеге қабілеттіліктің жаңа өлшемі пайда болды: салмақ жаһандық экономикалық жаңа сапаға- «білім экономикасына» өтуіне түсіріледі», - деген болатын. Қазақстан Республикасының 2015 жылға дейінгі білім беруді дамыту Тұжырымдамасында құзырлы орта білім берудің мақсаты ретінде «... терең білім мен кәсіби дағдылар негізінде еркін бағдарлай білуге, өзін-өзі іске асыруға, өзін-өзі дамытуға және өз бетінше дұрыс, адамгершілік тұрғысынан шешім қабылдауға қабілетті жеке тұлғаны қалыптастыру» деп көрсетілді. Білім – қоғамды әлеуметтік, мәдени үрдіспен қамтамасыз ететін жоғары құндылық. Осы жоғары құндылық сапасын көтерудің басты шарты – педагогтардың кәсіби құзыреттілігін дамыту болып табылады. Білім мен ақпарат үстемдік құрған қоғамда білім беру жүйесі инновациялық экономиканың негізгі бөлігі болып табылады. Қатаң талаптары қалыптасып келе жатқан инновациялық экономика қай салада болса да, бүгінгі маманның құзыреттілігін, яғни өз саласы бойынша ой-пікірінің қалыптасуын, кәсібилігін, өмірдің өзгермелі жағдайына бейімділігін, оған сай өз білімін пайдалану ғана емес, оны қажеттікке қарай толықтырып отыруды талап етеді.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Жүсіпова Ж.А. Педагогикалық шеберлік. Алматы, 2011
2. Байжуманова Н. С. Мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі // Білім әлемінде. 2008. № 5. С. 33-36.
3. Нұрғазиева Н. М. Шығармашылық әрекеттегі мұғалімнің кәсіби құзыреттілігінің аспектілері // Бастауыш мектеп. 2010. №11. С. 58-60 Құдайбергенова К.А.. Құзырлылық – тұлға дамуының сапалық критерий // «білім сапасын бағалаудың мәселелері: әдіснамалық негізі және практикалық нәтижесі» атты халықаралық ғылыми–практикалық конференцияның материалдары. 2008.30-32-б.
4. Устемиров К. Шаметов Н.Р. Васильев И.Б. Профессиональная педагогика. Алматы 2005-432 с

МОЛОДЕЖНАЯ ПОЛИТИКА КАЗАХСТАНА: ВКЛАД В БУДУЩЕЕ СТРАНЫ

Токсанбаев Мирас Тұрсынұлы

*студент 1 курса Казахского национального аграрного исследовательского
университета (г.Алматы)*

Научный руководитель: Тастанова Зауреш Тельмановна

Будущее Казахстана, как и любого другого государства, зависит от нынешней молодежи. Именно от сегодняшних школьников и студентов зависит наше общее «завтра». Поэтому так важно вложить в молодых людей высокие нравственные ценности и человеческие качества, дать верные моральные ориентиры, обеспечить возможностью не только получать знания, но и реализовывать их. На это направлена молодежная политика Республики Казахстан.

Государственные программы Казахстана, Послания Президента и Стратегии развития отражают важность поддержки молодого поколения в вопросах образования, трудоустройства и профессиональной реализации, доступа к новым технологиям.

Молодежная политика в Казахстане осуществляется на основе Закона Республики Казахстан «О государственной молодежной политике в Республике Казахстан», принятый 9 февраля 2015 года; Концепции государственной молодежной политики Республики Казахстан до 2020 года «Казахстан 2020: путь в будущее», утвержденная правительством 27 февраля 2013 года и др. Для реализации молодежной политики были приняты более тридцати нормативно-правовых актов. Правовыми основами формирования и развития государственной молодежной политики являются Конституция РК, международные договоры, ратифицированные Республикой Казахстан, общепризнанные принципы и нормы международного права [1].

Здесь изложены общие принципы государственной молодежной политики, основные подходы и видение.

В контексте реализации идей Молодежной политики, 2019 год был объявлен Годом молодежи. По словам Первого Президента Казахстана Нурсултана Назарбаева, особое внимание и поддержка со стороны государства направлена на возрастную категорию граждан от 18 до 29 лет. «Комплексная поддержка молодежи и института семьи должна стать приоритетом государственной политики. Необходимо создать широкую платформу социальных лифтов, которая будет включать полный комплекс мер поддержки всех категорий молодежи», - сказал Елбасы [2].

Государственная молодежная политика проводится, прежде всего, государственными институтами, поэтому ее темпы и эффективность зависят от возможностей государства. Немаловажным аспектом в данном направлении является поддержка молодых семей. Реализуются государственные программы по приобретению жилья.

Ведется строительство квартир для работающей молодежи; обеспечивается поддержка стартапов молодых предпринимателей; увеличивается грантовое финансирование, выплата стипендий студентам, занимающимся волонтерской деятельностью. Регулярно проводятся мероприятия в рамках антикоррупционной политики с активным вовлечением молодежи. Организуются военно-патриотические встречи, семинары на тему Государства и религии. Проводятся спортивные состязания и спартакиады, ведется пропаганда здорового образа жизни. Не обделена вниманием и творческая сфера: в учебных заведениях организуются литературные вечера и поэтические конкурсы.

Казахстанцы – молодая нация: каждый второй житель моложе тридцати лет. Из 18 миллионов 22%, то есть 4 миллиона, составляет молодежь (жители от 14 до 29 лет). Это поколение, выросшее вместе с нашей страной. Это ровесники Независимости Казахстана. Наше государство ставит перед собой цель войти в число развитых стран мира. В этом

отношении колоссальная ответственность лежит на молодежи: закрепить уже достигнутое за годы независимости, улучшить настоящее и построить будущее.

Молодежная политика РК планомерно реализуется во всех областях страны. Она нацелена на воспитание патриотичной, ответственной, интеллигентной, конкурентоспособной, нравственно и физически здоровой молодежи – главного конкурентного потенциала РК. В связи с этим должна произойти адаптация молодежной политики к современным реалиям.

Однако существует и ряд проблем, относящихся к проблемам молодежи.

Одна из них, нуждающихся в особом внимании – это суицид. Казахстан лидирует в Центральной Азии по количеству суицидов. Специалисты говорят о двух ведущих факторах увеличения суицидального тренда среди молодежи. Первый – это серьезный стресс из-за сдачи Единого Национального Тестирования, введенного в 1999 году. Пик самоубийств, приходится на период сдачи экзамена. Второй – это неполные семьи и связанные с этим психологические страдания детей и подростков (в период с 2008 по 2018 годы каждый третий брак распался). В этой связи должны быть разработаны конкретные стратегии, где будут прописаны решения проблемы суицида среди молодых людей. Что касается нематериальной стороны - работают центры психологической поддержки молодых матерей, консультации по вопросам семьи. Радует, что в последнее время уделяется большее внимание важности психологического состояния граждан.

Еще один момент, нуждающийся в обсуждении – это молодежь на постах чиновников. Многие молодые управленцы сталкиваются с неудачами из-за лишения должной свободы действий и страха совершить ошибку. Кроме того, «одному молодому министру не под силу поменять на 360 градусов сложившуюся годами систему, что и приводит к разочарованиям и провалам» [2].

В целом же, в последние годы молодежь стала более активной и инициативной в вопросах политики. У молодых людей появилась уверенность в том, что их мнение важно, и они будут услышаны, а их действия способны привести к реальным изменениям в стране. Во многом этому способствуют информационные технологии. Интернет-пространство позволяет находить единомышленников по всей стране. Стремительно набирает обороты блоггинг, вытесняя печатные СМИ.

Человеческий потенциал – это главный ресурс прогресса. Ведущая роль в нем принадлежит молодежи. Одна из приоритетных задач Молодежной политики – обеспечить казахстанцам такие условия жизни и самореализации, чтобы отток талантливых и перспективных людей за границу естественным образом пошел на спад. Те, кто подрастает сегодня, построят Казахстан, в котором мы будем жить завтра.

Хотелось бы немного добавить о молодежной политике, проводимой в стенах нашего университета, который имеет 90 летнюю историю.

Еще в 2014 году МК «Жас Отан организовало отделение МК» Жас Отан" в КазНАУ направленное на патриотическое воспитание молодежи.

Кроме того, задачи - вовлечение молодежи в создание демократического, социально справедливого общества;

- формирование у молодежи казахстанского патриотизма и гражданской ответственности, уважения к республиканским символам, традициям и языкам народов Казахстана;

- Содействие в реализации государственной молодежной политики Республики Казахстан;

- вовлечение молодежи в укрепление казахстанской демократии, развитие социальной и экономической сфер;

- содействие развитию культуры молодежи, повышение профессионального, интеллектуального и образовательного уровня молодежи;

- образование, здоровый образ жизни и популяризация труда;
- содействие развитию молодежного предпринимательства, содействие в трудоустройстве молодых граждан в Казахстане;
- поддержка и реализация социально значимых инициатив молодежи;
- содействие физическому, духовному совершенствованию молодежи и улучшению условий жизни, развитие спорта, туризма;
- организация и поддержка научно-исследовательской работы, информационной работы молодежи в различных сферах образования и науки, культуры и искусства, охраны окружающей среды;
- Разъяснение и представление населению задач НДП "Нур Отан" и МК» Жас Отан".

В рамках Международного молодежного форума в КазНАИУ действует «Центр волонтеров», который осуществляет свою работу по разным направлениям:

- «Сабақтастық» - шефство над детьми из детских домов, многодетных семей;
- «Таза әлем» - защита окружающей среды, очистка рек и лесов, посадка деревьев, забота о домашних животных;
- «Асыл Мұра» - сохранение материального и духовного культурно-исторического наследия казахского народа и народов, проживающих в Казахстане;
- «Білім» – волонтерская помощь старшеклассникам сельских школ по подготовке к ЕНТ, обучению английскому языку и компьютерной грамотности и др.

XXI век продолжает вносить свои коррективы в становление и развитие современной молодежи. И от нас зависит то, какую страну мы будем строить.

Список литературы:

1. Закон Республики Казахстан от 9 февраля 2015 года № 285-V «О государственной молодежной политике» // http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31661446#pos=1;-299
2. Послание Президента Республики Казахстан Н.А.Назараева Народу Казахстана. 5 октября 2018г.
3. Аналитик Ануар Темиров, г.Нур-Султан. <https://cabar.asia/ru/realii-kazahstanskoy-molodezhnoj-politiki>.

АНАЛИЗ ИНФОРМАЦИОННЫХ СИСТЕМ ДЛЯ ПРИНЯТИЯ РЕШЕНИЙ ПРИ ПОЖАРЕ НА ПРЕДПРИЯТИИ

Хасанов Санжар Мерекеұлы

магистрант 2 курса

Казахский университет технологии и бизнеса

Научный руководитель:

к.т.н., доцент Ергалиев Дастан Сырымович

Информационное обеспечение в области пожарной безопасности осуществляется посредством создания и использования в системе обеспечения пожарной безопасности специальных информационных систем, баз данных, необходимых для выполнения поставленных задач.

Для оперативного информационно-справочного и информационно-аналитического обеспечения лиц, принимающих решения при управлении боевыми действиями подразделений пожарной охраны и аварийно-спасательных формирований на базе ситуационного центра используются автоматизированные ситсемы принятия решений. Система обеспечивает автоматизацию следующих процессов:

- Накопления и хранения сведений об объектах, для которых установлены повышенные номера выезда, в т.ч. информации о применяемых на них легко воспламеняющихся, взрывчатых, сильно действующих и ядовитых веществах, сведений о водоемах на территории гарнизона;
- Представления в удобном виде информации, используемой руководителем тушения пожара при подготовке оперативных решений по управлению боевыми действиями на пожаре;
- Расчета возможной обстановки на пожаре;
- Расчета сил и средств, необходимых для тушения пожаров в жилых и административных зданиях, на объектах переработки и хранения твердых материалов, на объектах добычи, переработки и хранения углеводородных продуктов, на объектах транспорта;
- Расчета систем подачи огнетушащих средств, в том числе расчета насосно-рукавных систем;
- Подготовки типовых управленческих решений;
- Подготовки оперативных документов;
- Формирования и корректировки баз данных.

Среди автоматизированных информационных систем можно выделить автоматизированные системы мониторинга, предназначенные для решения задач контроля и прогнозирования противопожарной обстановки[1].

Автоматизированная система пожаровзрывозащиты (АСПВЗ)

Пожаровзрывозащита объекта обеспечивается применением средств пожаротушения, пожарной сигнализации, локализации и подавления взрывов, противодымной защиты, оповещения и эвакуации людей, их защиты от опасных факторов пожаров и взрывов, устройством противопожарных преград, созданием эвакуационных путей и выходов, разделением зданий на противопожарные секции по признаку различия применяемых средств пожаротушения, а также с целью ограничения распространения пожаров и т.д. В обеспечении пожаровзрывозащиты объекта важную роль играет использование автоматики для обнаружения и тушения пожара на ранней стадии его развития, для локализации и подавления взрывов. Для противодымной защиты и выполнения ряда других операций.

В АСПВЗ назначаются три уровня приоритета функциональных систем нижестоящего уровня.

Высший приоритет назначается системам, обеспечивающим предотвращение крупных пожаров и взрывов.

Приоритет первого уровня назначается подсистемам, предназначенным для обеспечения безопасности персонала объекта и личного состава пожарных подразделений, выполняющих боевую работу по тушению пожара.

Приоритет второго уровня назначается системам, обеспечивающим пожаровзрывозащиту отдельных зданий и сооружений, выход из строя которых не сопровождается катастрофическими последствиями.

Автоматизированная система пожаротушения (АСПТ)

Предназначена для автоматизированного и автоматического выполнения функций по управлению стационарными и подвижными установками пожаротушения, выбору метода тушения и огнетушащего вещества.

Информация **автоматизированных систем пожарной сигнализации (АСПС)** используется для управления средствами оповещения, что позволяет сократить время эвакуации из зоны пожара людей, не задействованных в тушении пожара, а также ускорить вызов подразделений пожарной охраны. По информации АСПС может быть остановлен технологический и производственный процесс, отключается вентиляция в аварийных помещениях, производится пуск автоматических установок пожаротушения, осуществляется функционирование системы противодымной защиты.

АСПС предназначена для автоматизированного и автоматического выполнения функций по обнаружению пожаров на ранней стадии развития, контролю процессов тушения пожаров и передаче необходимой информации подразделениям пожарной охраны, персоналу объекта и другим системам АСПБ.

Автоматизированная система противодымной защиты (АСПДЗ)

Предназначена для автоматизированного и автоматического выполнения функций по обеспечению незадымления и удаления дыма при задымлении помещений с пребыванием людей и эвакуационных путей в зданиях.

Автоматизированная система оповещения и эвакуации людей (АСОЭЛ)

Предназначена для автоматизированного и автоматического выполнения функций по оповещению людей о пожаре, выбору оптимальных путей их эвакуации, управлению движением людей по эвакуационным путям, контролю наличия людей в охваченных пожаром местах и пожароопасных помещениях.

Автоматизированная система предотвращения предпожарных и взрывоопасных режимов (АСППВР)

Предназначена для автоматизированного сбора и обработки информации о противопожарном и противовзрывном состоянии объекта, возникновении аварийных предпожарных и взрывоопасных ситуаций (с использованием результатов мониторинга пожаровзрывоопасных веществ в окружающей среде: атмосфере, сточных водах, почве) и управления устройствами ликвидации указанных ситуаций.

Цель компьютерных систем поддержки принятия стратегических решений состоит в том, чтобы обеспечить высшее руководство непосредственным и свободным доступом к информации относительно ключевых факторов, являющихся критическими при реализации стратегических целей фирмы. Следовательно, информационные системы должны быть просты в эксплуатации и понимании. Они обеспечивают доступ к множеству внутренних и внешних баз данных, активно используя графическое представление данных[2].

Исследования, проведенные в области противопожарной безопасности показывают, что в настоящее время очень актуальна информационная система, позволяющая помочь работнику тушения пожара выполнять функции координации и согласования решений по организации совместных действий на месте пожара. Возложенные на систему задачи достигаются за счет:

- Представления актуальной информации в удобном для пользователя виде, что способствует лёгкому ее восприятию.
- Автоматизации учета событий и действий, позволяющей без труда сохранять и анализировать данные об оперативной обстановке.
- Автоматического формирования отчетности, избавляющего от объемного труда по заполнению документов.
- Архива пожаров, автоматически формируемого системой, что поможет проанализировать ошибки, а также накопить бесценный опыт, который пригодится не только для оптимизации будущих действий, но и для обучения молодых сотрудников.

Список использованной литературы

1. Ноженкова Л.Ф. Информационно-аналитические технологии и системы поддержки регионального управления // Вычисл. технологии. 2009. Т. 14, № 6. С. 71–81.
2. Пенькова Т.Г. Функциональная модель процессов комплексной поддержки принятия решений в территориальном управлении // Матер. Десятой Всерос. науч.-практич. конф. ПИР-2009. Т. 1. Красноярск: СФУ, 2007. С. 145–147.

РОЛЬ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБЕСПЕЧЕНИИ ПОЖАРНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРИ ЧРЕЗВЫЧАЙНЫХ СИТУАЦИЯХ

Хасанов Санжар Мерекеұлы,
магистрант 2 курса
Казахский университет технологии и бизнеса
Научный руководитель:
к.т.н., доцент Ергалиев Дастан Сырымович

Разнообразные чрезвычайные ситуации, возникающие внезапно, несут угрозу жизни и здоровью людей. В таких случаях от служб экстренного реагирования требуется предельно быстрое и скоординированное принятие решений. Для минимизации времени реакции экстренных служб создаются специальные системы безопасности, оснащенные современными технологиями и оборудованием связи и обработки информации.

Для всех видов чрезвычайных ситуаций можно выделить три общих момента:

- высокая скорость реагирования системы, т.е. промежуток времени, прошедший с момента посылки (получения) сигнала о чрезвычайной ситуации и до момента оказания помощи должен быть минимальным;
- помощь должна носить комплексный характер;
- высокая эффективность оказания помощи, которая в большой степени определяется временем поступления, количеством и достоверностью информации, которой с самого начала располагают спасатели [1].

Для реализации этих требований в последнее время создаются специальные телекоммуникационные системы, в задачи которых входит организация оказания помощи в чрезвычайной ситуации независимо от вида и масштабов этой ситуации. Основой этих систем являются диспетчерские центры, оснащенные современными средствами обработки информации, связи и передачи данных. Высокий темп развития систем безопасности в настоящее время в большой степени определяется быстрым развитием средств телекоммуникации. Основной целью внедрения информационных технологий является увеличение количества информационного обслуживания за счет:

- автоматизации труда;
- сокращения времени на ведение выходной информации;
- сокращение объема работ за счет степени полноты, достоверности и оперативности информации;
- снижения трудоемкости работ по расчету и контролю;
- сокращения времени на введение входной информации;
- внедрения новых видов услуг;
- уменьшение затрат на обработку информации;
- расширение сети управленческих отношений.

Требования, предъявляемые к информационным технологиям:

1. Благодаря внедрению информационных технологий автоматизация общего количества функций системы управления составляет до 30 %;
2. Система управления должна выпускать текстовые, графические документы, а также фиксировать информацию на магнитных носителях;
3. Трехуровневая иерархическая структура системы управления;
4. Формируемые документы должны соответствовать установленным стандартам и требованиям МЧС РК[2];
5. Обеспечивается уменьшение трудоемкости работ по расчету и контролю (50 %);
6. Частота повышения входной и выходной информации - 1,5 раза в сутки (текущей и учетной);

7. Своевременность выдачи результирующей информации потребителю:

- оперативной - до 0,1 часа;
- текущей оперативной - в течение 1 часа;
- текущей неоперативной - в течение недели;
- перспективной - в течение месяца;
- учетная - в течение недели.

8. Уменьшение временных затрат на заполнение текущих документов - до 3 минут на человека;

Требования, предъявляемые к техническому обеспечению:

1. Использование в управлении однотипных ПК;

2. Центры обработки информации должны удовлетворять следующим требованиям: иметь средства вывода больших объемов информации, обеспечивать работу в диалоговом, пакетном, мультипрограммном режимах.

3. Техническое обеспечение должно обеспечивать автоматизированное прохождение информации (от формирования до отображения результатов обработки) [3];

4. Система передачи данных должна обеспечивать подключение и обмен данными центров обработки информации с терминалами;

5. Технические системы, устанавливаемые в пунктах управления или в подразделениях, должны реализовывать следующие функции:

- ввод информации с клавиатуры;
- распечатку данных на форменных бланках;
- передача информации по каналам связи.

6. Надежность технических систем должна быть не ниже 0,96;

7. Уровень использования физического канала связи должен быть в диапазоне от 20 до 30 % от максимальной пропускной способности системы.

Эффективность внедрения информационных технологий предполагается оценивать по следующим критериям: достоверность, надежность, время ответа системы на запрос (оперативность).

Требования к информационному обеспечению:

1. Создание, соответствующих стандартам, баз данных для реализации функций информационного обеспечения (ИО);

2. База данных системы должна содержать информацию: нормативно -техническую, справочную, по функциональным задачам;

3. ИО должно включать архивные данные;

4. Должна быть обеспечена сохранность и защита информации.

Информационные технологии в процессе управления проходят три стадии формирования: предпроектная стадия, техническое проектирование и ввод системы в эксплуатацию [4]. На предпроектной стадии необходимо реализовать следующие этапы для внедрения информационных технологий:

1. Предпроектное обследование объекта: выбор объекта, обследование объекта (внутренние связи, внешние связи, цели и назначение и т.д.), организация обработки учетной информации, характеристика объекта и системы управления; перспективы развития.

2. Разработка технико-экономического обоснования внедрения информационных технологий: обоснование цели создания системы, определение функций управления с целью их автоматизации, выбор и обоснование ориентировочного состава КТС системы, оценка состояния информационной базы системы, расчет ожидаемых результатов создания системы, оценка экономической эффективности от создания.

3. Разработка технического задания: характеристика объектов управления, цели создания и функционирования системы, требование к системе и ее частям, расчет технико-экономических показателей.

Список использованной литературы

1. Серебренников Е.А. Пожарная безопасность и современные направления / Е.А. Серебренников, А.П. Чуприян, Н.П. Копылов и др.; под ред. Ю.Л. Воробьева // ВНИИПО.- М., 2004. - 187 с.
2. Общие требования к пожарной безопасности. Приказ Министра внутренних дел Республики Казахстан от 23 июня 2017 года № 439. Зарегистрирован в Министерстве юстиции Республики Казахстан 17 августа 2017 года № 15501.
3. Федеральный закон РФ от 22 июля 2008 г. № 123-ФЗ «Технический регламент о требованиях пожарной безопасности».
4. Малыгин И.Г. Методы принятия решений при разработке сложных пожарно-технических систем. Монография. СПб.: СПбГУПС МЧС России, 2007. - 288 с.

ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК ВАЖНЫЙ ИНСТРУМЕНТ РАЗВИТИЯ КОМПАНИИ

Шульга Артем Анатольевич

магистрант 2 курса

Казахский университет технологии и бизнеса

Научный руководитель:

к.ф-м.н., доцент Тулегулов Амандос Дабысович

Развитие современного предприятия напрямую зависит от информационных технологий. Информационные системы и приложения, которые используются в компании, во многом определяют эффективность работы, поэтому ИТ-инфраструктура должна отвечать таким требованиям, как масштабируемость, надежность, производительность, безопасность.

В зависимости от бизнес-модели организации и размеров компании ИТ-инфраструктура может быть очень разной. На сегодняшний день существует большое количество различных технологий и решений от разных производителей. Их выбор для построения ИТ-инфраструктуры должен основываться на решении главной задачи ИТ-инфраструктуры - соответствовать потребностям бизнеса, обеспечивать непрерывность бизнес-процессов, доступность и безопасность данных[1].

ИТ-инфраструктура предприятия может состоять из следующих элементов:

- системы хранения данных;
- центра обработки данных;
- сетевой службы каталогов;
- сетевых служб (DHCP, DNS, WINS), позволяющих настраивать взаимодействие между компьютерами, терминалами и серверами;
- файлового сервера, предназначенного для совместного использования папок и хранения файлов ресурсов предприятия;
- серверов печати, электронной почты;
- сервиса защиты от спама и антивирусной защиты;
- системы резервного копирования;
- СУБД;
- системы мониторинга и т.д.

Глобально ИТ-инфраструктуру можно поделить на несколько ключевых составляющих:

Вычислительная инфраструктура. Под ней обычно понимается: 1) сервер обработки данных и 2) рабочая станция – компьютер или терминал с набором программного обеспечения. Возможности такой станции могут быть «усилены» дополнительным оборудованием – например, принтер, сканер, внешний диск для хранения информации и т.п.

Конечно, в крупной компании не может быть достаточно одного сервера – как правило, речь идет о кластерах – серверах, объединенных для повышения производительности в целые центры обработки данных (или дата-центры). Причем зачастую такие кластеры могут быть территориально распределенными.

Облачная инфраструктура – это модель сетевого доступа в режиме по требованию, которая предполагает использование вычислительных ресурсов не компьютера, на котором приходится работать, а сторонней ИТ-инфраструктуры.

Программная инфраструктура – программное обеспечение, которое используется для решения конкретных прикладных вопросов и для поддержки управления основных составляющих частей системы: сетевого оборудования, процессора, оперативной памяти, устройств ввода-вывода и т.п.

Инженерная инфраструктура – от нее во многом зависит надежность всей системы. Она состоит из структурированных кабельных систем (СКС), передающих информацию, источников бесперебойного питания (ИБП) и других систем (обеспечивающих пожарную безопасность, контроль доступа и т.д.)

Телеком-инфраструктура – это набор оборудования, включающий в себя локальные, глобальные вычислительные и мультисервисные сети, системы классической и интернет-телефонии, проводные и беспроводные решения для интернет-доступа, системы видеоконференцсвязи, инфраструктуру центров обработки данных и вызовов и проч.

Создание эффективной ИТ-инфраструктуры — это довольно сложный процесс, требующий высокого уровня компетенций в различных направлениях ИТ. Необходимо проанализировать большое количество информации, чтоб в конечном итоге получить эффективную ИТ-инфраструктуру, которая соответствует потребностям бизнеса[2].

Для того, чтоб приступить к планированию будущей ИТ-инфраструктуры необходимо:

- Провести анализ бизнес-процессов организации;
- Провести аудит ИТ-инфраструктуры (если планируется модернизация ИТ-инфраструктуры или миграция на новую);
- Провести анализ доступных на рынке решений, продуктов, технологий и оценить стоимость их владения (затраты на приобретение, эксплуатацию, обслуживание);
- Рассчитать бюджеты и соотнести возможности с потребностями;

Результатом этапа планирования ИТ-инфраструктуры является утвержденная целевая архитектура, которая соответствует потребностям бизнеса как с точки зрения эффективности, так и по экономическим показателям.

По окончании планирования ИТ-инфраструктуры разрабатывается техническое задание для исполнителей по внедрению, которое описывает:

- спецификацию необходимого оборудования и программного обеспечения;
- технологии и решения, которые будут использоваться, их применение;
- топологию сети, схему сети;
- описание глобальных настроек ключевых компонентов ИТ-инфраструктуры;
- описание необходимых работ и их объема;
- программу и методику испытаний (тестирование);
- сдачу ИТ-инфраструктуры в эксплуатацию.

Внедрение ИТ-инфраструктуры. По утвержденному техническому заданию исполнитель приступает к реализации проекта. В зависимости от масштабов проекта:

- проведение работ по подготовке помещений (СКС);
- приобретение оборудования и программного обеспечения;
- монтаж и первичная настройка оборудования;
- построение локально-вычислительной сети;
- установка и настройка программного обеспечения;
- настройка служб, подключение сервисов;

- создание пользователей, распределение по группам, установка прав доступа;
- установка и настройка средств защиты информации;
- настройка интеграций информационных систем, служб, сервисов;
- проведение испытаний и тестирования работоспособности согласно программе и методикам испытаний;
- написание документации, регламентов обслуживания, инструкций.

После проведения всех работ инфраструктура сдается в опытно-промышленную эксплуатацию, чтоб протестировать работу в производственных условиях, в процессе которой вносятся незначительные доработки и проект сдается заказчику в эксплуатацию или передается технической поддержке на обслуживание.

Список использованной литературы

1. Олейник П.П. Корпоративные информационные системы: учебник/ П.П. Олейник. - СПб: Питер, 2012.- 176 с.
2. Кайдаш И.Н. Кайдаш И.Н. Информационные системы в бизнесе и управлении: учебник/ И.Н. Кайдаш, Н.В. Королева. - Алматы: Бастау, 2011.- 288